Arturo Perez Reverte

Tabloul flamand

I.
Secretele maestrului Van Huys

**„Pe jucător îl mişcă Dumnezeu să mişte piesa. Da'napoia-I
Cine să-nceapă altă dramă se abţine?"***
Jorge Luis Borges

Un plic închis este o enigmă ce ascunde altele. Acela era mare, voluminos, din hârtie velină, cu ştampila laboratorului în colţul de jos, în stânga. Înainte de a-l deschide, în vreme ce-l cântărea în mână căutând ceva de tăiat printre pensulele şi sticluţele cu vopsele şi lacuri, Julia nu-şi închipuia nici pe departe ce mult avea să-i schimbe viaţa gestul acela.

De fapt, cunoştea conţinutul plicului. Sau, cum descoperi mai târziu, credea că-l cunoaşte. Poate din pricina asta n-a simţit nimic deosebit până n-a scos copiile fotografice şi nu le-a întins pe masă, privindu-le oarecum uimită, ţinându-şi răsuflarea. Atunci a înţeles că Partida de şah avea să fie ceva mai mult decât simplă rutină profesională. În meseria ei se făceau adesea descoperiri surprinzătoare în materie de tablouri, mobile sau legături de cărţi vechi. Şase ani de restaurare a operelor de artă presupuneau o lungă experienţă în privinţa trăsăturilor de penel şi a corecturilor originalului, a retuşărilor şi a refacerilor, chiar şi a falsurilor. Dar niciodată, până în ziua aceea, o inscripţie ascunsă sub vopseaua unui tablou: trei cuvinte dezvăluite de fotografierea cu raze X.

Apucă pachetul mototolit de ţigări fără filtru şi aprinse una, nefiind în stare să-şi ia ochii de la copiile fotografice. Nu încăpea nici o îndoială, fiindcă totul se afla acolo, pe pozitivele plăcilor radiologice de 30 X 40. Desenul original al picturii, un

Arturo Perez Reverte

Tabloul flamand

I.
Secretele maestrului Van Huys

„Pe jucător îl mişcă Dumnezeu să mişte piesa. Da'napoia-I
Cine să-nceapă altă dramă se abţine?"*
Jorge Luis Borges

Un plic închis este o enigmă ce ascunde altele. Acela era mare, voluminos, din hârtie velină, cu ştampila laboratorului în colţul de jos, în stânga. Înainte de a-l deschide, în vreme ce-l cântărea în mână căutând ceva de tăiat printre pensulele şi sticluţele cu vopsele şi lacuri, Julia nu-şi închipuia nici pe departe ce mult avea să-i schimbe viaţa gestul acela.

De fapt, cunoştea conţinutul plicului. Sau, cum descoperi mai târziu, credea că-l cunoaşte. Poate din pricina asta n-a simţit nimic deosebit până n-a scos copiile fotografice şi nu le-a întins pe masă, privindu-le oarecum uimită, ţinându-şi răsuflarea. Atunci a înţeles că Partida de şah avea să fie ceva mai mult decât simplă rutină profesională. În meseria ei se făceau adesea descoperiri surprinzătoare în materie de tablouri, mobile sau legături de cărţi vechi. Şase ani de restaurare a operelor de artă presupuneau o lungă experienţă în privinţa trăsăturilor de penel şi a corecturilor originalului, a retuşărilor şi a refacerilor, chiar şi a falsurilor. Dar niciodată, până în ziua aceea, o inscripţie ascunsă sub vopseaua unui tablou: trei cuvinte dezvăluite de fotografierea cu raze X.

Apucă pachetul mototolit de ţigări fără filtru şi aprinse una, nefiind în stare să-şi ia ochii de la copiile fotografice. Nu încăpea nici o îndoială, fiindcă totul se afla acolo, pe pozitivele plăcilor radiologice de 3o X 40. Desenul original al picturii, un tablou flamand din secolul al XV-lea, se zărea limpede, trasat amănunţit în verdaccio, ca şi nervurile lemnului şi îmbinările încleiate ale celor trei panouri de stejar care alcătuiau tabloul, suport al unor succesive trăsături de penel, linii şi estompări pe care artistul le aplicase treptat până-şi desăvârşise opera. Iar în partea de jos, acele cuvinte ascunse pe care radiografia le scotea la lumină acum, după cinci veacuri, cu caractere gotice, evidenţiindu-se clar pe

albul şi negrul plăcii:

QUIS NECAVIT EQUITEM.

Julia ştia suficientă latină ca să le traducă fără dicţionar. Quis, pronume interogativ, cine. Necavit provenea de la neco, a omorî. Şi equitem era acuzativul singular de la eques, cavaler. Cine l-a ucis pe cavaler. Cu semnul întrebării, care dădea cuvintelor un anume aer de mister:

CINE L-A UCIS PE CAVALER?

Era cel puţin descumpănitor. Trase adânc din ţigară, ţinând-o între degetele de la mâna dreaptă, pe când, cu stânga, punea în ordine radiografiile de pe masă. Cineva, poate chiar pictorul, ascunsese în tablou un fel de ghicitoare, pe care a acoperit-o apoi cu un strat de vopsea, sau poate a făcut-o altcineva, mai târziu. Rămânea o marjă de aproximativ cinci sute de ani ca să poată fi stabilită data, iar ideea o făcuse pe Julia să zâmbească în sinea ei. Putea să rezolve misterul fără prea mare greutate. La urma urmelor, aceasta era profesia ei.

Luă radiografiile şi se ridică în picioare. Lumina cenuşie care intra prin lucarna mare din tavanul mansardei bătea direct în tabloul aşezat pe un şevalet. Partida de şah, ulei pe lemn pictat în 1471 de Pieter van Huys... Se opri în faţa lui, cercetându-l îndelung. Reprezenta o scenă de interior, realizată cu realismul minuţios caracteristic secolului al XV-lea; un interior dintre cele prin care marii maeştri flamanzi, aplicând inovaţia picturii în ulei, puseseră bazele picturii moderne. Subiectul principal înfăţişa doi cavaleri între două vârste, cu aspect nobil, de o parte şi de cealaltă a tablei de şah, în jurul căreia se desfăşura o partidă. În planul al doilea, la dreapta şi lângă o fereastră ogivală ce încadra un peisaj, o doamnă îmbrăcată în negru citea o carte pe care o ţinea în poală. Scena era completată de detaliile conştiincioase, specifice şcolii flamande, redate cu o perfecţiune care friza mania: mobilele şi ornamentele, dalele albe şi negre de pe jos, desenul covorului, chiar şi o crăpătură mică în perete, sau umbra unui cui minuscul într-una din bârnele tavanului. Tabla şi piesele de şah fuseseră executate cu aceeaşi precizie, la fel ca trăsăturile, mâinile şi veşmintele personajelor, al căror realism contribuia la extraordinara calitate a operei prin claritatea culorilor, remarcabilă în ciuda întunecimii pricinuite de oxidarea vernisului original o dată cu trecerea timpului.

Cine l-a ucis pe cavaler? Julia privi radiografia pe care o ţinea în mână şi apoi tabloul, fără să desluşească în el, cu ochiul liber, cea mai mică urmă din inscripţia ascunsă. Nici examenul mai amănunţit, cu lupa binoculară ce mărea de

şapte ori, nu aduse nimic nou. Trase atunci jaluzelele mari ale lucarnei, făcând întuneric în cameră, pentru a aduce lângă şevalet o lampă de ultraviolete Wood cu trepied, cu lumină neagră. Îndreptate asupra unui tablou, razele ultraviolete făceau să pară fluorescente materialele, vopselele şi vernisurile cele mai vechi şi le lăsau în întuneric sau negru pe cele modeme, descoperind astfel straturi de pictură şi retuşări posterioare creării lui. Însă lumina neagră n-a revelat decât o suprafaţă fluorescentă plană ce includea partea cu inscripţia ascunsă. Prin urmare, aceasta fusese acoperită chiar de artist, sau la o dată imediat ulterioară realizării picturii.

Învârti întrerupătorul lămpii, descoperi lucarna şi lumina plumburie a dimineţii de toamnă se revărsă iar peste şevalet şi tablou, umplând studioul înţesat de cărţi, rafturi cu vopsele şi pensule, vernisuri şi diluanţi, unelte de ebenisterie, rame şi instrumente de precizie, statuete vechi şi bronzuri, şasiuri, tablouri puse pe jos cu faţa la perete, pe un covor persan de preţ, pătat cu vopsea, şi, într-un colţ, pe o comodă Ludovic al XV-lea, o combină de înaltă fidelitate înconjurată de grămezi de discuri: Dom Cherry, Mozart, Miles Davis, Satie, Lester Bowie, Michael Edges, Vivaldi... De pe perete, o oglindă veneţiană cu ramă aurită îi reflectă propria imagine, puţin ştearsă: părul până la umeri, uşoare cearcăne de nesomn sub ochii mari şi negri, încă nefardaţi. Atrăgătoare ca un model al lui Leonardo, obişnuia să spună César când, ca acum, oglinda îi încadra în aur chipul, ma piu bella. Şi, cu toate că César putea fi considerat mai expert în efebi decât în madonne, Julia ştia că această afirmaţie era riguros exactă. Ei însăşi îi plăcea să se privească în oglinda aceea cu rama aurită, fiindcă îi dădea senzaţia că se află de partea cealaltă a unei uşi magice care, dincolo de timp şi spaţiu, îi reda imaginea cu acea carnaţie de frumuseţe renascentistă italiană.

Zâmbi gândindu-se la César. Zâmbea întotdeauna când îi venea în gând, de când era copilă. Un zâmbet duios; adesea complice. Lăsă apoi fotografiile pe masă, stinse ţigara într-o scrumieră grea de bronz semnată de Benlliure şi se duse să se aşeze dinaintea maşinii de scris:

"Partida de şah":

Ulei pe lemn. Şcoala flamandă. Datat la 1471.

Autor: Pieter van Huys (1415-l481).

Suport: Trei panouri fixe de stejar, asamblate prin federe aferente.

Dimensiuni: 6o X 87 cm. (Trei panouri identice de 2o x 87). Grosimea lemnului: 4 cm.

Starea de conservare a suportului:

Nu este necesară vreo îndreptare. Nu se constată stricăciuni din pricina insectelor xilofage.

Starea de conservare a stratului de pictură:

Bună aderare şi coeziune a ansamblului stratigrafic. Nu există alterări de culoare. Se constată crăpături de vechime, dar fără adâncituri nici scuame.

Starea de conservare a stratului superficial:

Nu se constată urme de prelingere datorită sărurilor şi nici pete de umezeală. Înnegrire succesivă a vernisului din cauza oxidării; stratul trebuie înlocuit.

Cafetiera şuiera în bucătărie. Julia se ridică şi se duse să-şi toarne o ceaşcă mare, fără lapte şi fără zahăr. Se întoarse ţinând-o într-o mână, ştergându-şi-o pe cealaltă, umedă, de puloverul bărbătesc larg, pus peste pijama. A fost de-ajuns o uşoară apăsare cu degetul pentru ca acordurile Concertului pentru lăută şi viola d'amore de Vivaldi să izbucnească în atelier, strecurându-se prin lumina cenuşie a dimineţii. Bău o sorbitură de cafea tare şi amară, care-i arse vârful limbii. Se duse să se aşeze pe covor, cu picioarele goale, ca să-şi bată mai departe la maşină raportul:

Examen cu ultraviolete şi raze X:

Nu se constată schimbări importante, retuşări sau trăsături de penel ulterioare. Razele X dau la iveală o inscripţie ascunsă, datând din aceeaşi epocă, în caractere gotice, care figurează în copiile fotografice alăturate. Nu apare la examinarea obişnuită. Poate fi descoperită fără a strica ansamblul prin eliminarea stratului de pictură care o acoperă.

Scoase foaia de hârtie din maşină şi o puse într-un plic, adăugând două radiografii. Bău toată cafeaua, încă fierbinte, şi-şi mai luă o ţigară. În dreptul ei, pe şevalet, în faţa doamnei cufundate în lectură lângă fereastră, cei doi jucători continuau o partidă de şah care dura de cinci veacuri, descrisă de Pieter van Huys atât de riguros şi de magistral, încât piesele păreau că ies din tablou, căpătând relief propriu, ca şi restul obiectelor reproduse acolo. Senzaţia de realism era atât de intensă, încât izbutea să redea pe deplin efectul căutat de vechii maeştri flamanzi — integrarea spectatorului în ansamblul pictural —, convingându-l că spaţiul de unde contempla tabloul era chiar cel dinăuntrul său, ca şi când pictura ar fi un fragment de realitate sau realitatea un fragment de pictură. Contribuiau la acest efect fereastra zugrăvită în partea dreaptă a compoziţiei, cu peisaj exterior dincolo de scena descrisă, şi o oglindă rotundă şi convexă pictată în partea stângă, pe perete, care reflecta busturile jucătorilor şi tabla de şah, deformate de perspectiva din punctul de vedere al spectatorului, situat dincoace de scenă, obţinându-se astfel uluitorul efect de a include cele trei

planuri: fereastra, încăperea, oglinda, într-un singur ansamblu. Ca şi cum spectatorul — se gândi Julia — s-ar reflecta între cei doi jucători, înăuntrul tabloului.

Se ridică, apropiindu-se de şevalet, şi, încrucişându-şi braţele, cercetă pictura un lung răstimp, nemişcată, fără nici un gest în afară de a trage din ţigara al cărei fum o făcea să clipească. Unul dintre jucători, cel din stânga, părea cam de treizeci şi cinci de ani. Avea părul şaten tuns în dreptul urechilor, după moda medievală, nasul puternic şi acvilin şi o concentrare plină de gravitate pe chip. Purta o tunică peste cămaşă, de un roşu purpuriu ce rezistase admirabil la trecerea timpului şi la oxidarea vernisului. La gât avea colanul Lânii de Aur, iar pe umărul drept strălucea o broşă lucrată măiestrit, al cărei filigran era redat în cele mai mici detalii, până şi măruntul reflex de lumină al pietrelor sale preţioase. Personajul îşi sprijinea un cot, stângul, şi o mână, dreapta, pe masă, lângă tabla de şah. Ţinea între degete o piesă: un cal alb. Lângă capul lui, cu caractere gotice, o inscripţie identifica:

FERDINANDUS OST. D.

Celălalt jucător era mai zvelt şi avea înjur de patruzeci de ani. Avea fruntea largă şi părul aproape negru, în care se zăreau extrem de fine trăsături de penel cu alb de plumb ce-i încărunţeau în parte tâmplele. Părul, expresia şi atitudinea îi dădeau un aer de maturitate prematură. Profilul îi era senin şi demn, şi în loc să poarte veşminte fastuoase de curtean, ca celălalt, era îmbrăcat doar cu un pieptar de piele, iar pe umeri, în jurul gâtului, avea un guler de oţel lucios ce-i imprima o alură neîndoios militară. Se apleca mai mult decât adversarul lui peste tablă, părând a-şi studia jocul fără să-şi abată privirea, străin în aparenţă de orice lucru din jur, cu braţele încrucişate pe marginea mesei. Concentrarea era vizibilă în uşoarele cute verticale de pe frunte. Se uita la piese de parcă acestea ar fi ridicat o problemă grea, a cărei rezolvare i-ar fi solicitat toată puterea de reflecţie. Inscripţia din dreptul lui era:

RUTGIER AR. PREUX.

Doamna se afla lângă fereastră, mai îndepărtată în spaţiul interior al tabloului decât jucătorii, într-o accentuată perspectivă liniară care o situa la un nivel mai înalt. Catifeaua neagră a rochiei sale, căreia o savantă dozare de voalări albe îi imprima lărgimea pliurilor, părea că se îndreaptă spre primul plan. Realismul ei viguros rivaliza cu desenul conştiincios al covorului, cu precizia cu care fuseseră pictate cele mai mărunte noduri şi nervuri ale bârnelor din tavan

sau pardoseala sălii. Înclinându-se asupra tabloului ca să aprecieze mai bine efectele, Julia simţi un fior de admiraţie profesională. Numai un maestru ca Van Huys putuse să valorifice astfel negrul îmbrăcămintei: culoare întemeiată pe absenţa culorii, pe care foarte puţini s-ar fi încumetat s-o folosească din plin, şi totuşi atât de reală, încât dădea senzaţia că erai gata să auzi molcomul foşnet al catifelei pe taburetul cu perna din piele lucrată în relief.

Privi chipul femeii. Frumoasă şi foarte palidă, după gustul vremii, cu o tocă de voal alb strângându-i bogatul păr blond, netezit la tâmple. Din mânecile largi ale rochiei ieşeau braţele acoperite cu damasc cenuşiu închis, cu mâini lungi şi fine ţinând un ceaslov. Lumina ferestrei împrăştia, pe aceeaşi linie de claritate, o scânteiere metalică aidoma celei de pe legătura cărţii şi de pe inelul de aur, singura podoabă de pe mâinile sale. Ochii plecaţi se ghiceau a fi albaştri, cu un aer de modestă şi senină virtute, expresie caracteristică portretelor feminine ale timpului. Lumina venea din două surse, fereastra şi oglinda, şi o învăluia pe femeie în aceeaşi atmosferă ca pe cei doi jucători de şah, plasând-o totuşi într-un spaţiu aparte discret, racursiurile şi umbrele fiind mai accentuate. Îi corespundea inscripţia:

BEATRIX BURG. OST. D.

Julia se dădu doi paşi înapoi şi contemplă ansamblul. o capodoperă, fără îndoială, cu documentaţia garantată de experţi. Asta însemna o cotaţie înaltă la licitaţia de la Claymore, în luna ianuarie. Poate că inscripţia ascunsă, cu corespunzătoarea documentaţie istorică, ar face să-i ridice tabloului valoarea. Cam zece la sută pentru Claymore, cinci pentru Menchu Roch, restul pentru proprietar. De scăzut unu la sută pentru asigurare şi onorariile de restaurare şi curăţire.

Se dezbrăcă, intrând sub duş cu uşa deschisă şi muzica lui Vivaldi însoţind-o prin aburii apei. Restaurarea Partidei de şah pentru a o pune în vânzare i-ar putea aduce un beneficiu considerabil. La puţini ani după ce-şi susţinuse licenţa, Julia îşi câştigase o reputaţie serioasă în mediul restauratorilor de artă cei mai solicitaţi de muzee şi anticari. Metodică şi disciplinată, pictoriţă cu un anumit talent în momentele libere, avea faima de a aborda fiecare operă cu un pronunţat respect faţă de original, postură etică nu totdeauna împărtăşită de colegii ei. În dificila şi adesea incomoda relaţie spirituală ce se stabilea între restaurator şi opera sa, în lupta acerbă de conservare şi renovare, tânăra avea meritul de a nu pierde din vedere un principiu fundamental: o operă de artă nu putea fi niciodată adusă în starea ei iniţială fără prejudicii grave. Julia considera că îmbătrânirea, patina şi chiar anumite alterări ale culorii şi vernisului, cususruri, retuşări şi

reluări, se prefăceau, cu trecerea timpului, într-o parte tot atât de substanţială a unei opere de artă ca opera în sine. Poate că din pricina asta tablourile ce treceau prin mâinile ei ieşeau din nou nu înveşmântate, în culori insolite şi lumini pretins originale — curtezane revopsite, le numea César —, ci nuanţate cu o delicateţe ce integra vestigiile timpului în ansamblul operei.

Ieşi din baie înfăşurată într-un halat, cu pletele umede picurându-i pe umeri, şi-şi aprinse cea de-a cincea ţigară din ziua aceea, pe când se îmbrăca în faţa tabloului: pantofi fără toc şi jachetă de piele cu fustă în carouri maro. Aruncă apoi o privire satisfăcută imaginii sale din oglinda veneţiană şi, întorcându-se iar spre cei doi jucători de şah plini de gravitate, le făcu cu ochiul, provocatoare, fără ca vreunul din ei să-şi schimbe expresia severă de pe chip. Cine l-a ucis pe cavaler? Cuvintele i se învârteau în minte de parcă ar fi fost o ghicitoare, în vreme ce-şi punea în geantă raportul despre tablou şi fotografiile. Conectă apoi alarma electronică şi încuie de două ori broasca de siguranţă. Quis necavit equitem? Orice ar fi însemnat, trebuia să aibă un tâlc. Coborând scara, repetă cu glas tare cele trei cuvinte, alunecându-şi degetele pe balustrada alămită. Era intrigată de-a binelea de tablou şi de inscripţia ascunsă; dar nu era vorba numai de asta. O descumpănea faptul că simţea şi o teamă ciudată. Ca în copilărie, când, terminând de urcat scara de acasă, îşi făcea curaj să-şi vâre capul înăuntrul podului întunecos.

— Recunoaşte că e o frumuseţe. Quattrocento pur.

Menchu Roch nu se referea la una dintre pictu-rile expuse în galeria care îi purta numele. Ochii deschişi la culoare, fardaţi excesiv, priveau umerii laţi ai lui Max, care stătea de vorbă cu un cunoscut la bar. Max, un metru optzeci şi cinci, spinare de înotător sub stofa bine croită a sacoului, avea părul lung şi strâns la ceafă într-o coadă scurtă prinsă cu o panglică de mătase neagră, iar mişcările îi erau lente şi flexibile. Menchu îl cercetă cu o privire de evaluare, înainte de a-şi umezi buzele pe marginea aburită a paharului de martini, cu satisfacţie de proprietară. Era ultimul său amant.

— Quattrocento pur, repetă, savurând cuvintele o dată cu băutura. Nu-ţi aminteşte de acele minunate bronzuri italiene?

Julia încuviinţă, fără tragere de inimă. Erau prietene de mult, dar o mai surprindea încă uşurinţa lui Menchu de a da un sens echivoc oricărei referiri vag artistice.

— Oricare din bronzurile acelea, mă refer la originale, ţi-ar ieşi mai ieftin.

Menchu slobozi un mic hohot de râs plin de cinism.

— Mai ieftin ca Max?... Să n-ai nici o îndoială, oftă din cale-afară de adânc,

în vreme ce muşca uşurel măslina din martini. Cel puţin Michelangelo îi sculpta goi-goluţi. Nu trebuia să-i îmbrace cu American Express.

— Nimeni nu te obligă să-i semnezi facturile.

— Aici e buba, iubito; proprietara galeriei clipi, languroasă şi teatrală. Că nimeni nu mă obligă. În fine.

Şi-şi termină paharul, străduindu-se — o făcea dinadins, din pură sfidare — să-şi ridice cât mai vizibil degetul mic. Mai apropiată de cincizeci de ani decât de patruzeci, Menchu era de părere că sexul se afla pretutindeni, chiar şi în cele mai subtile nuanţe ale unei opere de artă. Poate din pricina asta era capabilă să se plaseze în raport cu bărbaţii în aceeaşi postură de femeie calculată şi rapace, pe care o adopta când evalua calităţile unei picturi. Printre cunoscuţi, proprietara galeriei Roch avea faima de a nu fi scăpat niciodată prilejul de a pune mâna pe un tablou, pe un bărbat sau pe o doză de cocaină care i-ar fi stârnit interesul. Se putea considera încă atrăgătoare, cu toate că era greu să faci abstracţie de ceea ce, având în vedere vârsta ei, César definea, cu muşcătoare ironie, drept anacronisme estetice. Menchu nu se resemna să îmbătrânească, printre altele fiindcă n-avea nici un chef. Şi, poate ca un fel de provocare faţă de ea însăşi, contraataca îndată cu o vulgaritate calculată, ce se extindea şi în privinţa alegerii machiajului, a îmbrăcămintei şi a amanţilor. De altfel, pentru a-şi întări ideea că un negustor de artă sau un anticar nu erau decât nişte telali calificaţi, obişnuia să afişeze o incultură care era departe de a fi adevărată, încurca dinadins întâlnirile şi-şi bătea joc pe faţă de atmosfera, mai mult sau mai puţin selectă, în care se desfăşura viaţa ei profesională. Făcea paradă de toate acestea cu aceeaşi naturaleţe cu care susţinea că avusese orgasmul cel mai intens din viaţă masturbându-se în faţa unei reproduceri catalogate şi numerotate a lui David de Donatello, episod pe care César, cu rafinata-i cruzime aproape feminină, îl cita ca unică manifestare de autentic bun-gust pe care Menchu Roch îl avusese vreodată.

— Ce facem cu Van Huys? întrebă Julia.

Menchu se uită din nou la radiografiile de pe masă, între paharul ei şi cafeaua prietenei sale. Avea ochii fardaţi cu albastru şi purta o rochie albastră exagerat de scurtă. Fără vreo intenţie rea, Julia se gândi că trebuie să fi fost cu adevărat frumoasă cu douăzeci de ani în urmă. În albastru.

— Încă nu ştiu, zise proprietara galeriei. Cei de la Claymore se angajează să scoată la licitaţie tabloul aşa cum este acum... Va trebui să vedem dacă inscripţia aceea face să-i crească valoarea.

— Crezi?

— Îmi place grozav ideea. Oricum, ai tras, fără să ştii, lozul cel mare.

— Consultă-te cu proprietarul.

Menchu puse radiografiile în plic şi se aşeză picior peste picior. Doi tineri care stăteau şi beau nişte aperitive la masa de alături aruncară pe furiş priviri pline de interes spre coapsele ei bronzate. Julia se foi în scaun, uşor iritată. De obicei o amuza spectaculozitatea cu care Menchu îşi planifica efectele speciale adresate publicului masculin, dar uneori obişnuita desfăşurare de forţe i se părea excesivă. Nu era ora potrivită — se uită la ceasul pătrat, un Omega, pe care-l purta cu cadranul răsucit spre interior la încheietura mâinii stângi —, nu era ora potrivită ca să etaleze lenjerie de lux.

— Proprietarul nu-i o problemă, explică Menchu. E vorba de un bătrânel încântător care se află într-un scaun cu rotile. Şi dacă, descoperind inscripţia, îi sporim beneficiile, o să i se pară grozav... Are doi nepoţi care-s amândoi nişte lipitori.

La bar, Max conversa mai departe; dar, conştient de datorie, se întorcea din când în când pentru a le adresa un zâmbet fermecător. Fiindcă tot a venit vorba de lipitori, îşi spuse Julia, deşi se abţinu să comenteze cu voce tare. Nu pentru că lui Menchu i-ar fi păsat prea mult, căci practica un cinism admirabil în materie de bărbaţi; însă Julia avea un puternic simţ al convenienţelor care o împiedica să meargă prea departe.

— Mai sunt două luni până la licitaţie, spuse, ignorându-l pe Max. E o marjă prea strânsă, dacă trebuie să dau jos vernisul, să descopăr inscripţia şi să lăcuiesc iar..., medită ea. Pe deasupra, strângerea documentaţiei despre tablou şi despre personaje şi redactarea unui raport complet îmi vor lua timp. Ar trebui să avem cât mai repede acordul proprietarului.

Menchu încuviinţă. Frivolitatea ei nu ajungea şi în mediul profesional, unde se mişca mereu cu perspicacitatea unui şobolan prudent. La tranzacţia aceea lua parte ca intermediară, căci proprietarul tabloului lui Van Huys nu cunoştea mecanismele pieţii. Ea era cea care negocia licitaţia cu sucursala din Madrid a casei Claymore.

— Îi voi telefona chiar azi. Se numeşte don Manuel, are şaptezeci de ani, şi e încântat să trateze cu o fată frumoasă, cum spune el, care e atât de pricepută în afaceri.

Mai era ceva, îşi zise Julia. Dacă inscripţia scoasă la iveală avea vreo legătură cu istoria personajelor pictate, Claymore avea să joace tare, mărind preţul de pornire. Poate că Menchu putea face rost de mai multă documentaţie utilă.

— Nu mare lucru —, proprietara galeriei îşi ţuguie gura încercând să-şi amintească. Ţi-am dat tot ce aveam o dată cu tabloul, aşa că pune-te pe treabă, dragă. Cum te taie capul.

Julia îşi deschise geanta şi zăbovi mai mult decât era nevoie să-şi găsească

pachetul de ţigări. În sfârşit, scoase alene una, cu ochii la prietena ei.

— Ne-am putea consulta cu Alvaro.

Menchu ridică din sprâncene. Rămase stană de piatră, anunţă ea de îndată, ca femeia lui Noe, sau a lui Lot, sau naiba ştie a cărui prost care se plictisea în Sodoma. Sau stană de sare; ori cum s-o mai fi spunând.

— Aşa că povesteşte-mi; vocea îi răguşea de aşteptare; adulmeca emoţii tari. Pentru că Alvaro şi tu...

Lăsă cuvintele în aer cu un gest de subită şi exagerată îngrijorare, ca ori de câte ori se referea la problemele celorlalţi, pe care-i plăcea să-i considere neajutoraţi în materie de sentimente. Julia îi susţinu privirea, imperturbabilă.

— E cel mai bun istoric de artă pe care-l cunoaştem, se mărgini să spună. Şi asta n-are nimic a face cu mine, ci cu tabloul.

Menchu îşi luă o mină de parcă reflecta adânc şi apoi dădu din cap de sus în jos. Era treaba Juliei, bineînţeles. o problemă intimă, gen jurnal mult îndrăgit, sau cam aşa ceva. În locul ei însă, ea s-ar fi abţinut. *In dubio pro reo*, cum declara pedantul de César, cloşca aia bătrână. Sau era ira pluvio?

— Te asigur că mi-a trecut de tot povestea cu Alvaro.

— Sunt suferinţe, scumpo, care nu trec niciodată. Iar un an nu înseamnă nimic. Tangou.

Julia nu-şi putu înfrâna o strâmbătură ironică adresată ei înseşi. Se împlinea un an de când Alvaro şi ea puseseră capăt unei legături îndelungate, iar proprietara galeriei era la curent. Menchu în persoană dăduse o dată, fără să vrea, sentinţa finală, care explica punctul slab al întregii poveşti. Ceva de genul că, în ultimă instanţă, draga mea, de obicei un bărbat căsătorit ajunge până la urmă să se pronunţe în favoarea consoartei legitime. Pentru că anii în şir petrecuţi spălând izmene şi născând sfârşesc prin a hotărî soarta bătăliei: „Treaba e că aşa sunt ei, conchidea Menchu cu nasul lipit de hârtiuţa cu praf alb, între două prize: scârbos de fideli, în fond. Ticăloşii".

Julia scoase un rotocol de fum gros şi se apucă să-şi termine încet restul de cafea, străduindu-se ca ceaşca să nu picure. Fusese foarte dureros finalul acela, după ultimele cuvinte rostite şi zgomotul unei uşi închizându-se. Şi a continuat să fie, în amintire. Sau în cele trei sau patru ocazii în care Alvaro şi ea s-au reîntâlnit întâmplător, pe la conferinţe sau muzee, comportându-se cu o stăpânire exemplară. "Arăţi foarte bine, ai grijă de tine" şi altele de genul ăsta. La urma urmelor, amândoi se considerau oameni civilizaţi care, lăsând la o parte un episod trecut, aveau în comun arta ca materie obiectivă de lucru. Oameni de lume, pe scurt. Adulţi.

Îşi dădu seama că Menchu se uita la ea, maliţios interesată, bucurându-se cu gândul la perspectiva unor noi intrigi amoroase la care să intervină în calitate de

consilier tactic. Proprietara galeriei se plângea mereu că, după ce a rupt-o cu Alvaro, episoadele sentimentale ale prietenei sale abia dacă meritau vreun comentariu: „Devii tot mai puritană, iubito, repeta la nesfârşit, şi asta-i grozav de plicticos. Tu ai nevoie să retrăieşti pasiunea, vâltoarea"... Din acest punct de vedere, simpla menţionare a lui Alvaro părea să ofere posibilităţi interesante.

Julia era conştientă de toate acestea, fără a se simţi iritată. Menchu era Menchu şi aşa fusese de la bun început. Prietenii nu se aleg, te aleg ei pe tine; sau îi respingi, sau îi accepţi fără rezerve. Era ceva învăţat tot de la César.

Ţigara era pe sfârşite, aşa încât o strivi în scrumieră. Apoi îi zâmbi lui Menchu, fără nici un chef.

— Alvaro nu contează. Ce mă preocupă este tabloul lui Van Huys; şovăi o clipă, căutându-şi cuvintele, în vreme ce încerca să-şi limpezească ideile. E ceva neobişnuit în tabloul acesta.

Menchu ridică din umeri cu un aer absent, de parcă se gândea la altceva.

— Linişteşte-te, fetiţo. Un tablou nu-i decât pânză, lemn, vopsea şi lac... Tot ce contează e cât aduce în pungă atunci când trece dintr-o mână într-alta — se uită la umerii laţi ai lui Max şi clipi satisfăcută —, restul sunt poveşti.

În fiecare zi, în tot răstimpul petrecut împreună cu el, Julia a crezut că Alvaro răspundea celui mai riguros prototip al profesiunii lui, iar aceasta privea şi înfăţişarea şi modul lui de a se îmbrăca: atrăgător, în jur de patruzeci de ani, sacouri de stofă englezeşti, cravate tricotate. În plus, fuma pipă, ceea ce punea capacul la toate până într-atât încât, atunci când îl văzu intrând în amfiteatru pentru prima oară — Arta şi omul era tema prelegerii din ziua aceea —, ea zăbovise mai bine de un sfert de ceas până să ia seama la cuvintele lui, refuzând să accepte că un tip cu o astfel de înfăţişare de tânăr profesor ar putea fi într-adevăr un profesor. Mai târziu, când Alvaro îşi luă rămas-bun până săptămâna viitoare şi ieşiră cu toţii pe coridor, ea se apropie în modul cel mai firesc de pe lume, conştientizând perfect ce avea să se întâmple: repetarea veşnică a unei poveşti puţin originale, clasica legătură profesor — studentă, totul asumat chiar înainte ca Alvaro să se întoarcă pe călcâie, ajuns la uşă, spre a-i zâmbi Juliei pentru prima oară. Era ceva în toată povestea aceea — sau cel puţin aşa hotărî tânăra când se apucă să cântărească argumentele pro şi contra — care avea un caracter inexorabil, cu scăpărări de fatum încântător de clasic, de drumuri trasate de Destin, punct de vedere pe care-l susţinea atât de entuziast de când, în liceu fiind, tradusese strălucitele piese cunoscute ale grecului acela genial, Sofocle. Doar mai târziu s-a decis să comenteze totul cu César, iar anticarul, care de multă vreme — prima oară Julia purta încă şosete şi codiţe — făcea pe

confidentul în episoadele de natură sentimentală, se mărgini să ridice din umeri, criticând pe un ton calculat superficial puţina originalitate a unei poveşti care mai servise ca subiect siropos, iubito, pentru trei sute de romane şi tot atâtea filme, mai ales — grimasă dispreţuitoare — franţuzeşti şi americane: „Ceea ce, vei fi de acord cu mine, prinţesă, aruncă asupra subiectului o lumină de autentică oroare". Dar nimic mai mult. Din partea lui César, n-au existat nici reproşuri serioase şi nici părinteşti sfaturi care niciodată, o ştiau amândoi prea bine, n-ar fi servit la nimic. César n-avea copii şi nici n-avea cum să-i aibă vreodată, însă era înzestrat cu un dar deosebit când trebuia să abordeze asemenea situaţii. În vreun moment al vieţii, anticarul căpătă certitudinea că nimeni nu este capabil să înveţe din experienţa altuia şi că, drept urmare, unica atitudine demnă şi posibilă a unui tutore — la urma urmelor, el acţiona ca atare — era să se aşeze lângă subiectul grijilor sale, să-i ia mâna şi să asculte, cu infinită bunăvoinţă, povestea în desfăşurare a iubirilor şi suferinţelor, pe când natura îşi urma cursul inevitabil şi înţelept.

— În materie sentimentală, mica mea prinţesă — obişnuia să spună César —, nu trebuie să dai nicicând sfaturi şi nici soluţii... Doar o batistă curată la momentul potrivit.

Şi asta a şi făcut când totul se terminase, în seara când a sosit ea, cu părul încă umed şi cu mişcări de somnambulă, şi a adormit pe genunchii lui. Dar toate acestea s-au întâmplat mult după acea primă întâlnire pe coridorul facultăţii, unde nu s-au înregistrat variaţii importante pe marginea scenariului prevăzut. Ritualul a urmat drumuri bătătorite şi previzibile, chiar dacă nebănuit de mulţumitoare. Julia mai avusese înainte alte aventuri, dar nu simţise niciodată, până în seara în care Alvaro şi ea se întâlniră pentru prima oară în patul îngust de hotel, nevoia de a spune te iubesc în felul acela dureros, sfâşietor, ascultându-se pe sine, cu stupoare fericită — cuvinte pe care înainte refuzase întotdeauna să le rostească — şi pe un ton necunoscut, care părea aidoma unui geamăt sau unui plânset. Şi aşa se trezi într-o dimineaţă cu faţa lipită de pieptul lui Alvaro şi, după ce-şi dădu la o parte părul răvăşit ce-i acoperea chipul, îi privi îndelung profilul adormit, cu gingaşa bătaie a inimii lui pe obrazul ei, până când el deschise ochii şi, întâlnindu-i privirea, îi zâmbi. În clipa aceea Julia a ştiut cu certitudine absolută că îl iubea, şi a mai ştiut că avea să cunoască şi alţi amanţi, fără a mai simţi însă vreodată ceea ce simţea pentru el. Iar după douăzeci şi opt de luni trăite şi socotite aproape zi de zi, sosi momentul trezirii dureroase din iubirea aceea şi-l rugă pe César să scoată din buzunar faimoasa-i batistă. „Această batistă îngrozitoare, recitase anticarul, teatral ca totdeauna, pe jumătate în glumă, dar perspicace ca o Casandră, pe care o fluturăm spunându-ne adio pentru totdeauna"... Cam aceasta fusese, în esenţă, povestea.

Un an era de-ajuns pentru a cicatriza rănile, însă nu şi amintirile. Nişte amintiri la care, pe de altă parte, Julia n-avea intenţia să renunţe. Se maturizase destul de repede, şi acest proces moral s-a cristalizat şi în credinţa, extrasă fără complexe din cele profesate de César, că viaţa e un soi de restaurant scump unde veşnic ţi se prezintă la sfârşit nota de plată, fără ca din cauza asta să fii silit să te lepezi de ceea ce te-a desfătat, dăruindu-ţi fericire sau plăcere. Acum, Julia medita la toate acestea cu ochii la Alvaro, care deschidea cărţile de pe masă şi lua notiţe pe fişe dreptunghiulare de carton alb subţire. Abia dacă se schimbase ca înfăţişare, deşi în păr i se iviseră fire argintii. Ochii îi erau tot liniştiţi şi inteligenţi. Odinioară iubise ochii aceştia, şi mâinile fine şi lungi, cu unghiile rotunjite şi curate. Le cercetă pe când degetele răsfoiau cărţile sau ţineau stiloul şi, spre marele ei regret, auzi un zvon îndepărtat de melancolie pe care, după o analiză sumară, se hotărî să-l accepte ca fiind rezonabil. Nu mai stârnea în sufletul ei sentimentele din trecut; însă mâinile acelea îi mângâiaseră trupul. Până şi cel mai mărunt gest al lui, de atingere şi căldură, îi rămăsese încă pe piele. Urma lui nu fusese ştearsă de alte iubiri.

Încercă să-şi controleze sentimentele. Pentru nimic în lume nu era dispusă să cedeze ispitei amintirilor. Pe deasupra, problema era secundară; nu se dusese acolo ca să reînvie nostalgii, aşa că se strădui să-şi concentreze atenţia asupra cuvintelor fostului ei amant, nu asupra lui. După primele cinci minute, stingheritoare, Alvaro o privise cu ochi gânditori, încercând să aprecieze importanţa motivului care, după atâta vreme, o adusese din nou acolo. Zâmbea afectuos, ca un vechi prieten sau coleg de breaslă, dezinvolt şi atent, punându-i-se la dispoziţie cu acea eficacitate liniştită, plină de tăceri şi reflecţii conştiincioase făcute în şoaptă, cu vocea aceea care îi părea atât de familiară Juliei. În afară de surpriza iniţială, n-a fost decât o sclipire descumpănită în privirea lui, când ea i-a vorbit despre tablou, fără a-i menţiona însă şi existenţa inscripţiei ascunse, căci hotărâse împreună cu Menchu să n-o dezvăluie. Alvaro confirmă că-l cunoştea bine pe pictor, opera şi perioada sa istorică, deşi ignora faptul că tabloul urma să fie scos la licitaţie şi că Julia se ocupa de restaurare. Cert este că n-a fost nevoit să recurgă la fotografiile în culori pe care tânăra le adusese cu ea; părea familiarizat cu epoca şi cu personajele. În momentul acela căuta o dată anume, urmărind cu arătătorul rândurile tipărite ale unui vechi tom de istorie medievală, concentrat şi în aparenţă străin de intimitatea lor din trecut pe care, totuşi, Julia o simţea plutind în jurul lor ca giulgiul unei fantome. Poate că şi lui i se întâmplă la fel, se gândi ea. Poate că, din punctul de vedere al lui Alvaro, şi ea părea prea distantă, indiferentă.

— Iată, spuse el în clipa aceea, şi Julia se agăţă de sunetul vocii lui ca naufragiatul de o scândură, dându-şi seama uşurată că nu mai putea să facă două

lucruri în acelaşi timp: să şi-l amintească cum era şi să-l asculte acum. Constată, fără nici o amărăciune, că nostalgia rămânea în urmă, în derivă, şi consolarea ei trebuie să fi fost atât de vizibilă încât el o privi, surprins, înainte de a-şi îndrepta iar atenţia asupra paginii cărţii pe care o avea în mână. Julia aruncă o privire la titlu: Elveţia, Burgundia şi Ţările de Jos în secolele al XTV-lea şi al XV-lea.

— Uite; Alvaro arăta un nume în text. Apoi îşi duse arătătorul spre fotografia tabloului pe care ea îl ţinea pe masă, alături. FERDINANDUS OST. D. este inscripţia care-l identifică pe jucătorul din stânga, cel îmbrăcat în roşu. Van Huys a pictat Partida de şah în 1471, aşa că nu încape nici cea mai mică îndoială. Este vorba de Ferdinand Altenhoffen, duce de Ostenburg, Ostenburguensis Dux, născut la 1435 şi mort la... Da, aşa-i. La 1474. Avea cam treizeci şi cinci de ani când a pozat pentru pictor.

Julia luase o fişă de pe masă şi nota datele.

— Pe unde era Ostenburg?... În Germania?

Alvaro dădu din cap în semn că nu, înainte de a deschide un atlas istoric şi a indica una din hărţi.

— Ostenburg era un ducat ce corespundea, aproximativ, Rodovingiei lui Carol cel Mare... Era aici, la graniţa franco-germană, între Luxemburg şi Flandra. În cursul secolelor al cincisprezecelea şi al şaisprezecelea, ducii de Ostenburg au încercat să se menţină independenţi, dar până la urmă au fost absorbiţi mai întâi de Burgundia şi apoi de Maximilian de Austria. Dinastia Altenhoffen s-a stins tocmai cu acest Ferdinand, ultimul duce de Ostenburg, cel care joacă şah în tablou... Dacă vrei, pot face fotocopii.

— Îţi mulţumesc.

— Pentru nimic; Alvaro se trase pe spate în fotoliu, scoase din sertarul biroului o cutie de tutun şi începu să-şi umple pipa. În mod logic, doamna care se afla lângă fereastră, cu inscripţia BEATRIX BURG OST. D., nu poate fi decât Beatrice de Burgundia, ducesa consoartă. Vezi?... Beatrice s-a căsătorit cu Ferdinand Altenhoffen în 1464, când avea douăzeci şi trei de ani.

— Din dragoste? întrebă Julia cu un zâmbet vag, privind fotografia.

Alvaro surâse şi el uşor, puţin forţat.

— Ştii că puţine căsătorii de genul acesta se făceau din dragoste... Nunta a fost o încercare a unchiului Beatricei, Filip cel Bun, duce de Burgundia, de a întări alianţa cu Ostenburg împotriva Franţei, care urmărea să anexeze ambele ducate; privi la rândul său fotografia şi-şi puse pipa între dinţi. Ferdinand de Ostenburg a avut noroc, pentru că ea era foarte frumoasă. Cel puţin aşa spun Analele burgunde ale lui Nicolas Flavin, cel mai de seamă cronicar al vremii. Van Huys al tău pare a fi de aceeaşi părere. Pesemne, fusese pictată înainte, fiindcă există un document, menţionat de Pijoan, potrivit căruia Van Huys a fost

un timp pictorul curţii la Ostenburg... Ferdinand Altenhoffen îi dă în 1463 o pensie de o sută de livre pe an, din care jumătate îi erau plătite de Sânziene şi cealaltă jumătate de Crăciun. În acelaşi document figurează comanda portretului Beatricei, care pe atunci era încă logodnică a ducelui, bien au vif.

— Mai sunt şi alte referinţe?

— Nenumărate. Van Huys a ajuns o persoană importantă. Alvaro scoase un dosar dintr-un fişier. Jean Lemaire, în a sa Couronne Margaridique, scrisă în onoarea Margaretei de Austria, guvernatoarea Ţărilor de Jos, îl citează pe Pier de Brugge (Van Huys), Hugues de Gand (Van der Goes) şi Dieric de Louvain (Dietric Bouts), alături de cel pe care-l numeşte regele pictorilor flamanzi, Johannes (Van Eyck). În poem se spune exact aşa: "Pierre de Brugge, qui tant eut les traits utez", care a înfăţişat trăsăturile atât de clar... Când s-a scris aceasta, Van Huys murise de douăzeci şi cinci de ani; cercetă cu atenţie alte afişe. Ai menţiuni şi mai vechi. De exemplu, în inventare ale Regatului Valenciei se consemnează că Alfonso al V-lea cel Mărinimos avea opere de Van Huys, de Van Eyck şi de alţi maeştri occidentali, toate pierdute... Îl mai menţionează în 1454 şi Bartolomeo Fazio, prieten intim al lui Alfonso al V-lea, în cartea sa De viribus illustris, referindu-se la el cu cuvintele "Pietrus Husyus, insignis pictor". Alţi autori, mai cu seamă italieni, îl numesc "Magistro Piero Van Hus, pictori in Bruggia". Dispunem şi de un citat din 1470, în care Gnido Rasofalco pomeneşte un tablou al său, şi acesta pierdut, o Răstignire, spunând:

„Opera buona di mano di un chiamato Piero di Juys, pictor famoso in Flandra". Iar alt autor italian, anonim, se referă la un tablou de Van Huys care s-a păstrat, Cavalerul şi Diavolul, precizând că „A magistro Pietrus Juisus magno et famoso flandesco fuit depictum"... Poţi adăuga că în secolul al şaisprezecelea îl mai citează Guicciardini şi Van Mander, şi în al nouăsprezecelea James Weale în cărţile lui despre marii pictori flamanzi; strânse fişele, punându-le cu grijă în dosar, pe care-l aranjă la loc în fişier. Apoi se lăsă pe spate în fotoliu şi o privi pe Julia, zâmbitor. Mulţumită?

— Foarte; tânăra notase totul şi acuma făcea bilanţul. După o clipă ridică brusc capul şi-şi dădu la o parte părul ce-i cădea pe faţă, privindu-l pe Alvaro plină de curiozitate. Parcă aveai pregătită lecţia... Am rămas de-a dreptul fără grai.

Zâmbetul profesorului se mai estompă, iar ochii lui îi evitară pe ai Juliei. Se părea că una din fişele de pe masă i-ar fi atras pe neaşteptate atenţia.

— E munca mea, zise. Iar ea n-a putut să-şi dea seama dacă tonul lui era distrat sau evaziv.

Fără să ştie prea bine de ce, asta a făcut-o să se simtă oarecum stingherită.

— Ei bine, eşti în continuare foarte bun în munca ta... Îl cercetă curioasă

câteva secunde, înainte de a reveni la notiţele ei. Avem date din belşug despre autor şi despre două din personaje... — se aplecă peste reproducerea tabloului şi-şi puse degetul pe al doilea jucător. Ne lipseşte acesta.

Ocupat să-şi aprindă pipa, Alvaro zăbovi cu răspunsul, îşi încruntă fruntea.

— E greu s-o ştim cu exactitate, spuse, scoţând un rotocol de fum. Inscripţia nu-i foarte explicită, deşi e suficientă ca să emitem o ipoteză: RUTGIER AR. PREUX... — făcu o pauză şi se uită la căuşul pipei de parcă s-ar fi aşteptat să găsească acolo dovada. Rutgier poate fi Roger, Rogelio sau Rugiero; diferite forme, există cel puţin zece variante ale unui nume frecvent pe vremea aceea... Prenx poate fi numele de familie, şi în acest caz ne-am afla într-un impas, căci nu există nici o dovadă despre vreun Preux ale cărui fapte să merite a fi consemnate în cronici. Totuşi, preux se folosea şi în Evul Mediu târziu ca adjectiv elogios, şi chiar ca substantiv, cu sensul de curajos, cavaleresc. Lancelot şi Roland, ca să-ţi dau două exemple ilustre, sunt menţionaţi astfel... În Franţa şi Anglia, când cineva era investit cavaler, se adresa îndemnul soyez preux; adică, să fii credincios, viteaz. Era un titlu ales, cu care se desemna floarea cavalerilor.

Fără voia lui, din obişnuinţă profesională, Alvaro adoptase un ton convingător, aproape ca la catedră, cum se întâmpla îndeobşte, mai devreme sau mai târziu, când se vorbea despre vreun subiect legat de profesia lui. Julia şi-a dat seama, oarecum tulburată, că aceasta reînvia amintiri vechi, ecoul uitat al unei duioşii care ocupase un loc anume în timp şi în spaţiu, în definirea caracterului ei aşa cum era astăzi. Rămăşiţe ale altei vieţi, ale altor sentimente, care fuseseră înăbuşite printr-o meticuloasă muncă de săpături şi năruire, părăsite ca o carte pe un raft, ca să se acopere de praf, fără intenţia de a o mai deschide, dar care, în pofida a toate, continuă să se afle acolo.

Pentru a face faţă, Julia o ştia bine, trebuia să folosească un singur mijloc. Să-şi ocupe mintea gândindu-se la momentele imediate. Să vorbească, să ceară detalii, chiar dacă nu erau necesare. Să se aplece deasupra mesei, prefăcându-se adâncită în scrierea notiţelor. Să se gândească acum că se afla în faţa unui Alvaro diferit, ceea ce, de bună seamă, era adevărat. Să se convingă că toate celelalte se întâmplaseră demult, undeva departe, în timp şi în spaţiu. Să se comporte, să simtă, ca şi când amintirile n-ar aparţine amândurora, ci altor fiinţe de care auziseră odată vorbindu-se şi de a căror soartă nu le păsa.

O soluţie era să aprindă o ţigară şi Julia o aprinse. Pătrunzându-i în plămâni, fumul o făcea să se simtă împăcată cu sine, îi dădea mici doze de nepăsare. Fumă cu mişcări lente, desfătându-se cu acel ritual mecanic. Apoi se uită la Alvaro, gata să continue.

— Atunci care e ipoteza?

Tonul vocii ei părea destul de sigur, şi asta o făcu să se simtă mult mai liniştită. După părerea mea, dacă Preux nu ar fi numele de familie, cheia s-ar afla poate în abrevierea AR.

Alvaro era de acord. Cu ochii mijiţi din pricina fumului de la pipă, căută în paginile altei cărţi până dădu de un nume.

— Uită-te aici. Roger de Arras, născut în 1431, în acelaşi an în care englezii o ard pe Jeanne d'Arc la Rouen. Familia lui e înrudită cu acei Valois care domnesc în Franţa, şi s-a născut în castelul de la Bellesang, foarte aproape de ducatul de Ostenburg.

— Poate fi vorba de al doilea jucător?

— Se poate. A.R. ar putea fi foarte bine abrevierea de la Arras. Iar Roger de Arras, după cum consemnează toate cronicile vremii, luptă în războiul de o sută de ani alături de regele Franţei Carol al VII-lea. Vezi?... Ia parte la cucerirea Normandiei şi a ducatului Guyenne de la englezi, luptă în bătălia de la Formigny şi, trei ani mai târziu, în cea de la Castillon. Uită-te la gravură. Ar putea fi unul dintre aceştia, poate războinicul cu viziera lăsată, care, în toiul încleştării, îşi oferă calul regelui Franţei, al acestuia fiind omorât, şi se luptă mai departe pe jos...

— Mă uluieşti, domnule profesor; îl privea fără să-şi ascundă surpriza. Această frumoasă imagine a războinicului în bătălie... Întotdeauna te-am auzit spunând că imaginaţia este cancerul rigorii istorice.

Alvaro izbucni în râs, bine dispus.

— Consideră că e o licenţă în afara catedrei, în onoarea ta. Mi-e cu neputinţă să uit pasiunea ta de a trece dincolo de simpla informaţie. Mi-aduc aminte că, atunci când tu şi cu mine...

Amuţi, nesigur pe el. Aluzia întunecase chipul Juliei. Amintirile nu-şi aveau locul în ziua aceea; când băgă de seamă, Alvaro dădu înapoi.

— Îmi pare rău, spuse încet.

— Nu contează; Julia stinse brusc ţigara, strivind-o în scrumieră, şi-şi arse degetele cu scrumul. În fond, e vina mea; îl privi mai senină. Ce se întâmplă cu războinicul nostru?

Cu uşurare evidentă, Alvaro apucă repede pe calea aceasta. Roger de Arras, lămuri el, nu fusese doar un războinic, ci şi multe altele. De pildă, model al cavalerilor. Idealul nobilului medieval. Poet şi muzicant în momentele sale libere. Foarte preţuit la curtea verilor săi de Valois. Aşa încât calificativul de preux i se potrivea de minune, ca o mănuşă.

— Avea vreo legătură cu şahul?

— Nu există nici o mărturie.

Julia lua notiţe, entuziasmată de toată povestea. Se opri pe neaşteptate şi-l

privi.

— Ce nu înţeleg eu, spuse muşcând capătul pixului, e ce căuta acest Roger de Arras într-un tablou de Van Huys, jucând şah cu ducele de Ostenburg...

Alvaro se mişcă în fotoliu, stingherit în aparenţă, ca şi cum ar fi fost încercat dintr-o dată de o îndoială. Trase din pipă în tăcere, cu ochii la peretele din spatele Juliei, având aerul că în sufletul lui se dădea un fel de luptă. În sfârşit, gura îi schiţă un zâmbet circumspect.

— Nu ştiu ce anume poate căuta, în afară de faptul că juca şah; îşi ridică palmele în sus, dând să se înţeleagă că se afla la capătul cunoştinţelor sale, cu toate că Julia a avut certitudinea că acum o privea cu o insolită precauţie, de parcă o idee pe care nu se hotăra să o formuleze i-ar tot da târcoale. Ce ştiu însă precis, adăugă în cele din urmă, şi ştiu fiindcă o spun cărţile, e că Roger de Arras n-a murit în Franţa, ci în Ostenburg; du-pă o scurtă şovăială arătă fotografia tabloului. Ai băgat de seamă care e data picturii?

— O mie patru sute şaptezeci şi unu, răspunse intrigată. De ce?

Alvaro dădu încetişor fumul afară şi scoase un sunet sec, asemănător unui râs scurt. Acum o privea pe Julia ca şi când încerca să-i citească în ochi răspunsul la o întrebare pe care nu se hotăra să i-o pună.

— E ceva care nu merge, zise în sfârşit. Sau data e greşită, sau cronicile vremii nu spun adevărul, sau cavalerul acesta nu e Rutgier Ar. Preux cel din tablou... Luă o ultimă carte, o reprodu-cere anastatică după Cronica ducilor de Ostenburg, şi i-o puse în faţă, după ce o răsfoi o clipă. Asta a fost scrisă la sfârşitul secolului al cincisprezecelea de către Guichard de Hainaut, un francez contemporan cu faptele pe care le povesteşte şi care se întemeiază pe surse directe... După Hainaut, omul nostru a decedat pe 6 ianuarie, ziua Regilor Magi, 1469; cu doi ani înainte ca Pieter van Huys să picteze Partida de şah. Înţelegi, Julia?... Roger de Arras n-a putut niciodată să pozeze pentru tabloul acesta, deoarece, atunci când a fost zugrăvit, el murise.

O însoţi până în parcarea facultăţii şi-i înmână dosarul cu fotocopii. Aproape totul era acolo înăuntru, spuse. Referinţe istorice, o actualizare a operelor catalogate ale lui Van Huys, bibliografia... Promise că-i va trimite acasă o relatare cronologică şi alte hârtii în plus, îndată ce va dispune de un scurt răgaz. Apoi rămase cu ochii la ea, cu pipa în gură şi mâinile în buzunarul sacoului, ca şi cum mai avea ceva să-i spună şi stătea la îndoială. Spera, adăugă după o scurtă ezitare, că îi fusese de folos.

Julia încuviinţă, încă descumpănită. Amănuntele poveştii pe care tocmai o aflase i se amestecau în cap. Şi mai era ceva.

— Sunt impresionată, domnule profesor... În mai puţin de un ceas ai reclădit viaţa personajelor unui tablou pe care nu l-ai studiat niciodată înainte.

Alvaro îşi luă o secundă privirea de la ea, lăsând-o să rătăcească prin campus. Apoi strâmbă din nas.

— Pictura aceasta nu-mi era complet necunoscută; ea crezu că-i desluşeşte în voce o nuanţă de îndoială şi faptul o nelinişti, chiar dacă nu ştia din ce pricină. Aşa încât îi ascultă cu şi mai multă atenţie cuvintele. Printre altele, există o fotografie într-un catalog al muzeului Prado, din 1917... Partida de şah a fost expusă acolo, vreo douăzeci de ani. De la începutul secolului până în 1923, când a fost reclamată de moştenitori.

— Nu ştiam.

— Ei bine, acum ai aflat; se concentră asupra pipei care părea gata să se stingă.

Julia îl privea lung, intrigată. Îl cunoştea bine pe bărbatul acela, sau îl cunoscuse odinioară, prea bine ca să nu ştie că îl stingherea ceva important. Ceva ce nu se decidea să spună cu voce tare.

— Ce anume nu mi-ai povestit, Alvaro?

Rămase nemişcat, trăgând din pipă, cu privirea absorbită. Apoi se întoarse încet către ea.

— Nu ştiu ce vrei să spui.

— Vreau să spun că tot ce are legătură cu tabloul acesta este important; îl privi cu gravitate. Sunt multe în joc în povestea asta, în ce mă priveşte.

Văzu că Alvaro muşcă, nehotărât, muştiucul pipei şi apoi schiţă un gest ambiguu.

— Mă pui într-o situaţie delicată. Van Huys al tău pare să fie la modă în ultima vreme.

— La modă? Se încordă şi-şi concentră toată atenţia, de parcă i se mişca pământul sub picioare. Vrei să spui că cineva ţi-a mai vorbit de el înainte de mine?

Alvaro afişa un zâmbet descumpănit, parcă regretând că spusese prea multe.

— E posibil.

— Cine?

— Asta-i problema. Nu sunt autorizat să-ţi spun.

— Nu fi absurd.

— Nu sunt. Pe cuvânt, şi-i aruncă o privire care implora îngăduinţă.

Julia respiră adânc, încercând să-şi înfrâneze senzaţia ciudată de gol din stomac; undeva, tainic, suna un semnal de alarmă. Dar Alvaro vorbea din nou, aşa încât îl ascultă atentă, căutând vreun indiciu. Îl interesa să arunce o privire tabloului, dacă Julia n-avea nimic împotrivă. Şi s-o mai vadă şi pe ea.

— Pot să-ţi explic totul, conchise. La momentul potrivit.

Putea fi vorba de un truc, se gândi tânăra, pentru că el era în stare să facă tot

teatrul acela ca pretext s-o mai vadă o dată. Îşi muşcă buza de jos, tulburată. Tabloul se lupta, în adâncul ei, cu senzaţii şi amintiri care n-aveau nimic a face cu ceea ce o adusese aici.

— Ce face nevasta ta? întrebă ca din întâmplare, cedând unui impuls ascuns. Apoi îşi ridică puţin ochii, cu maliţie, ca să constate că Alvaro se sculase în picioare, stânjenit.

— Bine, răspunse el sec. Părea foarte ocupat să-şi privească pipa pe care o ţinea între degete, de parcă n-o recunoştea. E la New York, pregăteşte o expoziţie.

O amintire fugară îi veni în minte Juliei: o femeie blondă, atrăgătoare, îmbrăcată într-un taior de culoare castanie care cobora dintr-un automobil. Abia cincisprezece secunde de imagine imprecisă cu greu reţinută, dar care îi despărţise, clare ca o tăietură de bisturiu, sfârşitul tinereţii de restul vieţii. Crezu că-şi aminteşte că ea lucra pentru un organism oficial; ceva în legătură cu un departament de cultură, cu expoziţii şi călătorii. O vreme, asta înlesnise lucrurile. Alvaro n-a vorbit niciodată de ea, şi nici Julia, dar întotdeauna i-au simţit amândoi prezenţa între ei, ca o fantomă. Iar fantoma aceea, un chip întrevăzut întâmplător cincisprezece secunde, câştigase până la urmă partida.

— Sper că vă merge bine.

— Nu ne merge rău. Vreau să spun că nu ne merge chiar rău.

— Mda.

Făcură câţiva paşi în linişte şi fără să se privească. În sfârşit, Julia îşi strânse buzele şi-şi aplecă uşor capul, zâmbind în gol.

— Mă rog, asta nu prea mai contează... — se opri în dreptul lui, cu braţele în şold şi cu o strâmbătură poznaşă a gurii. Ce părere ai de mine, acum?

O privi de sus în jos, nesigur, cu ochii mijiţi, stând pe gânduri.

— Că arăţi foarte bine... Zău că da.

— Şi cum te simţi?

— Puţin tulburat... — zâmbi melancolic, cu un aer mâhnit. Mă întreb dacă acum un an am luat decizia cea bună.

— Asta n-ai cum să afli, în veci.

— Nu se ştie niciodată.

Era încă atrăgător, îşi spuse Julia cu o străfulgerare de teamă şi de iritare care-i răscoli măruntaiele. Îi privi mâinile şi ochii, conştientă că mergea pe marginea unei prăpăstii care o făcea să simtă repulsie şi atracţie în acelaşi timp.

— Am tabloul acasă, răspunse circumspectă, fără a se angaja la nimic, pe când se străduia să-şi pună ideile în ordine; voia să fie sigură de puterea atât de dureros căpătată, dar în acelaşi timp intuia riscurile, necesitatea de a fi mereu în gardă când era vorba de sentimente şi amintiri. În plus, şi mai presus de toate,

era tabloul lui Van Huys.

Raţionamentul acela i-a servit cel puţin ca să-şi limpezească gândurile. Aşa că îi strânse mâna întinsă, simţind la atingere stângăcia cuiva care nu este sigur de terenul pe care calcă. Asta a înviorat-o, stârnindu-i o bucurie tainică şi răutăcioasă. Atunci, cu un avânt calculat care era totodată un reflex, îl sărută în fugă pe gură, un avans fără nici un viitor — spre a-i inspira încredere — înainte de a deschide portiera şi a intra în micul Fiat alb.

— Dacă vrei să vezi tabloul, vino să mă vezi, zise cu un aer prefăcut întâmplător, în vreme ce învârtea cheia de contact. Mâine seară. Şi mulţumesc.

Fiind vorba de el, asta avea să fie de-ajuns. Îl văzu în urmă în oglinda retrovizoare, fluturând mâna, dus pe gânduri şi descumpănit, având în spate campusul şi clădirea de cărămidă a facultăţii. Zâmbi în sinea ei, trecând cu maşina pe roşu la un semafor. Ai să muşti momeala, domnule profesor, se gândi. Nu ştiu de ce, dar cineva, pe undeva, încearcă să joace o festă. Iar tu ai să-mi spui cine, să nu-mi zici mie Julia.

Pe măsuţa pe care o avea la îndemână, scrumiera era plină de chiştoace. Trântită pe canapea, la lumina unei veioze mici, citi până foarte târziu. Încetul cu încetul, povestea tabloului, pictorul şi personajele lui prindeau contur. Citea cu nesaţ, îmboldită de dorinţa de a afla, cu simţurile încordate, atentă la cel mai mărunt indiciu, la cheia acelei misterioase partide de şah care, pe şevaletul aşezat în dreptul sofalei, în penumbra atelierului, continua să se desfăşoare în faţa ei, printre umbre:

„...Eliberaţi în 1453 de vasalitatea faţă de Franţa, ducii de Ostenburg încercară să menţină un echilibru dificil între Franţa, Germania şi Burgundia. Politica celor din Ostenburg stârni neîncrederea lui Carol al VII-lea al Franţei, temător ca ducatul să nu fie înghiţit de semeaţa Burgundie, care încerca să ajungă regat independent. În vârtejul acela de intrigi de palat, de alianţe politice şi pacturi secrete, temerile francezilor sporiră din pricina căsătoriei fiului şi moştenitorului ducelui Wilielm de Ostenburg, Ferdinand, cu Beatrice de Burgundia, nepoata lui Filip cel Bun şi vara viitorului duce burgund Carol Temerarul.

Şi astfel, la curtea din Ostenburg se aliniară faţă în faţă, în anii aceia, cruciali pentru viitorul Europei, poziţiile a două facţiuni ireconciliabile: partidul burgund, favorabil integrării în ducatul vecin, şi partidul francez, care conspira pentru reunificarea cu Franţa. Confruntarea între cele două forţe avea să marcheze turbulenta guvernare a lui Ferdinand de Ostenburg până la moartea sa, în 1474..."

Puse dosarul pe jos şi se aşează pe sofa în capul oaselor, cu braţele în jurul genunchilor. Liniştea era absolută. Stătu aşa, nemişcată, un scurt răstimp, apoi se ridică, apropiindu-se de tablou. Quis necavit equitem. Îşi trecu un deget, fără să atingă suprafaţa picturii, peste locul unde se afla inscripţia ascunsă, acoperită de straturile succesive de pigment verde cu care Van Huys zugrăvise catifeaua care acoperea masa. Cine l-a ucis pe cavaler? Cu datele oferite de Alvaro, cuvintele căpătau o dimensiune care, acolo, în tabloul abia luminat de veioza mică, părea sinistră. Aplecându-şi chipul până se apropie cât mai mult cu putinţă de RUTGIER AE. PREUX, Roger de Arras sau nu, Julia avu certitudinea că inscripţia se referea la el. Era, fără îndoială, un fel de ghicitoare; o descumpănea însă rolul pe care-l juca şahul în toată povestea. Îl juca. Poate că era vorba doar de asta, de un joc.

Simţi o exasperare enervantă, la fel ca atunci când se vedea obligată să recurgă la bisturiu ca să elimine un strat de vernis rebel, şi-şi încrucişă mâinile sub cap, închizând ochii. Deschizându-i, întâlni din nou profilul cavalerului necunoscut, atent la partidă, cu fruntea încruntată într-o concentrare gravă. Avea un aer plăcut; fusese, de bună seamă, un bărbat atrăgător. Înfăţişarea-i era nobilă, cu o aură de demnitate măiestrit pusă în relief pe fundalul ce împrejmuia figura. În plus, poziţia capului său coincidea exact cu întretăierea liniilor care, în pictură, constituiau Secţiunea de Aur, legea de compoziţie picturală care, spre a echilibra figurile dintr-un tablou, folosea drept model pictorii clasici de pe vremea lui Vitruviu...

Descoperirea o făcu să se înfioare. După toate regulile, dacă atunci când a pictat tabloul Van Huys ar fi urmărit să evidenţieze figura ducelui Ferdinand de Ostenburg — căruia i se cuvenea, fără îndoială, prin calitatea sa, această onoare —, l-ar fi plasat în punctul de aur de intersectare, nu în stânga compoziţiei. Acelaşi lucru se putea spune despre Beatrice de Burgundia, care mai şi ocupa un plan secundar, lângă fereastră, în dreapta. Era, prin urmare, logic să se creadă că acea misterioasă partidă de şah era prezidată nu de duci, ci de RUTGIER AR. PREUX, posibil Roger de Arras. Însă Roger de Arras era mort.

Se duse la unul din rafturile pline cu cărţi, fără a-şi lua ochii de la tablou, privindu-l peste umăr de parcă, întorcând capul, cineva avea să se mişte în el. Blestematul de Pieter van Huys, spuse aproape cu voce tare, care născocise ghicitori ce-i răpeau ei somnul, după cinci sute de ani. Luă tomul de Istoria artei de Amparo Ibănez, dedicat picturii flamande, şi se duse să se aşeze pe sofa, ţinându-l pe genunchi. Van Huys, Pieter. Bruges 1416 — Gand 1481... Aprinse a nu ştiu câta ţigară.

„...Deşi nu dispreţuia broderia, bijuteriile şi marmura pictorului de curte, Van Huys este în esenţă burghez prin atmosfera familială a scenelor sale şt prin

privirea pozitivă, căreia nu îi scapă nimic. Influenţat de Jan van Eyck, dar mai cu seamă de maestrul lui, Robert Campin, pe care îi îmbină plin de iscusinţă, aruncă o privire liniştită de flamand asupra lumii, oferind o analiză senină a realităţii. Dar, mereu partizan al simbolismului, imaginile lui conţin şi lecturi paralele (flaconul de cristal închis sau poarta în zid, ca indicii ale virginităţii Mariei, în tabloul lui Fecioara din Oratoriu, jocul de umbre ce se confundă în cămin, în Familia lui Lucas Bremer etc.). Măiestria lui Van Huys se manifestă în personajele şi obiectele delimitate prin contururi ferme, şi prin punerea în slujba problemelor celor mai arzătoare ale picturii vremii, ca organizarea plastică a suprafeţei, contrastul neîntrerupt între penumbra interiorului şi luminozitatea zilei sau umbrele ce se schimbă în funcţie de suportul peste care se aştern.

Opere conservate: Portretul aurarului Wilielm Waliuus (1448), Metropolitam Museum, New York; Familia lui Lucas Bremer (1452), Galeriile Uffizi, Florenţa; Fecioara din Oratoriu (aproximativ 1455), Muzeul Prado, Madrid; Cămătarul din Louvain (1475), Colecţie particulară, New York; Portretul negustorului Matias Conzini şi al soţiei sale (1458), Colecţie particulară, Zürich; Tripticul din Anvers (aproximativ 1461), Pinacoteca din Viena; Cavalerul şi Diavolul (1462), Rijksmuseum, Amsterdam; Partida de şah (1471), Colecţie particulară, Madrid; Coborârea de pe Cruce (aproximativ 1478), Catedrala din Saint Bavon, Gand.

La ora patru în zorii zilei, cu gura amară de atâta cafea şi tutun, Julia îşi terminase lectura. Istoria pictorului, tabloului şi personajelor devenea în sfârşit aproape palpabilă. Nu mai erau simple imagini pe un panou de stejar, ci fiinţe vii care ocupaseră un timp şi un spaţiu între viaţă şi moarte. Pieter van Huys, pictor. Ferdinand Altenhoffen şi soţia sa, Beatrice de Burgundia. Şi Roger de Arras. Fiindcă Julia găsise dovada că acel cavaler din tablou, jucătorul care studia poziţia pieselor de şah cu atenţia taciturnă a celui a cărui viaţă depindea de aceasta, era într-adevăr Roger de Arras, născut în 1431 şi mort în 1469, la Ostenburg. Nu încăpea nici cea mai mică îndoială cu privire la aceasta, şi nici la faptul că misterioasa verigă care îl lega de celelalte personaje şi de pictor era tabloul acela, executat la doi ani după moartea lui. O moarte a cărei descriere minuţioasă o avea acum pe genunchi, într-o pagină fotocopiată din Cronica lui Guichard de Hainaut:

„...Şi astfel, la Botezul Sfinţilor Regi din acel an o mie patru sute şaizeci şi nouă, când seniorul Ruggier d'Arras se plimba în amurg, după cum îi era obiceiul, pe lângă şanţul numit de la Poarta de Răsărit, un arbaletier postat acolo i-a străpuns pieptul dintr-o parte într-alta cu o săgeată. Rămase locului seniorul d'Arras strigând în gura mare după împărtăşanie, dar când veniră în fugă să-i dea ajutor îşi dăduse sufletul din pricina rănii larg căscate. Moartea seniorului

Ruggier — model de cavaler şi gentilom desăvârşit — a fost deplânsă amarnic de facţiunea din Ostenburg partizană Franţei, căreia — se spune — îi era adept. Din pricina acestei nenorociri s-au ridicat voci acuzându-i de crimă pe susţinătorii casei de Burgundia. Alţii au atribuit infama ucidere unei intrigi provocate de legături de dragoste, după care nefericitul senior d'Arras se dădea în vânt. S-a susţinut chiar că însuşi ducele Ferdinand era făptaşul ascuns, prin mijlocirea unui al treilea, din pricină că seniorul Ruggier ar fi îndrăznit să se tânguie de iubire pentru ducesa Beatrice. Şi bănuiala unei asemenea ticăloşii l-a însoţit pe duce până la moarte. Şi astfel se sfârşi cumplita întâmplare fără ca ucigaşii să fie găsiţi în veci, vorbindu-se pe la colţuri că au scăpat ocrotiţi de mâini puternice. Şi astfel dreptatea a fost lăsată în seama Domnului. Iar seniorul Ruggier era frumos la trup şi la chip, în pofida războaielor purtate pentru coroana Franţei, înainte de a se duce la Ostenburg în slujba ducelui Ferdinand, cu care crescuse împreună din fragedă tinereţe. Şi a fost plâns amarnic de multe doamne. Şi avea vârsta de treizeci şi opt de ani şi era în plină putere când a fost omorât..."

Julia stinse lampa şi rămase pe întuneric, cu capul sprijinit de speteaza sofalei, cercetând punctul luminos al ţigării aprinse pe care o ţinea în mână. Nu-i era cu putinţă să vadă tabloul în faţa ei, dar nici nu avea nevoie. Avea întipărit pe retină şi în memorie până şi cel mai mărunt detaliu al tabloului flamand, îl putea vedea cu ochii deschişi în beznă.

Căscă, frecându-se cu palmele la ochi. Simţea un amestec de oboseală şi euforie, o stranie senzaţie de triumf incomplet, dar incitant, ca presentimentul, înfiripat la mijlocul unei curse lungi, că e cu putinţă să-şi atingă scopul. Reuşise să ridice un capăt al vălului şi mai rămâneau încă multe de verificat; dar un lucru era limpede ca lumina zilei: în tabloul acela nu exista capriciu sau hazard, ci executarea atentă a unui plan prestabilit, îndeplinirea unui obiectiv rezumat în întrebarea ascunsă cine l-a ucis pe cavaler?, pe care cineva, de nevoie sau de teamă, o acoperise sau poruncise să fie acoperită. Şi, oricare ar fi fost adevărul, Julia avea să-l descopere. În momentul acela, fumând pe întuneric, năucă de somn şi de oboseală, cu mintea plină de imagini medievale, de trăsături de penel sub care şuierau săgeţi de arbaletă trase pe la spate şi pe înserat, tânăra nu se mai gândea să restaureze tabloul, ci să-i desluşească secretul. Ar fi nostim, îşi zise, pe punctul de a fi doborâtă de somn, ca acum, când toţi protagoniştii acelei poveşti nu erau decât nişte schelete prefăcute în pulbere în mormintele lor, ea sa izbutească să dea răspuns la întrebarea pe care un pictor flamand numit Pieter van Huys o lansa, ca o enigmă provocatoare, după cinci veacuri de tăcere.

II. Lucinda, Octavio, Scaramouche

„S-ar spune că e trasat ca o uriaşă tablă de şah, zise Alicia la sfârşit."
L. Carroll

Clopoţelul de la uşă începu să sune când Julia intră în magazinul de antichităţi. I-au fost de ajuns câţiva paşi ca să se simtă învăluită de o atmosferă primitoare, de pace familiară. Primele ei amintiri se confundau cu acea diafană lumină aurită, printre mobile de epocă, sculpturi în lemn şi coloane baroce, dulăpioare grele din esenţă de nuc, obiecte de fildeş, covoare, porţelanuri şi tablouri cu patină întunecată, din care personaje îndoliate şi grave îi priveau, cu ani în urmă, jocurile de copil. Multe obiecte fuseseră vândute între timp şi înlocuite cu altele; însă efectul încăperilor pestriţe, luminozitatea ce se strecura peste piesele vechi expuse într-o dezordine armonioasă rămâneau neschimbate. Ca şi culorile delicatelor bibelouri de porţelan din commedia dell'arte semnate de Bustelli: o Lucinda, un Octavio şi un Scaramouche care erau mândria lui César şi distracţia favorită a Juliei pe vremea copilăriei. Poate din această pricină n-a vrut anticarul să se despartă niciodată de ele şi le mai păstra încă într-o vitrină în fundul magazinului, lângă glasvandul care dădea spre curtea interioară, unde obişnuia să stea să citească — Stendhal, Mann, Sabatini, Dumas, Conrad — în aşteptarea clinchetelor clopoţelului ce anunţa sosirea vreunui client.

— Bună, César.

— Bună, micuţa mea prinţesă.

César avea peste cincizeci de ani — Julia n-a reuşit niciodată să-i smulgă mărturisirea vârstei lui exacte — şi nişte ochi albaştri veseli şi mucaliţi, asemănători celor ai unui băiat năzdrăvăn care şi-ar afla desfătarea cea mai mare contrazicând mereu lumea în care era obligat să trăiască. Avea părul alb, ondulat cu grijă — ea bănuia că şi-l vopsea de mai multă vreme —, şi-şi menţinea o siluetă de invidiat, poate puţin cam lată în şolduri, siluetă pe care ştia să şi-o pună în valoare prin costume croite fără cusur; tot ce li se putea reproşa, în realitate, e faptul că păreau o idee prea îndrăzneţe pentru vârsta lui. Nu folosea niciodată cravată, nici măcar la cele mai selecte evenimente sociale, ci splendide fulare italieneşti, înnodate sub gulerul desfăcut al cămăşii, veşnic de mătase, cu iniţialele lui brodate cu fir albastru sau alb în dreptul inimii. În afară de asta, avea una din cele mai ample şi rafinate culturi pe care le cunoscuse Julia în viaţa ei şi la nimeni ca la el nu se oglindea mai limpede principiul că politeţea desăvârşită, la persoanele de mare calitate, este cea mai înaltă expresie de dispreţ faţă de restul lumii. Din anturajul anticarului, şi poate că acest concept se putea aplica întregii omeniri, Julia era singura fiinţă care se bucura de politeţea aceea,

ştiindu-se la adăpost de dispreţ. Pentru că de când era în stare să judece singură, anticarul fusese pentru ea o curioasă combinaţie de părinte, confident, prieten şi îndrumător spiritual, fără a fi întocmai nici unul din aceştia.

— Am o problemă, César.

— Iartă-mă. Avem o problemă, în acest caz. Aşa că povesteşte-mi tot.

Şi Julia i-a povestit. Fără a omite nimic, nici măcar inscripţia ascunsă la a cărei dezvăluire anticarul a ridicat doar din sprâncene. Erau aşezaţi lângă glasvand şi César o asculta, uşor aplecat spre ea, picior peste picior, cu o mână care etala un topaz preţios montat în aur, aşezată dezinvolt peste ceasul Patek Philippe de la încheietura celeilalte. Gestul acela al său, plin de distincţie, nestudiat, sau care încetase poate de multă vreme să mai fie, era cel cu care-i seducea atât de lesne pe tinerii frământaţi de nelinişti şi în căutare de senzaţii rafinate, pictori, sculptori sau artişti în devenire, pe care César obişnuia să-i ia sub aripa-i protectoare, plin de devotament şi perseverenţă, ce-i drept, şi care mergea dincolo de durata, niciodată prelungită, a relaţiilor lui sentimentale.

„— Viaţa e scurtă şi frumuseţea efemeră, mica mea prinţesă — o melancolie mucalită se desprindea de pe buzele lui César când adopta, aproape în şoaptă, tonul acela confidenţial. Şi-ar fi nedrept s-o avem veşnic... Partea frumoasă e să înveţi un puişor de vrabie să zboare, fiindcă în libertatea lui intră implicit renunţarea ta... Înţelegi subtilitatea parabolei?"

Julia — aşa cum recunoscuse cu glas tare, într-un rând când el o acuză, pe jumătate măgulit, pe jumătate amuzat, că îi face o scenă de gelozie — simţea faţă de puişorii aceia de vrabie care zburătăceau în jurul lui César o inexplicabilă iritare, pe care numai afecţiunea ei pentru anticar şi înţelegerea raţională că acesta se bucura pe deplin de dreptul de a-şi trăi propria viaţă o împiedicau să şi-o exteriorizeze. Aşa cum arăta Menchu, cu obişnuita-i lipsă de tact: „Ce se întâmplă cu tine, fata mea, pare un complex al Electrei travestită în Oedip, sau invers...". Şi, spre deosebire de César, parabolele lui Menchu puteau deveni copleşitor de explicite.

Când Julia termină de povestit istoria tabloului, anticarul rămase tăcut, evaluând toate datele. Apoi dădu din cap în chip de încuviinţare. Nu părea impresionat — în materie de artă, şi în momentul acela, puţine lucruri îl mai impresionau —, dar sclipirea glumeaţă din ochi lăsă loc unei străfulgerări de interes.

— Fascinant, spuse, şi Julia înţelese imediat că se putea bizui pe el.

De când era copil, cuvântul acela a fost întotdeauna o incitare la complicitate şi la aventură pe urmele unui secret: comoara piraţilor ascunsă într-un sertar al comodei stil regina Isabel — pe care el a vândut-o până la urmă Muzeului Romantic — sau imaginara poveste a doamnei înveşmântate în dantele

şi atribuită lui Ingres, al cărui amant, ofiţer de husari, a murit la Waterloo strigându-i numele în focul atacului cavaleriei... În felul acesta, purtată de mâna lui César, trăise o sută de aventuri într-o sută de vieţi; şi, invariabil, în toate şi în fiecare din ele, a învăţat de la el să preţuiască frumuseţea, devotamentul şi duioşia, ca şi gingaşa şi mistuitoarea plăcere ce se putea extrage din contemplarea unei opere de artă, a texturii străvezii a unui porţelan, a umilului reflex al unei raze de soare pe un perete, descompus de cristalul pur în splendida-i gamă de culori.

— Mai întâi şi mai întâi, spunea acum César, trebuie să aruncăm o privire temeinică acestui tablou. Pot să vin la tine mâine seară, pe la şapte şi jumătate.

— Bine, îl privi ea cu precauţie. Dar e posibil să vină şi Alvaro.

Dacă anticarul a fost surprins, n-a mărturisit-o. Se mulţumi să strâmbe din buze cu o grimasă plină de cruzime.

— Minunat. A trecut multă vreme de când nu l-am mai văzut pe porcul ăsta, aşa că o să fiu încântat să-mi arunc săgeţile înveninate, învăluite în perifraze transparente.

— Te rog, César.

— Nu-ţi face griji, iubito. o să fiu plin de bunăvoinţă, date fiind circumstanţele... Mâna mea o să rănească, într-adevăr, dar fără să verse sânge pe covorul tău persan. Care, dacă tot veni vorba, cam are nevoie să fie curăţat.

Se uită la el, înduioşată, şi-şi puse mâinile peste ale lui.

— Te iubesc, César.

— Ştiu. E firesc; aproape toată lumea păţeşte la fel.

— De ce-l urăşti atât de mult pe Alvaro? Era o întrebare stupidă şi el o privi cu un reproş blând.

— Te-a făcut să suferi, răspunse grav. Dacă mi-ai da voie, aş fi în stare să-i scot ochii şi să-i arunc la câini, pe drumurile prăfuite ale Tebei. Totul foarte clasic. Tu ai putea juca rolul corului; mi te închipui răpitor de frumoasă într-un peplu, ridicându-ţi braţele goale spre Olimp, şi zeii romani sforăind acolo sus, beţi criţă.

— Însoară-te cu mine. Chiar acum.

César îi luă o mână şi i-o sărută, atingând-o uşor cu buzele.

— Când ai să mai creşti, mica mea prinţesă.

— Am crescut.

— Nu încă. Dar când ai să mai creşti, Alteţă, voi îndrăzni să-ţi spun că te-am iubit. Şi că zeii, trezindu-se, nu mi-au luat chiar totul. Doar regatul — păru că meditează —, ceea ce, dacă ne gândim bine, e o bagatelă.

Era un dialog intim şi plin de amintiri, de tâlcuri împărtăşite, tot atât de vechi ca prietenia lor. Rămaseră tăcuţi, însoţiţi de tic-tacul ceasurilor centenare,

care drămuiau mai departe trece-rea timpului, în aşteptarea unui cumpărător.

— Pe scurt, spuse César după o clipă. Dacă am înţeles bine, e vorba de descoperirea unui asasinat.

Julia îl privi, surprinsă.

— E ciudat să spui aşa ceva.

— De ce? E vorba de ceva de genul ăsta. Faptul că s-a petrecut în secolul al cincisprezecelea nu schimbă lucrurile...

— Mda. Însă cuvântul acesta, asasinat, pune totul într-o lumină mai sinistră — îi zâmbi neliniştită anticarului. Se prea poate ca azi noapte să fi fost prea obosită ca să văd povestea în această lumină, dar până acum o considerasem doar un joc; ceva asemănător cu descifrarea unor hieroglife... Un fel de chestiune personală. De amor propriu.

— Şi?

— Păi, vii tu cât se poate de natural, vorbind de descoperirea unui asasinat real, iar eu ajung să înţeleg... se opri un moment cu gura deschisă, parcă apropiindu-se de marginea unei prăpăstii. Îţi dai seama? Cineva l-a asasinat pe Roger de Arras, sau a poruncit ca acesta să fie asasinat de ziua Regilor Magi a anului o mie patru sute şai-zeci şi nouă. Şi identitatea asasinului se află în tablou — se îndreptă pe scaun, împinsă de propria-i incitare. Am putea lămuri o enigmă de cinci veacuri... Poate raţiunea pentru care o mică parte din istoria Europei s-a desfăşurat într-un anume fel şi nu altminteri... Imaginează-ţi ce cotă poate atinge Partida de şah la licitaţie, dacă reuşim să dovedim toate astea!

Se ridicase şi-şi sprijinea mâinile pe marmura trandafirie a unui gheridon. La început surprins şi apoi uluit, anticarul încuviinţă.

— Milioane, iubito, confirmă cu un oftat, pentru mai multă certitudine. Multe milioane, medită convins. Cu publicitatea adecvată, Claymore poate mări de trei sau patru ori preţul de pornire al licitaţiei... o comoară, tabloul ăsta al tău. Într-adevăr.

— Trebuie s-o vedem pe Menchu. Neîntârziat. César făcu un semn că nu, luându-şi un aer de rezervă îmbufnată.

— Ah, asta nu, în nici un caz, dragoste. În ruptul capului. Pe mine să nu mă amesteci în poveşti cu Menchu a ta... Eu, de pe margine, fac tot ce vrei tu, ca matador.

— Nu fi prost. Am nevoie de tine.

— Şi-ţi stau la dispoziţie, iubito. Dar nu mă obliga să am a face cu această Nefertiti restaurată şi cu proxeneţii ei de gardă, nişte tipi groaznic de vulgari. Prietena asta a ta îmi dă dureri de cap — îşi duse mâna la tâmplă. Chiar aici. Vezi?

— César...

— Bine, mă predau. Vae victis. O s-o văd pe Menchu a ta.

Îl sărută zgomotos pe obrajii bine bărbieriţi, mirosindu-i aroma de smirnă. César îşi cumpăra parfumurile la Paris şi fularele la Roma.

— Te iubesc, anticarule. Mult.

— Periuţă. Linguşeală şi nimic mai mult. Să nu mă tămâiezi tu pe mine, la vârsta mea!

Menchu îşi cumpăra şi ea parfumurile la Paris, dar erau mai puţin discrete ca ale lui César. Sosi cu un val de Rumba de la Balenciaga, precedând-o ca un herald prin holul de la Palace, grăbită şi fără Max.

— Am veşti — îşi atinse nasul cu un deget înainte de a se aşeza — şi aspiră scurt şi sacadat. Făcuse o escală tehnică la toaletă şi încă mai avea câteva minuscule fire de praf alb lipite de buza superioară; Julia ştia că asta era cauza aerului ei ştrengar şi lucid. Don Manuel ne aşteaptă acasă la el să vorbim despre afacere.

— Don Manuel?

— Proprietarul tabloului, dragă. Parcă te-ai prostit. Bătrânelul meu încântător.

Comandară cocteiluri slabe şi Julia îşi puse prietena la curent cu rezultatele cercetării. Menchu făcea ochii mari cât cepele, calculând procentaje.

— Asta schimbă lucrurile — socotea iute pe degetele cu unghii lăcuite, roşii ca sângele, pe faţa de masă croşetată de pe gheridon. Cei cinci la sută ai mei nu-mi mai ajung, aşa că o să le dau bătaie de cap celor de la Claymore: din comisionul de cincisprezece la sută din preţul pe care îl atinge tabloul la licitaţie, şapte şi jumătate pentru ei şi şapte şi jumătate pentru mine.

— Nu vor accepta - E mult sub beneficiul lor obişnuit.

Menchu izbucni în râs, cu marginea paharului între dinţi.

— O să fie atât sau nimic. Sotheby's sau Christie's erau la o aruncătură de băţ şi aveau să scoată ţipete de plăcere la perspectiva de a pune mâna pe tabloul lui Van Huys. Vor fi obligaţi să accepte sau s-o lase baltă.

— Şi proprietarul? Poate că bătrânelul tău va avea ceva de spus. Închipuieşte-ţi că se hotărăşte să trateze direct cu Claymore. Sau cu alţii.

Memchu făcu o grimasă şmecheră.

— Nu poate. Mi-a semnat o hârtiuţă — arătă spre fusta ei scurtă, ce descoperea generos picioarele în ciorapi negri. Pe deasupra, am venit şi în uniformă de campanie, cum vezi. Don Manuel al meu va accepta de voie, de nevoie, sau mă fac călugăriţă — Îşi puse picior peste picior şi apoi reveni la poziţia dinainte în cinstea clientelei masculine din hotel, de parcă ar fi încercat să

verifice efectul, înainte de a-şi fixa atenţia asupra paharului de cocteil, satisfăcută. În ce te priveşte...

— Eu vreau unu şi jumătate din cei şapte şi jumătate ai tăi.

Menchu strigă ca din gură de şarpe. Asta însemna o grămadă de bani, zise scandalizată. De trei sau patru ori mai mult decât stabiliseră pentru restaurare. Julia o lăsă să protesteze pe când îşi scotea din geantă un pachet de Chesterfield şi-şi aprindea o ţigară.

— Nu m-ai înţeles, lămuri ea, scoţând fumul pe nări. Onorariile pentru munca mea vor fi scăzute din ce-i revine lui don Manuel al tău din preţul obţinut la licitaţie... Celălalt procentaj este în plus: din beneficiul tău. Dacă tabloul se vinde cu o sută de milioane, şapte şi jumătate vor fi pentru Claymore, şase pentru tine şi unul şi jumătate pentru mine.

— Ca să vezi, Menchu dădu din cap, neîncrezătoare. Şi păreai atât de sfioasă, cu pensulele şi vopselele talc. Atât de inofensivă.

— Vezi bine. Frate-frate, dar brânza-i pe bani.

— Mă îngrozeşti, pe cuvânt. Am încălzit o viperă la sânul meu stâng, ca Aida. Sau a fost Cleopatra?... Nu ştiam că te pricepi atât de bine la treaba cu procentajele.

— Pune-te în locul meu. La urma urmelor, eu am descoperit afacerea asta — îşi flutură degetele în dreptul nasului prietenei ei. Cu mânuţele astea.

— Profiţi că am inima delicată, şarpe mititel!

— În schimb, ai obrazul gros.

Menchu suspină, melodramatic. Însemna să-i ia de la gură pâinea lui Max al ei, dar puteau ajunge la o înţelegere. Prietenia era prietenie, între altele. În clipa aceea se uită spre uşa barului şi-şi luă un aer intrigat. Chiar aşa. Vorbeşti de lup...

— Max?

— Nu fi nesuferită. Max e o comoară - făcu o mişcare cu ochii, invitând-o să-l cerceteze pe ascuns. Tocmai a intrat Paco Montegrifo de la Claymore. Şi ne-a văzut.

Montegrifo era directorul sucursalei Claymore din Madrid. Înalt şi atrăgător, în jur de patruzeci de ani, se îmbrăca precum un prinţ italian, cu elganţă sobră. Cărarea din păr era la fel de impecabilă ca şi cuvintele lui, şi când zâmbea arăta un şir lung de dinţi, prea perfecţi pentru a fi naturali.

— Bună ziua, doamnelor. Ce întâmplare fericită!

Rămase în picioare, în vreme ce Menchu făcea prezentările.

— Am văzut câteva din lucrările dumneavoastră, îi spusese Juliei, când află că ea era cea care se ocupa de Van Huys. N-am decât un cuvânt: desăvârşite.

— Mulţumesc.

— Vă rog. Nu încape îndoială că Partida de şah va fi la aceeaşi înălţime, îşi

arătă din nou şirul alb al dinţilor cu un zâmbet profesional. Ne-am pus mari speranţe în tabloul acesta.

— Şi noi la fel, zise Menchu. Mai mult decât vă închipuiţi.

Montegrifo trebuie să fi perceput un ton special în acest comentariu, căci ochii lui căprui se tulburară. Nu-i prost deloc, se gândi Julia pe dată, în timp ce specialistul în licitaţii făcea un gest spre un scaun liber. Îl aşteptau nişte cunoscuţi; dar mai puteau aştepta câteva minute.

— Îmi daţi voie?

Făcu un semn negativ chelnerului care se apropia şi luă loc în faţa lui Menchu. Cordialitatea lui rămânea intactă, dar acum se putea percepe în ea o anumită nerăbdare circumspectă, ca şi cum s-ar strădui să capteze o notă îndepărtată şi discordantă.

— E vreo problemă? întrebă calm.

Proprietara galeriei dădu din cap în semn că nu. Nici o problemă, în principiu. Nimic care să fie motiv de îngrijorare. Dar Montegrifb nu părea îngrijorat, ci doar interesat în mod politicos.

— Poate, conchise Menchu după o ezitare, trebuie să revedem condiţiile contractului.

Se lăsă o tăcere stânjenitoare. Montegrifo o privea aşa cum se putea uita, în toiul unei licitaţii, la un client care nu era în stare să-şi ţină firea.

— Doamna mea, Claymore este o casă foarte serioasă.

— N-am nici o îndoială, răspunse Menchu cu aplomb. Dar o cercetare a tabloului lui Van Huys dezvăluie date importante care îi măresc valoarea.

— Experţii noştri în evaluare n-au găsit nimic în acest sens.

— Cercetarea s-a făcut după evaluarea experţilor dumneavoastră. Descoperirea — aici Menchu păru din nou că şovăie o clipă, ceea ce nu trecu neobservat — nu este la vedere.

Montegrifo se întoarse spre Julia cu un aer gânditor. Ochii îi erau reci ca gheaţa.

— Ce-aţi descoperit? întrebă blând, ca un confesor care ar invita pe cineva să-şi descarce conştiinţa.

Julia se uită la Menchu, nehotărâtă.

— Nu cred că eu...

— Nu suntem autorizate, interveni Menchu, în defensivă. Cel puţin, nu astăzi. Trebuie să primim mai întâi instrucţiuni de la clientul meu.

Montegrifo dădu uşor din cap. Apoi, cu o mişcare elegantă de om de lume, se ridică încet în picioare.

— Îmi dau seama. Scuzaţi-mă.

Păru pe punctul să adauge ceva, dar se mulţumi s-o privească pe Julia plin

de curiozitate. N-avea un aer îngrijorat. Numai la despărţire îşi manifestă speranţa — o făcu fără să-şi ia ochii de la tânără, deşi cuvintele lui se adresau lui Menchu — ca descoperirea, sau ce o fi de fapt, să nu schimbe aranjamentul stabilit. Apoi, după ce salută cu respect, se îndepărtă printre mese, ducându-se să se aşeze în celălalt capăt al sălii, la masa ocupată de o pereche cu aspect de străini.

Menchu îşi privea paharul cu un aer întristat.

— Am făcut o gafă.

— De ce? Mai curând sau mai târziu trebuie să afle.

— Ştiu. Dar tu nu-l cunoşti pe Paco Montegrifo; sorbi din cocteil, uitându-se prin pahar la specialistul în licitaţii. Aşa cum îl vezi, cu manierele şi înfăţişarea lui de bărbat bine, dacă l-ar cunoaşte pe don Manuel, s-ar duce în goană să afle ce se întâmplă, ca să ne lase pe noi afară.

— Crezi?

Menchu izbucni într-un râs sarcastic. Paco Montegrifo aveau un curriculum fără secrete pentru ea.

— Are papagal şi stil, e lipsit de scrupule şi în stare să miroasă o afacere de la patruzeci de kilometri — plesni din limbă admirativ. Se mai spune că exportă ilegal opere de artă şi că e un artist în mituirea preoţilor de ţară.

— Chiar şi aşa, face o impresie bună.

— Din asta trăieşte. Din a face impresie bună.

— Ce nu înţeleg eu, având în vedere antecedentele, e de ce nu te-ai dus la alt specialist în licitaţii?...

Proprietara galeriei ridică din umeri. Faptul că-i cunoştea viaţa şi secretele n-avea nici o legătură. Prestaţia lui la Claymore era impecabilă.

— Te-ai culcat cu el?

— Cu Montegrifo? izbucni într-un hohot de râs. Nu, dragă. E departe de a fi genul meu.

— Eu îl găsesc atrăgător,

— Păi, ai vârsta potrivită pentru asta, scumpo. Eu prefer canaliile nesuferite, ca Max, care veşnic par a fi pe punctul să-ţi dea două palme... Sunt mai buni la pat şi, pe termen lung, îţi ies mai ieftin.

— Dumneavoastră, bineînţeles, sunteţi prea tinere.

Stăteau şi beau cafea în jurul unei măsuţe chinezeşti, lăcuite, lângă o verandă plină de plante verzi cu frunze bogate. La un gramofon vechi răsuna Ofranda muzicală a lui Bach. La răstimpuri, don Manuel Belmonte se întrerupea, ca şi când anumite cadenţe i-ar fi atras brusc atenţia, şi, după ce asculta puţin,

bătea toba cu degetele în chip de uşor acompaniament pe braţul nichelat al scaunului cu rotile. Avea fruntea şi mâinile stropite de petele maronii ce apar la bătrâneţe. La încheieturile mâinilor şi la gât i se vedeau vene albăstrii groase şi noduroase.

— Asta trebuie să se fi întâmplat prin anii patruzeci, patruzeci şi ceva..., adăugă bătrânul domn, şi buzele-i uscate şi crăpate desenară un zâmbet trist. Au fost vremuri grele şi am vândut aproape toate tablourile. Mi-amintesc mai cu seamă de un Munoz Degrain şi de un Murillo. Biata mea Ana, odihnească-se în pace, nu şi-a revenit niciodată după pierderea lui Murillo. O fecioară superbă, micuţă, leită celor de la Prado... Îşi miji ochii, de parc-ar fi încercat să-şi regăsească pictura aceea printre amintiri. A cumpărat-o un militar care a ajuns mai târziu ministru.... Garcia Pontejos, aşa cred că se numea. A ştiut să profite grozav de situaţie, un neruşinat şi jumătate. Ne-a plătit o nimica toată.

— Îmi închipui că a fost dureros să vă despărţiţi de toate acestea. Menchu folosea un ton potrivit, plin de înţelegere; aşezată în faţa lui Bel-monte, îşi oferea generos picioarele la vedere. Invalidul încuviinţă cu un gest resemnat, deprins de demult. Un gest din cele care se învaţă numai pe seama propriilor iluzii.

— N-am avut încotro. Chiar şi prietenii şi familia nevestei ne-au evitat după război, când am pierdut conducerea Orchestrei din Madrid. Era epoca aceea când se spunea: ori eşti cu noi, ori împotriva noastră... Şi eu nu eram cu ei.

Se opri câteva secunde şi păru că-şi îndreaptă atenţia către muzica ce răsuna într-un colţ al încăperii, printre mormane de discuri vechi vegheate de gravuri, în rame identice, având efigiile lui Schubert, Verdi, Beethoven şi Mozart. După o clipă le privea iar pe Julia şi pe Menchu, cu o clipire de surpriză, de parcă s-ar fi întors de departe şi nu s-ar fi aşteptat să le mai găsească acolo.

— Apoi m-am procopsit cu tromboza şi lucrurile s-au complicat şi mai mult. Din fericire, ne rămânea moştenirea nevestei, de care nimeni n-o putea lipsi. Şi am putut păstra casa asta, câteva mobile şi două sau trei tablouri bune, între care şi Partida de şah — se uită melancolic la locul pustiu de pe peretele din salon, la cuiul gol, la urma dreptunghiulară pe care rama o lăsa pe tapet, şi-şi mângâie bărbia, unde câteva fire albe scăpaseră lamei de ras. Aceasta a fost întotdeauna pictura mea favorită.

— De la cine aţi moştenit tabloul?

— De la o ramură colaterală, familia Moncada. Un unchi, frate cu bunicul. Ana era o Moncada după mamă. Unul din strămoşii ei, Luis Moncada, a fost intendentul lui Alessandro Famese, pe la o mie cinci sute şi ceva... respectivul don Luis trebuie să fi fost amator de artă.

Julia consultă documentaţia care se afla pe masă, lângă ceştile de cafea.

— "Achiziţionat în 1585...", spune aici. "Posibil la Anvers, când a avut loc

capitularea Flandrei şi a Brabantului..."

Bătrânul domn încuviinţă din cap şi-şi luă un aer de aducere-aminte, ca şi cum ar fi fost martor la eveniment.

— Da. Se prea poate să fi fost pradă de război în cursul jefuirii oraşului. Regimentul de infanterie de a cărui intendenţă se îngrijea strămoşul nevestei mele nu era alcătuit din oameni care bat la uşă şi semnează o chitanţă. Julia răsfoia documentele.

— Nu există referinţe anterioare acestui an, comentă. Vă amintiţi de vreo istorie de familie în legătură cu tabloul? Tradiţie orală sau ceva în genul ăsta. Orice pistă ne ajută.

Belmonte clătină din cap.

— Nu, din câte ştiu. Familia nevestei mele s-a referit întotdeauna la Partida de şah cu denumirea de Tabloul flamand sau Tabloul Farnese, fără îndoială ca să nu uite cum a achiziţionat-o... A şi figurat chiar cu aceste nume în cei aproape douăzeci de ani cât a fost expusă la Muzeul Prado, până când tatăl nevestei mele a recuperat tabloul, în o mie nouă sute douăzeci şi trei, graţie lui Primo de Rivera, prieten al familiei... Socru-meu a preţuit nespus tabloul lui Van Huys, fiindcă era amator de şah. De aceea, când a trecut în mâinile fetei lui, n-am vrut să-l vând niciodată.

— Şi acum? întrebă Menchu.

Bătrânul domn păstră o clipă de tăcere, contemplându-şi ceaşca de parcă n-ar fi auzit întrebarea.

— Acum lucrurile stau altfel — le privi cu prudenţă lucidă, mai întâi pe Menchu şi apoi pe Julia; părea că-şi râde de el însuşi. Eu sunt un adevărat hârb; asta sare-n ochi — se bătu peste picioarele pe jumătate invalide cu palmele. Nepoata mea Lola şi bărbatul ei se îngrijesc de mine, şi eu trebuie să mă revanşez în vreun fel. Nu credeţi?

Menchu bâigui o scuză. Nu intenţionase să fie indiscretă. Astea erau probleme de familie, bineînţeles.

— Nu-i nimic de scuzat, nu vă faceţi griji — Belmonte făcu un gest indulgent, ridicând două degete; ceva asemenea unei binecuvântări. E normal. Tabloul acesta valorează mulţi bani, şi atârnat în casă nu-i bun de nimic. Iar nepoţii mei spun că nu le-ar pica prost un mic ajutor. Lola are pensia tatălui ei; dar bărbatu-său, Alfonso... se uită la Menchu cu o privire ce reclama înţelegere. Dumneavoastră îl cunoaşteţi: n-a muncit în viaţa lui. Cât despre mine... zâmbetul năzdrăvan reveni pe buzele bătrânului domn... Dacă v-aş spune cât trebuie să plătesc la Fisc în fiecare an, ca să am casa asta în proprietate şi să trăiesc în ea, v-ar lua cu fiori.

— E un cartier bun, remarcă Julia. Şi o casă bună.

— Da, însă pensia mea e ridicolă. De asta am tot vândut mici amintiri... Tabloul o să fie un respiro.

Rămase pe gânduri, clătinând încet din cap, deşi nu foarte abătut; părea mai curând că se amuză de povestea aceea, ca şi cum ar fi descoperit nuanţe de umor pe care numai el era în stare să le savureze. Julia îşi dădu seama de asta pe când îşi scotea o ţigară din pachet, întâlnindu-i privirea glumeaţă. Poate că ceea ce la prima vedere nu era decât o banală spoliere pusă pe seama unor nepoţi fără scrupule însemna pentru el un curios experiment de laborator asupra lăcomiei din familie: „Unchiule, aşa şi pe din-colo, ne ţii aici ca pe nişte sclavi şi pensia ta abia dacă ajunge să acopere cheltuielile; te-ai simţi mai bine într-un cămin cu oameni de vârsta ta. Mare păcat de tablourile astea atârnate degeaba pe perete...". Acum, având în vedere atracţia exercitată de tabloul lui Van Huys, Belmonte trebuia să se simtă în siguranţă. Ajungea chiar şi să-şi recapete iniţiativa după lungi ani de umilinţe. Putea să-i ia zdravăn la rost pe nepoţi, mulţumită tabloului.

Îi oferi pachetul de ţigări şi el şovăi, cu un zâmbet recunoscător.

— N-ar trebui, zise. Lola îmi îngăduie doar o cafea cu lapte şi o ţigară pe zi.

— La naiba cu Lola, răspunse tânăra, cu o spontaneitate care o surprinse chiar şi pe ea. Menchu o privi speriată; dar bătrânul domn nu păru supărat. Dimpotrivă, îi adresă Juliei o privire în care ea crezu că desluşeşte o strălucire complice, stinsă imediat. Atunci îşi întinse degetele osoase ca să ia o ţigară.

— În ce priveşte tabloul — spuse Julia, aplecându-se peste masă ca să-i aprindă ţigara lui Belmonte —, a survenit ceva neprevăzut...

Bătrânul domn aspiră fumul cu plăcere, reţinându-l în plămâni cât mai mult cu putinţă, şi o privi cu ochi mijiţi.

— Ceva neprevăzut, de bine sau de rău?

— De bine. Sub pictură a apărut o inscripţie originală. Dacă o restaurăm, valoarea tabloului sporeşte — se trase în spate pe scaun, zâmbind. Dumneavoastră decideţi.

Belmonte se uită la Menchu şi apoi la Julia, ca şi cum ar face o comparaţie secretă sau ar şovăi încercând să decidă care e mai leală. În cele din urmă, păru că s-a lămurit, căci, mai trăgând o dată lung din ţigară, îşi sprijini mâinile pe genunchi cu o expresie satisfăcută.

— Dumneavoastră nu numai că sunteţi frumoasă, dar păreţi şi foarte isteaţă, îi spuse Juliei. Sunt sigur că vă place şi Bach.

— La nebunie.

— Explicaţi-mi despre ce e vorba, vă rog.

Şi Julia îi explică.

— Ca să vezi — Belmonte clătina din cap, după o tăcere îndelungă şi plină de neîncredere. Atâţia ani uitându-mă acolo, la tablou, zi de zi, şi să nu-mi închipui niciodată... — aruncă o scurtă privire spre locul gol cu urma tabloului lui Van Huys pe perete şi-şi întredeschise pleoapele, cu un zâmbet plăcut. Deci aşa, pictorul era amator de şarade...

— Aşa se pare, răspunse Julia. Belmonte arătă gramofonul care continua să cânte într-un colţ.

— Nu e singurul, spuse. Operele de artă care conţin jocuri şi chei ascunse erau ceva obişnuit odinioară. Iată-l pe Bach, de pildă. Cele zece canoane din Ofranda sa ating perfecţiunea a tot ce a compus şi totuşi n-a lăsat scris nici unul de la cap la coadă... A făcut-o deliberat, ca şi cum ar fi vorba de ghicitorile pe care i le propunea lui Friedrich al Prusiei... Un tertip muzical frecvent pe vremea aceea. Consta în a scrie o temă, însoţind-o de câteva indicaţii mai mult sau mai puţin enigmatice, şi a lăsa ca acel canon, bazat pe tema respectivă, să fie descoperit de alt muzician sau interpret. De un alt jucător, la urma urmelor, fiind vorba de un joc.

— Foarte interesant, comentă Menchu.

— Nu ştiţi cât de interesant. Bach, ca mulţi artişti, era un potlogar. Recurgea mereu la trucuri ca să-şi înşele auditoriul: tertipuri cu note şi litere, variaţii năstruşnice, fugi insolite şi, mai ales, avea un nemaipomenit simţ al umorului. Bunăoară, în una dintre compoziţiile sale pe şase voci, şi-a introdus pe ascuns chiar numele, împărţit între două din vocile mai înalte. Dar astfel de lucruri nu se întâmplau doar în muzică: Lewis Caroll, care era matematician şi scriitor, pe lângă mare amator de şah, obişnuia să incorporeze acrostihuri în poemele sale... Există modalităţi foarte inteligente de a ascunde lucrurile în muzică, în poeme şi în picturi.

— Nu încape nici o îndoială, răspunse Julia. Simbolurile şi cheile ascunse apar adesea în artă. Chiar şi în arta modernă... Problema este că nu totdeauna dispunem de chei pentru a descifra aceste mesaje; mai cu seamă pe cele vechi — acum ea a fost cea care se uită gânditoare spre locul gol de pe perete. Dar cu Partida de şah avem câteva puncte de plecare. Putem să încercăm

Belmonte se trase pe spate în scaunul cu rotile şi dădu din cap, cu ochii poznaşi ţintă la Julia.

— Ţineţi-mă la curent, spuse. Vă asigur că nimic nu mi-ar face mai mare plăcere.

Tocmai îşi luau rămas-bun în vestibul când sosiră nepoţii. Lola era o femeie uscăţivă, trecută bine de treizeci de ani, cu părul roşcat şi ochii mici şi hrăpăreţi. Îşi ţinea încă braţul drept în mâneca unei haine de blană, lângă cel stâng al bărbatului ei: un tip brunet şi subţire, ceva mai tânăr decât ea, a cărui chelie

prematură era atenuată de un bronz intens. Chiar şi fără aluzia bătrânului domn cu privire la faptul că nepotul nu muncise în viaţa lui, Julia ar fi ghicit că acesta se încadra prin merite proprii în categoria celor dornici să-şi ducă traiul cu cât mai mici eforturi, Trăsăturile lui, cărora uşoare pungi sub ochi îi dădeau un aer de destrăbălare, aveau o expresie vicleană, uşor cinică, pe care gura-i mare şi expresivă, aproape ca de vulpoi, nu se deranja să-l dezmintă. Era îmbrăcat cu un blazer albastru cu nasturi auriţi, fără cravată, şi avea aspectul neîndoios al celui care-şi împarte din belşug timpul liber între cafenele de lux la ora aperitivului şi baruri de noapte la modă, fără ca ruleta sau jocurile de cărţi să aibă secrete pentru el.

— Nepoţii mei, Lola şi Alfonso, spuse Belmonte şi se salutară, fără entuziasm din partea nepoatei, dar cu interes evident în ce-l priveşte pe soţ, care-i reţinu mâna Juliei ceva mai mult decât era necesar, pe când îi arunca o privire de expert, din cap până în picioare. Apoi se întoarse spre Menchu, adresându-i-se pe nume. Păreau că se cunoscuseră de multă vreme.

— Au venit pentru tablou, spuse Belmonte.

Nepotul plescăi din limbă.

— Tabloul, bineînţeles. Faimosul tău tablou.

Au fost puşi la curent cu noua situaţie. Cu mâinile în buzunar, Alfonso zâmbea cu ochii la Julia.

— Dacă e vorba de a spori valoarea tabloului, sau a orice o fi, îi zise, mi se pare o veste excelentă. Puteţi să vă întoarceţi aici când doriţi, să ne mai faceţi astfel de surprize. Ne prăpădim după surprize.

Nepoata nu împărtăşea satisfacţia bărbatului ei.

— Trebuie să discutăm despre asta, spuse supărată... Cine garantează că n-o să stricaţi tabloul?

— Ar fi de neiertat, comentă Alfonso, neluându-şi ochii de la Julia. Dar nu cred că această tânără doamnă ar fi în stare să ne facă aşa ceva.

Lola Belmonte îi adresă bărbatului ei o privire nerăbdătoare.

— Tu să nu te amesteci. Asta-i treaba mea.

— Te înşeli, iubire — zâmbetul lui Alfonso deveni şi mai larg. Avem regim de bunuri comune.

— Îţi spun să nu te amesteci.

Alfonso se întoarse încet spre ea. Înfăţişarea de vulpoi se accentuase. Acum, zâmbetul părea lamă de cuţit, şi Julia se gândi, observându-l, că nepotul era poate mai puţin inofensiv decât părea la prima vedere. Nu trebuie să fie prea comod, îşi zise, să ai ceva de rezolvat cu un tip capabil să zâmbească astfel.

— Nu fi caraghioasă... Draga mea. Era orice altceva în afară de iubire în acel draga mea şi Lola Belmonte părea s-o ştie mai bine decât oricine; o văzură

cum îşi înfrânge cu greu umilinţa şi dispreţul.

Menchu făcu un pas înainte, hotărâtă să intre în luptă.

— Am vorbit deja cu don Manuel, anunţă. Şi e de acord.

Acesta era alt aspect al problemei, se gândi Julia, care mergea din surpriză în surpriză. Fiindcă, din scaunul lui cu rotile, invalidul observase confruntarea cu mâinile încrucişate în poală, ca spectator rămas de bună voie în afara unei chestiuni la a cărei dezbatere asista totuşi, cu interes maliţios de voyeur.

Ciudate personaje, îşi spuse Julia. Ciudată familie.

— Într-adevăr, confirmă bătrânul domn fără a se adresa nimănui în particular. Eu sunt de acord. În principiu.

Nepoata îşi frângea mâinile însoţită de clinchet prelung de brăţări. Părea tulburată sau furioasă. Poate amândouă la un loc.

— Dar, unchiule, trebuie să vorbim despre asta. Eu nu pun la îndoială buna credinţă a acestor doamne...

— Domnişoare, interveni soţul fără a înceta să-i zâmbească Juliei.

— Domnişoare sau ce-or fi — Lolei Belmonte îi venea greu să articuleze cuvintele, orbită de propria-i enervare. Trebuia să ne consulte şi pe noi.

— În ce mă priveşte, zise bărbatul, au toată binecuvântarea.

Menchu îl cerceta fără ruşine pe Alfonso şi părea pe punctul de a-i spune ceva, dar n-o făcu. Apoi se uită la nepoată.

— Auziţi ce spune soţul dumneavoastră.

— Mi-e totuna. Moştenitoarea sunt eu.

Din scaunul cu rotile, Belmonte ridică ironic una din mâinile-i descărnate, ca şi cum cerea voie să intervină.

— Încă mai trăiesc, Lolita... Ce-ai să moşteneşti o să fie la timpul potrivit.

— Amin, zise Alfonso.

Bărbia osoasă a nepoatei se îndreptă spre Menchu, plină de venin, şi, preţ de o clipă, Julia crezu că avea să se năpustească asupra lor. Realmente putea fi periculoasă, cu unghiile-i lungi şi aerul acela de pasăre de pradă, până într-atât încât se pregăti să-i ţină piept, cu inima stimulată de adrenalină. Julia n-avea o formă fizică deosebită, dar în copilărie învăţase de la César câteva figuri date sub centură, foarte folositoare pentru omorât piraţi. Din fericire, violenţa nepoatei se mărgini la privire şi la modul în care, întorcându-se cu spatele, părăsi vestibulul.

— O să aveţi veşti de la mine, zise. Şi zgomotul furibund al tocurilor i se pierdu pe coridor.

Cu mâinile în buzunare, Alfonso zâmbea cu placidă seninătate.

— Nu trebuie să i-o luaţi în nume de rău, se întoarse spre Belmonte. Nu-i aşa, unchiule?... Aşa cum o vedeţi, Lolita e totuşi de aur cu adevărat... Bună ca pâinea caldă.

Invalidul încuviinţă din cap, distrat; se vedea limpede că era cu gândurile aiurea. Dreptunghiul gol de pe perete părea că-i atrage atenţia, de parcă acolo se aflau înrămate semne misterioase pe care era în stare să le citească numai el, cu ochi-i istoviţi.

— Aşadar îl cunoşteai pe nepot, zise Julia, de îndată ce ajunseseră în stradă.

Menchu, care privea vitrina unui magazin, făcu un gest afirmativ.

— De multă vreme, spuse, înclinându-se ca să vadă preţul unor pantofi. Trei sau patru ani, cred.

— Acum îmi explic povestea cu tabloul. Nu bătrânul ţi-a propus afacerea, ci el.

Menchu, zâmbi, perfidă.

— Meriţi un premiu, scumpo. Nu greşeşti. Am avut o relaţie, adică ceea ce tu, atât de rezervată, numeşti affaire... A trecut mult timp de atunci, dar când i s-a năzărit treaba cu Van Huys, a avut gentileţea să se gândească la mine.

— Şi de ce nu s-a apucat să negocieze chiar el?

— Pentru că nimeni nu are încredere în el, inclusiv don Manuel... izbucni în râs. Alfonsito Lapena, mai cunoscut sub porecla Cartoforul, datorează bani până şi lustragiului. Acum câteva luni a scăpat ca prin urechile acului de închisoare. O poveste cu cecuri fără acoperire.

— Şi din ce trăieşte?

— Din ce ia de la nevastă, din taparea unor fraieri şi din neruşinarea lui.

— Şi se bizuie pe tabloul lui Van Huys ca să iasă din încurcături.

— Da. E înnebunit să-l prefacă în grămăjoare de fise la masa verde.

— Pare un escroc şi jumătate.

— Este. Dar am slăbiciune pentru golani, şi Alfonso mi-e simpatic — rămase o clipă pe gânduri. Cu toate că nici aptitudinile lui tehnice, din câte îmi amintesc, nu merită o medalie. Este... cum să-ţi spun? — reflectă în căutarea definiţiei potrivite. Foarte puţin imaginativ, înţelegi? Nu se compară cu Max, nici pe departe. Monoti ştii cum e: genul bonjour şi la revedere. Dar e grozav cu el. Spune nişte bancuri porcoase încântătoare.

— Nevastă-sa ştie?

— Bănuiesc că miroase ceva, că nu-i proastă. De asta face mutra aia. Căţeaua.

III.
O problemă de şah

„Nobilul joc are abisuri unde adesea vreun suflet nobil a pierit."
Un vechi maestru german

— Eu cred, zise anticarul, că-i vorba de o problemă de şah.

De o jumătate de oră bună schimbau impresii în faţa tabloului. César în picioare, rezemat de perete, cu un pahar de gin cu lămâie, ţinut elegant între degetul mare şi arătător. Menchu stătea pe sofa, cu un aer sfârşit. Julia îşi muşca o unghie aşezată pe covor, cu scrumiera între picioare. Toţi trei priveau pictura ca şi cum s-ar fi aflat în dreptul unui televizor. Culorile lui Van Huys li se întunecau în faţa ochilor, pe măsură ce se stingea ultima lumină a amurgului prin lucarna din tavan.

— Poate aprinde careva vreo lampă? sugeră Menchu. Am senzaţia că orbesc încetul cu încetul.

César apăsă pe butonul din spatele lui şi o lumină indirectă, reflectată pe pereţi, le readuse viaţă şi culoare lui Roger de Arras şi ducilor de Ostenburg. Aproape în acelaşi timp, orologiul de pe perete bătu de opt ori, în ritmul pendulei alungite din alamă aurită. Julia mişcă din cap, pândind pe scară zgomot de paşi inexistenţi.

— Alvaro întârzie, spuse, şi-l văzu pe Cezar făcând o grimasă.

— Oricât de târziu vine prostănacul ăsta, mormăi anticarul, întotdeauna va fi prea curând.

Julia îi adresă o privire de reproş.

— Ai promis să fii corect. Nu uita.

— Nu uit, prinţesă. o să-mi înfrâng instinctele criminale, numai datorită devotamentului faţă de tine.

— O să-ţi fiu veşnic recunoscătoare.

— Aşa sper — anticarul îşi privi ceasul de la mână de parcă n-ar fi avut încredere în cel de pe perete, un dar de demult din partea lui. Dar porcul ăsta nu-i prea punctual, să zicem.

— César.

— E-n regulă, iubito. O să tac.

— Nu, să nu taci. Julia arătă spre tablou. Spuneai că e vorba de o problemă de şah...

César încuviinţă. Făcu o pauză teatrală pentru a-şi muia buzele în băutură, ştergându-şi-le mai apoi cu o batistă de un alb imaculat pe care şi-o scoase din buzunar.

— Să vezi... — Se uită şi la Menchu şi oftă uşor. Să vedeţi. Există în inscripţia ascunsă un detaliu pe care nu l-am observat până acum, cel puţin eu.

Quis necauit equitem se traduce, într-adevăr, prin întrebarea: cine l-a ucis pe cavaler? Ceea ce, după datele de care dispunem, se poate interpreta ca o şaradă despre moartea, sau sinuciderea, lui Roger de Arras... Totuşi — César făcu un gest de prestidigitator care scoate o surpriză din joben —, cuvintele acestea se pot traduce şi altfel. Din câte ştiu, piesa de şah cunoscută nouă drept cal se numea în Evul Mediu cavaler... Chiar şi astăzi în multe ţări europene se numeşte tot aşa. În engleză, de pildă, piesa este literalmente knight, „cavaler" — privi dus pe gânduri tabloul, cumpănind justeţea raţionamentului său. Poate că întrebarea, în acest caz, n-ar fi cine l-a ucis pe cavaler, ci cine a omorât calul?... Sau, formulată în termeni de şah: Cine a luat calul?

Rămaseră tăcuţi, meditând. În cele din urmă, Menchu spuse:

— Ce păcat, câte planuri ne-am mai făcut degeaba — pe faţa ei se citea dezamăgirea. Am făcut tot scenariul ăsta pe baza unei simple prostii...

Julia, cu ochii ţintă la anticar, clătină din cap.

— Nici vorbă, misterul continuă să existe. Nu-i aşa, César?... Roger de Arras a fost asasinat înainte de zugrăvirea tabloului — se ridică, arătând un colţ al operei. Vedeţi? Data când a fost executat se află aici: Petrus Van Huys fecit me, anno MCDLXXI... Asta înseamnă că, la doi ani după uciderea lui Roger de Arras, Van Huys a pictat un tablou, făcând un ingenios joc de cuvinte, în care figurau victima şi călăul — ezită un moment, căci tocmai atunci i-a venit o altă idee. Şi, posibil, motivul crimei: Beatrice de Burgundia.

Menchu era năucită, dar extrem de incitată. Se trăsese la marginea sofalei şi privea tabloul flamand cu ochii larg deschişi, de parcă-l vedea pentru prima dată.

— Explică-te, dragă. Mă ţii pe jăratic.

— După câte ştim, Roger de Arras a putut fi asasinat din mai multe raţiuni: şi una dintre ele ar fi putut fi idila cu ducesa Beatrice... Doamna înveşmântată în negru care citeşte lângă fereastră.

— Vrei să spui că ducele l-a omorât din gelozie?

Julia făcu un gest evaziv.

— Nu vreau să spun nimic. Mă mulţumesc să sugerez o posibilitate — arătă cu un gest mormanul de cărţi, documente şi fotocopii de pe masă. Poate că pictorul a vrut să atragă atenţia asupra crimei... Poate că asta l-a determinat să picteze tabloul, sau o fi făcut-o la comandă — ridică din umeri. N-o s-o ştim niciodată cu certitudine, dar ceva este sigur într-adevăr: tabloul acesta conţine cheia uciderii lui Roger de Arras. O dovedeşte inscripţia.

— Inscripţia acoperită, nuanţă César.

— Cu atât mai mult e în favoarea ipotezei mele.

— Să presupunem că pictorului i-ar fi fost teamă să fie prea explicit... — sugeră Menchu. Nici chiar în secolul al XV-lea oamenii nu puteau fi acuzaţi aşa,

de florile mărului.

Julia se uită la tablou.

— Poate că Van Huys s-ar fi temut să oglindească povestea cu limpezime excesivă.

— Sau cineva a acoperit inscripţia mai târziu, sugeră Menchu.

— Nu. Şi eu m-am gândit la asta şi, în afară de a privi tabloul cu lumină neagră, am făcut o analiză stratigrafică, luând o mostră cu un bisturiu pentru a o cerceta la microscop — apucă o foaie de hârtie de pe masă. lată rezultatul, pe straturi succesive: suport de lemn de stejar, o soluţie pregătitoare foarte subţire cu carbonat de calciu şi clei animal, alb de plumb şi ulei ca imprimare, şi trei straturi cu alb de plumb, chinovar şi negru fildeş, alb de plumb şi răşină de cupru, vernis etcetera. Totul identic cu restul: aceleaşi amestecuri, aceiaşi pigmenţi. Van Huys în persoană a acoperit inscripţia, la scurtă vreme după ce a scris-o. Nu încape nici o îndoială.

— Atunci?

— Ţinând mereu seama că ne aflăm pe o sârmă subţire de cinci veacuri, sunt de acord cu César. Se prea poate ca partida de şah să conţină cheia. În ce priveşte suprimarea calului, nici măcar nu mi-a trecut prin minte... — Îl privi pe anticar. Tu ce părere ai?

César se îndepărtă de perete pentru a se aşeza la celălalt capăt al sofalei, lângă Menchu, şi, după ce bău o sorbitură mică din pahar, se aşează picior peste picior.

— Am aceeaşi părere, iubito. Cred că îndreptându-ne atenţia de la cavaler la cal, pictorul încearcă să ne arate pista principală... — Îşi termină cu delicateţe băutura din pahar pentru a-l lăsa, făcând să sune gheaţa, pe măsuţa alăturată. Când pune întrebarea cine a luat calul ne obligă să cercetăm partida... Acest întortocheat Van Huys, despre care încep să cred că avea un simţ al umorului destul de deosebit, ne invită să jucăm şah.

Juliei i se luminară ochii.

— Atunci, să jucăm! exclamă, întorcându-se spre tablou.

Cuvintele acelea îi smulseră încă un oftat anticarului.

— Ce n-aş da să fie aşa! Dar asta-mi depăşeşte capacităţile.

— Haide, César! Tu trebuie să ştii să joci şah.

— Supoziţie frivolă din partea ta, iubito... M-ai văzut vreodată jucând?

— Niciodată. Dar toată lumea are cât de cât o idee.

— În domeniul ăsta e nevoie de ceva mai mult decât o simplă idee despre cum să mişti piesele... Te-ai uitat cu atenţie? Poziţiile sunt foarte complicate — se dădu pe spate pe sofa, abătut în mod teatral. Chiar şi eu am anumite lipsuri sâcâitoare. Nimeni nu-i perfect.

În clipa aceea se auziră bătăi în uşă.

— Alvaro, zise Julia şi dădu fuga să deschidă.

Nu era Alvaro. Se întoarse cu un plic adus de un comisionar; conţinea mai multe fotocopii şi un raport cronologic scris la maşină.

— Uitaţi-vă. Se pare că s-a hotărât să nu vină, dar ne trimite asta.

— La fel de grosolan ca întotdeauna, bombăni César, cu dispreţ. Putea să fi dat un telefon să se scuze, ticălosul — ridică din umeri. Cu toate că, în fond, mă bucur... Ce ne trimite infamul?

— Nu te mai lua de el, îl dojeni Julia. A fost nevoit să muncească mult până să pună cap la cap datele astea. Şi începu să citească rar şi cu voce tare.

PIETER VAN HUYS ŞI PERSONAJELE PICTATE ÎN „PARTIDA DE ŞAH". CRONOLOGIE BIOGRAFICĂ:

1415: Pieter van Huys se naşte la Bruges (Flandra). Actuala Belgie.

1431: Se naşte Roger de Arras, în castelul de la Bellesang, în Ostenburg. Tatăl lui, Fulco de Arras, este vasal al regelui Franţei şi se înrudeşte cu dinastia domnitoare de Valois. Mama sa, al cărei nume nu s-a păstrat, aparţine familiei ducale de Ostenburg, Altenhoffen.

1435: Burgundia şi Ostenburgul se declară eliberate de vasalitatea faţă de Franţa. Se naşte Ferdinand Altenhoffen, viitor duce de Ostenburg.

1437: Roger de Arras a crescut la curtea din Ostenburg, fiind tovarăş de joacă şi de studii cu viitorul duce Ferdinand. Când va împlini şaisprezece ani, Roger de Arras îşi va însoţi părintele, pe Fulco de Arras, în războiul pe care Carol al VII-lea al Franţei îl duce împotriva Angliei.

1441: Se naşte Beatrice, nepoata lui Filip cel Bun, duce de Burgundia.

1442: Se apreciază că înjurul acestui an, Pieter van Huys îşi realizează primele picturi, după ce la Bruges intrase în legătură cu fraţii Van Eyck, iar la Tournai cu Robert Campin, maeştrii lui. Nu se păstrează nici o operă de a sa din această perioadă până la:

1448: Van Huys pictează Portretul bijutierului Wilielm Waliuus.

1449: Roger de Arras se distinge în cucerirea Normandiei şi a ducatului Guyenne de la englezi.

1450: Roger de Arras ia parte la bătălia de la Formigny.

1452: Van Huys pictează Familia lui Lucas Bremer. (Cel mai bun tablou al său cunoscut.)

1453: Roger de Arras participă la bătălia de la Castillon. În acelaşi an se tipăreşte la Nurnberg opera sa *Poema trandafirului şi a cavalerului* (se conservă un exemplar la Biblioteca Naţională din Paris).

1455: Van Huys pictează Fecioara din Oratoriu. (Nedatată, dar experţii o

situează cam în această perioadă.)

1457: Moare Wilielmus Altenhoffen, duce de Ostenburg. Îi urmează fiul său Ferdinand, care a împlinit de curând douăzeci şi doi de ani. Unul din primele sale acte se pare că a fost acela de a-l chema alături de el pe Roger de Arras. Se pare că acesta rămâne la curtea Franţei, legat de regele Carol al VII-lea prin jurământ de fidelitate.

1457: Van Huys pictează Cămătarul din Louvain.

1458: Van Huys pictează Portretul negustorului Matteo Conzini şi al soţiei sale.

1461: Moartea lui Carol al VII-lea al Franţei. Eliberat astfel de jurământul de fidelitate faţă de monarhul francez, Roger de Arras se întoarce la Ostenburg. Cam în aceeaşi perioadă, Pieter van Huys termină Tripticul din Anvers şi se stabileşte la curtea din Ostenburg.

1462: Van Huys pictează Cavalerul şi Diavolul. Fotografii ale originalului (Rijksmuseum din Amsterdam) îndreptăţesc ipoteza că Roger de Arras ar putea fi cavalerul care a pozat pentru acest tablou, deşi asemănarea dintre acest personaj şi cel din Partida de şah nu este riguroasă.

1463: Logodna oficială a lui Ferdinand de Ostenburg cu Beatrice de Burgundia. Printre solii sosiţi la curtea burgundă se numără şi Roger de Arras şi Pieter van Huys, trimis să picteze portretul Beatricei, pe care îl execută în acelaşi an. (Portretul, menţionat în cronica celebrării căsătoriei şi într-un inventar din 1474, nu s-a păstrat până în zilele noastre.)

1464: Nunta ducală. Roger de Arras conduce alaiul ce o însoţeşte pe logodnica din Burgundia la Ostenburg.

1467: Moare Filip cel Bun şi vine la tronul Burgundiei fiul său, Carol Temerarul, vărul Beatricei. Presiunile franceză şi burgundă înteţesc intrigile de la curtea ostenburgheză. Ferdinand Altenhoffen încearcă să menţină un echilibru dificil. Partida pro-franceză se bazează pe Roger de Arras, acesta având un mare ascendent asupra ducelui Ferdinand. Partida burgundă se susţine graţie influenţei ducesei Beatrice.

1469: Roger de Arras este asasinat. Este învinovăţit oficial facţiunea burgundă. Alte zvonuri fac aluzie la o legătură de dragoste între Roger de Arras şi Beatrice de Burgundia. Intervenţia lui Ferdinand de Ostenburg nu este consemnată.

1471: La doi ani după asasinarea lui Roger de Arras, Van Huys pictează Partida de şah. Nu se ştie dacă la vremea aceea pictorul mai locuia la Ostenburg.

1474: Moare Ferdinand Altenhoffer fără descendenţi. Ludovic al Xl-lea al Franţei încearcă să-şi impună vechile drepturi dinastice asupra ducatului, ceea ce înrăutăţeşte relaţiile franco-burgunde, oricum încordate. Vărul ducesei văduve,

Carol Temerarul, invadează ducatul, învingându-i pe francezi în bătălia de la Louvain. Burgundia îşi anexează Ostenburgul.

1477 : Carol Temerarul moare în bătălia de la Nancy. Maximilian I al Austriei ia în stăpânire moştenirea burgundă, care va reveni nepotului său Carol (viitorul împărat Carol al V-lea) şi până la urmă va aparţine monarhiei spaniole a Habsburgilor.

1481: Moare Pieter van Huys la Gand, pe când lucra la un triptic cu coborârea de pe cruce destinat catedralei din Saint Bauon.

1485: Beatrice de Ostenburg moare în mănăstirea din Liège în care intrase.

Un răstimp destul de lung nimeni nu se încumetă să deschidă gura. Toţi se uitau unul la altul şi apoi la tablou. După o tăcere care părea veşnică, César clătină din cap.

— Mărturisesc, spuse în şoaptă, că sunt impresionat.

— Toţi suntem, adăugă Menchu.

Julia lăsă documentele pe masă şi se sprijini de ea.

— Van Huys îl cunoştea bine pe Roger de Arras — arătă spre hârtii. Poate că erau prieteni.

— Şi, pictând tabloul acesta, s-a răfuit cu asasinul, a fost de părere César... Toate piesele se potrivesc.

Julia se apropie de bibliotecă, doi pereţi acoperiţi de rafturi de lemn ce se încovoiau sub greutatea unor şiruri neorânduite de cărţi. Se opri în dreptul ei un moment, cu braţele în şolduri, iar apoi scoase un volum gros, ilustrat. Răsfoi în grabă paginile până dădu peste ce căuta şi se duse să se aşeze pe sofa între Menchu şi César, cu cartea — Rijksmuseum din Amsterdam — deschisă pe genunchi. Reproducerea tabloului nu era foarte mare, dar se distingea perfect cavalerul, purtând armură şi cu capul descoperit, călărind la poalele unui deal pe a cărui culme se afla un oraş împrejmuit de ziduri. Lângă cavaler, şi stând cu el de vorbă prieteneşte, mergea Diavolul, călare pe o mârţoagă neagră numai piele şi os, arătând cu mâna dreaptă oraşul spre care pesemne se îndrepta.

— Ar putea fi el, răspunse Menchu, comparând trăsăturile cavalerului înfăţişat în carte cu cele ale jucătorului de şah din tablou.

— Şi ar putea să nu fie, remarcă César. Cu toate că, bineînţeles, există o anume asemănare — se întoarse spre Julia. Care e data executării tabloului?

— O mie patru sute şaizeci şi doi.

Anticarul făcu un calcul rapid.

— Asta înseamnă cu nouă ani înainte de Partida de şah. Poate fi aceasta explicaţia. Călăreţul însoţit de Diavol e mai tânăr decât în tabloul celălalt.

Julia nu răspunsese. Cerceta reproducerea fotografică din carte. César se

uită la ea, îngrijorat.

— Ce se întâmplă?

Tânăra îşi mişcase încet capul de parcă s-ar fi temut să nu sperie, printr-un gest brusc, nişte spirite întristate pe care s-ar fi străduit din greu să le convoace.

— Da, spuse pe tonul cuiva care n-are încotro şi trebuie să se predea în faţa evidenţei. E prea mult să fie o coincidenţă. Şi arătă cu degetul fotografia.

— Nu văd nimic deosebit, zise Menchu.

— Nu? Julia zâmbea pentru sine. Uită-te la scutul cavalerului... În Evul Mediu, fiecare nobil şi-l decora cu emblema sa... Spune-mi ce părere ai, César. Ce este pictat pe scut?

Anticarul oftă, trecându-şi o mână peste frunte. Era tot atât de uluit ca Julia.

— Pătrate de şah, spuse fără să şovăie. Pătrate albe şi negre — Îşi ridică privirea spre tabloul flamand şi vocea păru că-i tremură. Ca şi cele de pe tabla de şah.

Lăsând cartea deschisă pe sofa, Julia se ridică în picioare.

— Aici nu poate fi vorba de întâmplare — luă o lupă foarte puternică înainte de a se apropia de tablou. Dacă acest cavaler însoţit de Diavol, pe care Van Huys l-a pictat la o mie patru sute şaizeci şi doi, este Roger de Arras, asta înseamnă că, nouă ani mai târziu, artistul a ales motivul scutului său drept cheie a întregii picturi, unde, se pare, i-a reprezentat moartea... Chiar şi pardoseala încăperii unde îşi plasează personajele este în pătrate de şah albe şi negre. Asta, plus caracterul simbolic al tabloului, confirmă faptul că jucătorul din centru este Roger de Arras... Şi toată povestea se leagă, într-adevăr, de jocul de şah.

Îngenunchease în faţa picturii şi un răstimp cercetă cu lupa piesele înfăţişate pe tabla de şah şi pe masă, una câte una. Cercetă atent şi oglinda rotundă şi convexă care, din colţul de sus din stânga al tabloului, pe perete, reflecta, deformate de perspectivă, tabla de şah şi imaginea ambilor jucători.

— César.

— Spune-mi, iubito.

— Câte piese are jocul de şah?

— Hm... Două ori opt, şaisprezece de fiecare culoare. Asta înseamnă treizeci şi două, dacă nu mă înşel.

Julia numără cu degetul.

— Sunt treizeci şi două. Se pot identifica perfect: pionii, regii, caii... Unele în cadrul partidei şi altele în afară.

— Astea sunt piesele suprimate. César îngenunchease lângă ea, indicând una din piesele din afara tablei, pe care Ferdinand de Ostenburg o ţinea între degete. Un cal a fost luat. Un cal alb. Ceilalţi trei, unul alb şi doi negri, sunt încă în joc. Aşa că acel Quis necavit equitem se referă la el.

— Cine l-a luat?

Anticarul făcu o grimasă.

— Tocmai această întrebare e esenţa problemei, dragoste — zâmbi, ca pe vremea când ea era o fetiţă care-i stătea pe genunchi. Până acum am descoperit multe lucruri, cine a jumulit puiul, cine l-a fript... Dar nu ştim cine a fost ticălosul care l-a mâncat.

— N-ai răspuns la întrebarea mea.

— Nu totdeauna am răspunsuri minunate la îndemână.

— Înainte le aveai.

— Înainte puteam minţi — o privi cu duioşie. Acum ai crescut şi nu te mai pot duce cu vorba aşa uşor.

Julia îi puse o mână pe umăr, ca atunci când, cu cincisprezece ani în urmă, îl ruga să născocească pentru ea povestea unui tablou sau a unui obiect de porţelan. În voce îi rămăsese un ecou al acelei rugăminţi de copil.

— Trebuie să ştiu, César.

— Licitaţia va fi peste două luni, spuse Menchu în spatele ei. Nu mai e prea mult timp.

— La naiba cu licitaţia, răspunse Julia.

Se uită mai departe la César ca şi cum acesta ar avea la îndemână soluţia. Anticarul oftă iar încet şi scutură uşor covorul înainte de a se aşeza acolo, cu mâinile puse cruciş peste genunchi. Fruntea-i era încruntată şi-şi muşca vârful limbii mici şi trandafirii, dus pe gânduri.

— Avem nişte chei cu care putem începe, spuse după un scurt răstimp. Dar nu-i suficient să dispunem de chei, contează cum le folosim — se uită la oglinda convexă care, zugrăvită în tablou, reflecta jucătorii şi tabla de şah. Ne-am obişnuit să credem că un obiect oarecare şi imaginea lui în oglindă corespund aceleiaşi realităţi, dar nu-i adevărat — arată cu un deget oglinda. Vedeţi? La o simplă privire, constatăm că imaginea e inversată. Şi pe tabla de şah, sensul partidei este invers, deci şi în oglindă este la fel.

— Îmi daţi o cumplită durere de cap, zise Menchu, scoţând un geamăt. Toate astea-s prea complexe pentru encefalograma mea plană, aşa că o să beau ceva... — Se duse până la bar şi-şi turnă o generoasă porţie din votca Juliei. Dar, înainte de a lua paharul, scoase din buzunar o piatră şlefuită şi netedă de onix, o ţeavă de argint şi o cutiuţă minusculă şi-şi pregăti o doză slabă de cocaină. Se deschide farmacia. Se încumetă cineva?

Nu răspunse nimeni. César părea absorbit de tablou, străin de orice altceva, iar Julia se mulţumi să se încrunte a dojană. Ridicând din umeri, Menchu se aplecă să aspire pe nas, repede şi precis, în doi timpi. Când îşi îndreptă poziţia zâmbea, şi albastrul ochilor îi era mai luminos şi absent.

César se apropie de Van Huys, luând-o pe Julia de braţ de parcă ar fi sfătuit-o s-o ignore pe Menchu.

— Simpla idee — spuse, ca şi când în cameră s-ar fi aflat doar Julia şi el — că ceva în tablou poate fi real şi ceva poate să nu fie ne face să cădem într-o cursă. Personajele şi tabla de şah sunt incluse de două ori în pictură şi una din ele este, într-un anume fel, mai puţin reală decât cealaltă. Înţelegi?... Acceptarea acestui fapt ne face să intrăm vrând-nevrând în încăperea din tablou şi şterge limitele între ceea ce este real şi ceea ce este zugrăvit... Singura modalitate de a evita aceasta ar fi să ne distanţăm până nu mai vedem altceva decât pete de culoare şi piese de şah. Dar sunt prea multe inversări la mijloc.

Julia se uită la tablou şi apoi, întorcându-se, arătă oglinda veneţiană care atârna pe perete, de partea cealaltă a atelierului.

— Acolo nu, răspunse. Dacă folosim altă oglindă pentru a privi tabloul, poate am putea reface imaginea iniţială.

César o privi lung, în tăcere, meditând asupra cuvintelor spuse de ea.

— Asta-i aşa, într-adevăr, zise în sfârşit, şi încuviinţarea i se traduse printr-un zâmbet de încurajare. Însă mă tem, prinţesă, că picturile şi oglinzile plăsmuiesc lumi prea inconsistente, care pot fi atrăgătoare privite din afară, dar deloc comode dacă trebuie să te mişti înăuntrul lor. Pentru aşa ceva e nevoie de un specialist; cineva capabil să vadă tabloul altfel decât îl vedem noi... Şi mi se pare că ştiu unde să-l găsesc.

A doua zi dimineaţă, Julia îi telefonă lui Alvaro, dar nu răspunse nimeni. N-a avut mai mult noroc nici încercând să-l găsească acasă, aşa încât puse la pick-up un disc cu Lester Bowie şi, la bucătărie, cafeaua la fiert, zăbovi multă vreme sub duş şi fumă două ţigări. Apoi, cu părul umed şi cu vechiul ei jerseu acoperindu-i picioarele goale, îşi bău cafeaua şi se apucă să lucreze la tablou.

Prima fază a restaurării consta în eliminarea oricărui strat de vernis original. Pictorul, de bună seamă preocupat să-şi protejeze opera de umiditatea iernilor îngheţate din nord, aplicase un vernis gros, dizolvat în ulei de in. Soluţia era corectă, dar nimeni, nici măcar un maestru ca Pieter van Huys, nu putea împiedica în veacul al XV-lea ca un vernis gros să nu se îngălbenească de-a lungul a cinci sute de ani, atenuând intensitatea culorilor iniţiale.

Julia, care făcuse probe cu mai mulţi diluanţi într-un colţ al tabloului, prepară un amestec de acetonă, alcool, apă şi amoniac, încercând să înmoaie vernisul cu tampoane de vată pe care le mânuia cu penseta. Începu cu cea mai mare grijă, cu zonele mai consistente, lăsându-le la sfârşit pe cele mai deschise la culoare şi cu stratul mai subţire. În fiecare clipă se oprea ca să se uite la

tampoanele de vată, urmărind resturi de culoare şi asigurându-se că nu lua o dată cu vernisul şi o parte din vopseaua de dedesubt. Lucră fără răgaz toată dimineaţa, pe când chiştocurile se îngrămădeau în scrumiera de Benlliure, oprindu-se doar câteva clipe pentru a cerceta, cu ochii întredeschişi, rezultatele. Încetul cu încetul, dispărând vernisul învechit, tabloul îşi recăpăta magia culorilor iniţiale, aproape toate aşa cum fuseseră amestecate pe paleta bătrânului maestru flamand: siena, malahit, alb de plumb, albastru-închis... Julia, copleşită de respect şi veneraţie, vedea cum sub degetele ei renaşte minunăţia aceea, de parcă în faţa ochilor i s-ar dezvălui misterul cel mai tainic al artei şi al vieţii.

La prânz îi telefonă César şi stabiliră să se vadă seara. Julia profită de întrerupere să-şi încălzească o pizza, îşi mai făcu nişte cafea şi mâncă frugal, stând pe sofa. Cercetă cu atenţie crăpăturile pe care vechimea tabloului, lumina şi dilatarea lemnului le imprimaseră încetul cu încetul stratului de pictură. Erau vizibile în special în carnaţia personajelor, pe chipuri şi pe mâini, şi în culori ca albul de plumb, atenuându-se la tonurile închise şi la negru. Rochia Beatricei de Burgundia mai ales, cu efectul său de volum dat de pliuri, părea atât de intactă încât dădea impresia că puteai simţi moliciunea catifelei dacă treceai cu degetul peste ea.

Era ciudat, se gândi Julia, că tablouri de factură recentă apăreau pline de crăpături la puţină vreme după ce erau terminate, cu fisuri şi adâncituri provocate de folosirea unor materiale moderne sau de procedee artificiale de uscare, în timp ce opera maeştrilor vechi, care erau obsedaţi de grija faţă de lucrul lor cu tehnici artizanale, rezista la trecerea veacurilor cu mai multă demnitate şi frumuseţe. În momentul acela Julia nutrea o vie simpatie pentru bătrânul şi credinciosul Pieter van Huys, pe care-l evocă în atelierul lui medieval, amestecând diferite soiuri de argilă şi experimentând uleiuri, în căutarea nuanţei exacte, pentru vopseaua de estompare; îndemnat de dorinţa arzătoare de a imprima operei sale pecetea eternităţii, mai presus de propria-i moarte şi de cea a personajelor pe care le picta cu penelurile sale pe un modest panou de stejar.

După ce a mâncat, continuă să îndepărteze vernisul din partea de jos a tabloului, unde se afla inscripţia ascunsă. Lucră cu cea mai mare grijă, străduindu-se să nu altereze malahitul, amestecat cu răşină pentru a-l împiedica să se întunece cu timpul, pe care Van Huys îl folosise când pictase pluşul ce acoperea masa; un pluş ale cărui pliuri avea să le amplifice mai târziu, cu aceeaşi culoare, pentru a acoperi inscripţia latină. Toate acestea, Julia o ştia prea bine, îi ridicau o problemă etică, pe lângă dificultăţile tehnice fireşti... Era permis, respectând spiritul picturii, să descopere inscripţia pe care chiar autorul hotărâse s-o ascundă?... Până unde putea să-şi îngăduie un restaurator să trădeze dorinţa

unui artist, întrupată în opera sa cu aceeaşi solemnitate, ca şi cum ar fi vorba de un testament?... Iar cota picturii, odată dovedită prin radiografii existenţa inscripţiei şi făcută publică, avea să fie mai înaltă cu cuvintele acoperite sau cu ele scoase la iveală?

Din fericire, îşi spuse în chip de concluzie, în toată povestea aceea nu era decât o angajată. Decizia trebuia să fie luată de proprietar, de Menchu şi de tipul de la Claymore, Paco Montegrifo; ea avea să facă ce se va hotărî. Deşi, dacă se gândea bine, ar prefera să lase lucrurile cum erau, de-ar fi după ea. Inscripţia exista, textul ei era cunoscut şi nu trebuia să fie scos la lumină. La urma urmelor, stratul de vopsea care o acoperise vreme de cinci veacuri făcea parte din istoria tabloului.

Notele saxofonului umpleau atelierul, izolând-o de toate. Trecu uşor tamponul îmbibat în solvent peste conturul chipului lui Roger de Arras, în dreptul nasului şi al gurii, şi se adânci iar în contemplarea pleoapelor plecate, a trăsăturilor fine de penel ce revelau riduri abia vizibile în jurul ochilor, a căror privire era absorbită de partidă. În acest moment tânăra îşi lăsă imaginaţia să zburde pe urmele ecourilor gândurilor nefericitului cavaler. Plutea în ele o aură de dragoste şi de moarte, ca paşii Destinului în misteriosul balet interpretat de piesele albe şi negre pe pătratele tablei de şah; pe propriul său scut, străpuns de o săgeată de arbaletă. Şi, în penumbră, străluceau lacrimile unei femei, în aparenţă adâncită de ceasuri în lectura unui ceaslov — sau era oare vorba de *Poema trandafirului şi a cavalerului?* —, o umbră tăcută rememorând lângă fereastră zile de lumină şi de tinereţe, metal lucitor, draperii şi paşi hotărâţi pe pardoseala de la curtea burgundă; coiful sub braţul drept şi fruntea semeaţă a războinicului în culmea puterii şi a faimei sale, ambasador mândru al celui pe care raţiuni de stat îl îndemnau să o ia în căsătorie. Şi şoaptele doamnelor, şi chipul grav al curtenilor, şi propria ei îmbujorare în faţa acelei priviri senine, când i-a auzit glasul, călit în lupte, cu acea stăpânire de sine tulburătoare ce se regăseşte numai la cei care au strigat vreodată numele Domnului, al regelui sau al doamnei lor, năpustindu-se călare asupra duşmanului. Şi taina inimii ei în anii care au venit mai apoi. Şi Tăcuta Prietenă, Ultima însoţitoare, ascuţindu-şi răbdătoare coasa, încordând o arbaletă în şanţul de la Poarta de Răsărit.

Culorile, tabloul, atelierul, acordurile grave ale saxofonului, vibrând în preajmă, păreau că se rotesc în jurul Juliei. A fost un moment în care a încetat să mai lucreze, pentru ca, închizând ochii, năucită, să respire adânc, ritmic, încercând să-şi alunge groaza subită care o înfiorase o clipă, când a crezut, sub efectul perspectivei tabloului, că se află înăuntrul lui, ca şi cum masa şi jucătorii ar fi rămas brusc în stânga ei, iar ea s-ar repezi înainte, prin încăperea înfăţişată în pictură, înspre fereastra deschisă lângă care citea Beatrice de Burgundia. De

parcă i-ar fi de-ajuns să-şi aplece trupul peste pervaz ca să vadă ce era dedesubt, la poalele zidului: şanţul de la Poarta de Răsărit, unde Roger de Arras fusese străpuns de săgeată pe la spate.

Îi trebui timp să se liniştească, şi nu reuşi până când, cu o ţigară în gură, nu aprinse chibritul. I-a fost greu să apropie flacăra de capătul ţigării, fiindcă mâna îi tremura ca şi cum tocmai ar fi atins chipul Morţii.

— Nu-i altceva decât un club de şah, spuse César în timp ce urcau pe scară. Clubul Capablanca.

— Capablanca? Julia privi cu neîncredere uşa deschisă. În fund se vedeau mese cu bărbaţi aplecaţi deasupra lor şi spectatori alcătuind grupuri împrejur.

— Jose Raul Capablanca, lămuri anticarul, cu bastonul sub braţ, scoţându-şi pălăria şi mănuşile. După cum se spune, cel mai bun jucător din toate timpurile... Lumea e plină de cluburi şi de turnee care îi poartă numele.

Intrară în localul împărţit în trei mari săli, fiecare cu o duzină de mese; la aproape toate se desfăşurau partide. În atmosferă se auzea un zvon particular, nici zgomot, nici linişte; un fel de murmur blând şi reţinut, ceva solemn, ca al oamenilor dintr-o biserică. Mai mulţi jucători şi curioşi o priviră pe Julia cu mirare sau cu dezaprobare. Publicul era în exclusivitate masculin. Mirosea a fum de ţigară şi a lemn vechi.

— Femeile nu joacă şah, întrebă Julia?

César, care-i oferise braţul înainte de a intra în local, păru că meditează la întrebare.

— Adevărul e că nu m-am gândit niciodată la asta, spuse în chip de concluzie. Dar e evident că aici nu. Poate acasă, între cârpit şi gătit.

— Ia te uită, marele mascul!

— Ăsta-i un calambur oribil, iubito. Nu fi îngrozitoare.

Îi primi în vestibul un domn amabil şi vorbăreţ, între două vârste, cu chelie proeminentă şi mustaţă tăiată cu grijă. César îl prezentă Juliei drept domnul Cifuentes, directorul Societăţii de Recreare Jose Raul Capablanca.

— Cinci sute de membri cotizanţi, preciză mândru acesta, arătându-le trofeele, diplomele şi fotografiile care împodobeau pereţii. Organizăm şi un turneu naţional... — se opri în dreptul vitrinei unde erau expuse mai multe jocuri de şah, mai curând uzate decât vechi. Frumoase, nu?... Bineînţeles, aici folosim exclusiv modelul Staunton.

Se întoarse spre César, aşteptându-i parcă încuviinţarea, iar anticarul se văzu obligat să facă un gest de circumstanţă.

— Desigur, zise, şi Cifuentes îi zâmbi cu simpatie.

— Lemn, pe cuvânt! precizã. Nici vorbã de plastic.

— Bineînţeles.

Cifuentes se întoarse spre Julia, mulţumit.

— Ar trebui să vedeţi ce-i aici sâmbăta seara — aruncă împrejur o privire satisfăcută, ca o cloşcă ce şi-ar privi puii. Astăzi e o zi obişnuită; amatori care ies de la serviciu şi dau o raită înainte de cină, pensionari care-şi dedică toată după-amiaza... o atmosferă foarte plăcută, cum vedeţi. Foarte...

— Edificatoare, zise Julia, cam într-o doară.

Dar lui Cifuentes cuvântul i se păru foarte potrivit.

— Edificatoare, aşa-i. Şi, după cum puteţi vedea, sunt destul de mulţi tineri... Cel de colo e de excepţie. La nouăsprezece ani a scris un studiu de o sută de pagini despre cele patru linii ale deschiderii Nimzoindia.

— Nu mai spuneţi, Nimzoindia, măi, să fie... Sună — Julia căută cu disperare un cuvânt — definitiv.

— Mă rog, poate că definitiv e prea mult spus, recunoscu Cifuentes în mod cinstit. Dar e important.

Tânăra îl privi pe César cerându-i ajutorul, însă acesta se mulţumi să-şi ridice o sprânceană, interesat cât se poate de politicos de dialog. Se înclină spre Cifuentes, ţinându-şi bastonul şi pălăria în mâinile încrucişate la spate şi părând că se amuză teribil.

— Eu însumi, adăugă şahistul, arătându-şi pieptul cu degetul mare cam prin dreptul primului nasture de la vestă, mi-am adus acum câţiva ani mica mea contribuţie...

— Nu mai spuneţi! comentă César şi Julia se uită la el îngrijorată.

— Cum auziţi — directorul zâmbea, cu modestie forţată. o subvariantă la apărarea Caro-Kann, cu sistemul de doi cai. Ştiţi doar: cal, trei nebuni, regină... Varianta Cifuentes — îl privi pe César plin de speranţă. Poate aţi auzit vorbindu-se de ea.

— Să n-aveţi cea mai mică îndoială, răspunse anticarul cu desăvârşit sânge rece.

Cifuentes zâmbi, recunoscător.

— Credeţi-mă că nu exagerez spunându-vă că în acest club, sau societate de recreare, cum prefer să-i zic, se întâlnesc cei mai buni jucători din Madrid şi poate din Spania... — păru să-şi amintească ceva. Fiindcă veni vorba, am găsit omul de care aveţi nevoie — se uită de jur împrejur până când i se lumină chipul. Da, iată-l acolo. Veniţi cu mine, vă rog.

Îl urmară într-o sală, până la mesele din fund.

— N-a fost uşor — lămuri Cifuentes pe când se apropiau — şi mi-am petrecut toată ziua cu gândul la asta... La urma urmelor — se întoarse pe

jumătate spre César, cu un gest de scuză —, dumneavoastră aţi sugerat să vi-l recomand pe cel mai bun.

Se opriră la mică distanţă de o masă la care doi bărbaţi jucau o partidă, urmăriţi de o jumătate de duzină de curioşi. Unul dintre jucători bătea uşurel toba cu degetele de o parte a tablei, peste care se înclina, cu o expresie gravă, pe care Julia o socoti identică celei zugrăvite de Van Huys pe faţa jucătorilor din tablou. În dreptul lui, fără ca ciocănitul în masă al adversarului să-l deranjeze deloc, celălalt jucător stătea nemişcat, sprijinindu-se uşor de spătarul scaunului de lemn, cu mâinile în buzunarele pantalonilor şi bărbia adâncită în cravată. Era cu neputinţă de ştiut dacă ochii lui, aţintiţi asupra tablei, se concentrau studiind-o sau erau absorbiţi de vreun gând străin de partidă.

Spectatorii păstrau o tăcere plină de respect de parcă acolo se hotăra o chestiune de viaţă sau de moarte. Mai rămăseseră puţine piese pe tablă, atât de amestecate, încât noilor veniţi le era imposibil să-şi dea seama cine juca cu piesele albe şi cine cu cele negre. După vreo două minute, cel care bătea toba cu degetele folosi aceeaşi mână ca să mute înainte un nebun alb, plasându-l între regele lui şi un turn negru, După ce termină mişcarea, îi aruncă o scurtă privire adversarului, înainte de a se cufunda din nou în contemplarea tablei de şah şi a-şi relua ciocănitul uşor.

Un murmur prelung al spectatorilor însoţi mutarea. Julia se apropie mai mult şi putu să vadă cum celălalt şahist, care nu-şi schimbase postura când adversarul lui mutase piesa, îşi concentră atenţia asupra nebunului interpus. Rămase astfel o clipă şi apoi, cu un gest atât de lent încât a fost imposibil să se ştie până la sfârşit spre ce piesă se îndrepta, mută un cal negru.

— Şah, spuse, şi-şi reluă imobilitatea dinainte, străin de rumoarea de încuviinţare ce se auzi în preajmă.

Fără să i-o spună nimeni, Julia ştiu în clipa aceea că el era omul pe care César dorise să-l cunoască şi pe care Cifuentes li-l recomanda; aşa încât îl observă cu atenţie. Să tot fi avut puţin peste patruzeci de ani, era foarte slab şi de statură mijlocie. Îşi pieptăna părul pe spate, fără cărare, şi avea scobituri adânci în dreptul tâmplelor. Urechile îi erau mari, nasul uşor acvilin, iar ochii închişi la culoare erau înfundaţi în orbite, lăsând impresia că priveşte lumea cu neîncredere. Era departe de a avea aerul inteligent pe care Julia îl credea neapărat necesar la un şahist; expresia îi era mai curând apatică, indolentă, oglindind un fel de oboseală lăuntrică şi dezinteres faţă de tot ce îl înconjura. Avea aspectul unui om care, în afară de faptul că făcea mutări pe o tablă de şah, nu aşteaptă mare lucru de la sine, îşi zise dezamăgită fata.

Totuşi — sau poate tocmai din această cauză, din plictisul infinit ce se degaja din expresia-i imperturbabilă —, când adversarul îşi mută regele o căsuţă

înapoi, iar el întinse încet mâna dreaptă spre piese, liniştea deveni diafană şi absolută în colţul acela al sălii. Julia, poate pentru că era străină de ceea ce se petrecea, intui surprinsă că spectatorii nu-l apreciau pe jucător, că el nu se bucura nici de cea mai mică simpatie din partea lor. Citi pe feţele lor că acceptau scrâşnind din dinţi superioritatea lui dinaintea tablei de şah, deoarece în calitate de amatori nu se puteau sustrage necesităţii de a urmări pe pătratele albe şi negre evoluţia precisă, lentă, implacabilă, a pieselor pe care le muta. Dar, în fond — şi în legătură cu asta tânăra tocmai căpătase o inexplicabilă certitudine —, cu toţii nutreau în sinea lor speranţa de a fi prezenţi când bărbatul acela şi-ar găsi naşul, săvârşind greşeala care l-ar distruge în faţa adversarului.

— Şah, repetă jucătorul.

Mişcarea lui fusese simplă în aparenţă, căci se mulţumise să mute un modest pion o căsuţă mai în faţă. Însă adversarul lui încetă să mai bată toba cu degetele şi şi le duse la tâmplă, parcă pentru a-şi potoli o zvâcnire neplăcută. Apoi mai mută o căsuţă regele său alb, de data aceasta înapoi şi în diagonală. Părea că dispune de trei căsuţe drept refugiu, dar, dintr-o raţiune care-i scăpa Juliei, o alesese tocmai pe aceea. Un murmur de admiraţie stârnit în preajmă indica parcă reuşita mutării, dar adversarul nu se tulbură.

— Acolo ar fi fost mat, spuse, şi în tonul lui nu era nici cea mai mică nuanţă de triumf; era doar comunicarea unui fapt obiectiv adversarului. Nu era nici compasiune. Rosti cuvintele acelea înainte de a muta vreo piesă, ca şi cum ar considera de prisos să le însoţească şi de o demonstraţie practică. Şi atunci, aproape în silă, fără a dedica cel mai mic interes privirilor neîncrezătoare ale adversarilor şi ale multora dintre spectatori, aduse, venind parcă de foarte departe, un nebun pe diagonala pătratelor albe ce traversau tabla dintr-o parte într-alta şi-l plasă în apropierea regelui duşman, fără a-l ameninţa direct.

Printre zvonurile comentariilor ce izbucniră în jurul mesei, Julia aruncă spre joc o privire confuză; nu ştia mare lucru despre şah, dar avea cât de cât o idee ca să-şi dea seama că şah mat însemna o ameninţare directă la adresa regelui. Şi regele acela alb părea a fi la adăpost. Se uită la César, în speranţa unei explicaţii, şi apoi la Cifuentes. Directorul zâmbea blajin, clătinând mirat din cap.

— Ar fi fost mat din trei mutări, într-adevăr... — o informă pe Julia. Orice ar fi făcut, regele alb n-avea scăpare.

— Atunci nu pricep nimic, spuse ea. Ce s-a întâmplat?

Cifuentes slobozi un hohot de râs reţinut.

— Nebunul acela alb era cel care putea să fi dat lovitura de graţie; cu toate că, până l-a mutat, nici unul din noi n-a fost capabil s-o vadă... Se întâmplă însă că acest domn, deşi ştie foarte bine care e mişcarea, nu vrea s-o facă. A mutat nebunul ca să ne arate combinaţia corectă, dar l-a plasat dinadins într-o căsuţă

greşită, unde piesa e inofensivă.

— Tot nu înţeleg, spuse Julia. Nu vrea să câştige partida?

Directorul clubului Capablanca ridică din umeri.

— Asta-i partea ciudată... De cinci ani vine aici, e cel mai bun şahist pe care-l cunosc, dar nu l-am văzut câştigând nici măcar o dată.

În momentul acela jucătorul ridică ochii şi privirea lui o întâlni pe a Juliei. Toată stăpânirea, toată siguranţa pe care le arătase în timpul jocului păreau a se fi risipit. Era ca şi când, terminând partida şi îndreptându-şi privirea spre lumea care-l înconjura, bărbatul s-ar fi văzut lipsit de atributele ce-i asigurau invidia şi respectul celorlalţi. Numai atunci observă Julia cravata lui ieftină, sacoul maro şifonat la spate şi urmele coatelor la mâneci, bărbia şi obrajii bărbieriţi neglijent pe care se zărea o barbă albăstruie, rasă pe la cinci sau şase dimineaţa, înainte de a lua metroul sau autobuzul, pentru a se duce la slujbă. Până şi expresia ochilor i se stinsese, redevenind opacă şi cenuşie.

— Vi-l prezint, spuse Cifuentes, pe domnul Muñoz. Jucător de şah.

IV. Cel de-al treilea jucător

„Atunci, Watson — zise Holmes —, nu-i ciudat să-ţi dai seama cum, uneori, ca să cunoşti trecutul, trebuie să cunoşti mai înainte viitorul?"

R. Smullyan

— Este o partidă adevărată, opină Muñoz. Puţin stranie, dar logică. Tocmai au mutat negrele.

— Precis?

— Precis.

— De unde ştiţi?

— Ştiu.

Stăteau în atelierul fetei, în faţa tabloului iluminat de toate lămpile care existau în încăpere. César pe sofa, Julia aşezată la masă, Muñoz în picioare în dreptul picturii lui Van Huys, încă puţin descumpănit.

— Vreţi ceva de băut?

— Nu.

— O ţigară?

— Nu. Nu fumez.

Plutea în aer o anumită stinghereală. Şahistul părea că nu se află în largul lui, îmbrăcat cu trenciul şifonat, ca şi cum şi-ar rezerva dreptul de a pleca dintr-o clipă într-alta, fără să dea explicaţii. Păstra o expresie posomorâtă,

neîncrezătoare; nu fusese uşor să-l aducă până aici. La început, când César şi Julia îi spuseseră despre ce e vorba, Muñoz făcu o faţă ce n-avea nevoie de comentarii; îi lua drept nişte nebuni. Apoi adoptă o atitudine bănuitoare, în defensivă. Să fie iertat dacă îi jignea, dar toată povestea aceea cu asasinatele medievale şi o partidă de şah pictată într-un tablou era prea ciudată. Şi chiar de-ar fi sigur tot ce-i povesteau, nu înţelegea foarte bine ce legătură avea el cu aşa ceva. La urma urmelor — o repetă ca şi cum ar fi stabilit în felul acesta distanţele cuvenite —, era doar un contabil. Un funcţionar.

— Dar dumneavoastră jucaţi şah, îi spusese César cu zâmbetul lui cel mai seducător. Tocmai traversau strada intrând într-o cafenea unde se aşezară lângă un tonomat cu monede care, la răstimpuri, îi năucea cu monotona-i muzică pentru fraieri.

— Da, şi ce-i cu asta? Nu era provocare, ci indiferenţă în răspunsul lui. Multă lume joacă. Şi nu văd de ce tocmai eu...

— Se spune că sunteţi cel mai bun.

Şahistul îi adresă lui César o privire greu de definit. Poate că este, crezu Julia că citeşte în acest gest, dar asta n-avea nici o legătură cu problema lor. A fi cel mai bun nu însemna nimic. Era posibil să fii cel mai bun, tot aşa cum puteai fi blond sau puteai avea platfus, fără ca aceasta să implice obligaţia de a bate toba demonstrând-o lumii.

— Dacă aş fi cum spuneţi, răspunse după o clipă, m-aş prezenta la turnee de genul ăsta. Dar n-o fac.

— De ce?

Muñoz arunca o privire spre ceaşca de cafea goală, înainte de a ridica din umeri.

— Pentru că nu vreau. Pentru aşa ceva trebuie să ai chef. Vreau să spun dorinţa să câştigi... — Îi privi ca şi cum n-ar fi prea sigur că ei îi înţeleg cuvintele. Şi mie mi-e indiferent.

— Sunteţi un teoretician, comentă César, cu o gravitate în care Julia descoperi o ironie ascunsă.

Muñoz susţinu privirea anticarului cu un aer gânditor, de parcă s-ar strădui să găsească răspunsul potrivit.

— Poate, zise în sfârşit. Dar asta nu cred că vă e de prea mare folos.

Făcu gestul de a se ridica, întrerupt de îndată ce-l schiţă, când Julia întinse o mână, punându-i-o pe braţ. A fost un contact uşor, cu o grabă plină de nelinişte, pe care mai târziu, când rămaseră singuri, César avea s-o califice, ridicându-şi o sprânceană, de foarte oportună feminitate, iubito, doamna care cere ajutor fără a întrece măsura, nelăsând pasărea să zboare. El, César, n-ar fi ştiut s-o facă mai bine; ar fi scos doar un mic strigăt de alarmă, deloc potrivit împrejurărilor.

Muñoz privi un moment în jos, la repezeală, mâna pe care Julia şi-o retrăgea, şi rămase aşezat în vreme ce ochii lui alunecau pe suprafaţa mesei, zăbovind asupra propriilor mâini, cu unghiile nu foarte curate, nemişcate de o parte şi de cealaltă a ceştii.

— Avem nevoie de ajutorul dumneavoastră, spuse Julia în şoaptă. Este vorba de ceva important, vă asigur. Important pentru mine şi pentru munca mea.

Şahistul plecă puţin capul într-o parte, înainte de a se uita la ea, nu direct, ci spre bărbie, de parcă s-ar fi temut ca nu cumva, privind-o în ochi, să se stabilească între amândoi un angajament pe care nu era dispus să şi-l asume.

— Nu cred că mă interesează, răspunse în cele din urmă.

Julia se aplecă peste masă.

— Luaţi-o ca o partidă diferită de cele pe care le-aţi jucat până acum... o partidă pe care, de data asta, ar merita s-o câştigaţi.

— Nu văd de ce să fie diferită. În fond, este veşnic aceeaşi partidă.

César îşi pierdea răbdarea.

— Vă asigur, dragul meu prieten — anticarul îşi trăda iritarea învârtindu-şi de zor topazul de pe mâna dreaptă —, că nu reuşesc să-mi explic ciudata dumneavoastră apatie... Atunci, de ce jucaţi şah?

Jucătorul stătu puţin pe gânduri. Apoi privirea îi alunecă iar spre masă, dar de data aceasta nu se opri la bărbia lui César, ci direct în ochii lui.

— Poate — răspunse calm — din acelaşi motiv pentru care dumneavoastră sunteţi homosexual.

Parcă un vânt îngheţat ar fi congelat masa. Julia aprinse în mare grabă o ţigară, realmente îngrozită de indiscreţia făcută de Muñoz, fără nici o afectare sau agresivitate. Dimpotrivă, şahistul îl privea pe anticar cu un soi de atenţie politicoasă, ca şi cum, în cursul unui dialog convenţional, ar fi aşteptat replica unui interlocutor respectabil. Din privirea aceea lipsea cu desăvârşire orice intenţie, interpretă fata. Chiar se ghicea o anume inocenţă, ca a unui turist care, fără să-şi dea seama, încalcă regulile de conduită de prin partea locului cu stângăcia lui de străin.

César se mărgini să se aplece uşor spre Muñoz, cu un aer interesat şi un zâmbet amuzat jucându-i pe buzele fine şi palide.

— Dragul meu prieten — spuse cu blândeţe. După tonul şi înfăţişarea dumneavoastră, trag concluzia că nu aţi avut nimic de obiectat împotriva a ceea ce eu, cât se poate de umil, aş putea întruchipa în vreo formă sau alta... Tot aşa precum, îmi închipui, n-aţi avea nimic de obiectat împotriva regelui alb sau împotriva jucătorului care vă era adversar acum câteva minute, acolo sus, la club. Nu-i aşa?

— Mai mult sau mai puţin.

Anticarul se întoarse spre Julia.

— Îţi dai seama, prinţesă? Totu-i în regulă, nu-i nici un motiv de îngrijorare... Bărbatul acesta minunat încerca doar să sugereze că nu joacă şah decât pentru că natura lui implică jocul în sine — zâmbetul lui César se accentuă, condescendent. Ceva teribil de legat de tot felul de probleme, combinaţii, închipuiri... În comparaţie cu aceasta, ce poate să însemne un prozaic şah mat? — se dădu pe spate în scaun, uitându-se în ochii lui Muñoz care-l cercetau imperturbabili. O să vă spun eu. Nu înseamnă nimic — ridică palmele, de parcă i-ar invita pe Julia şi pe şahist să verifice adevărul cuvintelor lui. Nu-i aşa, dragul meu prieten?... Doar un dezolant punct final, o revenire forţată la realitate — Îşi încreţi nasul. La adevărata existenţă: rutina obişnuitului şi a cotidianului.

Când César termină de vorbit, Muñoz rămase câteva clipe tăcut.

— Nostim — îşi mijea ochii părând a schiţa un zâmbet ce nu izbutea să i se fixeze pe buze. E exact aşa, cred. Dar n-am auzit niciodată lucrurile astea, spuse cu voce tare.

— Mă bucur să vă iniţiez în materia aceasta, răspunse César cu intenţie şi cu un râs uşurel, care-i aduse o privire dojenitoare din partea Juliei.

Şahistul îşi pierduse în parte siguranţa. Acum părea puţin descumpănit.

— Şi dumneavoastră jucaţi şah?

César slobozi un hohot scurt. E insuportabil de teatral în dimineaţa asta, se gândi Julia; ca ori de câte ori avea la dispoziţie un public potrivit.

— Ştiu să mut piesele, ca toată lumea. Dar e un joc care mă lasă rece... Îşi îndreptă spre Muñoz o privire pe neaşteptate serioasă. Jocul meu, mult stimate prieten, e să mă feresc zi de zi de mutările prin care viaţa dă şah mat, ceea ce nu-i de ici-de colo — Îşi mişcă mâna cu nepăsare şi eleganţă, într-un gest care-i cuprindea pe amândoi. Şi, ca dumneavoastră, dragul meu prieten, ca noi toţi, am nevoie şi de micile mele trucuri ca s-o scot la capăt.

Muñoz se uita, încă nedumerit, spre uşa ce dădea spre stradă. Lumina din local îi imprima un aer obosit, accentuându-i umbrele din ochi, care păreau mai adânciţi. Cu urechile-i mari ivindu-se deasupra trenciului, cu nasul proeminent şi faţa osoasă, părea un câine nenorocit şi costeliv.

— Bine, spuse. Duceţi-mă să văd tabloul acesta.

Şi acum stăteau acolo, aşteptând verdictul lui Muñoz. Stânjeneala de la început de a se afla. Într-o casă necunoscută, în prezenţa unei tinere frumoase, a unui anticar cu pasiuni ambigue şi a unui tablou cu un aspect echivoc, părea să se risipească pe măsură ce partida de şah înfăţişată în pictură îi acapara atenţia.

În primele minute o observase nemişcat şi în linişte, puţin mai retras şi cu mâinile la spate, în postură identică, remarcă Julia, cu cea a curioşilor care priveau, la clubul Capablanca, desfăşurarea partidelor. Şi, bineînţeles, exact asta şi făcea. După un scurt răstimp, în care nimeni nu rosti un cuvânt, ceru creion şi hârtie şi, după alte clipe de reflecţie, se sprijini de masă pentru a trasa o schiţă a partidei, ridicând ochii din când în când ca să observe poziţia pieselor.

— Din ce secol este pictura? întrebă. Desenase un pătrat împărţit în şaizeci şi patru de căsuţe prin linii verticale şi orizontale.

— Sfârşitul secolului al cincisprezecelea.

Muñoz se încruntă.

— Amănuntul cu data e important. Pe vremea aceea, regulile şahului erau aproape aceleaşi ca şi acum. Dar până atunci, mutarea unor piese era diferită... Regina, de pildă, se putea deplasa numai în diagonală, într-un pătrat vecin, iar apoi putea sări trei. Nici rocada regelui nu era cunoscută până în Evul Mediu — lăsă un moment desenul ca să observe mai atent. Dacă cine a imaginat partida asta a făcut-o după reguli moderne, poate că am reuşi s-o rezolvăm. Dacă nu, va fi greu.

— A fost în actuala Belgie, preciză César. Cam pe la o mie patru sute şaptezeci.

— Nu cred că-i vreo problemă, atunci. Cel puţin nu insolubilă.

Julia se ridică de la masă pentru a veni mai aproape de tablou, urmărind poziţia pieselor pictate.

— Cum ştiţi că ultima mutare a fost a pieselor negre?

— Sare în ochi. E de-ajuns să te uiţi cum sunt dispuse piesele. Sau jucătorii — Muñoz îl arătă pe Ferdinand de Ostenburg. Acesta din urmă, care joacă, e clar, cu negrele şi priveşte spre pictor, sau spre noi, e mai degajat. Chiar distrat, ca şi cum atenţia i s-ar îndrepta spre spectatori şi nu spre tabla de şah... — îl indică pe Roger de Arras. Celălalt, însă, studiază mutarea de dinainte a adversarului. Nu vedeţi cum se concentrează? — se întoarse la schiţa lui. Pe deasupra, mai există şi altă metodă să verificăm; de fapt, o să lucrăm cu ea. Se numeşte analiză retrospectivă.

— Analiză cum?

— Retrospectivă. Plecând de la o anumită poziţie de pe tablă, se poate reconstitui partida în urmă pentru a vedea cum s-a ajuns la situaţia aceasta... Un fel de şah invers, ca să mă înţelegeţi. Prin inducţie. Se începe cu rezultatele şi se ajunge la cauze.

— Ca Sherlock Holmes, comentă César, vizibil interesat.

— Cam aşa ceva.

Julia se întorsese spre Muñoz şi-l privea cu neîncredere. Până în momentul

acela, şahul nu însemnase altceva pentru ea decât un joc cu reguli ceva mai complicate decât ţintarul sau dominoul, care cereau doar mai multă concentrare şi inteligenţă. Din acest motiv o impresiona atât de mult atitudinea lui Muñoz faţă de tabloul lui Van Huys. Era limpede că spaţiul acela pictat pe trei planuri — oglindă, salon, fereastră —, unde se petrecea momentul consemnat de Pieter van Huys, un spaţiu în care ea însăşi ajunsese să ameţească din pricina efectului optic creat de talentul artistului, era pentru Muñoz, care până atunci nu cunoscuse mai nimic despre tablou şi ignora o bună parte din conotaţiile-i tulburătoare, un spaţiu în care părea să se mişte în largul lui, de parcă, făcând abstracţie de rest, şahistul ar fi capabil să-şi asume pe loc poziţia pieselor, integrându-se cu uimitoare naturaleţe în joc. Şi, în plus, pe măsură ce se concentra asupra Partidei de şah, Muñoz se dezbăra de stingherealа de la început, de reticenţa şi năuceala care-l copleşiseră la bar, şi părea din nou jucătorul impasibil şi sigur pe sine, aşa cum îl văzuse ea pentru prima oară la clubul Capablanca. De parcă ar fi de-ajuns prezenţa unei table de şah pentru ca bărbatul acela posomorât, nehotărât şi şters să-şi recapete siguranţa şi încrederea.

— Vreţi să spuneţi că e posibil să jucaţi invers, până la început, partida de şah zugrăvită în tablou?

Muñoz făcu unul din gesturile acelea ale lui care însemnau că nu se angajează în nici un fel.

— Nu ştiu dacă până la început... Dar presupun că vom putea reface câteva mutări — privi tabloul, ca şi cum l-ar fi văzut acum sub o altă lumină, iar apoi i se adresă lui César. Îmi închipui că tocmai asta urmărea pictorul.

— Dumneavoastră sunteţi cel care trebuie s-o dovediţi, răspunse anticarul. Întrebarea perversă e cine a luat un cal?

— Calul alb, precizã Muñoz. Există numai unul în afara tablei de joc.

— Elementar, spuse César, adăugând, cu un zâmbet. Dragul meu Watson.

Şahistul nu luă în seamă gluma sau nu vru să arate c-a înţeles-o; umorul nu părea să fie una din trăsăturile sale. Julia se apropie de sofa, aşezându-se lângă anticar, fascinată ca o fetiţă înaintea unui spectacol incitant. Muñoz terminase schiţa şi dădu să le-o arate.

— Aceasta, explică, e poziţia înfăţişată în tablou:

ABCDEFGH

— ...Cum vedeţi, am stabilit nişte coordonate pentru fiecare din pătrate, pentru a vă uşura localizarea pieselor, văzută astfel din perspectiva jucătorului din dreapta...

— Roger de Arras, precizã Julia.

— Roger de Arras sau cum l-o fi chemând. Cert e că, văzând tabla din această poziţie, numerotăm de la unu la opt pătratele pe verticală şi le dăm o literă, de la A la H, pe orizontală — le arătă cu creionul. Mai sunt şi alte clasificări mai tehnice, dar cred că v-aţi încurca.

— Fiecare semn corespunde unei piese?

— Da. Sunt semne convenţionale, unele negre şi celelalte albe. Aici jos am notat ce reprezintă fiecare:

g? REGE ^, NEBUN B^ TURN
® REGINĂ ^ CAL ^ PION

— ...În felul acesta, chiar dacă aveţi puţine cunoştinţe de şah, e uşor de văzut că regele negru, de exemplu, se află în pătratul A^. Şi că la F^, de pildă, e un nebun alb... Înţelegeţi?

— Perfect.

Muñoz le arătă alte semne pe care le desenase mai departe.

— Până acum ne-am ocupat de piesele de pe tablă; dar, pentru a analiza partida, e neapărat necesar să ştim ce piese sunt în afara ei. Cele suprimate — se uită la tablou. Cum se numeşte jucătorul din stânga?

— Ferdinand de Ostenburg.

— Păi, don Ferdinand de Ostenburg, care joacă, se vede bine, cu negrele, i-a luat adversarului următoarele piese albe:

A^ A^ A^

— ...Adică: un nebun, un cal şi doi pioni. La rândul lui, respectivul Roger de Arras i-a luat aceste piese:

1 1 1 JLăJL

— ...Care înseamnă patru pioni, un turn şi un nebun — Muñoz căzu pe gânduri cu ochii la schiţă. Privită astfel partida, jucătorul cu piesele albe are avantaj în faţa adversarului: turn, pioni etcetera. Dar, dacă am înţeles bine, nu asta-i problema, ci să aflăm cine a luat calul. Evident, una din piesele negre, simplu ca bună ziua; dar trebuie să mergem aici pas cu pas, de la început — se uită la César şi la Julia, ca şi cum ar fi fost nevoie să se scuze. Nu-i nimic mai înşelător decât un fapt evident. Ăsta-i un principiu logic, aplicabil la şah: ce pare evident nu-i întotdeauna ceea ce s-a întâmplat cu adevărat sau e pe punctul să se

întâmple... Pe scurt, asta înseamnă că trebuie să aflăm ce piese negre de pe tablă sau din afara ei au luat calul alb.

— Sau cine a ucis cavalerul, nuanţă Julia.

Muñoz facu un gest evaziv.

— Asta nu mai e treaba mea, domnişoară.

— Puteţi să-mi spuneţi Julia.

— Ei bine, asta nu mai e treaba mea, Julia... — cercetă hârtia cu schiţa de parcă acolo şi-ar fi notat ideile principale ale unei conferinţe la care şi-ar fi pierdut şirul. Cred că m-aţi făcut să vin aici ca să vă spun ce piesă a luat calul. Dacă, din spusele mele, dumneavoastră amândoi trageţi nişte concluzii sau descifraţi o hieroglifă, e grozav! — Îi privi cu mai multă hotărâre, ceea ce i se întâmpla adesea la sfârşitul unei tirade tehnice, de parcă şi-ar fi extras o doză de aplomb din cunoştinţele sale. În orice caz, e ceva de care trebuie să vă ocupaţi dumneavoastră. Eu sunt în vizită. Nu-s decât un jucător de şah.

César îl găsi rezonabil.

— Nu văd nici un inconvenient — anticarul se uită la Julia. El face paşii, noi îi interpretăm... Muncă în echipă, iubito.

Ea mai aprinse o ţigară, încuviinţând în timp ce aspira fumul, prea interesată ca să se oprească la detalii ale formei. Îşi puse mâna peste cea a lui César, simţindu-i zvâcnirea uşoară şi regulată a pulsului sub pielea încheieturii. Apoi se aşeză pe sofa picior peste picior.

— Cât o să dureze până o rezolvăm?

Şahistul îşi scărpină bărbia prost rasă.

— Nu ştiu. O jumătate de oră, o săptămână... Depinde.

— De ce anume?

— De multe. De cum o să fiu în stare să mă concentrez. Şi de noroc.

— Puteţi începe chiar acum?

— Bineînţeles. Am şi început.

— Atunci, daţi-i înainte.

Dar în momentul acela sună telefonul şi partida de şah a trebuit să fie amânată.

Mult mai târziu, Julia susţinu că presimţise despre ce era vorba; dar ea însăşi recunoscu că e uşor să spui asta a posteriori. Mai ajunse să spună că în clipa aceea a fost conştientă de cât de îngrozitor se complicau toate. În realitate, cum află curând, complicaţiile începuseră cu mult înainte, înlănţuindu-se în chip ireversibil; deşi până atunci nu ieşiseră încă la lumină sub aspectul lor cel mai neplăcut. La drept vorbind, se putea spune că începură în 1469, când arbaletierul

acela mercenar, pion obscur al cărui nume nu a fost niciodată reţinut de posteritate, întinse coarda unsă a armei înainte de a se posta lângă şanţul castelului din Ostenburg ca să aştepte, cu răbdare de vânător, să treacă pe acolo bărbatul pentru moartea căruia se auzea, în punga lui, clinchet de monede de aur.

La început, poliţistul nu se arătă din cale afară de nesuferit, date fiind împrejurările şi faptul că era poliţist, deşi apartenenţa lui la Grupul de Investigaţii de Artă nu părea să-l deosebească prea tare de colegii săi de branşă. Cel mult, relaţia profesională cu lumea în care-şi desfăşura activitatea îi lăsase, poate, o anumită afectare în felul de a spune bună ziua sau luaţi loc şi de a-şi înnoda cravata. Vorbea încet, fără a fi excesiv de insistent, şi încuviinţa adesea dând din cap cam fără rost, cu toate că Julia nu izbuti să-şi dea seama dacă ticul acesta se datora unei atitudini profesionale, menite să inspire încredere interlocutorilor, sau dorinţei de a se preface că e la început de drum. De altfel, era scund şi gras, se îmbrăca în maro şi purta o mustaţă mexicană ciudată. În ce priveşte arta, inspectorul şef Feijoo se considera, cu modestie, un amator: colecţiona cuţite vechi.

Julia a constatat toate acestea într-un birou al comisariatului de pe Paseo del Prado, în cele cinci minute ce urmară povestirii, de către Feijoo, a unor detalii macabre despre moartea lui Alvaro. Faptul că profesorul Ortega apăruse în cada de baie de acasă cu craniul fracturat, în timp ce făcea duş, era cu totul lamentabil. Poate că din pricina asta inspectorul părea că trece prin clipe la fel de neplăcute ca şi Julia, povestind împrejurările în care cadavrul fusese descoperit de femeia de serviciu. Dar partea dificilă a problemei — şi aici Feijoo îşi căută cuvintele înainte de a se uita întristat la tânără, ca şi cum ar invita-o să mediteze asupra tristei condiţii a speciei umane — era că examenul medico-legal revela nişte amănunte tulburătoare: era imposibil să se determine cu exactitate dacă moartea fusese accidentală sau provocată. Cu alte cuvinte, exista posibilitatea — inspectorul repetă de două ori posibilitatea — ca fractura de la baza craniului să fi fost cauzată de izbitura cu alt obiect solid care n-ar avea nici o legătură cu cada.

— Vreţi să spuneţi — Julia se rezemase de masă, neîncrezătoare — că cineva l-a putut omorî pe când făcea duş?

Poliţistul făcu un gest cu care încerca, de bună seamă, s-o facă să se răzgândească, fiindcă mergea prea departe.

— Am menţionat doar această eventualitate. Cercetarea la prima vedere şi autopsia coincid în sensul teoriei accidentului, în linii generale.

— În linii generale?... Despre ce vorbiţi?

— Despre ce avem. Anumite detalii, ca tipul de fractură, poziţia cadavrului... Chestiuni tehnice de care prefer să vă scutesc, dar care ne ridică

nişte semne de întrebare, nişte îndoieli îndreptăţite.

— Asta-i ridicol.

— Sunt aproape de aceeaşi părere — mustaţa mexicană luă forma unui îndurerat accent circumflex. Dar, dacă se confirmă, perspectiva o să fie alta: profesorul Ortega a fost asasinat cu o lovitură în ceafă... Apoi, după ce l-a dezbrăcat, cineva l-a putut băga sub duşul cu robinetele deschise, ca să simuleze un accident... În momentele astea se face un alt examen medico-legal, în eventualitatea că decedatul ar fi primit două lovituri în loc de una: prima pentru a-l doborî, iar cealaltă pentru a se asigura că era mort. Bineînţeles — se trase pe spate în scaun, îşi încrucişă braţele şi o cercetă liniştit pe fată —, nu sunt decât ipoteze.

Julia îşi privi mai departe interlocutorul ca cineva care se credea luat peste picior. Refuza să înregistreze tot ce auzise, nefiind în stare să stabilească o legătură directă între Alvaro şi ceea ce sugera Feijoo. Fără îndoială, îi şoptea un glas ascuns înlăuntrul ei, era o distribuire greşită a rolurilor, ca şi cum i-ar fi vorbit de o altă persoană. Era absurd să şi-l imagineze pe Alvaro, cel pe care ea îl cunoscuse, asasinat pe neaşteptate cu o lovitură în ceafă ca un iepure, gol, cu ochii deschişi sub şuvoiul de apă rece ca gheaţa. Era o prostie. Se întrebă dacă însuşi Alvaro ar fi avut timp să găsească latura grotescă a întregii poveşti.

— Să ne închipuim o clipă, spuse ea după câteva momente de reflecţie, că moartea n-ar fi fost accidentală... Cine ar putea avea motive să-l omoare?

— Asta-i o întrebare foarte bună, cum se spune prin filme... — dinţii incisivi ai poliţistului îşi prinseră buza de jos, cu o grimasă de precauţie profesională. Dacă e să fiu sincer, n-am cea mai vagă idee — făcu o mică pauză, luându-şi un aer prea onest pentru a fi adevărat, vrând să insinueze că punea, fără rezerve, toate cărţile pe masă. De fapt, contez pe colaborarea dumneavoastră ca să facem lumină.

— A mea? De ce?

Inspectorul o privi pe Julia cu deliberată încetineală, de sus până jos. Nu mai era amabil, iar gestul îi trăda un anume interes grosolan, ca şi cum încerca să stabilească un soi de complicitate echivocă.

— Dumneavoastră aţi avut cu decedatul o legătură... Scuzaţi-mă, dar meseria mea nu-i plăcută — judecând după zâmbetul de suficienţă ce i se citea sub mustaţă, nu părea că-i displace prea mult în clipa aceea meseria pe care o avea. Vârî mâna în buzunar ca să scoată o cutie de chibrituri cu numele unui cunoscut restaurant de lux şi aprinse, cu un gest ce pretindea să fie galant, ţigara pe care Julia tocmai şi-o pusese în gură. Vreau să spun o, hm, idilă. E adevărat?

— E adevărat. Julia scoase fumul, închizând puţin ochii, stingheră şi furioasă. O idilă, spusese poliţistul, rezumând cu nepăsare un fragment din viaţa

ei, a cărui cicatrice încă mai zvâcnea. Şi, fără îndoială, se gândi, tipul ăsta gras şi vulgar, cu mustaţă ridicolă, zâmbea în sinea lui în vreme ce evalua dintr-o privire calitatea mărfii. Prietena decedatului, nu-i rău deloc, o să comenteze cu colegii, când se va duce jos să bea o bere la barul comisariatului. Nu m-ar deranja să-i fac o favoare.

Însă alte aspecte ale propriei sale situaţii o preocupau mai mult. Alvaro mort. Poate asasinat. Absurd sau nu, ea se afla într-un comisariat de poliţie, şi erau prea multe puncte neclare pe care nu reuşea să le înţeleagă. Iar să nu înţelegi anumite lucruri putea fi foarte primejdios.

Îşi simţea tot trupul încordat, concentrat şi atent, în defensivă. Îl privi pe Feijoo, care nu se mai arăta compătimitor şi nici cumsecade. Totul era o chestiune de tactică, îşi spuse. Încercând să fie obiectivă, constată că nici inspectorul n-avea motive să se arate delicat. Nu era decât un poliţist, necioplit şi vulgar, ca oricare altul, care-şi făcea meseria. La urma urmelor, medită, încercând să vadă situaţia din punctul de vedere al interlocutorului, ea era tot ce avea la mână individul acela: fosta prietenă a decedatului. Singurul fir de care putea trage.

— Dar povestea asta e veche, adăugă, lăsând să cadă scrumul în scrumiera imaculat de curată şi plină de clame pentru hârtii, pe care Feijoo o ţinea pe birou. S-a terminat de un an... Ar trebui s-o ştiţi.

Inspectorul îşi sprijini coatele pe masă, aplecându-se spre ea.

— Da, zise aproape confidenţial, de parcă tonul acela ar fi o dovadă de netăgăduit că, ajunşi aici, amândoi erau vechi parteneri şi el era cu totul şi cu totul de partea ei. Apoi zâmbi şi păru că se referă la un secret pe care era dispus să-l păstreze cu gelozie. Dar v-aţi întâlnit cu el acum trei zile.

Julia îşi disimulă surpriza, uitându-se la el cu expresia cuiva care aude o poveste de pomină. Fireşte, Feijoo se dusese şi întrebase la facultate. Orice secretară sau portar putea să-i fi povestit. Însă nici nu era vorba de ceva ce trebuia ascuns.

— Am fost să-i cer ajutorul în legătură cu un tablou de a cărui restaurare mă ocup zilele astea — o surprinse faptul că poliţistul nu-şi însemna nimic şi presupuse că asta făcea parte din metoda lui: lumea vorbeşte mai liber când crede că, poate, cuvintele se împrăştie în aer. Am stat de vorbă cam un ceas în biroul lui, după cum ştiţi, se pare, foarte bine. Chiar am şi stabilit să ne întâlnim mai târziu, dar nu l-am mai văzut.

Feyoo răsucea cutia de chibrituri între degete.

— Despre ce aţi vorbit, dacă nu mă amestec prea mult?... Am speranţa că vă daţi seama şi-mi scuzaţi întrebările de genul ăsta... hm, personale. Vă asigur că sunt de simplă rutină.

Julia îl privi în linişte pe când trăgea din ţigară, iar apoi făcu semn că nu, clătinând din cap.

— Dumneavoastră se pare că mă luaţi drept proastă.

Poliţistul închise pe jumătate pleoapele, îndreptându-se puţin în scaun.

— Iertaţi-mă, dar nu ştiu de ce...

— O să vă spun de ce — îşi strivi violent ţigara în grămăjoara de clame, fără să se îndure de suferinţa cu care el îi urmări gestul. Eu n-am nici cea mai mică reţinere să vă răspund la întrebări. Se întâmplă însă că, înainte de a continua, o să vă cer să-mi spuneţi dacă Alvaro a căzut în cadă sau nu.

— Realmente — Feijoo păru prins pe picior greşit — nu dispun de indicii...

— Atunci n-are rost să mai vorbim. Dar, dacă credeţi că e ceva neclar în moartea asta şi încercaţi să mă trageţi de limbă, vreau să ştiu chiar acum dacă mă interogaţi în calitate de suspectă... Căci dacă-i aşa, ori plec imediat din comisariatul ăsta, ori cer un avocat.

Poliţistul îşi ridică mâinile, împăciuitor.

— Asta ar fi prematur — zâmbi strâmb mişcându-se în scaun de parcă şi-ar fi căutat iar cuvintele. Versiunea oficială, până acum, este aceea că profesorul Ortega a suferit un accident.

— Şi minunaţii dumneavoastră medici legişti au spus până la urmă că-i altceva?

— În cazul acesta... Feijoo făcu un gest vag. Dumneavoastră n-aţi fi mai suspectă decât oricare dintre persoanele care erau în legătură cu cel mort. Imaginaţi-vă ce mai listă de candidaţi...

— Asta-i problema. Că nu reuşesc să-mi imaginez pe nimeni în stare să-l omoare pe Alvaro.

— Mă rog, aşa credeţi dumneavoastră. Eu văd altfel lucrurile: studenţi trântiţi la examene, colegi geloşi, amante ranchiunoase, soţi intransigenţi... — numărase cu arătătorul pe degetele de la o mână şi lăsă gestul în aer când nu mai avu degete libere. Nu, ceea ce se întâmplă, şi asta va trebui s-o recunoaşteţi, e că mărturia dumneavoastră e foarte preţioasă.

— De ce? Mă plasaţi la capitolul amante ranchiunoase?

— N-aş merge aşa departe, domnişoară. Dar dumneavoastră v-aţi întâlnit cu el doar cu câteva ore înainte de a-şi sparge capul... Sau de a i-l sparge careva.

— Ore? — de data aceasta Julia era într-adevăr descumpănită. Când a murit?

— Acum trei zile. Miercuri, între două după-masa şi miezul nopţii.

— Asta-i imposibil. Trebuie să fie o eroare.

— O eroare? — expresia comisarului se schimbase. Acum o privea pe Julia cu neîncredere făţişă. Nu există eroare posibilă. E verdictul medicului legist.

— Trebuie să fie. O eroare de douăzeci şi patru de ore.

— De ce credeţi aşa ceva?

— Pentru că joi seara, a doua zi după ce am stat de vorbă cu el, mi-a trimis acasă nişte documente pe care i le cerusem.

— Ce fel de documente?

— Despre istoria tabloului la care lucrez.

— Le-aţi primit prin poştă?

— Prin curier, chiar în seara aceea.

— Vă amintiţi de la ce agenţie?

— Da. Urbexpress. Şi s-a întâmplat vineri, pe la opt... Cum vă explicaţi asta?

Poliţistul pufăi sceptic pe sub mustaţă.

— Nu-mi explic. Joi seara, Alvaro Ortega era mort de douăzeci şi patru de ore, aşa că nu v-a putut trimite documentele. Cineva... — Feijoo făcu o scurtă pauză, pentru ca Julia să asimileze ideea. Cineva trebuie s-o fi făcut în locul lui.

— Cineva? Cine anume?

— Cel care l-a omorât, dacă a fost într-adevăr omorât. Asasinul ipotetic. Sau asasina — poliţistul o privi pe Julia plin de curiozitate. Nu ştiu de ce atribuim aşa dintr-o dată personalitate masculină cui săvârşeşte o crimă... — păru că-i pică fisa. Era vreo scrisoare, vreo notă care să însoţească raportul acela trimis chipurile de Alvaro Ortega?

— Numai documentele; dar e logic să credem că le-a trimis el... Sunt sigură că e o eroare în toată povestea asta.

— Nici vorbă de vreo eroare! A murit miercuri, iar dumneavoastră aţi primit documentele joi. Numai dacă agenţia n-a întârziat să le aducă...

— Nu. Sunt sigură. Data era din aceeaşi zi.

— Mai era cineva cu dumneavoastră în seara aceea? Vreau să spun un martor.

— Doi: Menchu Roch şi César Ortiz de Pozas.

Poliţistul rămase cu ochii la ea. Surpriza lui părea sinceră.

— Don César? Anticarul de pe strada Prado?

— Chiar el. Îl cunoaşteţi?

Feijoo mai şovăi puţin înainte de a face un gest afirmativ. Îl cunoştea, spuse. Din motive de meserie. Dar nu ştia că erau prieteni.

— Păi, vedeţi!

— Văd.

Poliţistul bătu cu pixul în masă. Păru brusc stingherit şi avea motive. După cum află Julia a doua zi chiar de la César, inspectorul şef Casimiro Feijoo era departe de a fi un funcţionar model. Relaţia sa profesională cu lumea artei şi a

antichităţilor îi permitea, la fiecare sfârşit de lună, să-şi rotunjească leafa de poliţist prin câştiguri suplimentare. Din când în când, recuperând un grup de piese furate, vreuna dispărea pe o pistă falsă. Anumiţi intermediari de nădejde luau parte la aceste operaţiuni, dându-i un procent din beneficii. Şi, capriciile vieţii, César era unul dintre ei.

— Oricum, zise Julia, care încă ignora acest curriculum al lui Feijoo, presupun că a avea doi martori nu înseamnă nimic. Eu însămi mi-aş fi putut trimite documentele.

Feijoo încuviinţă fără comentarii, deşi acum în privirea lui se citea mai multă prudenţă. Dar şi un nou respect ce nu răspundea, aşa cum Julia înţelese mai târziu, decât unor raţiuni practice.

— Adevărul este, zise în sfârşit, că toată treaba asta e foarte ciudată.

Julia privea în gol. Din punctul ei de vedere, încetase să mai fie ciudată pentru a deveni sinistră.

— Nu înţeleg cine putea să aibă interes ca eu să primesc documentele acelea.

Feijoo, cu incisivii muşcându-şi buza de jos, scoase un carnet din sertar. Mustaţa îi atârna pleoştită pe când, preocupat, părea să analizeze argumentele pro şi contra. Sărea în ochi lipsa lui de entuziasm văzându-se implicat în încurcătura aceea.

— Asta, mormăi, luându-şi fără chef primele notiţe. Asta e, domnişoară, tot o întrebare bună.

Se opri în prag, simţindu-se cercetată cu curiozitate de poliţistul în uniformă care păzea poarta. Dincolo de copacii de pe partea cealaltă a bulevardului, faţada neoclasică a muzeului era iluminată de reflectoare puternice ascunse în grădinile din jur, printre bănci, statui şi fântâni de piatră. Cădea o ploaie abia perceptibilă, îndeajuns pentru a reflecta pe asfalt luminile vehiculelor şi alternanţa riguroasă de verde, chihlimbar şi roşu a semafoarelor.

Julia îşi ridică gulerul scurtei de piele şi o apucă pe trotuar, ascultându-şi ecoul paşilor în portalurile pustii. Circulaţia era redusă şi numai din când în când farurile unei maşini o luminau din spate, proiectându-i silueta, lungă şi subţire, mai întâi desfăşurată la picioarele ei, apoi mai scurtă, şovăielnică şi fugitivă într-o parte, pe măsură ce zgomotul motorului creştea în urmă până o depăşea, împrăştiindu-i umbra pe zid, în vreme ce maşina, acum două puncte roşii şi alte două gemene pe asfaltul umed, se îndepărta în sus, pe bulevard.

Se opri la un semafor. Aşteptând să se facă verde, căută alte lumini verzi în noapte şi le întâlni în licăririle fugare ale taxiurilor, la semafoarele care clipeau

de-a lungul bulevardului, în neonul îndepărtat, împărţindu-l cu albastru şi galben, al unui bloc de sticlă la al cărui ultim etaj, cu geamurile luminate, cineva deretica sau încă mai lucra la ora aceea. Se făcu verde şi Julia traversă căutând acum luminile roşii, mai numeroase în noaptea unui mare oraş; dar se interpuse sclipirea albastră a unei maşini de poliţie care trecea în depărtare, tăcută ca o nălucă mută, fără ca Julia să ajungă să-i audă sirena. Automobil roşu, semafor verde, neon albastru, sclipire albastră... Asta ar fi, se gândi, gama de culori pentru a interpreta peisajul acela straniu, paleta necesară pentru a executa o pictură ce s-ar putea numi, ironic, Nocturnă, şi a o expune la galeria Roch, cu toate că, de bună seamă, Menchu ar cere să-i explice titlul. Totul combinat adecvat cu tonuri de negru: negru beznă, negru negură, negru teamă, negru singurătate.

Îi era într-adevăr teamă? În alte împrejurări, întrebarea ar fi fost o temă potrivită pentru o discuţie savantă, în compania plăcută a două prietene, într-o încăpere comodă şi caldă, în faţa unui şemineu şi cu o sticlă pe jumătate băută. Teama ca factor neaşteptat, ca element de conştiinţă cutremurătoare a unei realităţi care se dezvăluie într-un moment concret, deşi a existat totdeauna acolo. Teama ca sfârşit nimicitor al inconştienţei sau ca anihilare a unei stări de graţie. Teama ca păcat.

Cu toate acestea, mergând printre culorile nopţii, Julia nu era în stare să considere că ceea ce simţea era o chestiune savantă. Mai simţise înainte, bineînţeles, alte manifestări neînsemnate ale aceleiaşi stări. Kilometrajul care depăşeşte tot ce e raţional, în timp ce peisajul defilează în goană la dreapta şi la stânga, iar linia intermitentă a asfaltului pare o succesiune rapidă de trasoare, ca în filmele de război, înghiţită de pântecele vorace al automobilului. Sau senzaţia de abis, de adâncime insondabilă şi albastră, atunci când te arunci de pe coverta unui vapor în marea necuprinsă şi înoţi, simţind cum apa îţi alunecă pe pielea goală, cu îngrozitoarea certitudine că orice fel de uscat e prea departe pentru picioarele tale. Chiar şi alte spaime fără concreteţe cu care te contopeşti în vreme ce dormi, pornind dueluri capricioase între imaginaţie şi raţiune, şi cărora, aproape întotdeauna, le este de-ajuns un act de voinţă ca să se prefacă în amintire, sau în uitare, prin simpla deschidere a pleoapelor către umbrele familiare din dormitor.

Dar spaima aceea pe care Julia tocmai o descoperise era diferită. Nouă, insolită, necunoscută până atunci, stăpânită de umbra Răului cu majusculă, aidoma celei aflate la obârşia suferinţei şi a durerii. Răul în stare să deschidă robinetul unui duş peste chipul unui bărbat asasinat. Răul ce nu poate fi zugrăvit decât cu negru de beznă, cu negru negură, cu negru singurătate.

Să fi fost ucis? Era doar o ipoteză, îşi spuse pe când îşi observa propria

umbră pe jos. Oamenii mai şi alunecă în cada de baie, se rostogolesc pe scări, trec pe roşu la semafor şi mor. Iar medicii legişti şi poliţiştii îşi dau şi ei în petic din când în când, din deformaţie profesională. Toate acestea erau adevărate; dar cineva îi trimisese ei raportul lui Alvaro, când Alvaro era mort de douăzeci şi patru de ore. Asta nu mai era o ipoteză: documentele se aflau la ea acasă, într-un sertar. Şi asta era ceva real.

Se înfioră înainte de a se uita în spate să vadă dacă era urmărită. Şi, cu toate că nu se aştepta să descopere nimic, văzu într-adevăr pe cineva. Era greu de spus dacă era urmărită sau nu; însă cam la cincizeci de metri se zărea o siluetă mergând, luminată la răstimpuri, când străbătea spaţiile de lumină care, reverberând asupra faţadei muzeului, treceau printre coroanele copacilor.

Julia se uită înainte, continuându-şi drumul. Toţi muşchii îi transmiteau nevoia imperioasă de a fugi, ca atunci când, copilă fiind, străbătea portalul întunecos de acasă, înainte de a urca sărind scările şi de a suna la uşă. Dar îşi impuse logica unei minţi obişnuite cu normalitatea. S-o ia la fugă doar din pricina faptului că cineva merge în aceeaşi direcţie cu ea, la cincizeci de metri în spate, nu era doar exagerat, ci şi caraghios. Totuşi, se gândi apoi, să te plimbi în linişte pe o stradă iluminată doar pe jumătate, cu un virtual asasin în urmă, oricât ar fi de ipotetic, nu era doar exagerat, ci şi sinucigaş. Dilema îi reţinu atenţia preţ de câteva clipe în cursul cărora, cufundată în gânduri, a făcut ca frica să treacă pe un rezonabil plan doi pentru a decide că imaginaţia putea să-i joace o festă. Inspiră adânc, uitându-se cu coada ochiului în spate, în vreme ce-şi bătea joc de ea însăşi, şi în clipa aceea putu să constate că distanţa dintre ea şi necunoscut se micşorase cu câţiva metri. Atunci fu din nou cuprinsă de spaimă. Poate că pe Alvaro îl uciseseră într-adevăr, iar cine a făcut-o i-a trimis apoi raportul cu privire la tablou. Se stabilea o legătură între Partida de şah, Alvaro, Julia şi presupusul, posibilul, sau cine naiba o fi asasinul. Eşti băgată până în gât în povestea asta, îşi zise şi nu mai fu în stare să găsească pretexte pentru a râde de propria-i tulburare. Se uită în jur, căutând un om de care să se apropie, cerându-i ajutor, sau pur şi simplu agăţându-i-se de braţ şi rugându-l s-o însoţească departe de aici. Se mai gândi să se întoarcă la comisariat, dar se ivea o dificultate: necunoscutul îi tăia drumul pe la jumătate. Un taxi, poate. Însă nu apărea nici o luminiţă verde — verde speranţă — cât vedeai cu ochii. Atunci îşi simţi gura atât de uscată, încât limba i se lipi de cerul gurii. Fii calmă, îşi zise. Păstrează-ţi calmul, proasto, sau o să te trezeşti cu adevărat în primejdie. Şi reuşi să-şi facă puţin curaj, atât cât îi trebui ca s-o poată lua la fugă.

Un vaiet de trompetă, sfâşietor şi solitar. Miles Davis la pick-up şi camera

în penumbră, luminată numai de o mică lampă flexibilă îndreptată de jos asupra tabloului. Tic-tacul ceasului de pe perete, cu un uşor reflex metalic ori de câte ori pendula atingea maxima oscilaţie la dreapta. O scrumieră fumegândă, un pahar cu resturi de gheaţă şi de votcă pe covor, lângă sofa; iar pe sofa Julia, aşezată turceşte, cu braţele în jurul picioarelor, şi o şuviţă de păr căzându-i pe faţă. Ochii, cu pupilele dilatate, aţintiţi înainte, priveau pictura fără s-o vadă de fapt, concentraţi asupra unui punct ideal situat dincolo de suprafaţa acesteia, m peisajul ce se desluşea în fundal, la jumătatea distanţei dintre cei doi jucători de şah şi doamna aşezată lângă fereastră.

Pierduse noţiunea timpului de când stătea aşa, fără să-şi schimbe poziţia, simţind cum muzica i se mişca uşor în creier, împreună cu aburii de votcă şi căldura coapselor şi a genunchilor goi înlănţuiţi cu braţele. La răstimpuri, un acord de trompetă răzbătea mai intens dintre umbre şi ea îşi mişca încet capul dintr-o parte într-alta, în ritm. Te iubesc, trompetă. Eşti, în noaptea asta, singura care-mi ţine companie, pierdută şi nostalgică, aşa cum e tristeţea din sufletul meu. Şi sunetul acela se strecura prin încăperea întunecată şi prin cealaltă, luminată, unde jucătorii îşi continuau partida, ieşind apoi prin fereastra Juliei, deschisă spre strălucirea felinarelor din stradă, acolo jos. Unde, poate, cineva, în umbra proiectată de un copac sau un portal, se uita în sus, ascultând muzica ce răzbătea şi prin cealaltă fereastră, cea zugrăvită în tablou, spre peisajul cu nuanţe diafane de verde şi ocru unde se ivea, abia schiţată de un penel nespus de fin, minuscula săgeată cenuşie a unei clopotniţe îndepărtate.

V. Misterul reginei negre

„Ştiam de acum că intrasem pe teritoriul nefast, dar nu cunoşteam regulile luptei”.

G. Kasparov

Octavio, Lucinda şi Scaramouche îi cercetau cu ochii lor de porţelan pictat, într-o tăcere plină de respect şi într-o desăvârşită nemişcare, din spatele geamului. Lumina vitrinei, descompusă în romburi colorate, făcea ca haina de catifea a lui César să pară ca a unui arlechin. Niciodată Julia nu-şi văzuse prietenul atât de tăcut şi de calm, atât de asemănător cu una dintre statuile de bronz, teracotă şi marmură, aşezate ici-colo, printre tablouri, cristaluri şi covoare, în magazinul de antichităţi. Amândoi, César şi Julia, păreau că fac oarecum parte din decorul specific mai curând intrigii încurcate a unei farse baroce decât lumii reale; unde îşi petreceau cea mai mare parte a vieţii. César

avea o înfăţişare deosebit de distinsă — la gât un fular de mătase de culoare bordo şi între degete lungu-i portţigaret de fildeş — şi adopta o poză vădit clasică, aproape goetheană în acel contre-jour pestriţ, picior peste picior, o mână căzută cu studiată neglijenţă, cea care ţinea portţigaretul, părul mătăsos şi alb în aura de lumină aurită, roşie şi albastră a vitrinii. Julia purta o bluză neagră cu guler de dantelă, iar profilul ei veneţian se reflecta într-o oglindă mare care eşalona în profunzime mobile de mahon şi lădiţe incrustate în sidef, goblenuri şi covoare, coloane ce se răsuceau în spirală sub statui gotice cioplite în lemn, acum scorojite, ba chiar şi gestul resemnat şi fără rost al unui gladiator de bronz, gol şi căzut pe spate peste armele lui, ridicându-se într-un cot, în aşteptarea verdictului, arătătorul în sus ori arătătorul în jos, unui împărat invizibil şi atotputernic.

— Sunt speriată, mărturisi ea, şi César făcu o mişcare ce lăsa să se întrevadă şi solicitudine şi neputinţă.

Un uşor gest de mărinimoasă şi inutilă solidaritate, mâna pe care se zăreau delicate vene albastre suspendată în aer, prin lumina aurită. Un gest de dragoste conştient de limitările sale, expresiv şi elegant, ca al unui curtean din secolul al optsprezecelea faţă de doamna venerată, atunci când întrezăreşte, la capătul drumului pe unde îi poartă pe amândoi funebra căruţă, umbra ghilotinei.

— Poate că e exagerat, iubito. Sau cel puţin prematur. Încă n-a demonstrat nimeni că Alvaro n-a alunecat în cadă.

— Şi documentele?

— Mărturisesc că nu găsesc o explicaţie.

Julia înclină capul într-o parte şi vârfurile pletelor îi atinseră umărul. Era adâncită în tulburătoare viziuni lăuntrice.

— Azi dimineaţă, când m-am trezit, m-am rugat ca totul să nu fie decât o regretabilă confuzie...

— Poate că este, reflectă anticarul la cele spuse. Din câte ştiu, poliţiştii şi medicii legişti sunt cinstiţi şi infailibili doar în filme. Şi am înţeles că, acum, nici măcar aici.

Zâmbi acru, în silă. Julia îl privea fără să dea prea mare atenţie cuvintelor lui.

— Alvaro asasinat... Îţi dai seama?

— Nu te mai chinui, prinţesă. E doar o pompoasă ipoteză a poliţiei... Şi, pe de altă parte, n-ar trebui să te gândeşti atâta la el. S-a dus, gata. Oricum dispăruse înainte.

— Nu în felul acesta.

— Nu contează acum. S-a dus şi gata.

— E îngrozitor,

— Da. Însă nu câştigi nimic gândindu-te întruna la asta.

— Nu? Alvaro moare, pe mine mă interoghează, simt că sunt urmărită de cineva interesat de munca mea la Partida de şah... Şi te surprinde că mi-e gândul doar la asta. Ce altceva pot să fac?

— Foarte simplu, fetiţo. Dacă eşti atât de îngrijorată, îi poţi înapoia tabloul lui Menchu. Dacă într-adevăr crezi că moartea lui Alvaro n-a fost accidentală, închide-ţi casa o vreme şi fă o călătorie. Putem petrece două sau trei săptămâni la Paris; am multe de făcut acolo... Totul e să stai la distanţă până se termină povestea asta.

— Ce se întâmplă, de fapt?

— Nu ştiu, şi asta-i cel mai rău. Că n-avem cea mai mică idee. Ce-a păţit Alvaro nu m-ar preocupa, dacă n-ar fi intervenit treaba cu documentele... — o privi, zâmbind stingherit. Şi mărturisesc că mă îngrijorează, fiindcă n-am stofă de erou... S-ar putea ca unul dintre noi, fără s-o ştie, să fi deschis un fel de cutie a Pandorei...

— Tabloul, confirmă Julia, înfiorându-se. Inscripţia ascunsă.

— Fără îndoială. Totul de aici începe, după cât se pare.

Ea îşi întoarse chipul spre imaginea din oglindă şi se privi lung, ca şi cum n-ar recunoaşte fata cu părul negru care o cerceta în tăcere cu ochii ei mari şi negri, cu uşoare cearcăne imprimate de insomnie pe pielea palidă a obrajilor.

— Poate vor să mă omoare, César.

Degetele anticarului se crispară în jurul portţigaretului de fildeş.

— Nu cât trăiesc eu, zise, şi înfăţişarea lui echivocă şi elegantă lăsa să se întrevadă o hotărâre agresivă; glasul i se sparse într-un ton ascuţit, aproape feminin. Mă poate copleşi toată teama de pe lume, iubito. Ba şi mai rău. Dar de tine n-o să se atingă nimeni atâta timp cât eu te pot feri.

Julia nu avu încotro şi zâmbi, înduioşată.

— Ce putem face? întrebă după câteva clipe de tăcere.

César îşi plecă faţa, gândindu-se la întrebare cu toată seriozitatea.

— Mi se pare prematur să facem ceva... Încă nu ştim dacă Alvaro a murit accidental sau nu.

— Şi documentele?

— Sunt sigur că cineva, undeva, o să răspundă la întrebarea asta. Problema e să aflăm dacă cine ţi-a trimis raportul este răspunzător şi de moartea lui Alvaro, sau dacă n-au nici o legătură una cu alta...

— Şi dacă se confirmă ce-i mai rău?

César zăbovi puţin cu răspunsul.

— În cazul acesta, văd doar două opţiuni. Cele clasice, mica mea prinţesă: s-o luăm la fugă sau să mergem mai departe. Dacă m-aş afla în dilema asta, cred

că aş opta pentru fugă, dar asta nu înseamnă mare lucru... Ştii că, dacă-mi propun aşa ceva, pot să ajung îngrozitor de fricos.

Ea îşi încrucişase braţele la ceafă, sub păr, şi medita, uitându-se în ochii deschişi la culoare ai anticarului.

— Şi chiar ai lua-o la fugă aşa, înainte de a afla ce se întâmplă?

— Chiar aşa. Ştii doar povestea cu pisica pe care a omorât-o curiozitatea.

— Nu asta m-ai învăţat când eram copilă, îţi aminteşti?... Niciodată nu trebuie să ieşi dintr-o încăpere fără să te uiţi mai întâi prin sertare.

— Da, dar pe atunci nimeni nu mergea aiurea, alunecând în cada de baie.

— Eşti un ipocrit. În fond, mori de curiozitate să afli ce se întâmplă.

Anticarul făcu o strâmbătură a reproş.

— Să spui că mor, iubito, e tare de prost gust, date fiind circumstanţele... Tocmai că n-am nici un chef să mor, acum când aproape că sunt un domn în vârstă şi am tinerei adorabili care-mi alină bătrâneţea. Şi nici tu nu vreau să mori.

— Şi dacă mă hotărăsc să merg mai departe, până aflu ce se întâmplă cu tabloul acesta?

César strânse din buze şi-şi plimbă în gol privirea, de parcă nici măcar nu s-ar fi gândit la alternativa aceea.

— De ce-ai face-o? Dă-mi un motiv serios.

— Pentru Alvaro.

— Nu ţine. Alvaro nu mai conta atât; te cunosc suficient, ca s-o ştiu... Pe deasupra, după cum ai povestit, el nu juca prea corect în povestea asta.

— Atunci pentru mine. Julia îşi încrucişă braţele, provocatoare. La urma urmelor, e vorba de tabloul meu.

— Ascultă, am crezut că ţi-e frică. Aşa ai spus înainte.

— Şi-mi este. Fac pipi pe mine de frică.

— Înţeleg. César îşi sprijini bărbia pe degetele împreunate, pe care strălucea topazul. În practică; adăugă după o scurtă reflecţie, trebuie să cauţi comoara. Nu asta încerci să-mi spui? Ca în vremurile de odinioară, când erai doar o copilă încăpăţânată.

— Ca în vremurile de odinioară.

— Ce îngrozitor! Tu şi cu mine?

— Tu şi cu mine.

— Îl uiţi pe Muñoz. L-am luat şi pe el la bord.

— Ai dreptate. Muñoz, tu şi cu mine, fireşte.

César făcu o grimasă. În ochi îi licărea o scânteie de amuzament.

— Va trebui să-l învăţăm, atunci, cântecul piraţilor. Nu cred că-l ştie.

— Nici eu nu cred.

— Suntem nebuni, fetiţo — o privi ţintă anticarul pe Julia — îţi dai seama?

— Ce mai contează?

— Ăsta nu-i un joc, iubito... De data asta, nu.

Ea îi susţinu privirea, netulburată. Era cu adevărat frumoasă foc, cu strălucirea aceea de hotărâre pe care oglinda i-o reflecta în ochii negri.

— Ce mai contează? repetă în şoaptă.

César îşi clătină plin de indulgenţă capul. Apoi se sculă şi fasciculul de romburi luminoase îi alunecă pe spate până jos, la picioarele fetei, în timp ce el se duse în fundul sălii, în colţul unde îşi avea biroul. Preţ de câteva minute se agită în dreptul seifului îngropat în perete, sub o tapiserie veche fără valoare, o copie nereuşită după Doamna şi licorna. Când se întoarse, avea în mâini un pachet.

— Uite, prinţesă, pentru tine. Un cadou.

— Un cadou?

— Aşa am spus. La mulţi ani, deşi nu e ziua ta.

Surprinsă, Julia scoase ambalajul de plastic şi apoi husa de protecţie, cântărind în palmă micul pistol din material cromat cu prăsele de sidef.

— E un Derringer vechi, aşa că n-ai nevoie de permis de portarmă, explică anticarul. Dar funcţionează ca nou şi e gata să tragă gloanţe de calibrul patruzeci şi cinci. Abia de ocupă loc şi poţi să-l ţii în buzunar... Dacă în zilele următoare cineva se apropie sau dă târcoale casei tale — o privi ţintă, fără cea mai mică urmă de glumă în ochii obosiţi —, să-mi faci favoarea să ridici drăcia asta, aşa, şi să-i zbori creierii. Ţii minte?... Ca şi cum ar fi căpitanul Garfio în persoană.

Abia ajunsă acasă, Julia primi trei telefoane într-o jumătate de oră. Primul a fost de la Menchu, îngrijorată la citirea veştii în ziare. După spusele ei, nimeni nu menţiona altă versiune în afară de accident. Julia se convinse că prietenei ei nu-i păsa deloc de moartea lui Alvaro: ce o îngrijora erau posibilele complicaţii care ar perturba acordul cu Belmonte.

Cel de-al doilea telefon o surprinse. Era o invitaţie de la Paco Montegrifo să cineze împreună diseară şi să vorbească despre afaceri. Julia acceptă şi stabiliră să se întâlnească la nouă la Sabatini. După ce închise telefonul, rămase câteva clipe pe gânduri, căutând o explicaţie a acestui subit interes. Dacă avea legătură cu Van Huys, corect era ca specialistul în licitaţii să stea de vorbă cu Menchu sau să le cheme pe amândouă împreună. Aşa-i spusese în cursul conversaţiei, însă Montegrifo precizase limpede că era la mijloc ceva care-i interesa numai pe ei doi.

Medită pe când îşi schimbă hainele, îşi aprinse o ţigară şi apoi se aşeză în

faţa tabloului pentru a continua să dea jos stratul de vernis învechit. Tocmai începuse să şteargă uşor cu vată, când sună pentru a treia oară telefonul, care se afla jos, pe covor.

Trase de fir, ca să-l poată apuca, şi ridică receptorul. Preţ de cincisprezece sau douăzeci de secunde ascultă atentă fără să audă absolut nimic, în ciuda zadarnicelor „alo!" rostite cu exasperare crescândă, până când, intimidată, se hotărî să tacă. Rămase aşa, ţinându-şi încă răsuflarea câteva secunde, iar apoi închise telefonul, stăpânită de o senzaţie de panică nedesluşită, iraţională, care o copleşi ca un val neaşteptat. Se uită la aparatul de pe covor de parcă ar fi fost un animal veninos, negru şi lucios, şi se înfioră, scuturându-se involuntar, ceea ce o făcu să verse o sticluţă de terebentină, răsturnând-o cu cotul.

Acel ultim telefon n-o ajuta deloc să se liniştească. Aşa încât, atunci când se auzi soneria de afară, rămase nemişcată în capătul celălalt al încăperii, privind uşa închisă până ce a treia sonerie o făcu să reacţioneze. De când plecase de dimineaţă din magazinul de antichităţi, Julia ironizase anticipat, de vreo douăsprezece ori, gestul pe care-l schiţă în continuare. Dar nu mai simţea nici cea măi mică dorinţă să zâmbească în sinea ei când, înainte de a deschide, se opri o clipă, exact cât îi trebui să scoată din geantă micul Derringer, să-l armeze şi să-l vâre în buzunarul de la blugi. Pe ea n-or s-o pună într-o cadă la înmuiat.

Muñoz îşi scutură apa de pe trenci şi se opri, neajutorat, în vestibul. Ploaia îi lipise părul de ţeastă şi încă îi mai picura pe frunte şi pe vârful nasului. În buzunar, învelită într-o pungă de la marile magazine, avea o tablă de şah pliantă.

— Aţi găsit soluţia? întrebă Julia de cum închise uşa după el.

Jucătorul îşi adânci capul între umeri cu un gest care însemna şi că-şi cere scuze şi că e timid. Era stânjenit, nesigur pe el într-o casă străină, iar faptul că Julia era tânără şi atrăgătoare nu uşura deloc situaţia.

— Încă nu — privi dezolat mica baltă de apă ce se aduna la picioarele lui, picurând de pe trenci. Tocmai am ieşit de la serviciu... Ieri ne-am înţeles să ne vedem la ora asta — făcu doi paşi şi se opri, de parcă nu se hotăra dacă să-şi scoată sau nu trenciul. Julia întinse o mână, iar el şi-l scoase în sfârşit. Apoi o urmă în atelier.

— Care-i problema? întrebă ea.

— Nu-i nici o problemă. În principiu — Muñoz cercetă atelierul ca şi data trecută, fără curiozitate; părea că îşi caută un punct de sprijin care să-i permită să-şi adapteze comportamentul după circumstanţe. E o chestiune de reflecţie şi de timp, nimic mai mult. Şi nu fac altceva decât să mă gândesc la asta.

Stătea cu tabla de şah pliantă în mână, în mijlocul camerei. Julia îl văzu

cum se uita ţintă la tablou. N-avu nevoie să-i urmărească privirea ca să ştie încotro se îndrepta. Expresia i se schimbase, din şovăielnică devenea hotărâtă, de o intensitate fascinantă. Întocmai ca un hipnotizator, surprins de propriii lui ochi într-o oglindă.

Muñoz lasă şahul pe masă şi se duse spre tablou. O făcu într-un fel deosebit, îndreptându-se chiar spre partea unde erau zugrăvite tabla şi piesele, de parcă restul, încăperea şi personajele, nu se aflau acolo. Se aplecă să le studieze cu atenţie, mult mai interesat decât cu o zi în urmă. Şi Julia înţelese că, spunând „nu fac altceva decât să mă gândesc la asta", nu exagerează câtuşi de puţin. Felul în care cerceta partida aceea era al unui om preocupat să rezolve ceva mai mult decât o problemă străină.

După un lung răstimp de contemplare, se întoarse către Julia.

— Azi de dimineaţă am refăcut cele două mutări anterioare, spuse, nu în chip de laudă, ci mai curând ca scuză pentru ceea ce părea să considere un rezultat slab. Apoi mi s-a ivit o problemă... Ceva legat de poziţia pionilor, care e neobişnuită — arătă piesele zugrăvite. Nu-i vorba de o partidă convenţională.

Julia era decepţionată. Când deschisese uşa, zărindu-l pe Muñoz ud leoarcă şi cu tabla de şah în buzunar, fusese gata să creadă că răspunsul e la îndemână. Fireşte, şahistul nu ştia cât de presantă era povestea aceea şi ce implicaţii avea. Insă ea n-avea de gând să-i spună încă.

— Celelalte mutări nu ne interesează, zise. Trebuie doar să descoperim piesa care a luat calul alb.

Muñoz dădu din cap.

— Îi dedic tot timpul de care dispun, şovăi el puţin, de parcă o asemenea mărturisire era aproape confidenţială. Am mişcările în cap, le execut înainte şi înapoi... — ezită iar şi sfârşi schiţând pe jumătate un zâmbet trist şi distant. E ceva straniu în partida asta...

— Nu-i doar o partidă — privirile amândurora se îndreptară spre pictură. César şi cu mine o vedem ca parte din tablou, nefiind în stare să mai găsim nimic altceva. Julia reflectă la ce spusese... Când, de fapt, e posibil ca restul tabloului să nu fie altceva decât un complement al partidei.

Muñoz încuviinţă uşor, iar Julia avu impresia că zăbovise o eternitate până s-o facă. Gesturile acelea lente, ca şi cum investeau în ele mult mai mult timp decât era necesar, păreau că se află în legătură directă cu forma lui de a gândi.

— Greşiţi când spuneţi că nu vedeţi nimic. Vedeţi totul, chiar dacă nu puteţi să interpretaţi ceea ce vedeţi... — şahistul arătă spre tablou cu bărbia, fără să se mişte. Eu cred că totul se reduce la o problemă de punct de vedere. Ce avem aici sunt nivele care se includ unele în altele: o pictură include o pardoseală care e o tablă de şah incluzând la rândul ei personaje. Aceste personaje joacă şah pe o

tablă care include, la rândul ei, piesele... Şi totul, pe deasupra, este reflectat în oglinda aceea rotundă din stânga... Dacă vă place să complicaţi lucrurile, mai puteţi adăuga încă un nivel: al nostru, de unde contemplăm scena sau scenele succesive. Şi, dacă e să complicăm şi mai tare lucrurile, nivelul de la care pictorul ne-a imaginat pe noi, cei care îi privim opera...

Vorbise fără pasiune, cu un aer absent, ca şi când recita o descriere monotonă a cărei importanţă o considera relativă, făcând-o numai pentru a le fi pe plac altora. Julia suflă, năucită.

— E curios că vedeţi lucrurile astfel.

Jucătorul îşi mişcă, inexpresiv, capul fără a-şi lua ochii de la tablou.

— Nu ştiu de ce vă miraţi. Eu văd şahul. Nu o partidă, ci mai multe. Care, în fond, sunt una şi aceeaşi.

— Prea complicat pentru mine.

— Să nu credeţi. Acum ne mişcăm la un nivel de la care putem obţine multe informaţii: partida de pe tablă. Odată rezolvată, vom putea să aplicăm concluziile la restul tabloului. E o simplă chestiune de logică. De logică matematică.

— Niciodată nu m-am gândit că matematica ar avea legătură cu asta.

— Are legătură cu toate. Orice lume imaginabilă, ca acest tablou, se conduce după aceleaşi legi ca lumea reală.

— Chiar şi şahul?

— Mai ales şahul. Dar gândurile unui jucător se desfăşoară la un nivel diferit de cel al unui amator: logica lui nu îngăduie să se vadă posibilele mutări inadecvate, fiindcă face abstracţie de ele în mod automat... La fel ca un matematician cu har care nu cercetează niciodată traseele false către teorema pe care o caută, în vreme ce oamenii mai puţin înzestraţi trebuie să lucreze din greu, străduindu-se să biruie o greşeală după alta.

— Şi dumneavoastră nu faceţi greşeli?

Muñoz îşi desprinse încet ochii de pe tablou şi o privi pe fată. În începutul de zâmbet ce păru să i se schiţeze pe buze nu erau nici un fel de indicii de haz.

— La şah, niciodată.

— Cum de ştiţi?

— Jucând, te confrunţi cu o infinitate de situaţii posibile. Uneori se rezolvă folosind reguli simple, iar alteori e nevoie de alte reguli ca să decizi ce reguli simple trebuie să aplici... Sau se ivesc situaţii necunoscute, şi atunci se cuvine să-ţi imaginezi noi reguli care să le includă sau să le elimine pe cele anterioare... o greşeală se poate comite doar când alegi o regulă sau alta: când optezi. Iar eu mut numai când am exclus toate regulile care nu sunt valabile.

— Mă uimeşte atâta siguranţă.

— Nu ştiu de ce. Tocmai din pricina asta m-aţi ales pe mine.

Se auzi soneria, anunţând venirea lui César care, cu o umbrelă şiroind de apă şi nişte pantofi uzi, blestema timpul şi ploaia.

— Urăsc toamna, iubito, pe cuvânt. Cu ceaţa, cu umezeala şi cu celelalte neplăceri ale ei —, oftă în vreme ce-i strângea mâna lui Muñoz. De la o anumită vârstă, unele anotimpuri ajung să te facă să semeni îngrozitor cu parodia a ceea ce ai fost... Pot să-mi torn un pahar? Ce prostie! Sigur că pot.

Se servi singur din belşug cu gin, gheaţă şi lămâie, iar după cinci minute se apropie de ei. Muñoz aranja şahul de buzunar.

— Deşi n-am ajuns la mutarea calului alb, explică jucătorul, presupun că vă interesează să cunoaşteţi progresele pe care le-am făcut până acum... reconstitui cu micuţele piese din lemn poziţia pe care o aveau în tablou. Julia observă că o făcea din memorie, fără să se mai uite la opera lui Van Huys şi nici la schiţa pe care o făcuse cu o seară în urmă şi pe care acum o scotea din buzunar şi o punea alături, pe masă. Dacă vreţi, pot să vă explic raţionamentul pe care l-am făcut mergând înapoi.

— Analiză retrospectivă, spuse César, interesat, muindu-şi buzele în băutură.

— Aşa-i, răspunse şahistul. Şi o să folosim acelaşi sistem de notaţie pe care vi l-am prezentat ieri, se înclină el spre Julia cu schiţa în mână, indicându-i localizarea pe tablă:

— ... După cum sunt aşezate piesele — continuă Muñoz — şi având în vedere că negrele au mutat ultimele, trebuie mai întâi să aflăm care dintre piesele negre a făcut această mişcare, arătă el cu vârful unui creion înspre tablou, apoi schiţa şi la sfârşit situaţia reprodusă pe tabla de şah reală. Pentru a afla, e mai uşor să eliminăm piesele negre care nu au putut fi mutate întrucât sunt blocate sau datorită poziţiei pe care o ocupă... E limpede că nici unul dintre cei trei pioni negri Ap B^, şi D^ nu a mutat, fiindcă toţi continuă să fie în poziţiile pe care le ocupau la începutul jocului... Nici cel de-al patrulea şi ultimul pion, A^, nu a putut muta, fiind blocat între un pion alb şi propriul său rege negru... Eliminăm şi nebunul negru de la C^, aflat încă în poziţia de la începutul jocului, pentru că nebunul se mişcă în diagonală, şi în cele două posibile mutări ale sale în diagonală sunt pioni de culoarea lui care încă n-au mutat... Cât despre calul negru de la Bg, nici acesta nu s-a mişcat, deoarece ar fi putut ajunge acolo numai din A^, C^ sau D^, iar aceste trei pătrate sunt deja ocupate de alte piese... Înţelegeţi?

— Perfect. Julia urmărea explicaţia aplecată peste tablă. Asta demonstrează că şase din cele zece piese negre n-au putut muta...

— Nu doar şase. E clar că nici turnul negru care se află la C^ n-a mutat,

căci se mişcă în linie dreaptă, iar cele trei căsuţe alăturate de lângă el sunt ocupate... Asta înseamnă şapte piese negre a căror mişcare la ultima mutare trebuie exclusă ca fiind imposibilă. Dar putem elimina şi calul negru D^.

— De ce? se interesă César. Ar putea veni din pătratele B^ sau E^...

— Nu. În oricare din cele două, acest cal ar fi dat şah regelui alb pe care-l avem la C^; ceea ce în şahul retrospectiv am putea numi şah imaginar... Şi nici un cal sau altă piesă care ar putea da şah unui rege nu renunţă de bunăvoie s-o facă; asta e o mutare imposibilă. În loc să se retragă, ar lua regele duşman, terminând partida. O astfel de situaţie nu poate apărea niciodată; deducem, prin urmare, că nici calul D^ nu s-a mişcat.

— Asta — Julia nu-şi lua ochii de pe tablă — reduce posibilităţile la două piese, nu?... — le atinse cu un deget. Regele şi regina.

— Bineînţeles. Această ultimă mutare a putut fi făcută numai de rege sau de regină, căreia noi, jucătorii, îi spunem damă. Muñoz cerceta aranjamentul de pe tablă şi apoi făcu un gest spre regele negru, fără să ajungă să-l atingă. Să analizăm mai întâi poziţia regelui, care mută un pătrat în orice direcţie. Asta înseamnă că nu s-ar fi putut deplasa decât în poziţia lui actuală, la A^, de la B^, B^ sau A^... În teorie.

— Treaba cu B^ şi B^ e clară până şi pentru mine, comentă César. Nici un rege nu poate sta într-o căsuţă lângă alt rege. Nu-i aşa?

— Într-adevăr. La B^ regele negru s-ar fi aflat în şah, ameninţat de turnul, de regele şi de pionul alb. Iar la B^, în şah dat de turn şi rege. Poziţii imposibile.

— Şi n-a putut veni de jos, de la A^?

— În nici un caz. Ar fi în şah dat de calul alb situat în B^ care, după poziţia sa, nu e mutat de curând, ci se află acolo de mai multe mişcări. Muñoz îi privi pe amândoi. E vorba, prin urmare, de alt caz de şah imaginar care demonstrează că regele nu a mutat.

— Deci ultima mişcare, deduse Julia, a fost făcută de regină, pardon, de dama neagră...

Şahistul făcu un gest care nu-l angaja la nimic.

— Asta-i ceea ce, în principiu, presupunem, spuse. După o logică simplă, când eliminăm tot ce e imposibil, oricât de imposibil sau de dificil ar părea, trebuie obligatoriu să fie sigur... Se întâmplă însă că, în plus, în cazul acesta putem s-o demonstrăm.

Julia îl privi pe jucător cu un respect pe care nu-l avusese înainte.

— E de necrezut. De roman poliţist.

César strâmbă din buze.

— Mi-e teamă, iubito, că exact de asta e vorba — ridică ochii spre Muñoz. Continuaţi, domnule Holmes, adăugă cu un zâmbet amabil. Trebuie să

mărturisesc că ne ţineţi pe jăratic.

Muñoz îţi rotunji uşor un colţ al gurii, fără voie, din simplu reflex de politeţe. Era clar ca lumina zilei că atenţia îi era acaparată de tablă. Avea ochii şi mai adânciţi în orbite şi în ei o strălucire febrilă: expresia cuiva cufundat în imaginare spaţii abstracte pe care doar el este în stare să le vadă.

— Să cercetăm, sugeră, posibilele mişcări ale damei negre, aflate în pătratul C^. N-am idee dacă ştiţi, Julia, că dama e piesa cea mai puternică din tot jocul; se poate mişca oricâte căsuţe în orice direcţie, cu mişcările tuturor celorlalte piese minus calul... Dama neagră, după cum vedem, are patru căsuţe posibile ca punct de plecare: A^, B^, B^ şi D^. Acum ştiţi dumneavoastră singură de ce n-a putut veni de la B^, nu-i aşa?

— Cred că da. Julia se încruntă, concentrându-se. Îmi închipui că niciodată n-ar fi renunţat să dea şah regelui alb...

— Întocmai. Un nou caz de şah imaginar, care elimină B^ ca posibil punct de plecare... Şi ce-mi spuneţi despre D^? Credeţi că dama neagră a putut veni de aici, de pildă, fugind de ameninţarea nebunului alb care se află în F^?

Julia reflectă un timp la posibilitatea aceea. În cele din urmă, chipul i se lumină.

— N-a putut, din acelaşi motiv ca mai înainte, exclamă, surprinsă că a ajuns ea singură la concluzia aceea. La D^, dama neagră i-ar fi dat unul din acele şahuri imaginare regelui alb, nu-i aşa?... De asta n-a putut veni de aici — se întoarse spre César. Nu-i minunat? În viaţa mea n-am jucat şah...

Muñoz indica acum cu creionul căsuţa A^.

— Acelaşi caz de şah imaginar l-am avea dacă dama ar fi fost aici, prin urmare se exclude şi această căsuţă.

— Sare în ochi, spuse César, că n-a putut veni direct de la B^.

— E posibil.

— Cum e posibil? Anticarul era descumpănit şi în acelaşi timp interesat. Pare evident, aş spune.

— În şah, răspunse Muñoz, sunt puţine lucruri care pot fi calificate drept evidente. Uitaţi-vă la piesele albe de pe coloana B. Ce s-ar fi întâmplat dacă regina s-ar fi aflat la B^?

César îşi mângâie bărbia, reflectând.

— S-ar fi văzut ameninţată de turnul alb care se află la B^... Fără îndoială, din pricina asta a mutat la C^ ca să scape de turn.

— Nu-i rău, recunoscu şahistul. Dar asta-i doar o posibilitate. Oricum, cauza pentru care a mutat încă nu-i importantă pentru noi... Vă amintiţi ce v-am spus înainte? Excluzând ce e imposibil, tot ce ne rămâne trebuie obligatoriu să fie sigur. Deci, recapitulând, dacă: a) au mutat negrele; b) nouă din cele zece

piese negre care există pe tablă n-au putut muta; c) unica piesă care a putut muta este dama; d) trei din cele patru ipotetice mişcări ale damei sunt imposibile... Reiese că dama neagră a făcut singura mişcare posibilă: a trecut din pătratul B^ la C^ şi poate a mutat fugind de ameninţarea turnurilor albe care se află în pătratele B^ şi B^... Vă e clar?

— Foarte clar, răspunse Julia, şi César fu de aceeaşi părere.

— Asta înseamnă, continuă Muñoz, că am reuşit să facem primul pas în acest şah invers pe care-l jucăm. Poziţia următoare, vreau să spun cea dinainte, din moment ce mergem îndărăt, ar fi aceasta:

ABCDEFGH

— Vedeţi?... Dama neagră se află încă la B^, înainte de a se deplasa la C^. Astfel încât acum va trebui să verificăm mutarea albelor care a obligat dama să facă mişcarea aceasta.

— E clar că a mişcat un turn alb, spuse César. Cel aflat la B^... A putut veni din orice pătrat situat pe rândul orizontal 5, perfida de ea.

— Poate, răspunse şahistul. Dar asta nu justifică pe de-a întregul fuga damei.

César clipi, surprins.

— De ce? Ochii lui se plimbau de la tablă la Muñoz şi de la acesta la tablă. E clar că regina a fugit în faţa ameninţării turnului. Chiar dumneavoastră aţi spus-o acum o clipă.

— Am spus poate a fugit de turnurile albe, dar nici o clipă n-am afirmat că o mişcare a turnului alb la Bg a pus dama pe fugă.

— Mă zăpăcesc, mărturisi anticarul.

— Uitaţi-vă cu atenţie la tablă... Nu contează ce mişcare a făcut turnul alb care se află acum în B^, pentru că celălalt turn alb, care se găseşte în B^, trebuie să-i fi dat deja şah damei negre înainte, vă daţi seama?

César cercetă iar jocul, de data aceasta preţ de două minute întregi.

— Mă dau bătut, spuse în cele din urmă, demoralizat. Îşi băuse ultima picătură din ginul cu lămâie, pe când Julia, lângă el, fuma ţigară după ţigară. Dacă n-a fost turnul alb cel care a mişcat la B^, atunci tot raţionamentul se năruie... Oriunde s-ar afla piesa, antipatica asta de regină a trebuit să mute înainte, căci şahul era anterior...

— Nu, răspunse Muñoz. Nu neapărat. Turnul a putut, de exemplu, să suprime o piesă neagră la B^.

Însufleţiţi de perspectiva aceea, César şi Julia studiară jocul cu elan reînnoit. După alte două minute, anticarul îşi ridică faţa pentru a-i adresa lui

Muñoz o privire plină de respect.

— Asta-i, zise, uimit. Nu vezi, Julia?... o piesă neagră la B^ ferea regina de ameninţarea pe care o presupune turnul alb ce se află în pătratul B^. Această piesă neagră fiind luată de celălalt turn alb, regina a rămas sub ameninţarea lui directă — se uită din nou la Muñoz, căutând confirmarea. Trebuie să fie asta, nu există altă posibilitate — cercetă iar tabla, cu îndoială. Fiindcă nu există, nu-i aşa?

— Nu ştiu, răspunse cinstit jucătorul de şah, şi Juliei îi scăpă un „Sfinte Dumnezeule!” disperat, auzind cuvintele acelea. Dumneavoastră tocmai aţi formulat o ipoteză, şi în cazul acesta întotdeauna există riscul de a denatura faptele ca să se adapteze teoriei, în loc să se încerce să se adapteze teoria la fapte.

— Atunci?

— Păi, exact aşa. Până acum putem considera ca ipoteză că turnul alb a luat o piesă neagră la B^. Mai trebuie să verificăm dacă mai există şi alte variante şi, în acest caz, să le eliminăm pe toate cele imposibile — strălucirea ochilor lui devenea opacă şi părea mai obosit şi mai şters, schiţând un gest de nedefinit cu mâinile, pe jumătate de justificare, pe jumătate de incertitudine. Siguranţa pe care o etalase în cursul explicării mutărilor pierise; acum se arăta din nou posomorât şi stângaci. La asta mă referem — ochii lui evitară să-i întâlnească pe cei ai Juliei — când v-am spus că am avut probleme.

— Şi pasul următor? întrebă fata.

Muñoz cerceta piesele cu un aer resemnat.

— Presupun că un examen încet şi amănunţit al celor şase piese care se află în afara tablei... o să încerc să aflu cum şi unde a putut fi luată fiecare dintre ele.

— Asta poate dura zile, spuse Julia.

— Sau minute, depinde. Uneori, norocul sau intuiţia îţi întind o mână — se uită lung la tabla de şah şi apoi la tabloul lui Van Huys. Dar e ceva în legătură cu care n-am cea mai mică îndoială, spuse după o clipă de reflecţie. Cine a zugrăvit tabloul acesta, sau cine a inventat problema, avea un mod foarte particular de a juca şah.

— Cum l-aţi defini? dori să afle Julia.

— Pe cine?

— Pe jucătorul care nu este acolo... Cel la care v-aţi referit acum câteva clipe.

Muñoz privi covorul şi apoi tabloul. În ochii lui era o scânteie de admiraţie, se gândi ea. Poate respectul instinctiv al unui şahist faţă de un maestru.

— Nu ştiu, spuse în şoaptă, evaziv... Oricine ar fi fost, era foarte sucit... Toţi jucătorii buni sunt, dar acesta avea ceva în plus: o capacitate specială de a

născoci piste false, capcane de tot soiul... Şi treaba asta îl încânta...

— E cu putinţă? întrebă César. Putem într-adevăr să ne dăm seama de caracterul unui jucător după modul lui de a se comporta în faţa tablei de şah?

— Eu cred că da, răspunse Muñoz.

— În cazul acesta, ce mai credeţi despre cel care a conceput partida zugrăvită, având în vedere că a făcut-o în secolul al cincisprezecelea?

— Eu aş zice... Muñoz contempla tabloul, absorbit. Eu aş zice că juca şah într-un fel diabolic.

VI.
Despre table de şah şi oglinzi

„Şi unde se află sfârşitul vei descoperi când ajungi acolo".
Balada bătrânului din Leningrad

Când se întoarse la maşină, Menchu se aşeză la volan, fiindcă erau în şir dublu. Julia deschise portiera micului Fiat şi se lăsă pe banchetă.

— Ce-au spus? întrebă proprietara galeriei.

Nu răspunse imediat; avea încă prea multe lucruri la care să se gândească. Scoase o ţigară din geantă, cu privirea pierdută în traficul ce se desfăşura pe stradă în jos, şi-o puse în gură şi aprinse bricheta automată de la bord.

— Ieri au venit aici doi poliţişti, spuse în cele din urmă. Punând aceleaşi întrebări ca mine — când se auzi pocnetul brichetei, o apropie de capătul ţigării. După spusele funcţionarului, plicul a fost adus chiar joi, la începutul după-amiezii.

Menchu avea mâinile încordate pe volan, cu nodurile degetelor albite de reflexele inelelor.

— Cine l-a adus?

Julia scoase încet fumul pe nări.

— După spusele funcţionarului, o femeie.

— O femeie?

— Aşa a spus.

— Ce femeie?

— De vârstă mijlocie, bine îmbrăcată, blondă. Cu impermeabil şi ochelari de soare — se întoarse spre prietena ei. Ai fi putut fi tu.

— Asta n-are nici un haz.

— Aşa-i. Adevărul e că n-are. Julia slobozi un oftat prelung. Dar după descrierea asta putea fi oricine. N-a lăsat nume, nici o adresă, mărginindu-se să

le dea pe cele ale lui Alvaro ca expeditor. A cerut să fie trimis de urgenţă şi a plecat. Asta-i tot.

Intrară în traficul de pe bulevarde. Stătea iar să plouă şi câteva picături minuscule străluceau deja pe parbriz. Menchu făcu o schimbare de viteză asurzitoare şi strâmbă din nas, preocupată.

— Auzi, povestea asta o ia Agatha Christie şi face un roman ce n-ai văzut.

Julia făcu o grimasă, fără să se amuze.

— Da, dar nu cu un mort adevărat — îşi duse ţigara la buze, în timp ce şi-l imagina pe Alvaro, gol şi ud. Dacă există ceva mai rău decât moartea, se gândi, e să mori într-un fel grotesc, cu oameni care vin şi te privesc mort. Nenorocitul.

— Nenorocitul, repetă cu glas tare.

Se opriră la o trecere de pietoni. Menchu încetă să se mai uite la semafor, pentru a-i arunca o privire neliniştită prietenei ei. Era îngrijorată, spuse, s-o vadă pe Julia într-o asemenea încurcătură. Ea însăşi, ce mai, nu era în apele ei, aşa încât şi-a încălcat una din normele sale stricte, instalându-l pe Max la ea acasă până se lămuresc lucrurile. Şi Julia trebuia să-i urmeze exemplul.

— Să-l iau pe Max?... Nu, mulţumesc. Prefer să mă ruinez de una singură.

— Nu începe cu vechea poveste, frumoaso. Nu fi nesuferită — semaforul se schimbă în verde şi Menchu o porni, accelerând. Ştii prea bine că nu mă refeream la el... Pe deasupra, e un scump.

— Un scump care îţi suge sângele.

— Nu numai sângele.

— Te rog, nu fi vulgară.

— Ia te uită la tine, maica Julia a Sfântului Sacrament!

— Las-o baltă!

— Uite ce e. Max o fi cum zici tu, dar este şi atât de frumos că mă îmbolnăvesc ori de câte ori mă uit la el. Ca madame Butterfly cu al ei Corto Maltes, tuşind întruna... Sau era Armand Duval? — înjură un pieton care traversa şi strecură Fiatul, cu sunete de claxon indignate, prin spaţiul îngust ce rămânea între un taxi şi un autobuz ce scotea fum. Dar, vorbind serios, nu mi se pare prudent să locuieşti mai departe singură... Dacă există un asasin în came şi oase, care vrea să se ia acum de tine?

Julia ridică din umeri, prost dispusă.

— Şi ce vrei să fac?

— Păi nu ştiu, dragă. Să te duci să locuieşti cu cineva, Dacă vrei, fac un sacrificiu: îl expediez pe Max şi vii la mine.

— Şi tabloul?

— Îl aduci şi lucrezi mai departe la mine. Fac o aprovizionare pe cinste cu conserve, coca, nişte video porno şi băuturi alcoolice şi ne baricadăm acasă

amândouă, ca în Fort Apache, până când scăpăm de tablou. Fiindcă veni vorba, două lucruri. Mai întâi: am stabilit o mărire a asigurării, pentru orice eventualitate...

— Ce tot vorbeşti? Ţin tabloul lui Van Huys la loc sigur, acasă, încuiat cu şapte lacăte. Instalaţia de siguranţă m-a costat o avere, aminteşte-ţi. La mine parcă-i Banca Spaniei, dar mai sărăcăcios.

— Nu se ştie niciodată — începu să plouă zdravăn şi Menchu puse în mişcare ştergătoarele... Al doilea: să nu-i sufli lui don Manuel nici un cuvânt despre toate astea.

— De ce?

— Parcă te-ai prostit, dragă! Tocmai asta aşteaptă nepoţica Lola ca să-mi strice afacerea.

— Nimeni n-a făcut încă nici o legătură între tablou şi Alvaro.

— Să te audă Dumnezeu! Dar poliţia nu prea are tact şi se poate să se fi pus deja în legătură cu clientul meu. Sau cu vicleana de nepoată-sa... În sfârşit. Treaba se complică ceva de groază. Sunt tentată să transfer afacerea casei Claymore, să-mi încasez comisionul şi să pun punct.

Ploaia în geamuri făcea să se perinde o succesiune de imagini neclare şi cenuşii, creând un peisaj ireal în jurul automobilului. Julia se uită la prietena ei.

— Fiindcă veni vorba, spuse. Diseară iau masa cu Montegrifo.

— Ce spui?

— Ce-ai auzit. E teribil de interesat să vorbească despre afaceri cu mine.

— Afaceri?... În treacăt, o să vrea să vă jucaţi de-a tăticul şi mămica.

— O să-ţi telefonez ca să-ţi povestesc.

— N-o să închid un ochi până atunci. Fiindcă şi tipul ăsta a mirosit ceva. Pun pariu pe fecioria mea din următoarele trei reîncarnări.

— Ţi-am spus să nu fii vulgară.

— Iar tu să nu mă trădezi, scumpete. Sunt prietena ta, ţine minte. Prietena ta cea mai bună.

— Ai încredere şi nu bate câmpii.

— Bag cuţitul în tine, să ştii. Cum a făcut Carmen aia a lui Mérimée.

— E-n regulă. Dar ai trecut pe roşu. Şi cum maşina-i a mea, amenzile trebuie să le plătesc apoi eu.

Se uită în oglinda retrovizoare şi văzu altă maşină, un Ford albastru cu geamurile fumurii, care trecu pe lângă ele, deşi semaforul era pe roşu, şi dispăru într-o clipă, luând-o la stânga. Avu impresia că-şi aminteşte maşina aceea, parcată pe partea cealaltă a străzii, tot în şir dublu, când ieşise de la agenţia de mesagerie. Era însă greu de ştiut, cu traficul acela, şi pe deasupra şi cu ploaia.

Paco Montegrifo făcea parte dintre bărbaţii care consideră şosetele negre bune pentru şoferi şi ospătari şi optează, de când se ştiu pe lume, pentru culoarea bleumarin foarte închis. Se îmbrăca într-un gri tot închis, impecabil, iar croiala costumului său de comandă, cu primul nasture desfăcut cu grijă la fiecare din manşetele hainei, părea extras din paginile unei reviste de modă masculină de mare lux. Cămaşa cu guler Windsor, cravata de mătase şi o batistă ce se ivea discret din buzunarul de sus îi defineau înfăţişarea perfectă când se ridică dintr-un fotoliu din hol şi veni în întâmpinarea Juliei.

— Dumnezeule Doamne! zise, strângându-i mâna; un zâmbet alb strălucea în contrast plăcut cu pielea-i bronzată. Sunteţi tulburător de frumoasă.

Introducerea aceea marcă tonul primei părţi. El îi admiră fără rezerve rochia de catifea neagră, ajustată, cu care era îmbrăcată Julia, iar apoi luară loc la o masă rezervată lângă fereastra mare de unde puteau contempla o panoramă nocturnă asupra Palatului Regal. Începând din acel moment, Montegrifo desfăşură o adecvată panoplie de priviri, nu impertinente, ci stăruitoare, şi de zâmbete seducătoare. După aperitiv, pe când un chelner pregătea antreurile, directorul de la Claymore începu să pună scurte întrebări ca provocare oportună a unor răspunsuri inteligente, pe care le asculta, cu degetele împreunate sub bărbie, cu gura întredeschisă şi cu o expresie absorbită, plăcută, ceea ce-i permitea, în treacăt, să împrăştie sclipiri stârnite de lumina lumânărilor ce i se reflecta pe dinţi.

Singura referire la Van Huys înainte de desert a constat în atenta alegere de către Montegrifo a unui vin alb de Burgundia pentru peşte. În onoarea artei, spuse cu un gest uşor complice, şi asta îi dădu prilejul să înceapă o scurtă discuţie despre vinurile franţuzeşti.

— E o chestiune — explică pe când chelnerii se agitau mai departe în jurul mesei — care evoluează în mod curios o dată cu vârsta... La început te simţi adept înfocat al vinului de Burgundia, roşu sau alb: cel mai bun tovarăş până când împlineşti treizeci şi cinci de ani... Dar apoi, şi fără să ajungi să-l renegi, trebuie să treci la Bordeaux: un vin pentru adulţi, serios şi liniştit. Numai după patruzeci de ani eşti capabil să sacrifici o avere pentru o ladă de Petrus sau de Chateau d'Yquem.

Gustă vinul, exprimându-şi aprobarea cu o mişcare din sprâncene, şi Julia ştiu să-i aprecieze demonstraţia la justa ei valoare, dispusă să continue jocul cu naturaleţe. Chiar se delectă cu cina şi cu banala conversaţie, spunându-şi că, în alte împrejurări, Montegrifo ar fi fost o companie plăcută, cu vocea-i gravă, mâinile acelea bronzate şi aroma discretă a apei de colonie, piele fină şi tutun bun. Chiar şi în ciuda obiceiului lui de a-şi netezi sprânceana stângă cu degetul

arătător şi a privi cu coada ochiului, din când în când, propria-i imagine reflectată în geamul ferestrei.

Vorbiră mai departe despre orice în afară de tablou, chiar şi după ce ea îşi terminase felia de somon a la Royale, iar el se dedicase, folosind numai furculiţa de argint, bibanului a la Sabatini. Un adevărat gentlemen, explică Montegrifo cu un zâmbet care atenua solemnitatea comentariului, nu recurge niciodată la cuţitul de peşte.

— Şi cum îi scoate oasele? se interesă Julia.

Specialistul în licitaţii îi susţinu privirea, imperturbabil.

— Nu merg niciodată la restaurante unde se serveşte peşte cu oase.

La desert, în faţa unei ceşti de cafea pe care o ceru, ca şi ea, fără zahăr şi foarte tare, Montegrifo scoase o tabacheră de argint şi alese cu grijă o ţigară englezească. Apoi se uită la Julia cum te uiţi la cineva care e centrul întregii tale atenţii, înainte de a se apleca spre ea.

— Vreau să lucraţi pentru mine, spuse în şoaptă, de parcă se temea că cineva l-ar putea auzi de la Palatul Regal.

Julia, care îşi ducea la gură una din ţigările ei fără filtru, îi privi ochii căprui, pe când el îi oferea foc.

— De ce? se mărgini să întrebe, cu acelaşi aparent dezinteres ca şi când s-ar fi referit la o a treia persoană.

— Există mai multe motive. Montegrifo pusese bricheta de aur peste tabacheră şi-i rectifica poziţia, aşezând-o exact pe mijloc. Principalul e că referinţele mele despre dumneavoastră sunt foarte bune.

— Mă bucur să aud aşa ceva.

— Vorbesc serios. M-am informat, cum vă puteţi închipui. Vă cunosc lucrările de la Prado şi pentru galerii particulare... Mai lucraţi încă la muzeu?

— Da. Trei zile pe săptămână. Mă ocup acum de un Duccio de Buoninsegna, o achiziţie recentă.

— Am auzit vorbindu-se despre acest tablou. O lucrare de încredere. Ştiu că vi se dau opere importante.

— Uneori.

— Şi la noi, la CIaymore, am avut onoarea să scoatem la licitaţie mai multe opere restaurate de dumneavoastră. Acel Madrazo din colecţia Ochoa... Munca dumneavoastră ne-a permis să ridicăm cu o treime preţul de licitaţie. Şi a mai fost unul, primăvara trecută. Nu era Concertul, de Lopez de Ayala?

— Era Femeie la pian, de Rogelio Egusquiza.

— Bineînţeles; întocmai, scuzaţi-mă. Femeie la pian, sigur că da. Fusese expus la umezeală, iar dumneavoastră aţi făcut o treabă nemaipomenită, zâmbi el, pe când mâinile aproape şi se atingeau când lăsau să cadă scrumul de la ţigări

în scrumieră. Şi vă merge bine aşa? Vreau să spun lucrând oarecum cam la ce vă iese în cale.

Îşi mai etală o dată dinţii, cu un zâmbet larg. Ca un franctiror.

— Nu mă plâng. Julia îşi mijea ochii, cercetându-şi interlocutorul prin fumul ţigării. Prietenii îmi poartă de grijă, îmi găsesc de lucru. Şi, pe deasupra, sunt independentă.

Montegrifo o privi, cu intenţie.

— În toate?

— În toate.

— Sunteţi o tânără norocoasă, atunci.

— Se prea poate. Dar şi muncesc mult.

— Claymore are numeroase lucrări care au nevoie de iscusinţa cuiva ca dumneavoastră... Ce părere aveţi?

— Mi se pare că nu văd nici un inconvenient să vorbim despre asta.

— Minunat. Am putea avea altă discuţie, mai oficială, peste vreo două zile.

— Cum doriţi. Julia se uită lung la Montegrifo. Nu se simţea în stare să-şi mai reţină pentru multă vreme zâmbetul ironic care-i venea pe buze. Acum puteţi să-mi vorbiţi în sfârşit despre Van Huys.

— Poftim?

Tânara îşi stinse ţigara în scrumieră şi-şi împreună degetele sub bărbie, înclinându-se uşor spre specialistul în licitaţii.

— Tabloul lui Van Huys, repetă, aproape silabisind cuvintele. Numai dacă nu voiaţi de fapt să vă puneţi mâna peste a mea şi să-mi spuneţi că sunt fata cea mai frumoasă pe care aţi cunoscut-o în viaţa dumneavoastră sau ceva încântător în genul ăsta.

Montegrifo nu zăbovi nici o zecime de secundă până să-şi recompună zâmbetul şi o făcu cu o stăpânire de sine fără cusur.

— Mi-ar plăcea grozav, dar nu spun niciodată aşa ceva decât după cafea. Chiar dacă o cred, nuanţă el. E chestiune de tactică.

— Să vorbim atunci de pictura lui Van Huys.

— Să vorbim — o privi lung şi ea îşi dădu seama că, în ciuda grimasei gurii lui, ochii căprui nu zâmbeau, ci erau alertaţi, cu o strălucire de maximă prudenţă. Au ajuns până la mine anumite zvonuri, ştiţi cum e... Lumea asta a noastră nu-i decât o curte din vecini; toţi ne cunoaştem unii pe alţii, zâmbi, cu un fel de blamare a lumii la care tocmai se referise. Cred că aţi descoperit ceva în acest tablou. Şi, după cum mi s-a spus, asta îi măreşte destul de mult valoarea.

Julia îşi luase o expresie de jucătoare de pocher, ştiind dinainte că era nevoie de mult mai mult ca să-l înşele pe Montegrifo.

— Cine v-a spus o asemenea prostie?

— O păsărică — specialistul în licitaţii îşi mângâie, dus pe gânduri, arcul sprâncenii cu un deget. Dar asta n-are a face. Ce contează că prietena dumneavoastră, domnişoara Roch, încearcă într-un fel să mă şantajeze...

— Nu ştiu despre ce vorbiţi.

— Sunt sigur de asta — zâmbetul lui Montegrifo rămase neschimbat. Prietena dumneavoastră încearcă să micşoreze comisionul pentru Claymore şi să-l mărească pe al ei... — făcu un gest cumpătat. Adevărul e că nimic n-o împiedică, din punct de vedere legal, căci acordul nostru e doar verbal; poate să-l rezilieze şi să apeleze la concurenţă în căutare de comisioane mai mari.

— Mă bucur să vă văd aşa de înţelegător.

— Mda — însă această înţelegere nu mă împiedică defel ca, în acelaşi timp, să încerc să veghez asupra intereselor firmei mele...

— Mi se părea mie.

— N-o să vă ascund că am reuşit să-l localizez pe proprietarul tabloului lui Van Huys: un domn în vârstă. Sau, ca să fiu mai exact, am intrat în legătură cu nepoţii lui. Intenţia mea era, şi n-o să vă ascund nici asta, să conving familia să renunţe la prietena dumneavoastră ca intermediară şi să facă aranjamentul direct cu mine... Mă înţelegeţi?

— Perfect. Aţi încercat să-i daţi o plasă lui Menchu.

— E un fel de a spune, într-adevăr. Presupun că am putea să-i zicem aşa — o umbră trecu peste fruntea lui bronzată, imprimând o anumită expresie întristată trăsăturilor, ca a cuiva învinuit pe nedrept. Partea proastă e că prietena dumneavoastră, femeie prevăzătoare, l-a făcut pe proprietar să-i semneze un document. Document care anulează orice demers al meu... Cum vi se pare?

— Mi se pare că trebuie să vă exprim regretele mele. Mai mult noroc data viitoare.

— Mulţumesc. Montegrifo aprinse altă ţigară. Dar poate că nu-i totul pierdut încă. Dumneavoastră sunteţi prietenă bună cu domnişoara Roch. Poate că ar fi posibil s-o convingeţi să ajungem la un acord amical. Dacă punem toţi umărul, putem scoate cu tabloul acesta o avere de care să beneficiem, dumneavoastră, prietena dumneavoastră, Claymore şi eu însumi. Nu vi se pare?

— E foarte posibil. Dar de ce-mi povestiţi mie toate astea, în loc să vorbiţi cu Menchu?... Aţi fi fost scutit să plătiţi o cină.

Montegrifo făcu un gest ce încerca să oglindească sinceră dezolare.

— Dumneavoastră îmi plăceţi, şi nu numai ca restauratoare. Îmi plăceţi mult, dacă e să fiu sincer. Îmi păreţi o femeie inteligentă şi raţională, pe lângă faptul că sunteţi foarte atrăgătoare... Îmi inspiră mai multă încredere s-o fac prin intermediul dumneavoastră decât să apelez direct la prietena dumneavoastră, pe care o consider, dacă îmi permiteţi, puţin frivolă.

— Pe scurt, zise Julia, speraţi s-o conving.

— Ar fi — specialistul în licitaţii şovăi câteva clipe, căutând cu grijă cuvântul potrivit —, ar fi minunat.

— Şi ce câştig eu din toată povestea asta?

— Consideraţia firmei mele, bineînţeles. Pentru prezent şi în viitor. În ceea ce priveşte rentabilitatea imediată, şi nu vă întreb cât speraţi să câştigaţi cu restaurarea tabloului lui Van Huys, pot să vă garantez dublul acestei cifre. Considerându-l, fireşte, ca un avans la acel doi la sută din preţul final pe care Partida de şah îi va atinge la licitaţie. Pe deasupra, sunt autorizat să vă ofer un contract ca să conduceţi departamentul de restaurare de la casa Claymore din Madrid... Ce părere aveţi?

— E foarte tentant. Atât de mult speraţi să câştigaţi cu tabloul acesta?

— Există deja cumpărători interesaţi la Londra şi la New York. Cu o campanie publicitară pe măsură, acesta poate deveni cel mai mare eveniment artistic de când Christie's a scos la licitaţie sarcofagul lui Tutankhamon... Cum veţi înţelege, faptul că în aceste condiţii prietena dumneavoastră vrea să fie la paritate, mi se pare exagerat. Ea n-a făcut decât să caute restauratoarea şi să ne ofere tabloul. Restul îl facem noi.

Julia reflectă la toate cele auzite fără să se arate impresionată; genul de lucruri care puteau s-o impresioneze se schimbase mult în puţine zile. După câteva clipe, privi mâna dreaptă a lui Montegrifo, care se afla pe masă, foarte aproape de a ei, şi încercă să calculeze cu câţi centimetri avansase în ultimele cinci minute. Suficienţi pentru ca acum să pună punct final cinei.

— O să încerc, îl asigură ea, luându-şi geanta. Dar nu vă pot garanta nimic.

Montegrifo îşi netezi o sprânceană.

— Încercaţi — ochii lui căprui o priveau cu o duioşie catifelată şi umedă. Pentru binele tuturor, sunt sigur că veţi reuşi.

Nu era nici urmă de ameninţare în vocea lui. Doar un ton de implorare afectuoasă, atât de prietenos şi impecabil că putea fi sincer. Apoi luă mâna Juliei pentru a o săruta delicat, abia atingând-o cu buzele.

— Nu mai ştiu dacă v-am spus, adăugă în şoaptă, că sunteţi o femeie extraordinar de frumoasă.

Îl rugă s-o lase în apropiere de Stephan's şi se duse până acolo pe jos. De la ora douăsprezece, localul îşi deschidea porţile pentru o clientelă pe care preţurile ridicate şi o riguroasă exercitare a dreptului de admitere o menţineau în limitele distincţiei cuvenite. Îşi dădea întâlnire acolo tot Madridul din lumea artei: de la agenţii unor case de licitaţie străine care se aflau în trecere, vânând vreun tablou

sau vreo colecţie particulară în vânzare, până la proprietarii de galerii, cercetători, impresari, ziarişti specializaţi şi pictori de prestigiu.

Lăsă mantoul la garderobă şi, după ce se salută cu nişte cunoscuţi, străbătu coridorul până la divanul din fund, unde obişnuia să se aşeze César. Şi acolo era, într-adevăr, picior peste picior, cu un pahar în mână, antrenat într-un dialog intim cu un tânăr blond şi foarte frumos. Julia ştia prea bine că César nutrea un dispreţ deosebit faţă de localurile frecventate de homosexuali. Pentru el era o simplă chestiune de bun-gust să evite atmosfera închisă, exhibiţionistă şi, adesea, agresivă din acest soi de locuri unde, după cum povestea cu una din grimasele-i ironice, era greu să nu se vadă pe sine, iubito, ca o bătrână regină legănându-se în mers într-o ogradă de găini. César era un vânător solitar — echivocul rafinat până la limita exactă a eleganţei — care se mişca în largul lui în lumea heterosexualilor, unde-şi păstra cu perfectă naturaleţe prieteniile şi-şi făcea cuceririle: tinere valori ale artei pe care le călăuzea în descoperirea adevăratei lor sensibilităţi, prinţesă, pe care băieţii aceştia divini nu şi-o asumau întotdeauna a priori. Lui César îi plăcea să facă pe Mecena şi totodată pe Socrate cu tinerii minunaţi pe care îi descoperea. Apoi, după lunile de miere corespunzătoare, care aveau drept loc de desfăşurare Veneţia, Marraquesh sau Cairo, fiecare din poveştile acelea evolua într-un mod firesc şi diferit. Lunga şi intensa viaţă a lui César se făurise, Julia o ştia prea bine, dintr-o succesiune de revelaţii orbitoare, decepţii, trădări, dar şi de acte de fidelitate pe care, în momentele lor de confidenţă, ea le auzise povestite cu o delicateţe fără cusur, pe tonul acela ironic şi puţin distant cu care bătrânul anticar obişnuia să-şi ascundă, din pură pudoare personală, expresia celor mai intime nostalgii.

Îi zâmbi de departe. Fata mea favorită, rostiră buzele lui, mişcându-se fără zgomot, pe când îşi lăsa paharul pe masă, îşi îndrepta picioarele şi se ridica, întinzându-şi mâinile către ea.

— Cum a fost cina, prinţesă?... Groaznică, îmi închipui, fiindcă Sabatini nu mai e cum a fost... — strâmbă din buze cu o scânteie răutăcioasă în ochii albaştri. Şefii şi bancherii ăştia paruenus, cu cărţile lor de credit şi notele de plată de la restaurant pe socoteala firmei, vor face să se ducă totul de râpă până la urmă... Dar ia spune, îl cunoşti pe Sergio?

Julia îl cunoştea pe Sergio şi percepea, cum se întâmpla întotdeauna cu prietenii lui César, tulburarea pe care o simţea în prezenţa ei, nefiind în stare să stabilească adevărata natură a legăturii care îi apropia pe anticar şi pe fata aceea frumoasă şi blândă. Dintr-o singură privire, se asigură că, cel puţin în seara aceea şi în cazul lui Sergio, povestea n-avea nimic grav. Tânărul părea sensibil şi inteligent şi nu era gelos; se mai văzuseră şi în alte rânduri. Prezenţa Juliei îl intimida numai.

— Montegrifo a încercat să-mi facă o ofertă.

— Foarte amabil din partea lui. César părea să considere problema serioasă, în vreme ce se aşezau cu toţii. Dar dă-mi voie să întreb, ca bătrânul Cicero, cui bono... În folosul cui?

— Al său, bineînţeles. În realitate, a vrut să mă mituiască.

— Bravo lui Montegrifo! Te-ai lăsat? — atinse gura Juliei cu vârful degetelor. Nu, nu-mi răspunde încă, iubito; lasă-mă să mă desfăt puţin în această minunată incertitudine... Sper, cel puţin, ca oferta să fie rezonabilă.

— Nu e rea. Părea că se include şi pe el în ofertă.

César îşi trecu vârful limbii peste buze, cu o răutate în expectativă.

— Foarte tipic pentru el să vrea să alerge după doi iepuri... Întotdeauna a avut mult simţ practic — anticarul se întoarse pe jumătate spre blondul său însoţitor, de parcă l-ar fi sfătuit astfel să-şi ferească auzul de anumite indiscreţii lumeşti. Apoi se uită la Julia cu o expresie ştrengărească de aşteptare, aproape înfiorându-se anticipat de plăcere. Şi ce i-ai spus?

— Că o să mă gândesc.

— Eşti divină. Nu trebuie niciodată să-ţi tai toate punţile... Auzi, dragul meu Sergio? Niciodată.

Tânărul o cercetă cu coada ochiului pe Julia înainte de a-şi pleca nasul în cocteilul său de şampanie. Fără vreo intenţie rea, Julia şi-l imagină gol, în penumbra dormitorului anticarului, frumos şi tăcut ca o statuie de marmură, cu părul blond căzut pe frunte, înarmat cu ceea ce César, cu un eufemism pe care ea îl credea luat din Cocteau, numea „auritul sceptru" sau ceva în genul ăsta, gata să şi-l călească în antrum amoris al maturului său partener, sau poate o fi invers, maturul partener ocupându-se de antrum-ul tânărului efeb; Julia nu mersese cu intimitatea sa cu César atât de departe încât să-i ceară detalii asupra acestui gen de chestiuni faţă de care, totuşi, simţea uneori o curiozitate moderat morbidă. Se uită pe furiş la César, impecabil şi foarte elegant cu cămaşa-i de pânză topită albă şi fularul de mătase albastru cu picăţele roşii, părul uşor ondulat pe după urechi şi la ceafă, şi se întrebă încă o dată în ce consta atracţia deosebită a acestui bărbat capabil, deşi avea cincizeci de ani, să seducă tineri ca Sergio. Fără îndoială, îşi spuse, în lucirea ironică a ochilor lui albaştri, în eleganţa gesturilor rafinate de generaţii întregi educate cu grijă, în acea înţelepciune molcomă, nicicând exprimată pe deplin, ce se ghicea la obârşia fiecărui cuvânt al lui, fără a se lua pe de-a întregul în serios pe sine, înţelepciune blazată, tolerantă şi nesfârşită.

— Trebuie să-i vezi ultimul tablou, spunea César tocmai atunci, iar Julia, adâncită în gânduri, zăbovi până să înţeleagă că se referea la Sergio... E ceva remarcabil, iubito — îşi mişcă o mână aproape de braţul tânărului, ca şi cum era

pe punctul să şi-o sprijine de el, dar fără să ducă gestul până la sfârşit. Lumina în stare pură, revărsându-se peste pânză. Nespus de frumos.

Julia zâmbi, acceptând judecata de valoare a lui César ca o garanţie indiscutabilă. Sergio îl privea pe anticar pe jumătate emoţionat, pe jumătate confuz, întredeschizându-şi ochii cu gene blonde ca o pisică ce simte mângâierea.

— Fireşte, continuă César, numai talentul în sine nu-i de-ajuns să-ţi croieşti drum în viaţă... Înţelegi, tinere prieten? Marile forme artistice impun o anumită cunoaştere a lumii, o experienţă profundă a relaţiilor umane... Nu la fel se poate spune despre acele activităţi abstracte unde talentul este cheia şi experienţa doar un complement. Mă refer la muzică, la matematică... La şah.

— La şah, repetă Julia.

Amândoi se priviră, şi ochii lui Sergio se plimbară neliniştiţi de la unul la altul, descumpăniţi şi cu o undă de gelozie sclipind ca pulberea de aur printre genele aurite.

— Da, şahul. César se aplecă să bea o înghiţitură zdravănă din pahar. Pupilele i se micşoraseră, cufundate în misterul pe care-l evocau. Ai băgat de seamă cum priveşte Muñoz Partida de şah?

— Da. o priveşte cu alţi ochi.

— Exact. Cu alţi ochi decât o poţi privi tu. Sau eu. Muñoz vede pe tabla de şah lucruri pe care ceilalţi nu le văd.

Sergio, care asculta în tăcere, îşi încruntă fruntea, atingând dinadins umărul lui César. Părea că se simte stingherit, iar anticarul îl privi, binevoitor.

— Ne referim la lucruri prea sinistre pentru tine, dragul meu — îşi trecu arătătorul peste degetele Juliei, ridică puţin mâna, parcă şovăind între două dorinţe, şi până la urmă şi-o lăsă în mâinile tânărului. Păstrează-ţi inocenţa, blondul meu prieten. Dezvoltă-ţi talentul şi nu-ţi complica viaţa. Mmm!

Îi trimise lui Sergio o sărutare împreunându-şi buzele, chiar în momentul în care la capătul coridorului îşi făcea apariţia Menchu, toată numai vizon şi picioare, escortată de Max şi cerând veşti despre Montegrifo.

— Porcul, spuse, când Julia termină de povestit. Chiar mâine o să vorbesc cu don Manuel. Contraatacăm.

Sergio bătu în retragere, blond şi timid, în faţa locvacităţii ce pusese stăpânire pe Menchu în continuare, făcând-o să treacă de la Montegrifo la tabloul lui Van Huys, de la Van Huys la diverse banalităţi şi de aici la un al doilea şi apoi un al treilea pahar, pe care îl ţinu cu mâna nesigură. Lângă ea, Max fuma în tăcere, cu siguranţă de sine de armăsar de prăsilă, brunet şi bine îmbrăcat. Zâmbind distant, César îşi înmuie buzele în ginul cu lămâie şi şi le şterse cu batista pe care o scoase din buzunarul de sus al hainei. Din când în

când clipea de parcă revenea de departe şi, aplecat spre Julia, îi mângâia distrat o mână.

— În afacerea asta, îi spunea Menchu lui Sergio, există două categorii de oameni, scumpule: cei care pictează şi cei care încasează... Şi arareori sunt şi una, şi alta, suspină ea prelung, înduioşată de tinereţea băiatului. Iar voi, artiştii tineri, atât de blonzi şi aşa mai departe, dragă, aruncându-i pieziş lui César o privire veninoasă. Atât de ispititori.

César se crezu obligat să se întoarcă din depărtări.

— Nu asculta, tinere prieten, vocile acestea care îţi otrăvesc spiritul auriu, spuse rar şi lugubru, de parcă, în loc de un sfat, îi adresa lui Sergio condoleanţe. Cucoana asta argumentează cu limbă de viperă, ca toate — o privi pe Julia, aplecându-se ca să-i sărute mâna, fără să-şi piardă cumpătul. Iartă-mă. Ca aproape toate.

— Uitaţi-vă cine vorbeşte! Menchu se strâmbă la el. Iată-l pe Sofocle al nostru particular. Sau Seneca?... Mă refer la cel care pipăia tinerei între două sorbituri de cucută.

César se uită la proprietara galeriei, făcu o pauză ca să-şi reia firul discursului şi-şi rezemă capul de spătar, cu ochii închişi în mod teatral.

— Traiectoria artistului, şi-ţi vorbesc ţie, tânărul meu Alcibiade, sau mai bine Patrocle, sau poate Sergio... Traiectoria e să învingi piedică după piedică, până când poţi să priveşti înlăuntrul tău... Operaţie anevoioasă, dacă nu ai la îndemână un Virgiliu care să te călăuzească. Pătrunzi tâlcul acestei subtile parabole, tinere?... Şi astfel cunoaşte artistul, în sfârşit, deliciul neîngrădit al celei mai dulci desfătări. Viaţa ţi se preface în pură creaţie şi nu mai ai nevoie de mizerabilele lucruri exterioare. Eşti departe, foarte departe de restul semenilor tăi vrednici de dispreţ. Iar spaţiul şi plenitudinea rodesc în tine.

Se auziră aplauze glumeţe. Sergio se uita la ei, zâmbitor şi descumpănit. Julia izbucni în râs.

— Nu-l lua în seamă. Precis că povestea asta pe care ne-a înşirat-o a furat-o de la cineva. Întotdeauna a fost un şarlatan.

César deschise un ochi.

— Sunt un Socrate care se plictiseşte. Şi resping cu indignare acuzaţia că plagiez citatele altora.

— În fond, e plin de haz, zău aşa. Menchu îi vorbea lui Max, care ascultase totul cu fruntea încruntată, pe când lua de la el o ţigară. Dă-mi foc, haide. Condotierul meu.

Epitetul ascuţi maliţia lui César.

— Cave canem, tinere vânjos, îi spuse lui Max, şi poate că Julia a fost singura care şi-a dat seama că, în latină, canem putea fi atât de masculin cât şi

feminin. După referinţele istorice, de nimeni nu trebuie să se ferească atâta condotierii ca de aceia pe care îi slujesc; o privi pe Julia şi făcu o reverenţă hazlie; băutura începea să-şi facă efectul şi asupra lui. Burckhardt, explică el.

— Stai liniştit, Max, spuse Menchu, deşi Max nu părea deloc nervos. Vezi? Nici măcar nu-i al lui. Se împodobeşte cu pătrunjelul altora... Sau să fie lauri?

— Acantă, spuse Julia, râzând.

César îi adresă o privire întristată.

— Et te, Bruta?... — se întoarse spre Sergio. Înţelegi fondul tragic al problemei, Patrocle? După ce savură o sorbitură zdravănă de gin cu lămâie, privi în chip dramatic de jur-împrejur, parcă în căutarea unei feţe prietenoase. Nu ştiu ce aveţi împotriva laurilor străini, scumpii mei... În fond, adăugă după ce reflectă o clipă, orice lauri au ceva străin. Creaţia pură nu există; îmi pare rău că vă dau această veste. Nu suntem, sau trebuie să spun nu sunteţi, fiindcă eu nu sunt creator... Şi nici tu, Menchu, drăguţo... Poate că tu, Max, nu mă privi aşa, prea frumosule condotier feroce, eşti singurul de aici care realmente creează ceva... — făcu un gest elegant şi obosit cu mâna dreaptă, parcă exprimând un plictis adânc, chiar şi de propria-i argumentaţie, isprăvind foarte aproape de genunchiul stâng al lui Sergio, cu un aer întâmplător. Picasso, şi regret că îl citez pe farsorul ăsta, este Monet, este Ingres, este Zurbarán, este Breughel, este Pieter van Huys... Până şi prietenul nostru Muñoz, care precis că în momentul ăsta stă aplecat peste o tablă de şah, încercând să-şi alunge fantasmele în vreme ce ne scapă de ale noastre, nu este el, ci Kasparov şi Karpov. Este Fischer şi Capablanca şi Paul Morphy şi maestrul acela medieval, Ruy López... Totul constituie faze ale aceleiaşi poveşti, sau poate aceeaşi poveste se repetă, nu sunt prea sigur de asta... Iar tu, Julia, frumuseţea mea, ai stat să te gândeşti, când te aflai în faţa tabloului nostru faimos, în ce loc te găseşti, înăuntrul sau în afara lui?... Da. Sunt sigur că da, pentru că te cunosc, prinţesă. Şi ştiu că n-ai aflat un răspuns, izbucni el într-un hohot scurt fără haz şi-i privi pe rând... În realitate, copii, noi toţi alcătuim o trupă ciudată. Avem neruşinarea să urmărim secrete care, în fond, nu sunt altceva decât enigmele propriei noastre vieţi — îşi ridică paharul în chip de toast, fără să se adreseze nimănui în particular. Şi asta, dacă ne gândim bine, nu poate să nu însemne un risc. Ca şi cum ai sparge o oglindă ca să vezi ce e în spatele mercurului... Nu vi se cam face teamă, iubiţilor?

Era două în zori când Julia se întoarse acasă. César şi Sergio au însoţit-o până în portal şi au insistat să urce cele trei etaje, dar ea nu i-a lăsat, despărţindu-se de fiecare cu un sărut înainte de a o lua pe scări în sus. A făcut-o încet şi uitându-se mereu în jur, îngrijorată. Iar când îşi scoase cheile din geantă, se simţi

mai liniştită atingând cu degetele metalul rece al pistolului.

Cu toate acestea, pe când îşi răsucea cheia în broască, a fost surprinsă că lua lucrurile cu atâta calm. Simţea o teamă clară, precisă, pentru a cărei apreciere nu avea nevoie de un talent abstract, cum ar fi spus César, parodiindu-l pe Muñoz. Dar teama asta nu implica un chin umilitor, nici dorinţa de a fugi. Dimpotrivă, era pătrunsă de o curiozitate stăruitoare, în care era multă paradă din partea ei, multă provocare. Chiar şi joc, periculos şi incitant. Ca atunci când omora piraţi în Ţara lui Niciodată şi în Vecii Vecilor.

Să omoare piraţi. Era familiarizată cu moartea de la o vârstă fragedă. Prima sa amintire din copilărie era tatăl ei, cu ochii închişi, nemişcat pe cuvertura de pe patul din dormitor, înconjurat de persoane îmbrăcate în negru şi grave, care vorbeau în şoaptă, de parcă se temeau să nu-l trezească. Julia avea şase ani şi spectacolul acela de neînţeles şi solemn îi rămase pentru totdeauna legat de imaginea mamei sale, pe care nici măcar atunci n-o văzuse vărsând lacrimi, îndoliată şi mai inaccesibilă ca oricând; de mâna ei dură şi fermă, când o obligă să sărute mortul pe frunte pentru ultima oară. A fost César, un César pe care ea şi-l amintea mai tânăr, cel care o luase apoi în braţe s-o ducă departe de ceremonie. Stând pe genunchii lui, Julia se uitase la uşa închisă în spatele căreia mai mulţi angajaţi de la pompele funebre pregăteau sicriul.

— Nu pare să fie el, César, spusese, ţinându-şi lacrimile. Nu trebuie să plângi niciodată, obişnuia să spună maică-sa. Era singura lecţie pe care îşi amintea s-o fi învăţat de la ea. Nu pare să fie tata.

— Nu, acum nu mai e el, a fost răspunsul. Tatăl tău s-a dus într-un alt loc.

— Unde?

— N-are a face unde, prinţesă... N-o să se mai întoarcă.

— Niciodată?

— Niciodată.

Julia îşi încruntase fruntea-i de copil, gânditoare.

— Nu vreau să-l mai sărut... Are pielea rece.

O privi o clipă în tăcere, înainte de a o strânge la piept cu putere. Julia îşi amintea senzaţia de căldură pe care o simţea în braţele acelea, aroma delicată a pielii şi hainelor lui.

— Când vrei, poţi să vii şi să mă săruţi pe mine.

Julia n-a ştiut niciodată exact în ce moment descoperise că era homosexual. Poate că şi-a dat seama încetul cu încetul, graţie unor mici detalii, unor intuiţii. Într-o bună zi, când abia împlinise doisprezece ani, intră în magazinul de antichităţi plecând de la liceu şi văzu cum César mângâia obrazul unui tânăr. Numai atât; o uşoară atingere cu vârful degetelor şi apoi nimic. Tânărul trecu prin faţa Juliei, îi adresă un zâmbet şi plecă. César, care aprindea o ţigară, o privi

lung înainte de a se apuca să-şi întoarcă ceasurile.

După câteva zile, jucându-se cu bibelourile lui Bustelli, Julia puse întrebarea:

— César... Ţie îţi plac fetele?

Anticarul îşi verifica nişte registre, aşezat la birou. La început, părea că nu auzise. Numai după câteva clipe şi-a ridicat capul şi ochii lui albaştri se îndreptară liniştiţi spre cei ai Juliei.

— Singura fată care îmi place eşti tu, prinţesă.

— Şi celelalte?

— Care celelalte?

Nici unul din ei nu mai spuse nimic. Dar în noaptea aceea, la culcare, Julia se gândi la cuvintele lui César şi se simţi fericită. Nimeni n-avea să i-l ia; nu era nici o primejdie. Şi niciodată nu va pleca departe, în locul acela de unde nimeni nu se mai întoarce, ca tatăl ei.

Apoi au venit alte vremuri. Lungi povestiri în lumina aurită a magazinului de antichităţi; tinereţea lui César, Paris şi Roma amestecate cu istorie, artă, cărţi şi aventuri. Şi miturile împărtăşite. *Insula comorilor*, citită capitol după capitol, printre cufere vechi şi panoplii ruginite. Bieţii piraţi sentimentali care, în nopţile cu lună din Caraibe, simţeau cum li se înmoaie inimile de piatră cu gândul la bătrânele lor mame; chiar şi canalii rafinate ca Jaime Garfio, care-şi dădea arama pe faţă săvârşind fărădelegi şi care, la fiecare sfârşit de lună, trimitea nişte dubloni de aur spaniol ca să aline bătrâneţile celei care-i dăduse naştere. Şi, între o poveste şi alta, César scotea două săbii vechi dintr-o ladă şi o învăţa figurile de scrimă ale piraţilor: în gardă şi înapoi, nu-i totuna să împungi cu sabia şi să iei gâtul, iar un cârlig de abordaj se aruncă exact aşa. Pe deasupra, mai scotea şi sextantul, ca să se orienteze după stele. Şi stiletul de argint, lucrat de Benvenuto Cellini care, pe lângă faptul că era aurar, l-a ucis pe conetabilul de Bourbon cu un foc de archebuză, pe vremea prădării Romei. Şi îngrozitorul pumnal al îndurării, lung şi sinistru, pe care pajul Prinţului Negru îl implânta prin coiful cavalerilor francezi înfrânţi la Crecy...

Anii au trecut şi personajul Juliei a început să prindă viaţă. Şi i-a venit lui César rândul să tacă, ascultându-i confidenţele. Prima dragoste, la paisprezece ani. Primul amant, la şaptesprezece. Anticarul asculta în linişte, fără să-şi dea cu părerea. Numai un zâmbet, în final, de fiecare dată.

Julia ar fi dat orice ca în seara aceea să aibă în faţă zâmbetul lui, care îi dădea curaj şi în acelaşi timp diminua importanţa evenimentelor, acordându-le dimensiunea exactă în mersul lumii şi în curgerea inevitabilă a vieţii. Însă César nu se afla acolo şi trebuia să se descurce singură. Aşa cum obişnuia să spună anticarul, nu întotdeauna este posibil să ne alegem compania sau destinul.

Şi-a trecut timpul pregătind votcă şi cuburi de gheaţă şi ea a fost cea care a zâmbit, pe întuneric, în faţa tabloului lui Van Huys. În plus, trebuia s-o recunoască, avea impresia că, de s-ar întâmpla ceva rău, avea să li se întâmple celorlalţi. Protagonista nu păţea niciodată nimic, îşi aminti pe când stătea şi bea, iar gheaţa scoase un clinchet când se lovi de dinţii ei. Mureau numai ceilalţi, personajele secundare, ca Alvaro. Ea, îşi amintea bine, trăise o sută de aventuri asemănătoare şi întotdeauna scăpase teafără, slavă Domnului. Sau... cum era oare? Fir-ar să fie!

Se privi în oglinda veneţiană, abia dacă era o umbră printre umbre, pata uşor palidă a chipului său, un profil estompat, nişte ochi mari şi negri. Alicia ivindu-se de partea cealaltă a oglinzii. Şi se privi în tabloul lui Van Huys, în oglinda zugrăvită ce reflecta altă oglindă, cea veneţiană, reflex al unui reflex al unui reflex. Şi simţi iar ameţeala ce o cuprinsese înainte şi se gândi că, la ceasul acela din noapte, oglinzile şi tablourile şi tablele de şah jucau feste imaginaţiei. Sau poate era doar faptul că timpul şi spaţiul deveneau, la urma urmelor, concepte vrednice de dispreţ, fiind atât de relative. Bău iar, şi din nou gheaţa scoase un clinchet lovindu-i-se de dinţi, şi simţi că, dacă întindea mâna, putea să lase paharul pe masa acoperită cu pluşul verde, tocmai peste inscripţia ascunsă, între mâna nemişcată a lui Roger de Arras şi tabla de şah.

Se apropie şi mai mult de tablou. Lângă fereastra ogivală, cu privirea plecată, absorbită de lectura cărţii pe care o ţinea în poală, Beatrice de Ostenburg îi amintea Juliei de fecioarele flamande ale maeştrilor primitivi din Flandra: părul blond pieptănat spre spate foarte strâns, adunat sub boneta cu voaluri aproape străvezii. Pielea albă. Gravă şi îndepărtată cu rochia aceea neagră atât de diferită de obişnuitele mantii din stofă cărămizie, ţesută în Flandra, mai de preţ decât mătasea şi brocartul. Negru — Julia înţelegea cât se poate de limpede — de doliu simbolic. Negru de văduvă, cu care Pieter van Huys, genialul iubitor de simboluri şi paradoxuri, o înveşmântase nu pentru soţ, ci pentru amantul asasinat.

Ovalul chipului îi era gingaş, perfect, iar asemănarea cu fecioarele renascentiste era subliniată în fiece nuanţă, în fiece amănunt. Nu o fecioară în genul italiencelor consacrate de Giotto, gospodine şi doici, chiar şi amante, sau al franţuzoaicelor, mame şi regine. Fecioară burgheză, soţie de curatori sau de nobili proprietari de unduioase câmpii cu castele, cătune, cursuri de apă şi clopotniţe ca aceea care se profila în peisaj, de partea cealaltă a ferestrei. Puţin cam trufaşă, nepăsătoare, senină şi rece, întruchipare a acelei frumuseţi nordice a la maniera ponentina, care a avut atâta succes în ţările sudului, Spania şi Italia. Şi ochii albaştri, sau care se ghiceau a fi astfel, cu privirea străină pentru cel care se uita la ea, atentă în aparenţă numai la carte, şi care, cu toate acestea, se dezvăluia pătrunzătoare, ca a tuturor femeilor flamande pictate de Van Huys, Van der Weyden, Van Eyck. Ochi enigmatici care nu ajungeau să descopere ceea ce priveau sau doreau să privească, ceea ce bănuiau. Ceea ce simţeau.

Aprinse altă ţigară. Gustul de tutun şi cel de votcă se amestecau aspre în gura ei. Îşi dădu la o parte părul de pe frunte şi apoi, apropiindu-şi degetele de suprafaţa tabloului, mângâie linia buzelor lui Roger de Arras. În luminozitatea aurie ce-l străjuia pe cavaler aidoma unei aure, gulerul de oţel strălucea cu o blândă licărire aproape mată, de metal foarte lustruit. Cu mâna dreaptă, uşor estompată de strălucirea aceea gingaşă, sub bărbia sprijinită de degetul mare, cu privirea aţintită la tabla de şah care simboliza viaţa şi moartea sa, Roger de Arras îşi înclina profilul de medalie veche, străin în aparenţă de femeia care citea în spatele lui. Dar gândul lui poate zbura departe de şah, spre acea Beatrice de Burgundia pe care n-o privea din orgoliu, din prudenţă sau doar din respect faţă de seniorul său. În acest caz, numai gândurile sale erau libere să i se consacre ei, în acelaşi fel în care, în clipa aceea, cele ale doamnei erau, poate, şi ele străine de paginile cărţii pe care o ţinea în mâini, iar ochii ei se desfătau, fără nevoia de a privi în direcţia lui, la vederea spatelui lat al cavalerului, a gestului elegant şi liniştit, poate la amintirea mâinilor şi pielii lui sau numai la ecoul tăcerii impuse, al privirii melancolice şi neputincioase pe care o stârnea în ochii lui îndrăgostiţi.

Oglinda veneţiană şi oglinda zugrăvită o încadrau pe Julia într-un spaţiu ireal, estompând limitele între cele două părţi ale suprafeţei tabloului. Lumina aurie o învălui şi pe ea când, foarte încet, aproape rezemându-se cu o mână de pluşul verde al mesei pictate, cu cea mai mare grijă pentru a nu doborî piesele de şah aşezate pe tablă, se aplecă spre Roger de Arras şi-l sărută uşor în colţul rece al buzelor. Iar când se întoarse, zări strălucirea Lânei de Aur pe catifeaua purpurie a pieptarului celuilalt jucător, Ferdinand Altenhoffen, duce de Ostenburg, ai cărui ochi o priveau ţintă, întunecaţi şi de nepătruns.

Când pendula bătu ora trei, scrumiera era plină de mucuri, iar ceaşca şi cafetiera aproape goale, printre cărţi şi hârtii. Julia se dădu pe spate în scaun şi privi în tavan, încercând să-şi pună ideile în ordine. Aprinsese toate luminile din încăpere, ca să alunge fantomele care o împresurau, iar limitele realităţii reveneau încetişor, reluându-şi treptat locul în timp şi în spaţiu.

Mai erau, conchise în cele din urmă, şi alte forme, mult mai practice pentru a aborda problema. Alt punct de vedere, fără îndoială cel potrivit, dacă Julia avea în vedere că, mai curând decât o Alicia, se putea socoti o Wendy mai măricică. Pentru a vedea astfel lucrurile, era de-ajuns să închidă ochii şi să-i deschidă iar, să privească tabloul lui Van Huys cum se priveşte orice tablou pictat cu cinci secole în urmă şi să-şi ia un creion şi hârtie. Aşa şi făcu, terminându-şi restul de cafea rece. La ora aceea, fără să-i fie deloc somn şi temându-se mai mult decât orice să nu alunece pe panta iraţionalului, nu era deloc o prostie să-şi pună în ordine ideile în lumina ultimelor evenimente. Absolut deloc. Aşa că se apucă să scrie:

I. Tablou datat la 1471. Partida de şah. Mister. Ce s-a întâmplat cu adevărat între Ferdinand Altenhoffen, Beatrice de Burgundia şi Roger de Arras? Cine a poruncit să fie omorât cavalerul? Ce legătură are şahul cu toate acestea? De ce a pictat Van Huys tabloul? De ce, după ce a scris cuvintele Quis necavit equitem, Van Huys le-a şters? Se temea să nu fie şi el omorât?

II. Îi povestesc toate acestea lui Menchu. Apelez la Alvaro. El e deja la curent; cineva l-a consultat în această privinţă. Cine?

III. Alvaro e găsit mort. Mort sau asasinat? Legătură evidentă cu tabloul sau poate cu vizita şi cercetarea mea. Există ceva pe care cineva doreşte să-l ţină secret? Descoperise Alvaro ceva important care mie îmi scapă?

IV. O persoană necunoscută (poate criminalul sau criminala) îmi trimite documentaţia adunată de Alvaro. Ce ştia Alvaro, considerat a fi primejdios de către alţii? Ce anume le convine acestor alte persoane să aflu eu şi ce anume nu le convine?

V. Ofemeie blondă duce plicul la Urbexpress. Are vreo legătură cu moartea lui Alvaro sau e o simplă intermediară?

VI. Moare Alvaro şi nu eu (pentru moment), cu toate că amândoi investigăm subiectul. Se pare că se doreşte să mi se uşureze munca sau să-mi fie orientată spre ceva necunoscut mie. Interesează oare tabloul pentru valoarea lui bănească? Interesează munca mea de restaurare? Interesează inscripţia? Interesează partida de şah? Interesează să se cunoască sau să se ignore anumite date istorice? Ce anume pune în legătură pe cineva din secolul XX cu o dramă petrecută în secolul al XV-lea?

VII. Întrebare fundamentală (deocamdată): Un posibil asasin ar beneficia de

o creştere a cotei tabloului la licitaţie? E ceva în plus în pictura aceasta, ceva ce n-am reuşit încă să descopăr?

VIII. Posibilitatea ca problema să nu constea în valoarea tabloului, ci în misterul partidei zugrăvite. Intervenţia lui Muñoz. Problemă de şah. Cum poate provoca acest mister o moarte după cinci veacuri? Nu-i doar ridicol, ci şi stupid. (Cred.)

IX. Sunt oare în pericol? Poate că se aşteaptă să mai descopăr ceva, să lucrez pentru ei fără să ştiu. Poate sunt în viaţă fiindcă mai au nevoie de mine.

Îşi aminti de ceva spus prima oară de Muñoz, în faţa tabloului lui Van Huys, şi se apucă să reconstituie pe hârtie. Şahistul vorbise de diverse niveluri în cadrul tabloului. Explicarea unuia dintre ele ar putea duce la înţelegerea ansamblului:

Nivelul 1. Scena dinăuntrul tabloului. Pardoseală în formă de tablă de şah care conţine personajele.

Nivelul 2. Personajele tabloului: Ferdinand, Beatrice, Roger.

Nivelul 3. Tabla de şah pe care două dintre personaje joacă partida.

Nivelul 4. Piese care simbolizează cele trei personaje.

Nivelul 5. Oglindă zugrăvită ce reflectă partida şi personajele, pe dos.

Cercetă rezultatul, trasând linii între niveluri, dar reuşi doar să stabilească tulburătoare corespondenţe. Cel de-al cincelea nivel le conţinea pe cele patru anterioare, primul era în legătură cu cel de-al treilea, al doilea cu al patrulea... Un cerc straniu ce se închidea de unde pornise.

(IMAGINE)

În realitate, îşi spuse pe când cerceta diagrama ciudată, toată povestea părea o mare pierdere de vreme. A stabili toate acele corespondenţe nu dovedea altceva decât spiritul alambicat al pictorului care a conceput tabloul. Moartea lui Alvaro nu s-ar putea lămuri niciodată astfel; alunecase în cadă sau fusese împins să alunece, la cinci sute de ani după ce fusese pictată Partida de şah. Oricare ar fi rezultatul tuturor acestor săgeţi şi tabele, nici Alvaro şi nici ea însăşi nu puteau fi reprezentaţi în tabloul lui Van Huys, al cărui autor nu le putea prevedea nicicând existenţa... Sau dacă a putut?... o întrebare tulburătoare începu să i se învârtească în cap. În faţa unui ansamblu de simboluri, cum era pictura aceea, îi revenea celui care o privea să-i atribuie semnificaţii, sau aceste semnificaţii erau acolo, înăuntrul ei, de la crearea ei?

Încă mai trasa săgeţi şi desena tabele când sună telefonul. Ridică iute capul, tresărind speriată şi privind aparatul de pe covor, fără a se hotărî să ridice

receptorul. Cine putea să sune la trei şi jumătate în zori? Nici unul din răspunsurile posibile n-o liniştea, şi telefonul mai sună de patru ori înainte ca ea să se mişte. Se duse în birou, încă şovăind, şi pe neaşteptate îşi zise că, dacă telefonul avea să amuţească înainte de a afla cine era la capătul firului, ar fi mult mai rău. Îşi imagină restul nopţii ghemuită pe sofa, privind îngrozită aparatul de telefon, aproape cu furie.

— Alo?

Oftatul de uşurare care-i scăpă de pe buze trebuie să fi fost auzit şi de Muñoz, care-şi întrerupse explicaţiile ca s-o întrebe dacă se simţea bine. Îi părea foarte rău că telefona la ora aceea, dar crezuse că merita s-o trezească. El însuşi era surescitat, de asta îşi îngăduise. Cum? Da, întocmai. De numai cinci minute problema... Mă auziţi?... Mai sunteţi la telefon? Vă spuneam că am aflat, cu toată certitudinea, ce piesă a luat calul alb.

VII. Cine l-a ucis pe cavaler?

„Piesele albe şi negre păreau să reprezinte diviziuni maniheiste între lumină şi întuneric, între bine şi rău, în însuşi spiritul omului."

G. Kasparov

— Nu puteam dormi, cu gândul întruna la povestea asta... Brusc, am înţeles că analizam unica mutare posibilă. Muñoz puse şahul de buzunar pe masă; alături desfăcuse schiţa, mototolită şi plină de adnotări. Chiar şi aşa, nu-mi venea să cred. Am zăbovit un ceas revăzând totul încă o dată, de sus în jos.

Se aflau într-un drugstore deschis toată noaptea, lângă o fereastră mare prin care se putea vedea largul bulevard pustiu. Abia dacă mai era lume în local: câţiva actori de la un teatru vecin şi o jumătate de duzină de noctambuli de ambele sexe. Lângă arcurile de siguranţă electronică ale porţii, un paznic cu uniformă paramilitară căsca uitându-se la ceas.

— Fiţi foarte atentă — şahistul arătă spre schiţă şi apoi spre mica tablă de şah. Refăcuserăm ultima mişcare a reginei negre, care a trecut de la B^ la C^ dar nu cunoşteam ce mutare anterioară a pieselor albe a obligat-o la aceasta... Vă amintiţi? Luând în considerare ameninţarea celor două turnuri albe, am hotărât că turnul care se află la B^ a putut veni din oricare din căsuţele de pe rândul 5; dar asta nu justifică fuga reginei negre, căci celălalt turn alb, cel de la B^, i-ar fi dat şah înainte... Se prea poate, să spunem, ca turnul să fi luat o piesă neagră în B^. Dar ce piesă? Aici ne-am oprit.

— Şi ce piesă a fost? Julia cerceta tabla de şah; jocul ei geometric cu

pătrate albe şi negre nu mai era un spaţiu necunoscut, ci se putea aventura în el ca într-un teren familiar. Aţi spus că veţi afla, studiindu-le pe cele din afara tablei...

— Aşa am şi făcut. Am studiat la rând fiecare piesă luată, ajungând la o concluzie surprinzătoare:

ABCDEFGH

— Ce piesă a putut lua turnul acesta la D^?... — Muñoz privi tabla cu ochi istoviţi de nesomn, de parcă ignora încă realmente răspunsul. Nu un cal negru, căci amândoi se mai află pe tablă... Nici un nebun, fiindcă pătratul B^ este alb, iar nebunul negru care se mişcă pe diagonală B^ în căsuţele albe nu s-a clintit din loc. E aici, la C^, cu ambele sale căi de ieşire închise de pionii care n-au fost puşi în joc...

— A fost poate un pion negru, sugeră Julia.

Muñoz făcu un gest negativ.

— Posibilitatea asta mi-a luat mai mult timp ca s-o înlătur, fiindcă poziţia pionilor e partea cea mai confuză a partidei. Dar n-a putut fi nici un pion negru, deoarece cel aflat în A^ provine de la C^. Ştiţi că pionii suprimă pe diagonală, şi acesta a luat, se pare, două piese albe la B^ şi A^... În privinţa celorlalţi patru pioni negri, e limpede că au fost luaţi departe de căsuţele astea. N-ar fi putut să se afle niciodată la B^.

— Atunci a putut fi numai turnul negru care e în afara tablei. Turnul alb trebuie să-l fi suprimat pe cel negru la B^.

— Imposibil. Prin dispunerea pieselor în jurul căsuţei A^, este evident că turnul negru a fost luat acolo, pe locul lui iniţial, fără să ajungă să facă o mişcare. Luat de un cal alb, cu toate că, în acest caz, contează mai puţin cine...

Julia ridică privirea de pe tablă, descumpănită.

— Nu reuşesc să vă înţeleg... Asta înlătură orice piesă neagră. Cine a suprimat turnul alb la B^?

Muñoz zâmbi pe jumătate, fără nici un aer de suficienţă. Părea doar amuzat de întrebarea Juliei sau de răspunsul pe care avea să i-l dea.

— În realitate, nimic. Nu, nu mă priviţi aşa. Pictorul ăsta al dumneavoastră era şi un maestru când era vorba să ofere piste false... Fiindcă nimeni n-a luat nimic la B^ — îşi încrucişă braţele aplecându-şi fruntea peste mica tablă de şah şi rămase aşa, în tăcere. Apoi o privi pe Julia, înainte de a atinge dama neagră cu un deget. Dacă ultima mutare a pieselor albe n-a fost o ameninţare a turnului la dama neagră, asta înseamnă că o piesă albă a trebuit să descopere, mutând, şahul dat de turnul alb damei negre... Mă refer la o piesă albă care s-ar fi aflat la B^

sau la B^. Van Huys trebuie să fi râs mult în sinea lui, ştiind că prin mirajul celor două turnuri avea să-i joace o festă nemaipomenită celui care ar încerca să-i dezlege ghicitoarea.

Julia schiţă alene un gest afirmativ din cap. O simplă frază a lui Muñoz făcea ca un colţ al tablei, care până atunci părea nemişcat, fără însemnătate, să se umple de posibilităţi infinite. Era o magie deosebită în felul în care bărbatul acela era capabil să-i călăuzească pe ceilalţi în complexul labirint în alb şi negru ale cărei chei ascunse le ţinea el. Ca şi cum ar fi în stare să se orienteze printr-o reţea de conexiuni invizibile, neobişnuite, care s-ar fi stabilit pe sub tablă, fiind de-ajuns să se refere la ele ca să capete viaţă, apărând la suprafaţă într-un mod atât de evident, încât erai surprins că nu le-ai văzut înainte.

— Înţeleg, răspunse după câteva clipe. Piesa aceasta albă proteja dama neagră de turn. Şi, dispărând, a lăsat dama neagră în şah.

— Întocmai.

— Şi ce piesă a fost?

— Poate reuşiţi să aflaţi chiar dumneavoastră.

— Un pion alb?

— Nu. Unul a fost suprimat la A^ sau B^, iar celălalt era prea departe. Nici ceilalţi n-au putut fi.

— Nu-mi trece nimic altceva prin cap, pe cuvânt.

— Uitaţi-vă bine la tablă. Aş putea să vă spun eu de la început; dar ar însemna să vă privez de o plăcere care, cred, merită... Gândiţi-vă în linişte — arătă localul, strada pustie, ceştile de cafea de pe masă. Nu ne presează nimic.

Julia se concentră asupra tablei. După o clipă scoase o ţigară, fără să-şi ia ochii de la piese, şi schiţă un zâmbet indefinibil.

— Cred că am înţeles, anunţă, precaută.

— Spuneţi.

— Nebunul care se mişcă în diagonală pe căsuţele albe este la F^, intact, şi n-a avut timp să vină de la singurul său loc iniţial posibil, B^, deoarece B^ e pătrat negru... — se uită la Muñoz, aşteptând o confirmare, înainte de a continua. Vreau să spun că ar fi avut nevoie de cel puţin —numără cu degetul pe tablă — trei mutări pentru a merge de la B^ acolo unde se află acum... Asta înseamnă că nu nebunul a lăsat-o pe regina neagră în şahul turnului alb când s-a mişcat. Am dreptate?

— Aveţi perfectă dreptate. Continuaţi.

— N-a putut fi nici regina albă, acum la E^, cea care a lăsat descoperit şahul. Şi nici regele alb... În privinţa nebunului alb care se mişcă pe căsuţele negre, şi se află în afara tablei fiindcă a fost suprimat, niciodată n-a putut fi la B^

— Foarte bine, întări Muñoz. De ce?

— Pentru că B^ e căsuţă albă. Pe de altă parte, dacă acest nebun ar fi mutat în diagonală pe căsuţele negre de la B^, l-am vedea încă pe tablă, şi totuşi nu-i acolo. Presupun că a fost luat cu mult înainte, în alt moment al partidei.

— Raţionamentul este corect. Ce ne rămâne atunci?

Julia privi tabla şi o uşoară înfiorare îi străbătu spatele şi braţele, de parcă ar fi atins-o tăişul unui cuţit. Acolo rămânea doar o piesă la care nu se referise încă.

— Rămâne calul, spuse, înghiţind în sec, fără voia ei în şoaptă. Calul alb.

Muñoz se înclină spre ea, grav.

— Calul alb, aşa-i — rămase o vreme tăcut, fără să se mai uite la tablă, ci la Julia. Calul alb, care a mutat de la B^ la C^ şi în mişcarea aceasta a lăsat descoperită dama neagră, punând-o în pericol... Şi acolo, la C^ dama neagră a luat calul, pentru a se feri de ameninţarea turnului şi pentru a câştiga o piesă — Muñoz tăcu din nou, încercând să verifice dacă nu uita ceva important, iar apoi strălucirea ochilor i se stinse la fel de brusc, ca şi cum cineva ar fi apăsat pe un întrerupător. Îşi luă ochii de la Julia, pe când strângea cu o mână piesele şi cu cealaltă închidea tabla, de parcă prin gestul acesta ar fi considerat că intervenţia lui în toată afacerea se încheiase.

— Dama neagră, repetă ea uluită, simţindu-şi, aproape putându-şi auzi zgomotul minţii care lucra în mare viteză.

— Da, Muñoz dădu din umeri. Dama neagră a ucis cavalerul... Orice o fi însemnând asta.

Julia îşi dusese la gură ţigara, ajunsă scrum, şi trase lung, pentru ultima oară, arzându-şi degetele, înainte de a o arunca pe jos.

— Înseamnă, şopti, încă năucită de revelaţie, că Ferdinand Altenhoffen era nevinovat..., râse aspru şi privi, neîncrezătoare, schiţa partidei care se afla încă pe masă. Apoi întinse mâna şi puse degetul arătător pe căsuţa C^, şanţul de la Poarta de Răsărit al fortăreţei din Ostenburg, acolo unde fusese asasinat Roger de Arras. Înseamnă, adăugă, scuturată de fiori, că Beatrice de Burgundia a poruncit să fie ucis cavalerul.

— Beatrice de Burgundia?

Julia încuviinţă. Acum totul părea atât de clar, atât de evident, încât s-ar fi luat la palme că n-a fost în stare s-o descopere înainte. Totul era înfăţişat în partidă şi în tabloul însuşi, era limpede. Van Huys înregistrase totul cu mare grijă, până şi cel mai mic amănunt.

— N-a putut fi altfel, zise... Dama neagră, fireşte; Beatrice, ducesă de Ostenburg — şovăi, căutându-şi cuvintele — Târfă nenorocită.

Şi văzu totul cu desăvârşită limpezime: pictorul în atelierul său dezordonat, mirosind a uleiuri şi terebentină, mişcându-se prin clarobscur la lumina unor lumânări de seu aşezate foarte aproape de tablou. Amesteca pigment de cupru cu

răşină ca să obţină un verde rezident, care să sfideze timpul. Apoi îl aplica lent, cu trăsături estompate succesive, completând pliurile pluşului care acoperea masa, până ascundea inscripţia Quis necavit equitem, pe care abia de câteva săptămâni o scrisese cu orpiment. Erau nişte caractere gotice frumoase şi îi părea rău să le facă să dispară, de bună seamă pentru totdeauna; însă ducele Ferdinand avea dreptate: „E prea evident, maestre Van Huys".

Lucrurile trebuie să se fi petrecut cam aşa, şi totuşi bătrânul spunea ceva printre dinţi pe când mânuia pensula, aplicând alene trăsături pe tabloul ale cărui culori, proaspăt pictate în ulei, ieşeau în evidenţă cu nuanţe nespus de vii la lumina lumânărilor. Poate că în momentele acelea îşi freca ochii obosiţi şi-şi mişca uşor capul. Privirea lui nu mai era aceeaşi de la o vreme; anii nu treceau în zadar. Îi scădea puterea de concentrare, chiar şi pentru unica plăcere care izbutea să-l facă să uite pictura, în timpul lui liber, iarna, când zilele erau scurte şi lumina prea firavă ca să mânuiască pensulele: jocul de şah. O pasiune împărtăşită cu regretatul micer[1] Roger, care i-a fost în viaţă protector şi prieten şi care, în ciuda rangului şi poziţiei, nu s-a ferit niciodată să-şi păteze pieptarul de vopsele, când îl vizita la atelier ca să joace o partidă printre uleiuri, argilă, pensule şi tablouri neterminate. Priceput ca nimeni altcineva să alterneze întrecerea cu piesele cu lungi discuţii despre artă, dragoste şi război. Sau cu acea idee stranie a lui, de atâtea ori repetată, şi care acum suna a cumplită premoniţie: şahul ca joc pentru cei cărora le place să se plimbe, cu insolenţă, prin beregata Diavolului.

Tabloul era gata. Pe vremea când era mai tânăr, Pieter van Huys îşi însoţea de obicei ultima trăsătură de penel cu o scurtă rugăciune, mulţumindu-i lui Dumnezeu că l-a ajutat să ducă la bun sfârşit o nouă operă; însă anii i-au pecetluit buzele şi totodată i-au făcut ochii să i se usuce şi pletele cenuşii. Aşa încât se mărgini să schiţeze un uşor gest de încuviinţare cu capul, lăsând penelul într-o ulcică de lut cu diluant, şi-şi şterse degetele pe ponositul şorţ de piele. Apoi ridică sus de tot sfeşnicul, dându-se un pas înapoi. Să-l ierte Dumnezeu, dar îi era peste putinţă să nu simtă un sentiment de orgoliu. Partida de şah întrecea cu prisosinţă comanda făcută de domnul duce. Fiindcă acolo se afla totul: viaţa, frumuseţea, dragostea, moartea, trădarea. Tabloul acela era o operă de artă ce avea să-i supravieţuiască, lui şi celor înfăţişaţi în el. Şi bătrânul maestru flamand simţi în suflet adierea caldă a imortalităţii.

A văzut-o pe Beatrice de Burgundia, ducesă de Ostenburg, aşezată lângă fereastră, citind *Poema trandafirului şi a cavalerului*, cu o rază de soare ce-i ajungea pieziş pe un umăr, iluminând paginile împodobite cu miniaturi. Îi văzu mâna, de culoarea fildeşului, unde lumina făcea să scânteieze inelul de aur, tremurând uşor, ca o frunză de copac când abia dacă adie o briză gingaşă. Poate

iubea şi era nefericită, iar mândria ei n-a putut suporta respingerea din partea acelui bărbat care îndrăznea să-i refuze ceea ce nici chiar Lancelot nu i-a refuzat reginei Guenievre... Sau poate nu se întâmplase aşa, ci arbaletierul mercenar se răzbuna pentru dispreţul de după agonia unei vechi pasiuni, o ultimă sărutare şi o despărţire necruţătoare... Norii fugeau deasupra peisajului, în fundal, pe cerul albastru al Flandrei, şi doamna stătea mai departe adâncită în gânduri, cu cartea în poală. Nu. Era imposibil să fi fost aşa, căci niciodată Ferdinand Altenhoffen n-ar fi adus omagiu unei trădări, şi nici Pieter van Huys nu şi-ar fi pus în joc arta şi ştiinţa în tabloul acela... Era de preferat să creadă că ochii plecaţi nu priveau drept în faţă fiindcă ascundeau o lacrimă. Că rochia de catifea neagră era doliu pentru propria-i inimă, străpunsă de aceeaşi săgeată de arbaletă ce şuierase pe lângă şanţ. O inimă ce se pleca în faţa raţiunii de stat, a mesajului cifrat al vărului ei, ducele Charles de Burgundia: pergamentul cu mai multe îndoituri şi sigiliul rupt pe care-l mototoli în mâinile-i reci, rămasă fără grai de atâta zbucium, înainte de a-l a de la flacăra unei lumânări. Un mesaj confidenţial, transmis de agenţi secreţi. Intrigi şi pânze de păianjen ţesute în jurul ducatului şi al viitorului său, care era cel al Europei. Gruparea franceză, gruparea burgundă. Războiul surd al cancelariilor, la fel de nemilos precum cel mai sângeros câmp de luptă: fără eroi şi cu acei călăi îmbrăcaţi în dantele, ale căror arme erau pumnalul, otrava şi arbaleta... Vocea sângelui, datoria impusă de familie, nu cereau nimic care mai apoi să nu fie alinat de o spovedanie cum se cuvine. Numai prezenţa ei, la ceasul şi în ziua stabilite, la fereastra din turnul de la Poarta de Răsărit, unde la fiecare asfinţit îşi punea camerista să-i perie părul. Fereastră sub care Roger de Arras se plimba în fiecare zi la aceeaşi oră, singur, meditând la iubirea-i imposibilă şi la nostalgiile sale.

Da. Poate că doamna neagră îşi pleca privirea, aţintită asupra cărţii din poală, nu pentru că ar fi citit, ci pentru că plângea. Dar se putea să fie şi din pricină că nu se încumeta să se uite făţiş în ochii pictorului, care întruchipau, la urma urmelor, privirea lucidă a Eternităţii şi a Istoriei.

L-a văzut pe Ferdinand Altenhoffen, prinţ nefericit, bătut de vânturile răsăritului şi apusului, într-o Europă ce se schimba prea repede după gustul lui. L-a văzut resemnat şi neputincios, prizonier al propriei sale persoane şi al veacului său, lovindu-şi ciorapii de mătase cu mănuşile din piele de căprioară, tremurând de furie şi durere, incapabil să-l pedepsească pe asasinul singurului prieten pe care-l avusese toată viaţa. L-a văzut rememorând, rezemat de o coloană din sala plină de tapiserii şi flamuri, anii de tinereţe, visele împărtăşite, admiraţia pentru flăcăul care s-a dus la război şi s-a întors acoperit de cicatrice şi de glorie. Încă mai răsunau în încăpere hohotele sale de râs, vocea-i senină şi cumpănită, cuvintele-i grave ca şi cum ar fi vorbit cu sine însuşi, dar cu glas tare,

complimentele galante adresate doamnelor, sfaturile lui hotărâte, sunetul şi căldura prieteniei lui... Dar el nu mai era acolo. Plecase într-un loc întunecos.

"Şi ce-i mai rău, maestre Van Huys, ce-i mai rău, bătrâne prietene, bătrâne pictor care-l iubeai aproape la fel de mult ca mine, ce-i mai rău e că nu-i loc de răzbunare; ea, ca şi mine, ca el însuşi, este doar jucăria altora mai puternici: a celor care hotărăsc, fiindcă au banii şi puterea, căci secolele vor şterge Ostenburgul de pe hărţile trasate de cartografi... N-am un cap pe care să-l tai pe mormântul prietenului meu; şi chiar de-aş avea, n-aş putea s-o fac. Numai ea ştia, şi a tăcut. L-a omorât cu tăcerea ei, lăsându-l să vină, ca în fiecare asfinţit — am şi eu iscoadele mele bine plătite — la şanţul de la Poarta de Răsărit, atras de cântecul mut de sirenă care-i împinge pe bărbaţi să-şi înfrunte destinul. Acest destin ce pare adormit sau orb, până când, într-o zi, deschide ochii şi ne priveşte.

Nu există, după cum vezi, răzbunare cu putinţă, maestre Van Huys. Numai mâinilor şi geniului tău o încredinţez şi nimeni n-o să-ţi plătească vreodată un tablou la preţul pe care ţi-l voi plăti eu pentru acesta. Vreau dreptate, de-ar fi să fie doar pentru mine. Chiar de-ar fi ca ea să ştie că eu ştiu, şi pentru ca cineva, în afară de Dumnezeu, când vom fi cu toţii cenuşă precum Roger de Arras, să poată şti, de asemenea. Aşa încât pictează acest tablou, maestre Van Huys, pentru numele lui Dumnezeu, pictează-l. Vreau ca totul să fie surprins în el şi să fie opera ta cea mai bună, cea mai înspăimântătoare. Picteaz-o, şi fie ca Diavolul, pe care l-ai zugrăvit odată călărind alături de el, să ne ia pe toţi."

Şi l-a văzut, în sfârşit, pe cavaler, cu pieptarul străpuns de cuţit şi ciorapii purpurii, cu un lanţ de aur la gât şi un pumnal atârnând la cingătoare zadarnic, plimbându-se la căderea nopţii pe lângă şanţul de la Poarta de Răsărit, singur, fără nici un scutier care să-i tulbure meditaţia. L-a văzut ridicându-şi ochii către fereastra ogivală şi zâmbind; abia o părere de zâmbet, distant şi melancolic. Un zâmbet din acelea care lasă să se întrevadă amintiri, iubiri şi primejdii, precum şi intuirea propriului destin. Şi poate că Roger de Arras îl ghiceşte pe arbaletierul ascuns care, de pe partea cealaltă a unui crenel ciuntit, printre pietrele căruia cresc strâmb ierburi felurite, îşi întinde coarda arbaletei şi-i ţinteşte coastele. Şi dintr-o dată înţelege că toată viaţa lui, drumul nesfârşit, luptele purtate în armura-i scrâşnitoare, răguşit şi plin de sudoare, îmbrăţişările unor trupuri de femeie, cei treizeci şi opt de ani pe care-i duce în spinare ca pe o povară grea, se sfârşesc exact aici, în acest loc şi în acest moment, şi că nimic nu va mai exista după ce va simţi lovitura. Şi-l copleşeşte o milă nespus de adâncă faţă de sine, fiindcă i se pare nedrept să se săvârşească astfel în zori de zi, străpuns de săgeţi ca un animal. Şi ridică o mână fină şi frumoasă, bărbătească, din cele care te poartă îndată cu gândul la spada pe care a învârtit-o, la frâiele de care a tras, la pielea pe care a mângâiat-o, la pana de pasăre pe care a muiat-o într-o călimară,

înainte de a scrie cu înfloriturі cuvinte pe un pergament... Ridică mâna aceasta în chip de protest pe care-l ştie zadarnic, pentru că printre altele nu-i foarte sigur în faţa cui trebuie s-o ridice. Şi vrea să strige, dar îşi aminteşte că-şi datora lui însuşi să se poarte cu demnitate. Din pricina asta duce mâna cealaltă la pumnal şi se gândeşte că măcar aşa, cu o armă, chiar de-ar fi doar aceasta, e mai cavalereşte să moară... Şi aude vâjâitul arbaletei şi-şi spune, în treacăt, că trebuie să se ferească de traiectoria ucigaşă; dar ştie că o săgeată e mai iute decât omul. Şi simte că sufletul îi picură alene un bocet amar pentru sine, pe când caută cu deznădejde în memorie un Dumnezeu căruia să-i încredinţeze căinţa sa. Şi descoperă surprins că nu se căieşte de nimic, deşi nici nu i se pare prea limpede că ar exista, în zorii acelei zile, un Dumnezeu dispus să asculte.

Atunci simte lovitura. Au mai fost odinioară şi altele, unde acum are cicatrice; dar ştie că aceasta n-o să lase vreo urmă. Nici nu doare; pur şi simplu i se pare că sufletul îi fuge prin gură. Atunci se pogoară brusc noaptea neîndurătoare şi, înainte de a se adânci în ea, înţelege că de data aceasta va fi veşnică. Iar când Roger de Arras strigă, nu mai este în stare să-şi audă propria voce.

VIII. Cel de-al patrulea jucător

„Piesele de şah erau necruţătoare. Îl fascinau şi-l absorbeau. Era o adevărată oroare în faptul acesta, dar şi unica armonie. Pentru că ce mai există pe lume în afară de şah?°

V. Nabokov

Muñoz zâmbi pe jumătate, cu gestul acela mecanic şi distant ce părea să nu-l angajeze la nimic, nici măcar la încercarea de a inspira simpatie.

— Aşadar, despre asta era vorba, spuse în şoaptă, potrivindu-şi pasul cu cel al Juliei.

— Da — mergea cu capul plecat, cufundată în gânduri. Apoi îşi scoase o mână din buzunarul scurtei, ca să-şi dea la o parte părul de pe faţă. Acum ştiţi toată povestea... Aveţi dreptul, cred. Vi l-aţi câştigat.

Şahistul privi înaintea lui, meditând asupra dreptului obţinut de curând.

— Mda, mormăi.

Mergeau în tăcere, fără grabă, unul lângă altul. Era frig. Străzile mai înguste şi înfundate erau încă în beznă şi lumina felinarelor se reflecta pe alocuri pe asfaltul umed, cu sclipiri de vernis proaspăt. Încetul cu încetul, umbrele din colţurile mai vizibile prindeau să se desluşească o dată cu lumina plumburie ce

se înfiripa alene, în capul bulevardului, unde contururile edificiilor, profilate contre-jour, se preschimbau din negre în cenuşii.

— Şi există vreun motiv deosebit, întrebă Muñoz, ca să-mi fi ascuns până acum restul poveştii?

Ea îl cercetă cu coada ochiului înainte de a-i răspunde. Nu părea ofensat, ci vag interesat, privind cu un aer absent strada pustie dinaintea lor, cu mâinile în buzunarele trenciului şi gulerul ridicat până la urechi.

— M-am gândit că poate nu doreaţi să vă complicaţi viaţa.

— Înţeleg.

Zgomotul unui camion de gunoi îi întâmpină când dădură colţul. Muñoz se opri un moment s-o ajute să treacă printre două tomberoane goale.

— Şi ce vă gândiţi să faceţi acum? întrebă.

— Nu ştiu. Să termin restaurarea, cred. Şi să scriu un raport amănunţit cu toată povestea. Graţie dumneavoastră o să fiu oarecum faimoasă.

Muñoz asculta distrat, de parcă se gândea la altceva.

— Şi ce se întâmplă cu ancheta poliţiei?

— Până la urmă vor găsi un asasin, dacă există — întotdeauna se întâmplă aşa.

— Bănuiţi pe cineva?

Julia izbucni în râs.

— Sfinte Dumnezeule, sigur că nu, medită ea o clipă, făcând o grimasă. Cel puţin aşa sper... — îl privi pe şahist. Îmi închipui că a investiga o crimă care poate nici n-a fost crimă e foarte asemănător cu ce aţi făcut dumneavoastră cu tabloul.

Muñoz îţi rotunji buzele zâmbind pe jumătate.

— Totul e o chestiune de logică, presupun, răspunse. Şi poate asta-i ceva comun unui şahiat şi unui detectiv... — miji ochii, şi Julia nu-şi putu da seama dacă vorbea serios sau în glumă. Se spune că Sherlock Holmes juca şah.

— Citiţi romane poliţiste?

— Nu. Deşi ceea ce citesc de obicei seamănă puţin cu aşa ceva.

— De pildă?

— Cărţi de şah, bineînţeles. Şi jocuri de matematică, probleme de logică... Lucruri de genul ăsta.

Traversară bulevardul pustiu. Ajungând pe celălalt trotuar, Julia îşi cercetă iar însoţitorul, pe furiş. Nu părea un om înzestrat cu o inteligenţă extraordinară. De altfel, se îndoia că-i mersese prea bine în viaţă. Văzându-l cum păşea cu mâinile în buzunare, cu gulerul uzat al cămăşii şi urechile mari deasupra trenciului vechi, dădea impresia de a nu fi altceva decât era de fapt: un funcţionar obscur, a cărui unică evadare din mediocritate era lumea

combinaţiilor, problemelor şi soluţiilor pe care şahul i le putea oferi. Partea cea mai curioasă la el era privirea care se stingea îndată ce se îndepărta de tabla de şah; felul acela de a-şi înclina capul, ca şi cum ceva i-ar apăsa parca tare vertebrele gâtului, îndoindu-i-le într-o parte; ca şi cum astfel s-ar strădui ca lumea din afară să se prelingă pe lângă el fără să-l atingă mai mult decât strictul necesar. Amintea oarecum de soldaţii prizonieri care mergeau cu capul în jos, în vechile filme documentare de război. Aerul lui era neîndoios al celui învins înainte de bătălie, al celui care zi de zi deschide ochii şi se trezeşte înfrânt.

Şi totuşi, mai era ceva. Explicând o mutare, urmând firul încâlcit al expunerii, în făptura lui Muñoz licărea sclipirea fugară a ceva solid, chiar strălucitor. De parcă, în ciuda aparenţei, înăuntrul lui ar fi pulsat un extraordinar talent logic, matematic, sau cum Dumnezeu o mai fi, care dădea siguranţă, autoritate indiscutabilă cuvintelor şi gesturilor lui.

I-ar fi plăcut să-l cunoască mai bine. Înţelese că nu ştia nimic despre el, în afară de faptul că juca şah şi era contabil. Dar acum era prea târziu. Sarcina lui se terminase şi ar fi fost greu să se întâlnească din nou.

— A fost ciudată legătura noastră, spuse cu glas tare.

Muñoz îşi lăsă privirea să-i rătăcească împrejur câteva clipe, de parcă ar fi căutat o confirmare a acelor cuvinte.

— A fost o legătură obişnuită în şah..., răspunse. Dumneavoastră şi cu mine, împreună în răstimpul unei partide, zâmbi din nou, în felul acela vag care nu înseamnă nimic. Sunaţi-mă când vreţi să mai jucaţi.

— Mă descumpăniţi, spuse ea spontan. Cu adevărat.

Se opri şi se uită la ea, surprins. Nu mai zâmbea.

— Nu înţeleg.

— Nici eu, la drept vorbind. Julia şovăi puţin, nesigură de terenul în care se mişca. Dumneavoastră păreţi două persoane diferite; timid şi retras uneori, cu un fel de stângăcie emoţionantă... Dar e de-ajuns să intervină ceva legat de şah, ca să arătaţi o siguranţă uimitoare.

— Şi...? Lipsit de orice expresie, şahistul părea că aşteaptă restul raţionamentului.

— Atât, nimic altceva, şovăi, oarecum ruşinată de propria-i indiscreţie, iar apoi râse de ea însăşi cu o grimasă. Îmi imaginez că e absurd, la ceasul acesta al dimineţii. Iertaţi-mă.

Stătea în picioare în faţa ei, cu mâinile în buzunarele trenciului, cu mărul lui Adam proeminent peste gulerul descheiat al cămăşii şi având nevoie de un bărbierit ca lumea, cu capul puţin aplecat spre stânga, de parcă ar chibzui la cele auzite de curând. Dar nu mai părea descumpănit.

— Mda, zise, făcând un gest cu bărbia, dând să se înţeleagă că era edificat,

cu toate că Julia nu reuşea să afle în ce privinţă anume. Apoi se uită în urma ei, de parc-ar fi aşteptat ca cineva să-i mai spună un cuvânt uitat.

Şi atunci a făcut ceva de care tânăra avea să-şi amintească întotdeauna cu stupoare. Chiar acolo, într-o clipă, în doar vreo şase fraze, la fel de nepăsător şi rece ca şi când s-ar fi referit la o a treia persoană, el i-a rezumat viaţa, sau cel puţin aşa a crezut Julia. S-a întâmplat, spre uluirea fetei, într-o secundă, fără scuze şi nici inflexiuni, cu aceeaşi precizie pe care Muñoz o folosea pentru a comenta mişcările de şah. Şi când termină, rămânând iar tăcut, doar atunci zâmbetul vag îi reveni pe buze, ca şi cum gestul acela ar fi implicat o uşoară ironie faţă de sine, faţă de omul descris cu câteva clipe înainte şi faţă de care, în fond, jucătorul de şah nu simţea nici compasiune, nici dispreţ, ci un fel de solidaritate plină de dezamăgire şi înţelegere. Şi Julia rămase locului, în faţa lui, fără să ştie ce să spună un lung răstimp, întrebându-se cum naiba bărbatul acela, care nu prea era amator de cuvinte, fusese în stare să explice totul cu atâta precizie. Şi astfel află de un copil care juca în minte şah pe tavanul dormitorului său, când tata îl pedepsea că nu-şi făcea lecţiile; şi mai află de femei capabile să demonteze cu minuţiozitate de ceasornicar resorturile care pun în mişcare un bărbat; şi află de singurătatea ce-l înconjura sub aripa eşecului şi de lipsa speranţei. Toate acestea i-au venit în minte Juliei, pe neaşteptate, fără să aibă răgazul să se gândească măcar, şi la sfârşit, care aproape că păru a fi începutul, nu era prea sigură ce parte anume din toată povestea îi fusese istorisită de el şi ce parte fusese imaginată de ea însăşi. Presupunând, după toate cele întâmplate, că Muñoz ar fi făcut ceva mai mult decât să-şi adâncească puţin capul între umeri şi să zâmbească precum gladiatorul istovit, nepăsător în privinţa semnului făcut cu arătătorul, în sus ori în jos, ce anume îi va decide soarta. Şi când jucătorul de şah încetă să mai vorbească, în cele din urmă, dacă într-adevăr vorbise, şi lumina brumărie a zorilor îi cădea pe o jumătate de chip, lăsând cealaltă jumătate în negură, Julia înţelese cu precizie desăvârşită ce însemna pentru bărbatul acela mica tablă cu şaizeci şi patru de pătrate albe şi negre: câmpul de bătălie în miniatură unde se săvârşea însuşi misterul vieţii, al succesului şi al eşecului, al forţelor cumplite şi ascunse ce conduc destinul oamenilor.

În mai puţin de un minut află toate acestea. Şi, de asemenea, semnificaţia acelui zâmbet care nu reuşea niciodată să pună stăpânire întru totul pe buzele lui. Şi înclină încetişor capul, fiindcă era o tânără inteligentă şi înţelesese; iar el privi cerul şi spuse că se făcuse tare frig. Apoi ea scoase pachetul de ţigări, oferindu-i una, şi el acceptă, şi asta a fost prima şi penultima dată când l-a văzut pe Muñoz fumând. O porniră din nou mai departe, până ajunseră la casa Juliei. Era hotărât că acolo era locul unde şahistul avea să iasă din toată povestea, încât ea îi întinse mâna ca să i-o strângă pe a lui şi să-şi ia rămas bun. Însă în clipa aceea fata se

uită la interfon şi văzu un plic micuţ, precum cele pentru cărţile de vizită, îndoit şi strecurat în dreptul butonului de la locuinţa ei. Când îl deschise şi scoase cartonaşul dinăuntru, îşi dădu pe loc seama că Muñoz nu putea încă să plece. Şi că aveau să se mai întâmple şi alte lucruri, nimic bun, înainte ca el s-o poată face.

— Nu-mi place, zise César, iar Julia observă tremurul degetelor care ţineau portţigaretul de fildeş. Nu-mi place deloc ca un nebun să umble slobod pe aici, jucându-se cu tine de-a Fantomas.

Se părea că vorbele anticarului au fost semnalul pentru ca toate ceasurile din magazin să înceapă să bată, unul după altul sau simultan, pe diverse tonuri care mergeau de la murmurul gingaş la acordurile grave ale pendulelor greoaie, cele patru sferturi ale orei nouă. Dar coincidenţa n-o făcu pe Julia să zâmbească. O privea pe Lucinda lui Bustelli, nemişcată în clopotul ei de sticlă, şi se simţea la fel de fragilă ca ea.

— Nici mie nu-mi place. Dar nu sunt prea sigură că putem alege.

Îşi luă ochii de la bibeloul de porţelan şi şi-i îndreptă spre masa stil Regence pe care Muñoz îşi pusese mica-i tablă de şah, reproducând acolo, încă o dată, poziţia pieselor din partida lui Van Huys.

— De-ar cădea în mâinile mele, ticălosul, şoptea César, aruncând încă o privire bănuitoare cărţii de vizită pe care Muñoz o ţinea de un colţ, de parcă era un pion pe care nu ştia unde să-l plaseze. Ca glumă depăşeşte ridicolul...

— Nu-i o glumă, obiectă Julia. Uiţi de bietul Alvaro?

— Să-l uit? Anticarul îşi duse la gură portţigaretul, dând afară fumul cu grabă nervoasă. Ce n-aş da să-l uit!

— Şi, totuşi, are sens, zise Muñoz.

Se uitară amândoi la el. Străin de efectul cuvintelor lui, şahistul continua să ţină cartea de vizită în mână, rezemându-se de masă, deasupra tablei de şah. Încă nu-şi scosese trenciul, şi lumina care intra prin glasvandul cu panouri montate pe un cadru de metal dădea o nuanţă albastră bărbiei sale nerase, scoţând în evidenţă cearcănele datorate insomniei, sub ochii istoviţi.

— Dragul meu prieten, îi spuse César, pe jumătate incredul, în mod politicos, pe jumătate ironic, cu un anumit respect. Mă bucur că sunteţi capabil să găsiţi un tâlc la toate astea.

Muñoz ridica din umeri, fără să-i dea atenţie anticarului. Era evident că se adâncea în noua problemă, în hieroglifele de pe cartonaş :

Tb3?... Pd7 — d5+ (imagine)

Muñoz mai zăbovi o clipă cercetând cifrele, comparându-le cu poziţia pieselor de pe tablă. Apoi ridică ochii spre César şi în cele din urmă îi aţinti asupra Juliei.

— Cineva — şi cu acel cineva, fata simţi cum o străbate un fior, de parcă ar fi deschis în clipa aceea o uşă apropiată şi nevăzută — pare interesat de partida de şah care se joacă în acest tablou... — îşi întredeschise ochii şi făcu un gest de încuviinţare, ca şi cum dintr-o tainică raţiune ar putea intui intenţiile misteriosului amator de şah. Oricine ar fi el, cunoaşte desfăşurarea partidei şi ştie, sau îşi închipuie, că i-am dezvăluit secretul în sens invers. Fiindcă propune să mute mai departe; să continue jocul pornind de la poziţia pe care o ocupă piesele în tablou.

— Sunteţi pus pe glume, zise César.

În răstimpul unei tăceri stânjenitoare, Muñoz îşi aţinti privirea asupra anticarului.

— Eu nu glumesc niciodată, zise în cele din urmă, ca si când ar fi reflectat dacă se cuvenea să aducă precizarea aceea. Şi cu atât mai puţin când este vorba de şah — făcu gestul de a lovi cartonaşul cu arătătorul. Vă asigur că exact asta e ceea ce face: continuă partida din punctul în care a lăsat-o pictorul. Uitaţi-vă pe tablă:

A B C D E F G H

— ... Observaţi. Muñoz arăta cartea de vizită. Tb3?... Pd7 — d5+. Acest Tb3 înseamnă că albele mută turnul care este la B^ şi-l duc la B^. Îl însoţeşte un semn de întrebare, pe care eu îl interpretez că ni s-ar sugera această mişcare. Aceasta ne îngăduie să deducem că noi jucăm cu albele, iar adversarul cu negrele.

— Foarte verosimil, comentă César. În fond, e sinistru de-a binelea.

— Nu ştiu dacă e sinistru sau nu, dar e exact ceea ce face. Ne spune: „eu joc cu negrele şi vă poftesc să mutaţi turnul acela la B^"... Înţelegeţi? Dacă acceptăm jocul, trebuie să mişcăm cum ne sugerează, cu toate că am putea alege altă mutare mai potrivită. De pildă, să luăm pionul negru care se află la B^ cu pionul alb din A^... Sau cu turnul alb de la B^... — se opri o clipă, absorbit, ca şi cum mintea lui ar fi pătruns în mod automat posibilităţile pe care le oferea combinaţia pe care tocmai o menţionase, iar apoi clipi, revenind cu un efort vizibil la situaţia reală. Adversarul nostru consideră de la sine înţeles că-i acceptăm provocarea şi că am mutat turnul alb la B^, ca să ne ferim regele alb de o posibilă mişcare laterală spre stânga a damei negre şi, în acelaşi timp, cu turnul

acesta întărit de celălalt şi de calul alb, să ameninţăm cu şah mat regele negru aflat în căsuţa A^... Şi din toate acestea deduc că-i place riscul.

Julia, care urmărea pe tablă explicaţiile lui Muñoz, ridică ochii spre şahist. Era sigură că desluşise în cuvintele lui o urmă de admiraţie faţă de jucătorul necunoscut.

— De ce spuneţi asta?... Cum puteţi şti ce-i place şi ce nu?

Muñoz îşi afundă capul între umeri, muşcându-şi buza de jos.

— Nu ştiu, răspunse după o ezitare. Fiecare joacă şah după cum îi e firea. Cred că v-am explicat asta o dată — puse cartea de vizită pe masă, lângă tablă. Pd7 — d5+ înseamnă că negrele aleg acum să joace înaintând pionul pe care-l au la D^ până la D^ şi dau şah regelui alb... Această cruciuliţă lângă cifre înseamnă şah. Tălmăcind: suntem în pericol. Un pericol pe care-l putem evita luând pionul acela cu cel alb aflat la E^.

— Da, spuse César. În privinţa mutărilor, de acord. Însă nu înţeleg ce are asta a face cu noi. Ce legătură există între aceste mutări şi realitate?

Muñoz făcu un gest ambiguu, de parcă i s-ar fi cerut prea mult. Julia văzu că ochii jucătorului de şah îi căutau pe ai ei, îndepărtându-se după nici o secundă.

— Nu ştiu care e legătura exactă. Poate e vorba de o înştiinţare, de un anunţ. Asta n-am cum s-o ştiu... Dar următoarea mutare logică a negrelor, după ce le-a fost luat pionul în D^, ar fi să dea din nou şah regelui alb, ducând calul negru de la D^ la B^... Astfel stând lucrurile, există o singură mutare pe care o pot face albele spre a evita şahul, menţinându-se totodată poziţia de asediu la regele negru: să ia calul negru cu turnul alb. Turnul care se află la B^ o să ia calul de la B^. Luaţi seama acum la poziţia de pe tablă:

ABCDEFGH

Rămaseră toţi trei tăcuţi, nemişcaţi, studiind noua dispoziţie a pieselor. Julia avea să comenteze mai târziu că în clipa aceea, cu mult înainte de a înţelege semnificaţia hieroglifelor, a presimţit că tabla încetase să mai fie o simplă alternanţă de pătrate albe şi negre pentru a se preface într-un loc real ce reprezenta cursul propriei sale vieţi. Şi, ca şi cum tabla s-ar fi preschimbat în oglindă, descoperi ceva familiar în mica piesă de lemn care o reprezenta pe regina albă, în căsuţa ei. Era vulnerabilă în chip patetic în vecinătatea ameninţătoare a pieselor negre.

Dar César a fost primul care şi-a dat seama.

— Dumnezeule, spuse.

Şi cuvântul sună atât de ciudat pe buzele lui agnostice, încât Julia îl privi,

alarmată. Anticarul îşi aţintise ochii asupra tablei şi mâna care ţinea portţigaretul i se oprise la câţiva centimetri de gură, ca şi cum înţelegerea, subită, ar fi paralizat gestul abia început.

Julia se uită din nou la tabla de şah, simţindu-şi sângele cum îi pulsează surd în încheieturile de la mâini şi la tâmple. Nu era capabilă să vadă altceva decât regina albă fără apărare, dar simţea pericolul ca un lest greu în spinare. Atunci ridică ochii spre Muñoz, cerând ajutor, şi văzu că jucătorul de şah îşi mişca, gânditor, capul, pe când o cută adâncă, verticală, îi brăzda fruntea. Apoi, zâmbetul vag, pe care ea i-l mai văzuse în alte rânduri, îi flutură o clipă pe buze, dar nu era nici o fărâmă de umor în el. Era o grimasă fugară, puţin întristată, ca a cuiva care, fără voia lui, se vede obligat să recunoască talentul unui adversar. Şi Julia simţi cum o năpădeşte o teamă ascunsă, vie, căci înţelese că până şi Muñoz era impresionat.

— Ce se întâmplă? întrebă, nefiind în stare să-şi recunoască propria voce. Pătratele tablei îi jucau pe dinaintea ochilor.

— Se întâmplă, zise César, schimbând o privire gravă cu Muñoz, că mişcarea turnului alb ţinteşte acum spre regina neagră... Nu-i aşa?

Jucătorul de şah îşi aplecă bărbia, în semn de încuviinţare.

— Da, spuse după o clipă. În partidă, dama neagră, care înainte era la adăpost, rămâne descoperită... — se opri un moment; a se aventura pe drumul interpretărilor extraşahistice era un domeniu unde nu părea să se mişte în largul lui. Asta poate însemna că jucătorul invizibil ne comunică ceva: certitudinea lui că misterul tabloului a fost rezolvat. Dama neagră...

— Beatrice de Burgundia, şopti fata.

— Da. Beatrice de Burgundia. Dama neagră care, pesemne, a mai omorât o dată.

Ultimele cuvinte ale lui Muñoz rămaseră în aer, ca şi cum n-ar fi aşteptat răspuns. César, care stătea tăcut, întinse mâna şi scutură delicat scrumul ţigării într-o scrumieră, cu gestul meticulos al celui care trebuie să facă ceva pentru a păstra contactul cu realitatea. Apoi se uită în preajmă, de parcă în vreunul din tablourile sau obiectele din magazinul său de antichităţi s-ar fi aflat răspunsul la întrebările pe care toţi şi le puneau.

— Coincidenţa e absolut incredibilă, dragii mei, zise. Asta nu poate fi ceva real.

Ridică în sus mâinile şi le lăsă să cadă, într-un gest de neputinţă. Muñoz se mărgini să dea stângaci din umeri, în trenciul şifonat.

— Aici nu-i nici o coincidenţă care că stea în picioare. Cine a plănuit asta e un maestru.

— Şi ce se întâmplă cu regina albă? întrebă Julia.

Muñoz îi susţinu câteva secunde privirea şi-şi îndreptă o mână spre tablă, oprind-o la numai câţiva centimetri de piesă, ca şi când nu s-ar încumeta s-o atingă. Apoi semnală cu arătătorul turnul negru la C^.

— Se întâmplă că poate fi luat, spuse calm.

— Da, văd; Julia era decepţionată; crezuse că avea să se simtă mai puternic impresionată când cineva îi va confirma cu voce tare supoziţia. Dacă am înţeles eu bine, faptul de a fi descoperit secretul tabloului, adică vinovăţia doamnei negre, se oglindeşte în această mutare a turnului la B^... Şi dama albă se află în pericol, căci a fost silită să se retragă la loc sigur, şi nu să cutreiere tabla, complicându-şi viaţa. E morală, domnule Muñoz?

— Mai mult sau mai puţin.

— Dar toate acestea s-au întâmplat acum cinci secole, protestă César. Numai mintea unui nebun...

— Poate că e vorba de un nebun, îşi dădu cu părerea Muñoz, obiectiv. Dar juca, sau joacă, al naibii de bine şah.

— Şi poate că a mai ucis o dată, adăugă Julia. Acum, cu câteva zile în urmă, în secolul douăzeci. Pe Alvaro.

César ridică o mână scandalizat, de parcă ar fi fost o indiscreţie.

— Opreşte-te aici, prinţesă. Ne zăpăcim de-a binelea. Nici un asasin nu supravieţuieşte cinci veacuri. Şi un simplu tablou nu e în stare să omoare.

— Depinde.

— Îţi interzic să spui prostii. Şi nu mai amesteca lucruri diferite. Pe de o parte, avem un tablou şi o crimă săvârşită acum cinci sute de ani... Pe de alta, îl avem pe Alvaro mort...

— Şi trimiterea documentelor.

— Dar nimeni n-a demonstrat încă dacă cel care le-a trimis e una şi aceeaşi persoană cu cel care l-a omorât pe Alvaro... Ba e chiar cu putinţă ca nenorocitul de el să-şi fi spart într-adevăr capul în baie — anticarul ridică trei degete. În al treilea rând, cineva încearcă să joace şah... Asta-i tot. Nu există dovezi care să lege toate astea între ele.

— Tabloul.

— Asta nu-i o dovadă. E o ipoteză. César îl privi pe Muñoz. Nu-i aşa?

Jucătorul de şah tăcea, renunţând să se pronunţe, iar César se uită la el cu ciudă. Julia arătă spre cartonaşul de pe masă, lângă tabla de şah.

— Vreţi dovezi? zise brusc, fiindcă tocmai atunci pricepuse despre ce era vorba. Iată una care leagă direct moartea lui Alvaro de jucătorul misterios... Cunosc prea bine fişele astea... Sunt cele folosite de Alvaro când lucra — făcu o pauză ca să-şi dea seama de sensul propriilor ei cuvinte. Cine l-a omorât, a putut lua şi un pumn de fişe de la el de acasă — meditä o clipă şi scoase un

Chesterfield din pachetul pe care-l ţinea în buzunarul scurtei. Iraţionala senzaţie de panică ce o copleşise cu câteva minute înainte se risipea încet, înlocuită de o teamă mai definită, precis conturată. Nu-i acelaşi lucru, îşi zise în chip de explicaţie, teama de teamă, de ceva nedesluşit şi ascuns, şi teama concretă de a muri asasinată de mâna unei fiinţe reale. Poate că amintirea lui Alvaro, a morţii lui în plină zi şi cu robinetele deschise, îi limpezea gândurile, gonindu-i alte temeri zadarnice. Îi era de-ajuns.

Îşi duse la gură ţigara şi o aprinse, sperând că gestul ar putea fi o demonstraţie de siguranţă de sine în faţa celor doi bărbaţi. Apoi slobozi prima gură de fum şi înghiţi în sec, simţindu-şi gâtul uscat, cu o senzaţie neplăcută. Avea nevoie imediat de o votcă. Sau de o jumătate de duzină de votci. Sau de un bărbat frumos, puternic şi tăcut, cu care să facă dragoste până la pierderea cunoştinţei.

— Şi acum? întrebă, cu tot calmul de care era în stare.

César îl privea pe Muñoz şi acesta o privea pe Julia. Ea îţi dădu seama că privirea şahistului devenise din nou opacă, lipsită de viaţă, de parcă totul ar fi încetat să-l mai intereseze, până când o nouă mutare i-ar solicita atenţia.

— Aşteptăm, spuse Muñoz, arătând spre tabla de şah. E rândul negrelor să mute.

Menchu era foarte surescitată, însă nu din pricina jucătorului misterios. Pe măsură ce Julia îi povestea, făcea ochii mari, într-atât încât, dacă ciuleai bine urechea, ai fi auzit îndărătul lor indiscretul clic al unei case automate ce aduna sume întregi. Cert e că, în materie de bani, Menchu se arăta întotdeauna lacomă. Şi în momentul acela, tot calculând beneficii, era grozav de lacomă, fără îndoială.

Lacomă şi zăpăcită, adăugă Julia în sinea ei, căci abia dacă-şi arătase îngrijorarea faţă de existenţa unui posibil asasin amator de şah. Credincioasă propriului ei personaj, cel mai bun mijloc al lui Menchu când avea de rezolvat probleme era să se poarte ca şi când acestea n-ar fi existat. Nefiind dispusă să se uite cu atenţie mult timp la ceva concret, poate şi plictisită să-l aibă în casă pe Max pe post de gorilă protectoare — asta îngreuna alte aventuri —, proprietara galeriei hotărâse să-şi schimbe modul de a privi toată povestea. Era acum vorba doar de o curioasă serie de coincidenţe, sau de o glumă stranie şi probabil inofensivă, născocită de cineva cu un ciudat simţ al umorului, ale cărui raţiuni îi scăpau tocmai pentru că erau ingenioase. Era versiunea cea mai liniştitoare, mai ales când era în joc un câştig serios. În privinţa morţii lui Alvaro, oare Julia nu auzise niciodată vorbindu-se despre erori judiciare?... Ca asasinarea lui Zola de

către tipul acela, Dreyfuss, ori poate o fi fost invers; şi Lee Harvey Oswald, între alte gafe de genul ăsta. Pe deasupra, oricui i se întâmpla să alunece în baie o dată în viaţă. Sau cam aşa ceva.

— Cât despre Van Huys, stai să vezi. O să scoatem o groază de bani cu el.

— Şi ce facem cu Montegrifo?

Erau puţini clienţi în galerie; două doamne în vârstă, care conversau lângă o pictură mare în ulei, de factură clasică, un peisaj marin, şi un domn îmbrăcat în gri-închis, care se tot uita la raftul cu gravuri. Menchu îşi puse o mână în şold, de parcă ar fi fost patul unui revolver, etalând o clipire teatrală pe când cobora vocea.

— Va accepta de voie, de nevoie, draga mea.

— Crezi?

— Cum îţi spun. Sau acceptă, sau trecem de partea duşmanului, zâmbi, sigură pe sine. Cu antecedentele tale şi tot scenariul ăsta minunat despre ducele de Ostenburg şi despre stricata de consoartă legitimă a lui, Sotheby's sau Christie's ne vor primi cu braţele deschise. Iar Paco Montegrifo nu-i prost deloc... — păru să-şi amintească ceva. Fiindcă veni vorba: diseară bem o cafea cu el. Fă-te frumoasă.

— Bem?

— Tu şi cu mine. A telefonat de dimineaţă, numai lapte şi miere. Ce miros nemaipomenit are ticălosul.

— Pe mine nu mă băga în încurcături.

— Nu-i nici o încurcătură. Insist să vii şi tu. Nu ştiu ce i-ai făcut, fată dragă. Şi când te gândeşti că eşti aşa slăbuţă!

Tocurile lui Menchu — pantofi confecţionaţi manual, extrem de scumpi, dar cu doi centimetri mai înalţi decât era necesar — lăsau urme dureroase pe mocheta bej. În galeria ei, printre luminile indirecte, tonurile deschise şi spaţiile mari, predomina ceea ce numea César de obicei artă barbară: fibre acrilice şi guaşe combinate cu colaje, montaje din pânză de sac alternând cu chei franceze ruginite, sau ţevi de plastic lângă volane de automobil vopsite în albastru celest erau nota dominantă, şi numai uneori, uitat în vreun ungher îndepărtat al sălii, apărea un portret sau un peisaj de factură mai convenţională, întocmai ca un oaspete incomod, deşi necesar ca să justifice pretinsa amplitudine de criterii ale unei amfitrioane snoabe. Şi totuşi, galeria îi aducea bani lui Menchu; până şi César se vedea obligat să o recunoască, scrâşnind din dinţi, pe când îşi amintea cu nostalgie de vremurile în care, pentru sala de şedinţe a oricărui consiliu de administraţie, era neapărat necesar un tablou respectabil, comme il faut, prevăzut cu patina potrivită şi rama groasă de lemn aurit, în locul acelor deliruri postindustriale atât de asortate cu spiritul — bani de plastic, mobilier de plastic,

artă de plastic — noilor generaţii care ocupau respectivele birouri, după ce înainte trecuseră pe acolo decoratori extrem de scumpi reprezentând ultima tendinţă.

Paradoxuri ale vieţii: Menchu şi Julia contemplau în momentul acela o curioasă combinaţie de nuanţe în roşu şi verde, care răspundea titlului exagerat de Sentimente, ieşită cu câteva săptămâni în urmă de pe paleta lui Sergio, ultima nebunie romantică a lui César, pe care anticarul îl recomandase, având însă decenţa de a-şi feri pudic privirea când a pomenit acest subiect.

— Oricum îl voi vinde, oftă Menchu, resemnată, după ce amândouă îl priviră un răstimp. În realitate, totul se vinde. E de necrezut.

— César îţi e foarte recunoscător, spuse Julia. Şi eu de asemenea.

Menchu strâmbă din nas, dezaprobator.

— Asta-i ce mă deranjează. Că, pe deasupra, mai şi justifici năbădăile prietenului tău, anticarul. I-a cam venit vremea să se cuminţească puţin, nebunul bătrân.

Julia repezi un pumn ameninţător sub nasul prietenei sale.

— Nu te lua de el. Ştii doar că César e sacru.

— Ştiu, fată dragă. Veşnic îmi tot dai cu César, şi asta de când te cunosc... — privi tabloul lui Sergio, supărată. Voi ar trebui să mergeţi la psihanalist, vi s-a ars o siguranţă. Vă şi văd parcă întinşi alături pe divan, dându-i zor cu încâlcitul ăla de Freud: „Să vedeţi, domnule doctor, de mică nu voiam să mă culc cu tata, ci să dansez vals cu anticarul. Care, în plus, mai e şi homo, dar mă adoră..." Ce mai încurcătură, fetiţo!

Julia îşi privi prietena fără chef să zâmbească.

— Asta-i o impertinenţă! Ştii prea bine natura relaţiei dintre mine şi el.

— Cum să n-o ştiu!

— Atunci, du-te naibii! Ştii prea bine... — se opri şi pufni, furioasă pe sine. E absurd. Ori de câte ori vorbeşti de César, ajung să mă justific.

— Fiindcă e ceva tulbure în povestea voastră, scumpo. Aminteşte-ţi că şi când erai cu Alvaro...

— Lasă-mă în pace cu Alvaro! Vezi-ţi de Max al tău!

— Max al meu, cel puţin, îmi dă ce am eu nevoie... Dar ia spune-mi, ce-i cu şahistul ăla pe care l-aţi scos din mânecă? Mor de curiozitate să-i arunc o privire.

— Muñoz? Julia nu se putu abţine să nu zâmbească. Te-ar decepţiona. Nu-i genul tău... Şi nici al meu — reflectă câteva clipe; niciodată nu-i trecuse prin cap să-l privească dintr-un unghi descriptiv. Are aspect de funcţionar ca în filmele în alb-negru.

— Dar ţi-a rezolvat treaba cu Van Huys. Menchu fâlfâi din pleoape cu admiraţie ştrengărească, elogiindu-l pe jucătorul de şah. O fi având el vreun

talent.

— În felul lui, poate fi strălucit... Însă nu întotdeauna. Într-un moment îl vezi foarte sigur pe el, raţionând cu precizia unei maşini, şi brusc se stinge, devenind şters chiar sub ochii tăi. Atunci începi să-i observi gulerul uzat al cămăşii, trăsăturile comune, şi te gândeşti că, precis, e unul din tipii căruia îi miros ciorapii.

— E căsătorit?

Julia dădu din umeri. Se uita spre stradă, dincolo de vitrina unde erau expuse două tablouri şi câteva obiecte de ceramică decorativă.

— Nu ştiu. Nu-i dintre cei puşi pe confidenţe — medită asupra spuselor ei, descoperind că nici nu se gândise vreodată la aşa ceva, căci Muñoz o interesa nu atât ca fiinţă umană, ci mai ales ca instrument pentru rezolvarea unei probleme. Doar cu o zi în urmă, cu puţin înainte de a găsi biletul în uşă, când erau gata să-şi ia rămas-bun, se interesase oarecum, pentru prima oară, de viaţa lui particulară. Eu aş zice că e însurat. Sau că a fost... Există în el anumite ravagii pe care le putem pricinui numai noi, femeile.

— Şi ce părere are César despre el?

— Îl place. Îmi închipui că îl amuză acest gen de persoană. Se poartă cu el plin de curtoazie, uneori cam ironică... De parcă ar simţi o mică tresărire de gelozie când Muñoz se arată strălucitor analizând o mutare. Dar de cum îşi ia ochii de la tabla de şah, Muñoz redevine o fiinţă comună şi César se linişteşte.

Se întrerupse, uimită. Se uita mai departe spre stradă prin vitrină şi tocmai vedea, pe partea cealaltă, oprită lângă bordură, o maşină care i se păru cunoscută. Unde o mai văzuse înainte?

Trecu un autobuz care-i ascunse vederea maşinii. Tulburarea ce i se oglindea pe chip îi atrase atenţia lui Menchu.

— Ce se întâmplă?

Mişcă uşor capul, descumpănită. După autobuz, trecu un camion cu marfă, oprindu-se la un semafor, şi era imposibil de văzut dacă maşina mai era acolo. Dar ea o zărise. Era un Ford.

— Ce se întâmplă?

Menchu se uita când la ea, când la stradă, fără să înţeleagă. Simţind un gol în epigastru, senzaţie stingheritoare pe care în ultimele zile ajunsese s-o cunoască prea bine, Julia rămase nemişcată, numai ochi şi urechi, ca şi cum privirea ei, străduindu-se din răsputeri, ar fi fost în stare să străbată caroseria camionului şi să verifice dacă maşina mai era acolo. Un Ford albastru.

O copleşea teama. O simţea furnicându-i blând de-a lungul trupului, zvâcnindu-i la încheieturile mâinilor şi la tâmple. La urma urmelor, îşi zise, era posibil ca cineva s-o urmărească. Să o fi făcut demult, când Alvaro şi ea... Un

Ford albastru cu geamurile fumurii.

Pe neaşteptate, îşi aduse aminte. Parcat în şir dublu în dreptul agenţiei de mesagerie, trecând peste un semafor pe roşu în dimineaţa aceea ploioasă, pe bulevard. Umbră întrezărită uneori prin perdeaua de la fereastra ei, pe stradă în jos, sau în plin trafic, când ici, când colo... De ce să nu fie vorba de acelaşi automobil?

— Julia, fetiţo. Menchu părea îngrijorată de-a binelea. Te-ai făcut pa-lidă.

Camionul era tot acolo, oprit la semaforul roşu. Poate era doar o coincidenţă. Lumea era plină de maşini albastre şi cu geamurile fumurii. Făcu un pas spre vitrină, băgându-şi mâna în geanta de piele pe care o ţinea pe umăr. Alvaro în cadă, sub robinetele deschise. Căută pe bâjbâite, ocolind pachetul de ţigări, bricheta, pudriera. Atinse patul revolverului Derringer cu un soi de consolare victorioasă, de ură exaltată faţă de maşina aceea acum invizibilă ce întruchipa umbra fricii. Ticălosule, îşi zise, şi mâna care strângea arma în buzunar începu să tremure şi de groază, şi de furie. Ticălosule, oricine ai fi tu, chiar dacă azi e rândul pieselor negre să mute, o să te învăţ eu să joci şah... Şi în faţa ochilor uimiţi ai lui Menchu, ieşi în stradă strângând din dinţi, cu privirea aţintită la camionul care ascundea automobilul. Traversă printre două maşini parcate pe trotuar, tocmai în momentul în care semaforul se schimba în verde. Se feri de o bară de protecţie, auzi nepăsătoare un claxon în spate, fiind gata să scoată revolverul din geantă, împinsă de nerăbdarea de a vedea camionul trecând şi, în sfârşit, printr-un nor de fum de la gazele de eşapament, ajunse pe partea cealaltă a străzii în clipa în care vedea cum un Ford albastru cu geamuri fumurii, a cărui placă de înmatriculare se termina cu literele TH, se pierdea în trafic, pe stradă în sus, dispărând din ochii ei.

IX. Şanţul de la Poarta de Răsărit

AHILE : Ce se întâmplă atunci când găseşti un tablou înăuntrul tabloului pe care l-ai găsit mai înainte...?

ŢESTOASA: Exact ce-ai aşteptat dumneata: intri în acest tablou-în-tablou.

D.R. Hofstadter

— A fost într-adevăr prea mult, iubito. César îşi înfăşura spaghetele în furculiţă. Îţi dai seama?... Un cetăţean onorabil se opreşte din întâmplare la un semafor, la volanul maşinii sale nu mai puţin întâmplător de culoare albastră, şi vede apropiindu-se o fată frumoasă, numai foc şi pară, care, pe nepusă masă, vrea să tragă în el — se întoarse către Muñoz, parcă cerând ajutorul unei minţi

înţelepte... Nu-i un motiv să te ia cu leşin?

Jucătorul de şah opri mişcarea cocoloşului de pâine pe care-l frământa cu degetele, pe faţa de masă, dar nu-şi ridică ochii.

— N-a ajuns să tragă. Vreau să zic cu pistolul — preciză în şoaptă, obiectiv. Maşina a plecat înainte.

— Logic. César întinse o mână spre paharul cu vin roze. Semaforul era pe verde.

Julia lăsă tacâmurile lângă farfuria cu lasagna aproape neatinsă. O făcu violent, stârnind un zgomot ce-a meritat o privire întristată de dojană, pe care anticarul i-o adresă pe deasupra paharului.

— Ascultă, prostule. Maşina oprise înainte ca semaforul să fie roşu, deşi strada era liberă... Tocmai în faţa galeriei, înţelegi?

— Sunt sute de maşini aşa, iubire. César lăsă cu delicateţe paharul pe masă, îşi şterse din nou buzele şi afişă un zâmbet blând. Se prea poate să fi fost vorba, adăugă, coborând vocea până ajunse să adopte un ton sibilinic, de un admirator al virtuoasei tale prietene Menchu... Vreun musculos proxenet în devenire, aspirând să-l înlăture pe Max. Sau ceva de genul ăsta.

Julia simţi o iritare surdă. O scotea din fire că în momentele de criză César se baricada în agresivitatea lui ponegritoare, stil viperă bătrână. Dar nu voia să se lase pradă proastei dispoziţii certându-se cu el. Şi, mai ales, de faţă cu Muñoz.

— Putea să fie şi cineva — răspunse, după ce se înarmă cu răbdare şi numără în minte până la cinci — care, atunci când m-a văzut ieşind de la galerie, a decis s-o ia din loc, pentru orice eventualitate.

— Cred că nu-i absolut deloc probabil, scumpa mea. Pe cuvânt.

— Ai mai crezut că nu-i deloc probabil ca Alvaro să-şi fi spart capul şi apoi ai văzut ce s-a întâmplat.

Anticarul strânse din buze, ca şi cum aluzia ar fi nepotrivită, pe când arăta spre farfuria Juhei.

— O să ţi se răcească lasagna.

— La naiba cu lasagna. Vreau să ştiu ce părere ai tu. Şi vreau adevărul.

César îl privi pe Muñoz, însă acesta continua să-şi frământe cocoloşul de pâine, inexpresiv. Atunci îşi rezemă mâinile pe marginea mesei, aşezându-le simetric de fiecare parte a farfuriei, şi-şi aţinti privirea la vasul cu două garoafe, albă şi roşie, care împodobea mijlocul feţei de masă.

— Se prea poate să ai dreptate — îşi arcuia sprâncenele de parcă sinceritatea cerută şi afecţiunea pe care o simţea pentru Julia ar duce o luptă crâncenă în cugetul lui... Asta vrei să auzi? Ei bine, iată. Am spus-o — ochii albaştri o priviră cu duioşie calmă, scăpaţi de sardonica mască ce-i umbriseră până atunci. Mărturisesc că prezenţa acelei maşini mă nelinişteşte.

Julia îi aruncă o privire furioasă.

— Se poate şti, atunci, de ce-ai făcut pe prostul o jumătate de oră? — bătu cu degetele pe faţa de masă, nerăbdătoare. Nu, nu-mi spune. Ştiu bine. Tăticul nu vrea ca fetiţa să-şi facă griji, nu-i aşa? Voi fi mai liniştită cu capul în nisip, ca struţii... Sau ca Menchu.

— Lucrurile nu se rezolvă năpustindu-te asupra oamenilor fiindcă par suspecţi... Pe deasupra, dacă temerile se dovedesc justificate, poate fi chiar periculos. Vreau să spun periculos pentru tine.

— Aveam pistolul tău.

— Sper să n-ajung să regret vreodată că ţi-am dat acel Derringer. Asta nu-i o joacă. În viaţa reală, şi răufăcătorii pot avea pistol... Şi pot juca şah.

Ca şi cum s-ar fi referit la el, cuvântul şah păru să curme apatia lui Muñoz.

— La urma urmelor, murmură fără să se adreseze nimănui în special, şahul e o combinaţie de impulsuri ostile...

S-au uitat la el surprinşi; spusele lui n-aveau nici o legătură cu ce vorbeau ei. Muñoz privea în gol, de parcă nu s-ar fi întors încă dintr-o lungă călătorie în locuri îndepărtate.

— Mult stimatul meu prieten; spuse César, puţin enervat de întrerupere. N-am nici cea mai mică îndoială asupra adevărului zdrobitor al cuvintelor dumneavoastră, dar ne-ar plăcea să fiţi mai explicit.

Muñoz învârti cocoloşul de pâine cu degetele. Purta un sacou albastru demodat şi o cravată verde-închis. Vârfurile gulerului de la cămaşă, şifonate şi nu prea curate, erau îndreptate în sus.

— Nu ştiu ce să vă spun — îşi frecă bărbia cu degetele. Mi-am petrecut toate zilele astea bătându-mi capul cu problema noastră... şovăi din nou, de parcă şi-ar tot căuta cuvintele potrivite. Gândindu-mă la adversarul nostru.

— Ca Julia, îmi închipui. Sau ca mine. Toţi ne gândim la nenorocitul ăsta.

— Nu-i totuna. A-l numi nenorocit, cum faceţi dumneavoastră, presupune o judecată subiectivă... Ceva care nu ne ajută; şi ne poate abate atenţia de la ceea ce e cu adevărat important. Eu încerc să mă gândesc la el prin prisma singurului lucru obiectiv pe care-l avem până acum: mutările lui la şah. Vreau să spun... — îşi trecu un deget peste sticla aburită a paharului său de vin, neatins, şi tăcu o clipă de parcă gestul l-ar fi făcut să-şi piardă şirul micului său discurs. Stilul reflectă jucătorul... Cred că v-am vorbit odată despre asta.

Julia se înclină spre şahist, interesată.

— Vreţi să spuneţi că v-aţi petrecut zilele astea studiind serios personalitatea asasinului?... Că acum îl cunoaşteţi mai bine?

Zâmbetul vag se insinuă iar, doar o secundă, pe buzele lui Muñoz. Dar privirea îi era copleşitor de serioasă, constată Julia. Bărbatul acela nu ironiza

niciodată.

— Există jucători de multe feluri — îşi întredeschise pleoapele, părând să cerceteze ceva în depărtare, o lume familiară dincolo de pereţii restaurantului. Pe lângă stilul de joc, fiecare din ei are manii proprii, trăsături ce-l deosebesc de ceilalţi: Steinitz obişnuia să fredoneze din Wagner în timpul partidei; Morphy nu-şi privea niciodată adversarul până la mutarea decisivă... Alţii spun ceva în latină sau într-un argou născocit de ei... E un mod de a-şi descărca nervii, de a sta în aşteptare. Se poate întâmpla înainte sau după ce muţi o piesă. Aproape tuturor li se întâmplă.

— Şi dumneavoastră? întrebă Julia.

Şahistul şovăi, supărat.

— Cred că şi mie.

— Şi care e ticul dumneavoastră dejucător?

Muñoz îşi privi mâinile, fără a înceta să frământe cu degetele cocoloşul de pâine.

— Să mergem la Penjamo cu doi de haş.

— Să mergem la Penjamo cu doi de haş?

— Da.

— Şi ce înseamnă Să mergem la Penjamo cu doi de haş?

— Nu înseamnă nimic. Pur şi simplu spun asta printre dinţi, sau o gândesc, când fac o mutare decisivă, chiar înainte de a atinge piesa.

— Dar asta-i ceva cu totul iraţional...

— Ştiu prea bine. Dar, chiar iraţionale, gesturile sau ticurile au legătură cu felul de a juca. Şi asta e o informaţie asupra caracterului adversarului... Când e să analizezi un stil sau un jucător, orice dată e de folos. Petrosian, de pildă: era foarte defensiv, cu un mare simţ al pericolului; îşi petrecea timpul pregătind apărări la posibile atacuri, chiar înainte ca acestea să le treacă prin minte adversarilor lui...

— Un paranoic, spuse Julia.

— Vedeţi că nu-i greu deloc?... În alte cazuri, jocul reflectă egoism, agresivitate, megalomanie... Gândiţi-vă la cazul lui Steinitz, bunăoară: la şaizeci de ani, jura că e în legătură directă cu Dumnezeu şi că putea câştiga o partidă dându-i avantaj un pion şi piesele albe...

— Şi jucătorul nostru invizibil? întrebă César, care asculta atent, cu paharul la jumătatea drumului între masă şi buze.

— Pare a fi bun, răspunse Mnnoz fără să şovăie. Şi adesea jucătorii sunt oameni complicaţi... Un maestru îşi dezvoltă o intuiţie specială pentru a face mutarea potrivită şi un simţ al primejdiei în ce priveşte mutarea greşită. E un fel de instinct care nu se poate explica prin cuvinte... Când priveşte tabla, nu vede

ceva static, ci un câmp unde se întrepătrund o mulţime de forţe magnetice, inclusiv cele pe care el le are înăuntrul său — se uită la cocoloşul de pâine de pe faţa de masă preţ de câteva secunde, înainte de a-l da cu mare grijă la o parte, de parcă ar fi fost vorba de un pion minuscul de pe o tablă de şah imaginară. E agresiv şi-i place să rişte. Faptul acesta de a nu apela la damă pentru a-şi proteja regele... Strălucita decizie de a recurge la pionul negru şi apoi la calul negru pentru a menţine presiunea asupra regelui al 3, lăsând în suspensie, ca să ne tortureze, un posibil schimb de dame... Vreau să spun că bărbatul acesta...

— Sau femeia aceasta, îl întrerupse Julia.

Şahistul o privi nehotărât.

— Nu ştiu ce să cred. Unele femei joacă bine şah, dar sunt puţine... În acest caz, mutările adversarului nostru, sau ale adversarei noastre, dovedesc o anume cruzime, iar eu aş spune că şi o curiozitate puţin sadică... În genul pisicii căreia îi place să se joace cu şoarecele.

— Să recapitulăm — Julia număra cu arătătorul pe degetele unei mâini: adversarul nostru e probabil un bărbat, şi mai puţin probabil o femeie, cu o mare siguranţă de sine, cu im caracter agresiv, crud, şi cu un soi de sadism de voyeur. Corect?

— Cred că da. În plus, îi place primejdia. Respinge, asta sare în ochi, clasica abordare care-l trece pe jucătorul cu piesele negre pe planul doi, în rol defensiv. Pe deasupra, are o bună intuiţie asupra mişcărilor adversarului... E capabil să se pună în locul altora.

César îşi arcui buzele până slobozi şoptit un şuierat de admiraţie şi-l privi pe Muñoz cu reînnoit respect. Şahistul adoptase un aer distant, ca şi cum gândurile lui s-ar fi îndreptat iar undeva departe.

— La ce vă gândiţi? întrebă Julia.

Muñoz zăbovi puţin înainte de a răspunde.

— La nimic special... Adesea, pe o tablă, lupta nu se dă între două şcoli de şah, ci între două filosofii... între două forme de a concepe lumea.

— Albe şi negre, nu-i aşa? preciză César, de parcă ar recita un poem de demult. Binele şi răul, cerul şi infernul, şi toate aceste minunate antiteze.

— E posibil.

Muñoz făcuse un gest care-i mărturisea neputinţa de a analiza chestiunea într-un mod riguros ştiinţific. Julia îi observă fruntea lată şi cearcănele adânci. Luminiţa care o fascina atât de mult părea agresivă în ochii osteniţi ai jucătorului de şah, şi se întrebă cât avea să treacă până se va stinge din nou, ca în alte rânduri. Când strălucirea era acolo, simţea un adevărat interes să pătrundă în fiinţa lui, să-l cunoască pe bărbatul acela taciturn din faţa ei.

— Şi care-i şcoala dumneavoastră?

Şahistul păru surprins de întrebare. Făcu un gest spre pahar, oprindu-se la jumătate, şi mâna îi rămase pe faţa de masă, nemişcată. Paharul era tot neatins, de când un chelner servise vinul, la începutul mesei.

— Nu cred că aparţin vreunei şcoli, răspunse în şoaptă; uneori dădea impresia că a vorbi despre el însuşi îi rănea într-un mod intolerabil simţul pudorii. Presupun că sunt dintre cei care consideră şahul ca o formă de terapie... Uneori mă întreb cum faceţi dumneavoastră, cei care nu jucaţi, să scăpaţi de nebunie sau de melancolie... Aşa cum v-am mai spus odată, există oameni care joacă pentru a câştiga, ca Alehin, ca Lasker sau Kasparov... Ca aproape toţi marii maeştri. Şi, cred, ca acest misterios jucător invizibil... Alţii, ca Steinitz, Przepiorka, preferă să-şi demonstreze teoriile sau să execute mutări strălucite... — şovăi înainte de a continua; era evident că nu putea să nu se refere la el însuşi.

— În ce vă priveşte..., îl ajută Julia.

— În ce mă priveşte, eu nu sunt nici agresiv, nici nu mă hazardez.

— De asta nu câştigaţi niciodată?

— În forul meu lăuntric mă gândesc că pot câştiga; că, dacă mi-o propun, nu voi pierde nici o singură partidă. Dar cel mai cumplit rival al meu sunt eu însumi — îşi atinse vârful nasului, aplecând capul puţin într-o parte. Odată am citit ceva: omul nu s-a născut ca să rezolve problema lumii, ci ca să afle unde e problema... Poate din cauza asta nu încerc să rezolv nimic. Mă adâncesc în partidă pentru partida în sine şi, uneori, când par că studiez tabla, visez de fapt cu ochii deschişi; divaghez asupra unor mutări diferite, ale altor piese, sau calculez şase, şapte sau mai multe mutări înaintea celei care-l preocupă pe adversarul meu...

— Şah în stare pură, precizează César, care se arăta admirativ, poate fără voie, şi urmărea îngrijorat felul în care Julia se apleca peste masă ca să-l asculte pe şahist.

— Nu ştiu, replică Muñoz. Dar aşa păţesc mulţi pe care-i cunosc. Partidele pot dura ceasuri, în timpul cărora familiile, problemele, slujba rămân în afară... Asta-i ceva comun tuturor. Se întâmplă însă că, pe când unii văd jocul ca o luptă pe care trebuie s-o câştige, alţii îl vedem ca un tărâm de visare şi de combinaţii spaţiale, unde victoria sau înfrângerea sunt cuvinte fără sens.

Julia luă pachetul de ţigări de pe masă, scoase una şi o lovi uşor la un capăt de sticla ceasului pe care-l purta la încheietură, pe partea interioară. Pe când César se înclina să-i ofere foc, ea îl privi pe Muñoz.

— Dar înainte, când ne vorbeaţi de lupta între două filosofii, vă refereaţi la asasin, la jucătorul negru. De data asta păreţi cu adevărat dornic să câştigaţi... Nu?

Privirea şahistului se pierdu iar într-un punct nedeterimnat din spaţiu.

— Cred că da. De data asta vreau să câştig.

— De ce?

— Instinctul. Eu sunt un şahist; un bun jucător. Cineva mă provoacă, şi asta mă obligă să-mi concentrez atenţia asupra mişcărilor lui. Adevărul e că n-am de ales.

César zâmbi, ironic, aprinzându-şi şi el una din ţigările sale cu filtru aurit.

— Cântă, o, muză — recită pe un ton de parodie glumeaţă —, mânia viteazului Muñoz, care hotărăşte să-şi părăsească în sfârşit cortul... Prietenul nostru pleacă, în fine, la război. Până acum oficia doar ca un fel de consilier străin, aşa că mă bucur să-l văd în cele din urmă că depune jurământul. Erou malgré lui, dar erou în cele din urmă. Păcat — o umbră îi întunecă fruntea, netedă şi palidă —că e vorba de un război îndrăcit de subtil.

Muñoz se uita plin de interes la anticar.

— E ciudat că spuneţi aşa ceva.

— De ce?

— Pentru că jocul de şah este, într-adevăr, un înlocuitor al războiului; dar şi ceva mai mult... Mă refer la paricid — le aruncă o privire nesigură, parcă rugându-i să nu-i ia prea în serios cuvintele. E vorba să dai şah la rege, înţelegi?... Să-ţi omori tatăl. Eu aş spune că şahul are a face, mai mult decât cu arta războiului, cu arta crimei.

O tăcere de gheaţă străbătu masa. César se uita la buzele acum închise ale şahistului, pe când îşi mijea ochii, de parcă l-ar fi deranjat fumul de la propria-i ţigară; ţinea portţigaretul de fildeş între degetele de la mâna dreaptă, cu cotul sprijinit de stânga. Privirea-i exprima admiraţie sinceră, ca şi când Muñoz ar fi deschis chiar atunci o poartă ce ar ascunde mistere de nepătruns.

— Impresionant, spuse în şoaptă.

Şi Julia părea fascinată de jucătorul de şah, dar nu-i privea gura, cum făcea César, ci ochii. Mediocru şi neînsemnat în aparenţă, bărbatul acela, cu urechi mari şi aer timid şi neglijent, ştia perfect despre ce anume vorbea. În labirintul misterios a cărui simplă apreciere făcea să te treacă fiori de neputinţă şi teamă, Muñoz era singurul care ştia să interpreteze semnele, fiind în posesia cheilor pentru a intra şi a ieşi, fără să-l devoreze Minotaurul. Şi acolo, în restaurantul italienesc, în faţa resturilor reci de lasagna, din care abia dacă gustase, Julia şi-a dat seama cu certitudine matematică, aproape ca la şah, că, în felul lui, bărbatul acela era cel mai puternic dintre ei trei. Judecata ei nu era întunecată de prejudecăţi împotriva adversarului, jucătorul negru, potenţialul asasin. Privea enigma cu acelaşi sânge rece, într-un spirit egoist şi ştiinţific, ca Sherlock Holmes când rezolva problemele ridicate de sinistrul profesor Moriarty. Muñoz n-avea să joace partida aceea până la sfârşit dintr-un simţ al dreptăţii; mobilul

său nu era etic, ci logic. O va face pur şi simplu pentru că era un jucător pe care hazardul îl pusese de partea aceasta a tablei, tot aşa precum putuse — şi la gândul acesta o trecură fiorii — să-l fi pus de cealaltă. Să joace cu negre sau cu albe, înţelese, nu conta deloc. Pentru Muñoz tot ce conta era că, pentru prima oară în viaţă, îl interesa o partidă până la sfârşit.

Privirea i se încrucişă cu a lui César şi atunci îşi dădu seama că gândea la fel. Iar anticarul vorbi cu blândeţe, în şoaptă, de parcă s-ar fi temut, ca şi ea, să nu se stingă strălucirea în ochii jucătorului de şah.

— Să omori regele... — îşi duse încet portţigaretul la gură şi aspiră o cantitate precisă de fum. Asta sună foarte interesant. Mă refer la interpretarea freudiană a problemei. Nu ştiam că şahul ar avea a face cu lucrurile astea groaznice.

Muñoz înclina puţin capul într-o parte, cufundat în viziunile lui lăuntrice.

— Părintele e cel care îl învaţă de obicei pe copil primii paşi ai jocului. Şi visul oricărui copil care joacă şah este să-i ia o partidă tatălui. Să omori regele... Pe deasupra, şahul îţi permite să descoperi curând că acest părinte, acest rege, este piesa cea mai slabă de pe tablă. În mod continuu este ameninţat, are nevoie de protecţie, de rocade; mută căsuţele doar una câte una... În mod paradoxal, această piesă e indispensabilă. Dă până şi numele jocului, căci şah provine de la cuvântul persan Sha, rege, fiind practic acelaşi în orice limbă.

— Şi regina? se interesă Julia.

— Este mama, femeia. În orice atac la rege, ea e apărătoarea cea mai eficace, care dispune de cele mai multe şi mai bune mijloace... Şi, alături de amândoi, de rege şi de regină, stă nebunul, în engleză bishop, episcop: cel care binecuvântează uniunea şi ajută în luptă. Şi să nu uităm arabul faras, calul care pătrunde în câmpul duşman, în engleză knight, cavaler... În realitate, problema s-a pus cu mult înainte ca Van Huys să picteze Partida de şah: oamenii încearcă s-o clarifice de o mie patru sute de ani.

Muñoz se întrerupse câteva clipe şi apoi îşi mişcă uşor buzele, de parcă ar fi avut de gând să mai adauge ceva. Dar, în loc de cuvinte, i se ivi acel anemic început de zâmbet, abia insinuat, care nu ajungea niciodată să se înfiripe de-a binelea. Atunci îşi plecă ochii spre cocoloşul de pâine de pe masă.

— Mă întreb uneori, spuse în sfârşit, şi părea că i-a trebuit un mare efort să exprime ce gândea, dacă şahul este ceva inventat de om sau doar a fost descoperit de acesta... Ceva care a existat mereu, de când e Universul. Ca numerele întregi.

Julia ascultă, ca într-un vis, zgomotul unui sigiliu de ceară roşie rupându-se şi pentru prima oară conştientiză exact care era situaţia: o vastă tablă de şah care cuprindea trecutul şi prezentul, pe Van Huys şi pe ea însăşi, chiar şi pe Alvaro,

César, Montegrifo, familia Belmonte, Menchu şi Muñoz. Şi simţi brusc o teamă atât de mare, încât numai cu un efort fizic, aproape vizibil, reuşi să nu strige, exprimându-şi-o cu voce tare. Pesemne s-a reflectat pe chipul ei, căci César şi Muñoz au privit-o îngrijoraţi.

— Mă simt bine, dădu din cap, ca şi cum în felul acesta şi-ar fi putut linişti gândurile, pe când scotea din geantă graficul cu diferitele niveluri pe care, conform primei interpretări a lui Muñoz, le conţinea tabloul. Aruncaţi o privire aici.

Şahistul cercetă foaia şi apoi i-o trecu lui César, fără un cuvânt.

— Cum vi se pare? întrebă fata.

César îşi arcui buzele cu o strâmbătură nehotărâtă.

— Neliniştitoare, spuse. Dar poate că facem prea multă literatură din toată povestea asta... se mai uită o dată la graficele Juliei. Mă întreb dacă ne batem atâta capul cu ceva profund sau cu ceva absolut banal.

Julia nu răspunse. Îl privea ţintă pe Muñoz. După o clipă, şahistul puse hârtia pe masă, scoase un pix din buzunar şi modifică ceva. Apoi i-o dădu înapoi.

— Acum mai e un nivel, spuse, îngrijorat. Cel puţin dumneavoastră sunteţi la fel de implicată în pictura asta ca şi celelalte personaje.

Nivelul 1. JULIA

Nivelul 2. SCENA DINĂUNTRUL TABLOULUI. PARDOSEALA ÎN FORMĂ DE TABLĂ DE ŞAH CARE CONŢINE PERSONAJELE.

Nivelul 3. PERSONAJELE TABLOULUI: FERDINAND, BEATRICE, ROGER.

Nivelul 4. TABLĂ DE ŞAH LA CARE DOUĂ PERSONAJE JOACĂ PARTIDA.

Nivelul 5. PIESE CARE SIMBOLIZEAZĂ PERSONAJELE TABLOULUI (ŞI ACUM ŞI PERSONAJELE REALE).

Nivelul 6. OGLINDĂ PICTATĂ CARE REFLECTĂ PARTIDA ŞI PERSONAJELE, PE DOS.

— Asta-i ce mi-am închipuit, confirmă fata. Nivelurile Unu şi Cinci, nu?

— Care, adunate, fac şase. Al şaselea nivel, care le conţine pe toate

celelalte — şahistul arătă hârtia. Vă place sau nu, vă aflaţi aici înăuntru.

— Asta înseamnă... — Julia îl privea pe Muñoz cu ochii mari, de parcă înaintea picioarelor ei s-ar fi căscat o prăpastie fără fund. Înseamnă că persoana care l-a asasinat poate pe Alvaro, aceeaşi care ne-a trimis cartonaşul, joacă o partidă de şah smintită... o partidă în care nu numai eu, ci noi, noi toţi, suntem piese... E adevărat?

Jucătorul de şah îi susţinu privirea fără să răspundă, dar în gestul lui nu era nici un strop de tulburare, ci mai curând un fel de curiozitate în expectativă, ca şi cum din toate acestea s-ar putea trage concluzii pasionante pe care nu i-ar displăcea să le remarce.

— Mă bucur — şi zâmbetul difuz îi reveni pe buze — că, în sfârşit, v-aţi dat seama amândoi.

Menchu se fardase milimetru cu milimetru şi se îmbrăcase cu certă premeditare: fustă scurtă, foarte mulată, şi o extrem de elegantă jachetă de blană neagră peste un pulover de culoare crem, care-i scotea în evidenţă bustul într-un fel pe care Julia îl califică pe loc drept scandalos. Poate că, prevăzând aceasta, Julia optase în după-amiaza aceea pentru lejeritate: pantofi fără toc tip mocasini, blugi şi o scurtă sport, din piele de căprioară, cu un fular de mătase la gât. Cum ar fi comentat César, dacă le-ar fi văzut când parcau Fiatul Juliei în faţa birourilor de la Claymore, puteau trece foarte bine drept mamă şi fiică.

Zgomotul tocurilor lui Menchu şi parfumul ei le precedară până în biroul — pereţi din lemn de esenţe fine, mese uriaşe de mahon, lămpi şi fotolii cu design ultramodern — unde Paco Montegrifo se ridică să le sărute mâna, etalându-şi dantura perfectă pe care, ca o sclipire strălucitoare pe chipu-i bronzat, o folosea în chip de carte de vizită. Când se aşezară în fotoliile de unde te puteai desfăta cu ampla vedere panoramică a valorosului Vlaminck ce domina încăperea, specialistul în licitaţii se duse să ia loc de partea cealaltă a mesei, chiar sub tablou, cu aerul modest al cuiva care regreta din suflet că nu le putea oferi o privelişte şi mai grozavă. Un Rembrandt, de pildă, părea să spună privirea arzătoare pe care i-o adresă Juliei, după ce o lăsase să alunece cu indiferenţă peste picioarele lui Menchu, spectaculos aşezate unul peste altul. Sau poate un Leonardo.

Montegrifo intră în materie rapid, de îndată ce o secretară îi servise, în ceşti de porţelan ale Companiei Indiilor, cafeaua pe care Menchu o îndulci cu zaharină. Julia o bău amară şi foarte fierbinte, cu sorbituri mici. Când aprinse o ţigară — specialistul în licitaţii îi însoţi gestul cu unul de atentă neputinţă, înclinându-se zadarnic spre ea cu bricheta de aur în mână, de la imensa distanţă

de pe partea cealaltă a mesei —, amfitrionul expusese deja situaţia în linii generale. Şi în forul ei interior, Julia a fost nevoită să recunoască faptul că, fără să nesocotească regulile celei mai alese educaţii, Montegrifo nu o luase deloc razna.

Abordarea problemei era, la prima vedere, limpede precum cristalul: Claymore regreta că nu putea să accepte condiţiile lui Menchu în privinţa obţinerii unor beneficii egale de pe urma tabloului lui Van Huys. În acelaşi timp, îi aducea la cunoştinţă că proprietarul tabloului, don... — Montegrifo îşi consultă notele — Manuel Belmonte, de acord cu nepoţii lui, hotărâse să anuleze contractul cu dona Menchu Roch şi să transfere împuternicirea asupra Im Van Huys, lui Claymore şi compania. Toate acestea, adăugă cu buricele degetelor împreunate şi coatele rezemate de marginea mesei, figurau într-un document legalizat la notariat, pe care-l avea într-un sertar. Acestea fiind zise, Montegrifo îi adresă lui Menchu o privire plină de dezolare, însoţind-o cu un oftat de om de lume.

— Vreţi să spuneţi — lui Menchu, scandalizată, îi zornăia ceaşca de cafea în mână — că mă ameninţaţi că-mi luaţi tabloul?

Specialistul în licitaţii îşi privi butonii de aur de la cămaşă ca şi cum aceştia ar fi spus o necuviinţă, iar apoi îşi trase cu grijă manşetele scrobite.

— Mă tem că vi l-am şi luat, spuse pe tonul întristat al cuiva care regretă că trebuie să dea văduvei facturile pe care le-a lăsat răposatul. În orice caz, procentul beneficiului dumneavoastră iniţial din preţul de licitaţie se menţine neschimbat; scăzând, bineînţeles, cheltuielile. Claymore nu vrea să vă ia nimic, ci să evite condiţiile dumneavoastră abuzive, doamna mea — îşi scoase tacticos tabachera de argint dintr-un buzunar şi o puse pe masă. Aici, la Claymore, nu vedem nici o raţiune să vă mărim procentul. Asta e tot.

— Nu vedeţi raţiunea? Menchu o privi pe Julia cu disperare, aşteptând exclamaţiile de solidaritate indignată sau ceva în genul ăsta. Raţiunea, Montegrifo, e că tabloul ăsta, graţie unei lucrări de restaurare înfăptuite de noi, o să-şi mărească de câteva ori preţul... Vi se pare neînsemnată raţiunea?

Montegrifo o privi pe Julia, lăsând să se înţeleagă în tăcere şi politicos că nu o includea în nici un caz în târgul acela sordid. Apoi se întoarse spre Menchu şi ochii i se înăspriră.

— Dacă investigaţia realizată de dumneavoastră — cuvântul dumneavoastră nu lăsa nici o îndoială asupra părerii sale în legătură cu capacitatea de cercetare a lui Menchu — ridică preţul lui Van Huys, va ridica în mod automat beneficiul procentual stabilit cu Claymore... — în acest punct îşi îngădui un zâmbet condescendent, înainte de a o neglija iar pe Menchu, uitându-se la Julia. În ce vă priveşte, noua situaţie nu vă prejudiciază interesele, ci

dimpotrivă, Claymore — iar zâmbetul pe care i-l adresă nu lăsa cea mai mică îndoială cine anume de la Claymore — consideră că prestaţia dumneavoastră în această afacere a fost excepţională. Aşa încât vă rugăm să continuaţi cu restaurarea tabloului ca până acum. Aspectul economic nu trebuie să vă preocupe absolut deloc.

— Şi se poate şti — în afară de mâna care ţinea ceaşca şi farfurioara de cafea, lui Menchu îi tremura şi buza de jos — cum de sunteţi atât de la curent cu privire la tablou?... Fiindcă Julia poate fi cam naivă, dar nu mi-o imaginez povestindu-vă viaţa ei la lumina lumânărilor. Sau mă înşel?

Era o lovitură sub centură şi Julia deschise gura să protesteze; dar Montegrifo o linişti cu un gest.

— Uitaţi ce este, señora Roch... Prietena dumneavoastră a refuzat nişte propuneri profesionale pe care mi-am luat libertatea să i le avansez acum câteva zile şi a făcut-o prin modul elegant de a amâna răspunsul — deschise tabachera şi alese o ţigară, cu meticulozitatea celui care efectuează o operaţie importantă. Detaliile asupra stadiului tabloului, asupra inscripţiei ascunse şi toate celelalte a binevoit să mi le aducă la cunoştinţă nepoata proprietarului. Un om încântător, de altfel, acest don Manuel. Şi trebuie să spun — aprinse bricheta, scoţând un mic rotocol de fum — că s-a împotrivit să vă retragă responsabilitatea asupra tabloului lui Van Huys. Un bărbat leal, pesemne, căci a mai şi impus, cu o insistenţă surprinzătoare, ca nimeni în afară de Julia să nu atingă tabloul până nu termină restaurarea... În toate aceste negocieri mi-a fost nespus de folositoare alianţa, pe care o putem numi tactică, stabilită cu nepoata lui don Manuel... Cât despre señor Lapena, soţul, n-a ridicat nici o obiecţie când am menţionat posibilitatea unui avans.

— Alt Iuda, spuse Menchu, aproape scuipând.

Montegrifo dădu din umeri.

— Bănuiesc, spuse pe un ton obiectiv, că i-aţi putea da şi porecla asta. Printre altele.

— Şi eu am un document iscălit, protestă Menchu.

— Ştiu. Dar e vorba de un simplu acord nelegalizat, pe când al meu e făcut la notariat, cu nepoţii ca martori şi tot felul de garanţii, inclusiv un depozit financiar ca garanţie din partea noastră... Dacă-mi permiteţi expresia, tocmai cea folosită de Alfonso Lapena în momentul în care şi-a pus iscălitura, banii n-au miros, doamna mea.

Menchu se înclină înainte, ceea ce o făcu pe Julia să se teamă că ceaşca de cafea din mâna ei o să ajungă pe cămaşa imaculată a lui Montegrifo; însă prietena ei se mărgini s-o lase pe masă. Era sufocată de indignare şi, în ciuda machiajului îngrijit, furia îi îmbătrânea chipul. Mişcându-se, fusta i se ridică şi

mai mult, descoperindu-i coapsele, şi Julia se simţi prost, stingherită de situaţia aceea absurdă. Regreta din tot sufletul că se afla acolo.

— Şi ce va face Claymore — întrebă Menchu pe un ton aspru — dacă mă hotărăsc să mă duc cu tabloul la altă casă de licitaţii?

Montegrifo privea rotocoalele de fum de la ţigară.

— Ca să fiu sincer — părea că se gândeşte serios la problema aceasta —, vă sfătuiesc să nu vă complicaţi viaţa. Ar fi ilegal.

— Vă pot da şi în judecată pe toţi, iar litigiul poate dura luni de zile, paralizând orice scoatere la licitaţie a tabloului. V-a trecut prin minte aşa ceva?

— Bineînţeles că mi-a trecut. Dar dumneavoastră aţi fi prima prejudiciată — ajuns la acest punct zâmbi politicos, cu certitudinea că a dat cel mai bun sfat pe care-l avea la îndemână. Claymore dispune de avocaţi buni, cum desigur vă imaginaţi... În practică — şovăi câteva secunde, de parcă ar sta în cumpănă dacă să mai adauge ceva —, riscaţi să pierdeţi totul. Şi ar fi păcat.

Menchu îşi trase brusc fusta în jos, ridicându-se în picioare.

— Ştii ce-ţi spun?... vocea îi suna spartă în tutuiala neaşteptată, copleşită de furie. Eşti cel mai mare ticălos cu care am avut vreodată a face!

Montegrifo şi Julia se ridicară; ea descumpănită, el stăpân pe sine.

— Regret nespus această scenă, spuse foarte calm, adresându-i-se Juliei. Regret sincer.

— Şi eu — fata o privi pe Menchu, care-şi punea geanta pe umăr cu gestul hotărât al cuiva care-şi atârnă o puşcă. N-am putea fi cu toţii ceva mai raţionali?

Menchu o străfulgeră cu privirea.

— Fii raţională tu, dacă te încântă într-atât idiotul ăsta... Eu plec din peştera lui de tâlhari.

Şi ieşi, lăsând uşa deschisă, cu un ţăcănit de tocuri rapid şi furios. Julia rămase locului, ruşinată şi nehotărâtă, fără să ştie dacă s-o urmeze sau nu. Lângă ea, Montegrifo ridică din umeri.

— O femeie de caracter, zise, fumând gânditor.

Julia se întoarse spre el, încă năucită.

— Îşi făcuse prea multe iluzii cu tabloul ăsta... Încercaţi s-o înţelegeţi.

— O înţeleg, zâmbi împăciuitor. Dar nu pot tolera să mă şantajeze.

— Şi dumneavoastră aţi tras sforile pe la spatele ei, conspirând cu nepoţii... Asta numesc eu a juca murdar.

Zâmbetul lui Montegrifo deveni şi mai larg. Se mai întâmplă în viaţă, părea să spună. Apoi privi spre uşa pe unde plecase Menchu.

— Ce credeţi că va face acum?

Julia clătină din cap.

— Nimic. Ştie că a pierdut bătălia.

Specialistul în licitaţii părea că meditează.

— Ambiţia, Julia, e un sentiment perfect legitim, spuse după o clipă. Şi când e vorba de ambiţie, singurul păcat este eşecul; triumful presupune, automat, virtute — zâmbi, din nou, de data asta în gol. Doamna, sau domnişoara Roch, a încercat să se amestece într-o poveste care o depăşeşte... Să spunem — aruncă fumul de la ţigară sub formă de rotocol, lăsându-l să se ridice până în tavan — că ambiţia nu era la înălţimea posibilităţilor ei — ochii lui căprui deveniseră duri, şi Julia îşi dădu seama că Mon-tegrifo trebuia să fie un adversar primejdios când se lepăda de politeţea-i riguroasă. Sau poate era capabil să fie şi primejdios şi politicos. Sper să nu ne mai facă şi alte probleme, căci e un păcat pentru care ar fi pedepsită... Înţelegeţi ce vreau să spun? Acum, dacă n-aveţi nimic împotrivă, să vorbim despre tabloul nostru.

Belmonte era singur acasă şi-i primi pe Julia şi pe Muñoz în salon, stând în scaunul lui cu rotile, lângă peretele unde fusese atârnată Partida de şah. Cuiul solitar ruginit şi urma ramei imprima o atmosferă patetică, de spoliere şi dezolare casnică. Belmonte, care urmărise direcţia în care se îndreptaseră ochii vizitatorilor lui, zâmbi cu tristeţe.

— N-am vrut să mai atârn nimic, deocamdată, lămuri. Încă nu — ridică o mână doar piele şi os, mişcând-o în aer, resemnat. Nu-i uşor să te -bişnuieşti...

— Înţeleg, spuse Julia, cu simpatie sinceră.

Bătrânul domn îşi înclină alene capul.

— Da. Ştiu că înţelegeţi — îl privi pe Muñoz, aşteptând, fără îndoială, aceeaşi înţelegere, dar acesta stătea tăcut, cercetând peretele gol cu ochi inexpresivi. Din prima zi mi-aţi părut o tânără inteligentă — se adresă şahistului: Nu sunteţi de aceeaşi părere, domnule?

Jucătorul îşi mişcă încet ochii de la perete la bătrân şi făcu un scurt gest de încuviinţare, fără să-şi dezlipească buzele. Părea cufundat în meditaţie, undeva departe.

Belmonte o privi pe Julia.

— Cât despre prietena dumneavoastră... — se întunecă la faţă, stingherit. Mi-ar plăcea să-i explicaţi... Vreau să spun că n-am putut alege, vă asigur.

— Înţeleg perfect, nu vă faceţi griji. Va înţelege şi Menchu.

Expresia invalidului se lumină într-un gest de recunoştinţă.

— M-ar bucura să-şi dea seama, fiindcă au exercitat presiuni mari asupra mea... Domnul Montegrifo a făcut o ofertă bună, pe de altă parte. Pe deasupra, s-a oferit să facă cea mai mare publicitate istoriei tabloului... — îşi mângâie bărbia prost bărbierită. Trebuie să recunosc că şi asta m-a zăpăcit puţin, suspină uşor. Şi

banii.

Julia arătă spre gramofonul care se auzea din salon.

— Totdeauna puneţi Bach, sau e o coincidenţă? Şi data trecută am auzit discul acesta...

— Ofranda? Belmonte părea mulţumit. O ascult adesea. E atât de complicată şi ingenioasă încât mai găsesc, la răstimpuri, câte ceva neaşteptat la ea — se opri o clipă, de parcă şi-ar fi adus aminte de ceva. Ştiţi că există teme muzicale care par a rezuma o viaţă întreagă?... Ca nişte oglinzi în care te poţi privi... Această compoziţie, de pildă: o temă apare pe diferite voci şi pe diferite tonuri. Uneori, chiar cu viteze diferite, la intervale tonale inversate sau de la sfârşit spre început... — se înclină peste braţul scaunului cu rotile, îndreptându-şi atenţia spre gramofon. Ascultaţi. Vă daţi seama? Începe cu o singură voce care-şi cântă tema, apoi intră o a doua voce, care iniţiază patru tonuri mai sus ori patru tonuri mai jos faţă de începutul primei teme, care, la rândul ei, abordează acum o temă secundară... Fiecare voce intră la momentul ei, la fel ca diferitele clipe ale unei vieţi... şi când toate vocile au intrat în joc, regulile se sfârşesc — le adresă Juliei şi lui Muñoz un zâmbet larg şi trist. După cum vedeţi, e vorba de o perfectă analogie cu bătrâneţea.

Muñoz arătă peretele gol.

— Cuiul acesta gol, zise cu oarecare bruscheţe, parcă simbolizează şi el multe.

Belmonte îl privi cu atenţie pe jucătorul de şah şi apoi încuviinţă încetişor.

— Asta-i foarte adevărat, admise, oftând iar. Şi ştiţi ceva? Uneori mă surprind privind locul unde se afla tabloul şi mi se pare că îl văd încă acolo. Nu mai este, dar eu îl văd. După atâţia ani — îşi arătă fruntea cu un deget —, îl am aici: personajele, perfecţiunea detaliilor... Colţurile mele favorite au fost întotdeauna peisajul ce se zăreşte prin fereastră şi oglinda convexă situată în stânga, reflectând imaginea jucătorilor.

— Şi tabla de şah, precizează Muñoz.

— Şi tabla de şah, într-adevăr. Adesea, mai cu seamă la început, când a moştenit tabloul biata mea Ana, obişnuiam să reconstitui cu şahul meu poziţia pieselor...

— Jucaţi şi dumneavoastră? întrebă Muñoz ca din întâmplare.

— Înainte. Acum, aproape deloc... Dar adevărul e că niciodată nu mi-a trecut prin minte că partida aceasta s-ar putea juca înapoi... — se opri o clipă, gânditor, lovindu-se uşurel cu mâinile peste genunchi. Să joci înapoi... E amuzant! Ştiţi că Bach era un mare amator de inversiuni muzicale? În unele canoane ale sale inversează tema, elaborând o melodie care sare în jos ori de câte ori originalul sare în sus... Efectul poate părea cam ciudat, dar, când te

obişnuieşti, ajungi să-l găseşti foarte firesc. Există chiar un canon în Ofrandă care se execută invers faţă de cum a fost scris — o privi pe Julia. Cred că v-am mai spus că Johann Sebastian era un trişor ingenios. Opera lui e plină de trucuri. Parcă uneori o notă, o modulaţie sau o tăcere ar spune: „Ascund un mesaj, descoperă-l!"

— Ca în tablou, spuse Muñoz.

— Da. Cu diferenţa că muzica nu constă doar din imagini, dispunere a pieselor sau, în acest caz, vibraţii în aer, ci în emoţii pe care le produc aceste vibraţii în creierul fiecăruia... Dumneavoastră v-aţi confrunta cu probleme serioase dacă aţi încerca să aplicaţi muzicii metodele de investigaţie pe care le-aţi folosit pentru a rezolva partida din tablou... Ar trebui să verificaţi ce notă conţine efectele emotive respective. Sau, mai bine zis, ce combinaţii de note... Nu vi se pare mult mai dificil decât să jucaţi şah?

Muñoz medita pe îndelete.

— Cred că nu, spuse după câteva clipe. Fiindcă legile generale ale logicii sunt aceleaşi pentru orice. Muzica, la fel ca şahul, răspunde unor reguli. Totul e să te pui pe treabă până identifici un simbol, o cheie — îşi strâmbă uşor jumătate de gură. Ca piatra de la Rosetta a egiptologilor. Odată descoperită, n-a mai fost nevoie decât de muncă, de metodă. Şi de timp.

Belmonte clipea, glumeţ.

— Credeţi?... Susţineţi că toate mesajele ascunse sunt într-adevăr descifrabile?... Că totdeauna este posibil să rezolvi ceva într-o manieră exactă, aplicând un sistem?

— Sunt foarte sigur de asta. Pentru că există un sistem universal, nişte legi generale care-ţi permit să demonstrezi ceea ce poate fi demonstrat şi să înlături ceea ce poate fi înlăturat.

Bătrânul domn schiţă o mişcare sceptică.

— Nu sunt absolut deloc de acord şi-mi cer iertare. Eu cred că toate diviziunile, clasificările, distribuţiile şi sistemele pe care le atribuim Universului sunt fictive, arbitrare... Nu există nici măcar unul care să nu implice propria-i contradicţie. V-o spune un bătrân care şi-a trăit viaţa.

Muñoz se mişcă puţin în scaun, plimbându-şi privirea prin cameră. Nu părea prea satisfăcut de întorsătura pe care o lua discuţia, dar Julia avu impresia că nici nu dorea să schimbe subiectul. Ştia că bărbatul acela nu era adeptul cuvintelor de prisos, aşa încât, conchise, ceva trebuie să urmărească el prin povestea aceea. Poate că şi Belmonte figura printre piesele pe care şahistul le studia ca să rezolve misterul.

— Asta-i de discutat, spuse în cele din urmă Muñoz. Universul este plin, de pildă, de infinite demonstraţii: numerele prime, combinaţiile de şah...

— Într-adevăr credeţi aşa ceva?... Că totul poate fi demonstrat? Permiteţi-mi să vă spun, ca muzician ce am fost — bătrânul domn îşi arătă picioarele invalide cu dispreţ mut —, sau care mai sunt încă, în pofida a toate, că orice sistem este incomplet. Că demonstrabilitatea este un concept mult mai lipsit de valoare decât adevărul.

— Adevărul e ca mutarea cea mai bună la şah: există, dar trebuie să-l cauţi. Cu timp suficient, întotdeauna poate fi demonstrat.

Auzind acestea, Belmonte zâmbi maliţios.

— Eu aş spune, mai curând, că mutarea aceasta perfectă, fie că o numim aşa, fie că-i spunem adevăr şi nimic mai mult, e posibil să existe. Dar nu întotdeauna poate fi demonstrată. Şi că orice sistem care ar încerca-o e limitat şi relativ. Trimiteţi-l pe Van Huys al meu pe Marte, sau pe planeta X, să vedem dacă cineva e capabil să rezolve problema acolo. Aş mai spune ceva: trimiteţi-le şi discul pe care-l ascultaţi acum. Sau, dacă e să ne complicăm şi mai tare, trimiteţi-l spart. Ce semnificaţie mai are, atunci?... Şi, dacă tot păreţi amator de legi exacte, vă amintesc că unghiurile unui triunghi însumează o sută optzeci de grade în geometria euclidiană, dar mai mult în cea eliptică şi mai puţin în cea hiperbolică... Şi problema e că nu există un sistem unitar, nu există axiome. Sistemele sunt diferite chiar şi în cadrul sistemului... Sunteţi dornic să deschideţi paradoxuri? Nu numai muzica, pictura, şi-mi imaginez că şi şahul, sunt pline de paradoxuri. Uitaţi-vă — întinse mâna spre masă şi luă creion şi hârtie, scriind câteva rânduri pe care apoi i le arătă lui Muñoz. Aruncaţi o privire, vă rog.

Şahistul citi cu voce tare :

— Enunţul pe care îl scriu în acest moment este cel pe care în acest moment dumneavoastră îl citiţi... — se uită la Belmonte, surprins. Şi ce-i cu asta?

— Păi, cum vă spuneam. Acest enunţ a fost scris de mine acum un minut şi jumătate, iar dumneavoastră l-aţi terminat de citit acum patru-zeci de secunde. Adică scrisul meu şi cititul dumneavoastră corespund unor momente diferite. Dar pe hârtie acest moment şi acest moment sunt de bună seamă acelaşi moment... Prin urmare, enunţul, care pe de o parte este real, pe de alta e lipsit de valabilitate... Sau conceptul de timp e oare ceea ce lăsăm în afara jocului?... Văd că nu aveţi răspuns pentru asta, şi acelaşi lucru se întâmplă cu autenticul tâlc al enigmelor pe care le poate plăsmui Van Huys al meu sau orice alt-ceva... Cine vă spune că soluţia problemei dată de dumneavoastră e corectă? Intuiţia şi sistemul dumneavoastră? Mă rog, şi de ce sistem superior dispuneţi ca să demonstraţi că intuiţia şi sistemul dumneavoastră sunt valabile? Şi cu ce alt sistem confirmaţi aceste două sisteme?... Dumneavoastră sunteţi jucător de şah şi vă interesează, presupun, versurile acestea :

Şi Belmonte recită cu pauze lungi :

Căci jucătorul prizonier ar fi — zis-a Omar —
şi-al unui alt careu cu negre nopţi şi dalbe zori de zi.
Pe jucător îl mişcă Dumnezeu să mişte piesa. Da'napoia-I
Cine să-nceapă altă tramă se aţine de colb şi timp şi vis şi agonii...?

— Lumea e un imens paradox, conchise bătrânul domn. Şi vă provoc să demonstraţi contrariul.

Julia îl privi pe Muñoz, văzând că jucătorul de şah se uita ţintă la Belmonte. Îşi aplecase uşor capul într-o parte, iar ochii îi deveniră opaci. Părea descumpănit.

Cernută prin votcă, muzica — jazz delicat, abia şoptit, un murmur firav ce părea că izvorăşte din ungherele în umbră ale încăperii — o învăluia ca o mângâiere intimă, uşoară şi adormitoare, al cărei efect se tălmăcea în blândă luciditate. Era ca şi cum totul, noaptea, muzica, umbrele, clar-obscurul, chiar şi senzaţia comodă a cefii sprijinite de braţul sofalei de piele, se îmbinau într-o armonie perfectă, în care totul, până şi cel mai mic obiect din preajma Juliei, până şi gândul cel mai difuz, îşi găseau un loc precis în minte sau în spaţiu, intrând cu exactitate geometrică în percepţia şi în conştiinţa sa.

Nimic, nici evocările cele mai sumbre, n-ar fi putut face să piară calmul care domnea în spiritul fetei. Era pentru prima oară când îşi recâştiga senzaţia aceea de echilibru şi se cufunda în ea, dăruindu-i-se total. Nici sunatul telefonului, anunţând tăcerile ameninţătoare ce-i deveniseră aproape familiare, n-ar fi rupt vraja şi, cu ochii închişi, mişcând uşurel capul în ritmul muzicii, Julia îşi îngăduia un zâmbet lăuntric de simpatie. În momente ca acela, era simplu să trăiască în pace cu sine.

Deschise alene ochii. În penumbră, chipul multicolor al unei fecioare gotice surâdea şi el, cu privirea pierdută în neclintirea veacurilor. Rezemat de piciorul mesei, pe covorul de Şiraz pătat de vopsea, un tablou în ramă ovală, cu vernisul pe jumătate şters, înfăţişa un peisaj romantic andaluzian, nostalgic şi paşnic: un râu sevilian, cu ape domoale, cu maluri verzi împădurite, cu o barcă şi nişte copaci în depărtare. Iar în mijlocul încăperii — sculpturi în lemn, rame, bronzuri, picturi, flacoane cu dizolvant, pânze pe pereţi şi pe jos, un Hristos baroc pe jumătate restaurat, cărţi de artă îngrămădite lângă discuri şi obiecte de ceramică —, într-o stranie întretăiere de linii şi perspective întâmplătoare, dar evidentă, Partida de şah prezida, solemnă, acea dezordine rânduită ce amintea nespus de un talcioc sau de o prăvălie de antichităţi. Lumina estompată provenind din

vestibul proiecta asupra tablourilor un dreptunghi îngust de claritate, suficientă pentru ca tabloul flamand să capete viaţă, iar detaliile lui, deşi nuanţate într-un înşelător clarobscur, să fie perceptibile din poziţia ocupată de Julia. Stătea desculţă, cu picioarele goale sub un jerseu larg de lână neagră ce-i acoperea partea de sus a coapselor. Ploaia bătea în lucarna din acoperiş, dar în încăpere nu era frig: caloriferele păstrau căldura.

Fără a-şi lua ochii de la tablou, întinse o mână, căutând pe bâjbâite pachetul de ţigări de pe covor, lângă paharul şi sticla de cristal tăiat. Când dădu de el, şi-l puse pe burtă, scoase încet o ţigară şi şi-o duse la buze, fără s-o aprindă. În clipa aceea nici măcar nu simţea nevoia să fumeze.

Literele aurite ale inscripţiei recent descoperite străluceau în penumbră. Fusese o lucrare minuţioasă şi dificilă, executată cu nenumărate pauze, pentru a fotografia fiecare fază a procesului, pe măsură ce, ştergând stratul exterior de răşină de cupru, auripigmentul caracterelor gotice ieşea în evidenţă, după cinci sute de ani de când Pieter van Huys îl acoperise ca să ascundă mai bine misterul.

Şi acum era, în sfârşit, acolo, la vedere: Quis necavit equitem. Julia ar fi preferat să lase inscripţia acoperită cu stratul de culoare original, căci erau de-ajuns radiografiile ca să-i confirme existenţa; dar Montegrifo insistase s-o scoată la lumină — după specialistul în licitaţii asta aţâţa pasiunea clienţilor.

Curând, tabloul avea să fie expus în faţa tuturor: specialişti în licitaţii, colecţionari, istorici... Discretul caracter privat de care se bucurase până atunci, cu excepţia scurtei perioade petrecute la galeriile din Prado, dispărea pentru totdeauna. Peste puţină vreme, Partida de şah avea să fie studiată de specialişti, avea să devină centrul unor dezbateri polemice şi despre ea se vor scrie articole de presă, teze erudite, texte specializate, ca acela pe care-l pregătea chiar Julia ... Nici măcar autorul ei, bătrânul maestru flamand, nu şi-a putut imagina vreodată că tabloul lui avea să cunoască o astfel de faimă. În ce-l priveşte pe Ferdinand Altenhoffen, oasele lui s-ar înfiora de plăcere sub lespedea prăfuită, în cripta vreunei abaţii belgiene sau franceze, dacă ecoul a toate acestea ar ajunge până la el. La urma urmelor, memoria lui avea să fie reabilitată cum se cuvine. Vreo două rânduri în cărţile de istorie vor trebui să fie scrise din nou.

Privi tabloul. Aproape tot stratul exterior de vernis oxidat dispăruse şi o dată cu el voalarea gălbuie care până atunci întunecase culorile. Fără vernis şi cu inscripţia descoperită, avea acum o luminozitate şi o perfecţiune a culorii vizibile chiar şi în penumbră. Contururile siluetelor se zăreau cu o precizie extremă, cu o claritate şi o concizie desăvârşite, iar echilibrul ce caracteriza scena casnică — paradoxal casnică, se gândi Julia — era atât de reprezentativ pentru un stil şi o epocă, încât, fără îndoială, tabloul acela avea să atingă la licitaţie un preţ uluitor.

Paradoxal casnică; conceptul era riguros. Nimic nu te făcea să bănuieşti, la

cei doi cavaleri gravi care jucau şah, şi nici la doamna înveşmântată în negru care citea, cu ochii plecaţi şi expresia sfioasă lângă fereastra ogivală, drama care, asemenea rădăcinii strâmbe a unei plante ce creşte drept la suprafaţă, se înfiripa în fundalul scenei.

Observă profilul lui Roger de Arras înclinat peste tabla de joc, cufundat în partida aceea în care avea să-şi dea viaţa; în care, de fapt, era deja mort. Cu gulerul de oţel în jurul gâtului şi platoşa care-i dădea un aer militar, soldăţesc, aşa cum fusese odinioară. De războinic care, în armura lucitoare ca aceea a cavalerului care călărea alături de Diavol, o escortase pe ea, în drum spre patul nupţial căruia o meniseră raţiuni de stat. O văzu cu luciditate deplină pe Beatrice, încă fecioară, mai tânără decât în tablou, când amărăciunea nu-i săpase încă riduri în jurul gurii, arătându-se pe după perdelele litierei, făcând să amuţească râsul complice al dădacei, care călătorea alături de ea, spionându-l cu admiraţie pe chipeşul gentilom a cărui faimă îl precedase: prietenul de încredere al viitorului soţ, bărbatul încă tânăr care, după ce s-a luptat sub flamura cu crinii Franţei împotriva leopardului englez, şi-a căutat pacea lângă camaradul din copilărie. Şi Julia ghici ochii albaştri, larg deschişi, întâlnindu-şi o clipă privirea cu ochii senini şi osteniţi ai cavalerului.

Era cu neputinţă ca pe amândoi să-i fi unit doar privirea aceea. Din vreo raţiune confuză, dintr-o întorsătură inexplicabilă a imaginaţiei — ca şi când orele petrecute lucrând la tablou ar fi stabilit un misterios fir conducător între ea şi crâmpeiul acela din trecut —, Julia contempla, sau aşa credea, scena din opera lui Van Huys cu familiaritatea cuiva care a trăit alături de personaje, fără să piardă nimic din amănuntele istoriei. Oglinda rotundă de pe perete, zugrăvită în tablou, ce reflecta imaginea estompată a jucătorilor, o cuprindea şi pe ea, tot aşa cum oglinda din Las Meninas îi reflecta pe regi privind — înăuntrul sau în afara tabloului? — scena pictată de Velazquez, sau oglinda din Familia Arnolfini, prezenţa, minuţioasa privire a lui Jan van Eyck.

Zâmbi în umbră, hotărându-se în sfârşit să aprindă ţigara. Lumina chibritului o orbi o clipă şi-i ascunse vederii Partida de şah, şi apoi, încetul cu încetul, retina ei se obişnui iar cu scena, personajele, culorile. Ea însăşi — avea acum certitudinea — a fost întotdeauna acolo, de la început; de când Pieter van Huys imaginase acea secvenţă. Chiar mai înainte ca maestrul flamand să prepare cu artă carbonatul de calciu şi cleiul animal cu care avea să impregneze tabloul pentru a începe să-l picteze.

Beatrice, ducesă de Ostenburg. o mandolină, la care cânta un paj la poalele zidului, strecoară în ochii săi îndreptaţi spre carte o notă de melancolie. Îşi aminteşte de tinereţea ei în Burgundia, de speranţele şi visele ei. La fereastra care încadrează cerul albastru nespus de limpede al Flandrei, un capitel de piatră

înfăţişează un Sfânt Gheorghe viteaz, străpungând cu suliţa balaurul care se zvârcoleşte sub picioarele calului. Privirii necruţătoare a pictorului care observă scena nu-i scapă — şi nici privirii Juliei, care-l observă pe pictor — că timpul i-a rupt Sfântului Gheorghe vârful lancei, iar în locul unde piciorul drept avusese desigur un pinten ascuţit, îndreptat agresiv, era acum doar un fragment spart. Prin urmare, cel care omoară cumplitul balaur este un Sfânt Gheorghe înarmat doar pe jumătate şi şchiop, cu scutul de piatră ros de vânt şi de ploaie. Dar poate că asta face şi mai emoţionantă figura cavalerului care îi aminteşte Juliei, printr-o curioasă asociaţie de idei, postura marţială a soldăţelului de plumb.

Beatrice de Ostenburg, care, în ciuda căsătoriei sale, n-a încetat niciodată să aparţină familiei de Burgundia, prin neam şi prin orgoliul sângelui, stă şi citeşte. Citeşte o carte împodobită cu ţinte de argint, cu panglică de mătase ca să însemne paginile, şi ale cărei începuturi de capitol sunt splendide viniete în culori executate de maestrul acelui Coeur d'Amour epris: o carte intitulată *Poema doamnei şi a cavalerului* care, chiar dacă oficial e atribuită unui autor anonim, a fost scrisă, ştie toată lumea, cu aproape zece ani în urmă, la curtea franceză a regelui Charles de Valois, de un cavaler din Ostenburg pe nume Roger de Arras:

„Doamnă, aceeaşi rouă ce la ivirea zorilor învăluie-n grădina Voastră trandafirii cu brumă, pe câmpul de luptă încheagă ca lacrimile picuri în inima mea, în ochi şi pe arme..."

Uneori, ochii ei albaştri, de o luminoasă limpezime flamandă, se preumblă de la carte la cei doi bărbaţi care, în jurul mesei joacă partida de şah. Soţul stă şi meditează, sprijinit în cotul stâng, pe când mângâie cu degetele, distrat, Lâna de Aur pe care unchiul său Filip cel Bun, acum mort, i-a trimis-o ca dar de nuntă şi pe care o poartă la gât, la capătul unui lanţ greu de aur. Ferdinand de Ostenburg stă în cumpănă, întinde mâna spre o piesă, o atinge şi pare a se răzgândi, aruncând o privire de iertare ochilor liniştiţi ai lui Roger de Arras, ale cărui buze se arcuiesc într-un zâmbet politicos. „Cine atinge o piesă, trebuie s-o mute, monsenior", şoptesc buzele acelea cu o undă de ironie amicală, iar Ferdinand de Ostenburg, puţin ruşinat, ridică din umeri şi mută piesa atinsă, fiindcă ştie că adversarul lui la şah e ceva mai mult decât un curtean; este prietenul lui. Şi se mişcă pe taburet simţindu-se, totuşi, vag fericit, căci ştie că nu-i deloc rău să aibă aproape pe cineva care, din când în când, să-i amintească faptul că până şi pentru prinţi există anumite reguli.

Acordurile mandolinei răzbat din grădină, ajungând la o altă fereastră, care nu se poate vedea din încăpere, unde Pieter van Huys, pictorul curţii, pregăteşte

un panou din lemn de stejar, alcătuit din trei părţi pe care ucenicul lui tocmai le-a terminat de încleiat. Bătrânul maestru nu este prea sigur cum să-l folosească, Poate se va decide pentru un subiect religios care de multă vreme îi tot dă târcoale prin cap: o fecioară tânără, aproape copilă, care varsă lacrimi de sânge privindu-şi, cu expresie îndurerată, poala pustie. Dar, după ce a reflectat îndelung, Van Huys clatină din cap şi oftează descurajat. Ştie că nu va picta nicicând tabloul. Nimeni nu-l va înţelege cum se cuvine şi el a avut, cu ani în urmă, prea multe probleme cu Sfântul Tribunal al Inchiziţiei; mădularele-i istovite nu aveau să reziste la tortură. Cu degetele cu unghii murdare de vopsea îşi scarpină capul chel sub boneta de lână, Se preschimbă într-un moş, o ştie prea bine; îi lipsesc ideile practice şi-i prisosesc fantasmele confuze ale raţiunii. Pentru a le alunga, îşi închide o clipă ochii osteniţi şi-i deschide iar în faţa panoului de stejar care rămâne intact, aşteptând ideea care să-i dea viaţă. În grădină cântă o mandolină; de bună seamă, un paj îndrăgostit. Pictorul zâmbeşte în sinea lui şi, după ce îşi moaie pensula în ulcica de lut, o aplică mai departe în straturi subţiri, de sus în jos, urmând nervurile lemnului. Din când în când se uită spre fereastră, iar ochii i se umplu de lumină cu recunoştinţă pentru raza călduţă de soare care, intrând pieziş, îi încălzeşte bătrânele oase.

Roger de Arras a spus ceva în şoaptă şi ducele râde, bine dispus, căci tocmai i-a luat un cal. Şi Beatrice de Ostenburg, sau de Burgundia, simte că muzica e cumplit de tristă. Şi e gata să-i poruncească unei servitoare să o facă să amuţească, dar se reţine, căci desluşeşte în acordurile ei exact ecoul în armonie cu tristeţea care-i năvăleşte în inimă. Şi, împreună cu muzica, se amestecă şoaptele amicale ale celor doi prieteni care joacă şah, în timp ce ei i se pare tulburător de frumoasă poema ale cărei rânduri îi tremură printre degete. Şi în ochii ei albaştri, desprinsă parcă din roua care acoperă trandafirul şi armele cavalerului, luceşte o lacrimă, când îşi ridică privirea şi o întâlneşte pe cea a Juliei, care stă şi se uită în tăcere din penumbră. Şi se gândeşte că privirea acestei fete, cu ochi negri şi înfăţişare meridională, aidoma unor portrete care vin din Italia, nu-i decât reflexul, pe suprafaţa împăienjenită a unei oglinzi îndepărtate, al propriei sale priviri încremenite şi îndurerate. Şi Beatricei de Ostenburg, sau de Burgundia, i se pare că se află în afara încăperii, de cealaltă parte a unui geam întunecat, contemplându-se de acolo pe sine, sub acel Sfânt Gheorghe mutilat, de pe capitelul gotic, în dreptul ferestrei ce încadrează un cer albastru în contrast cu negrul rochiei sale. Şi înţelege că nici o spovedanie nu-i va uşura păcatul.

X. Maşina albastră

„Asta a fost o înşelătorie, îi spuse Harun vizirului. Arată-mi altceva, care să fie cinstit."

R. Smullyan

César îşi arcui o sprânceană sub borul pălăriei, indolent, legănându-şi umbrela, iar apoi privi în jur cu dispreţul, nuanţat de rafinată blazare, cu care obişnuia să se baricadeze când realitatea îi confirma cele mai negre presimţiri. Cert este că în dimineaţa aceea talciocul nu prea avea un aspect primitor. Cerul cenuşiu ameninţa cu ploaia, iar proprietarii tarabelor instalate pe străzile pe care se întindea târgul îşi luau precauţii faţă de o eventuală răpăială. Pe alocuri, plimbarea devenea o neplăcută strădanie de a evita să te ciocneşti de oameni, frânghii şi soioasele pungi de plastic agăţate de tonete.

— De fapt — îi spuse Juliei, care se uita la două candelabre de alamă cam strâmbe, expuse pe jos, pe o pătură —, e pierdere de vreme... De veacuri n-am mai găsit aici ceva care să merite.

Nu era întru totul exact, şi Julia o ştia. Din când în când, graţie ochilor săi ageri de expert, César dezgropa din mormanul de vechituri care era talciocul, în cimitirul acela imens de vise aruncate în stradă de valurile uriaşe ale unor naufragii anonime, câte o perlă uitată, o micuţă comoară pe care hazardul a vrut s-o ţină ascunsă de ochii celorlalţi: cupa de cristal din secolul al optsprezecelea, rama veche, porţelanul fin. Şi, o dată, într-o dugheană amărâtă cu cărţi şi reviste de demult, două frumoase pagini de început de capitol cu delicate viniete, rod al iscusinţei vreunui călugăr anonim din secolul al XIII-lea, pe care, după ce au fost restaurate de Julia, le-a vândut până la urmă pe o mică avere.

Urcară încet spre partea înaltă a străzii principale unde, de-a lungul a două clădiri cu ziduri cojite şi curţi interioare întunecoase ce comunicau prin culoare cu gratii de fier, se aflau majoritatea prăvăliilor specializate în antichităţi care puteau fi considerate serioase; deşi, referindu-se la ele, César adăuga oricum un gest de prudenţă sceptică.

— La ce oră te întâlneşti cu furnizorul tău?

După ce îşi schimbă în cealaltă mână umbrela —o piesă extrem de scumpă, cu mânerul de argint frumos sculptat —, César îşi trase în sus manşeta stângă de la cămaşă, uitându-se la cadranul ceasului de aur cu cronometru pe care-l purta la încheietură. Era foarte elegant cu pălăria de fetru de culoarea tutunului, cu boruri late şi panglică de mătase, şi pardesiul din păr de cămilă pe umeri, cu un fular ce se zărea din gulerul descheiat al cămăşii de mătase.

— Peste un sfert de oră. Avem timp.

Se uitară puţin, împinşi de curiozitate, pe la tonete. În timp ce César o

privea amuzat, Julia se interesă de o farfurie de lemn pictat, un peisaj bătând în galben, executat cu trăsături groase de penel, reprezentând o scenă de ţară: un car cu boi îndepărtându-se pe un drum printre copaci.

— Doar n-ai să cumperi aşa ceva, iubito, spuse răspicat anticarul, savurându-şi dezaprobarea. E oribil... Nici măcar nu vrei să te tocmeşti?

Julia îşi deschise geanta atârnată de umăr şi-şi scoase portofelul, făcând abstracţie de protestele lui César.

— Nu ştiu de ce te plângi, spuse, pe când vânzătorul îi învelea farfuria cu câteva pagini dintr-o revistă ilustrată. Întotdeauna te-am auzit că oamenii comme il faut nu discută niciodată un preţ: îl plătesc cu bani gheaţă sau pleacă foarte demn.

— Regula asta nu-i valabilă şi aici. César privi în jur cu evidentă nepăsare profesională, strâmbând din nas la aspectul plebeu al tarabelor cu mărunţişuri. Nu cu oamenii ăştia.

Julia îşi puse pachetul în geantă.

— Chiar şi aşa, ai fi putut fi drăguţ să mi-o faci tu cadou... Când eram mică, îmi cumpărai tot ce pofteam.

— Când erai mică te-am răsfăţat prea tare. Pe deasupra, refuz să dau bani pe obiectul ăsta banal.

— Ai devenit tare zgârcit. Cu vârsta.

— Ia mai taci, viperă ce eşti — borul pălăriei ascunse chipul anticarului când se aplecă să aprindă o ţigară, în dreptul vitrinei unei prăvălii înţesate de păpuşi prăfuite de pe vremuri. Nici un cuvânt în plus, sau te şterg din testament.

De jos, Julia îl văzu urcând semeţ treptele scării monumentale, ridicând puţin mâna cu care ţinea portţigaretul de fildeş, cu aerul acela pe care şi-l lua adesea, pe jumătate dispreţuitor, pe jumătate blazat, gestul sfârşit al celui care nu se aşteaptă să găsească mare lucru la capătul drumului, fără însă ca aceasta să-l împiedice să se hotărască să-l străbată cu cea mai mare eleganţă posibilă, din simplă raţiune estetică. Întocmai ca un Charles Stuart urcând spre eşafod, aproape făcându-i o favoare călăului, cu acel *remember* pe buze şi dispus să se lase decapitat din profil, în ton cu monezile bătute cu efigia sa.

Ţinându-şi strâns geanta într-o parte, prevăzătoare din cauza hoţilor de buzunar, Julia se plimbă printre tarabe. În locul acela era prea multă lume, aşa că se hotărî să se întoarcă spre scara mare a cărei balustradă dădea în piaţa şi strada principală a talciocului, care de acolo se vedeau înţesate de tarabe cu copertină şi obiecte atârnate, printre care mişuna mulţimea.

Avea o oră până să se întâlnească iar cu César, într-o cafenea mică din piaţă, între o prăvălie de instrumente nautice şi una de haine vechi, specializată în uniforme militare. Aprinse un Chesterfield, rezemată cu coatele de balustradă, şi

fumă un răstimp nemişcată, privind cum trece lumea. Sub scara monumentală, aşezat pe marginea unei fântâni de piatră pline de hârtii, coji de fructe şi cutii goale de bere, un tânăr cu plete lungi, blonde, cu un poncho pe el, cânta melodii andine la un fluier rudimentar din trestie. Ascultă câteva clipe muzica şi apoi îşi lăsă privirea să rătăcească peste târg, al cărui zgomot răzbătea până la ea, atenuat la înălţimea la care se afla. Stătu aşa până termină ţigara, iar apoi coborî scara, oprindu-se în faţa vitrinei cu păpuşi. Erau de toate felurile, îmbrăcate şi dezbrăcate, cu costume pitoreşti de ţărăncuţe sau cu sofisticate rochii romantice, cu respectivele mănuşi, pălării şi umbreluţe. Unele înfăţişau fetiţe, altele femei adulte. Unele aveau trăsături grosolane, altele copilăreşti, ingenue, perverse... Braţele şi mâinile se ridicau pe jumătate, într-o mişcare imaginară, în diverse posturi, ca şi cum le-ar fi surprins astfel suflarea rece a timpului scurs de când stăpâna lor le-a abandonat sau le-a vândut sau a murit. Copile care în cele din urmă au devenit femei, se gândi Julia, frumoase sau neatrăgătoare, care apoi, vreodată, au iubit sau poate au fost iubite, au mângâiat trupurile de cârpă, carton şi porţelan cu mâini care acum se prefăceau în pulbere prin cimitire. Dar toate păpuşile acelea supravieţuiau stăpânelor lor; erau martore mute, nemişcate, care păstrau pe retina lor imaginare scene de familie de demult, şterse din timp şi din memoria celor în viaţă. Decolorate tablouri schiţate printre crâmpeie de nostalgie, clipe de intimitate, cântece de copii, îmbrăţişări drăgăstoase. Dar şi lacrimi şi dezamăgiri, vise de care s-a ales praful, decăderea şi tristeţea. Poate chiar şi răutatea. Era ceva înfricoşător în mulţimea aceea de ochi de sticlă şi de porţelan, care o priveau fără a clipi, cu acea hieratică înţelepciune pe care numai timpul o are, ochi imobili incrustaţi pe chipuri palide de ceară sau carton, deasupra unor rochii decolorate de vreme, cu dantelele de o nuanţă stinsă şi murdară. Şi părul pieptănat sau răvăşit, păr natural — gândul o făcu să se înfioare — care fusese al unor femei vii. Îi veni în minte, printr-o tristă asociaţie de idei, un crâmpei dintr-un poem pe care-l recitase César odinioară:

De-ar fi să se păstreze tot părul femeilor care-au murit...

I-a fost greu să-şi desprindă ochii de la vitrină, al cărei geam reflecta, dincolo de ea, norii cenuşii, grei, ce întunecau oraşul. Şi, întorcându-se, cu gândul să-şi vadă de drum, dădu cu ochii de Max. Aproape că se ciocni de el pe la mijlocul scării. Avea o scurtă groasă bleumarin, cu gulerul ridicat până la coada în care-şi strângea părul, şi privea în jos, de parcă s-ar fi îndepărtat de cineva a cărui apropiere l-ar tulbura.

— Ce surpriză, spuse el, şi zâmbi cu gestul acela de lup frumos după care se prăpădea Menchu, înainte de a schimba câteva banalităţi despre timpul

mohorât şi lumea care se îngrămădea în târg. La început, nu dădu nici o explicaţie despre prezenţa lui acolo, dar Julia observă că părea puţin în alertă, cam pe furiş, de parcă aştepta ceva sau pe cineva. Poate pe Menchu, căci, după cum a spus mai târziu, urmau să se întâlnească pe undeva prin apropiere: o dezlânată poveste despre nişte rame de ocazie care, odată recondiţionate — Julia se ocupase de aşa ceva de multe ori —, puneau în valoare unele din pânzele expuse în galeria de artă.

Max nu-i era simpatic şi Julia punea pe seama acestei antipatii stinghereala pe care o simţea întotdeauna în prezenţa lui. Lăsând la o parte natura relaţiilor pe care le avea cu prietena ei, era ceva în făptura lui care îi displăcuse de la început, de când se cunoscuseră. César, a cărui fină intuiţie feminină nu dădea niciodată greş, obişnuia să afirme că la Max, în afară de trăsăturile unui exemplar frumos, era ceva indefinibil, meschin, care răzbătea la suprafaţă în felul lui strâmb de a zâmbi sau în forma insolentă în care o privea pe Julia. Privirea lui Max era dintre acelea căreia nu puteai să-i faci faţă prea mult timp, dar pe care, ori de câte ori Julia o uita, ajungea s-o redescopere când îl privea a doua oară, vicleană şi la pândă, fugitivă şi totodată stăruitoare. Nu era una dintre privirile fără concreteţe ce rătăcesc de jur împrejur înainte de a se aţinti iar, în linişte, asupra obiectului sau persoanei respective, în genul lui Paco Montegrifo, ci una dintre acelea pe care le intuieşti aţintite când cel care le aruncă crede că nimeni nu le observă şi care devin urâcioase când se simt cercetate. „Privirea cuiva care urmăreşte cel puţin să-ţi fure portofelul", spusese odată César, referindu-se la amantul lui Menchu. Iar Julia care, auzind cuvintele acelea, făcu un gest de dezaprobare faţă de maliţiozitatea anticarului, a fost nevoită să admită, în sinea ei, exactitatea acestei aprecieri.

Mai erau, pe deasupra, şi alte aspecte neclare în toată afacerea. Julia ştia că în privirile acelea era şi altceva în afară de curiozitate. Sigur pe farmecul lui fizic, Max se comporta adesea, în absenţa sau în spatele lui Menchu, într-un mod calculat şi insinuant. Orice îndoială cu privire la aceasta i se risipi în timpul unei petreceri la Menchu acasă, noaptea târziu. Conversaţia lâncezea, când prietena ei ieşi câteva clipe din cameră, să mai aducă nişte gheaţă. Max, aplecat deasupra măsuţei cu băuturi, luase paharul Juliei, ducându-şi-l la gură. Asta a fost tot şi n-ar mai fi fost nimic altceva dacă, punându-l pe masă, n-ar fi privit-o abia o secundă, înainte de a-şi trece limba peste buze şi a zâmbi cu cinică tulburare, regretând că circumstanţele îl sileau sa-şi rezume doar la atât imixtiunea în intimitatea ei. De bună seamă, Menchu era mai departe străină de toate acestea, iar Julia şi-ar fi muşcat mai curând limba decât să-i facă o confidenţă care ar fi sunat caraghios, exprimată cu voce tare. Aşa că, de la incidentul cu paharul, adoptă faţă de Max singura atitudine posibilă: un dispreţ suveran în maniera de a

i se adresa, când împrejurările o făceau să nu-l poată evita. o răceală calculată pentru a marea distanţele, când se întâlneau, ca în dimineaţa aceea în talcioc, faţă în faţă şi fără martori.

— Nu trebuie s-o văd pe Menchu decât mai târziu, spuse el, cu zâmbetul acela satisfăcut, pe care Julia îl detesta din răsputeri, jucându-i pe buze. Vrei să bem ceva?

Îl privi ţintă înainte de a refuza fără grabă, deliberat.

— Îl aştept pe César.

Zâmbetul lui Max se accentuă. Ştia prea bine că nici anticarul nu poate să-l sufere.

— Păcat, mormăi. N-avem prea multe ocazii să ne întâlnim aşa, ca astăzi... Vreau să spun singuri.

Julia se mulţumi să ridice din sprâncene, privind în jur, ca şi cum César ar fi fost gata să apară dintr-o clipă în alta. Max urmări direcţia privirii şi apoi ridică din umeri, în scurta-i bleumarin.

— A rămas să mă întâlnesc cu Menchu acolo, sub statuia soldatului, într-o jumătate de oră. Dacă ai chef, putem merge să bem ceva împreună, mai târziu — făcu o pauză exagerată, pentru a adăuga, intenţionat — : Toţi patru.

— Să vedem ce spune César.

Îl privi pe când se îndepărta, cu spatele-i lat legănându-se uşor în mulţime, până îl pierdu din vedere. Rămânea, ca şi în alte rânduri, cu senzaţia neplăcută că n-a ştiut să pună lucrurile la punct, ca şi când, în ciuda refuzului ei, Max ar mai fi reuşit o dată să-i violeze intimitatea, ca atunci când cu povestea cu paharul. Supărată pe sine, deşi nu ştia prea bine ce să-şi reproşeze, aprinse altă ţigară şi trase în piept fumul cu violenţă. În unele momente, se gândea, ar da orice să fie destul de puternică pentru a-i cârpi câteva lui Max, fără probleme, ca să-i pocească faţa lui atrăgătoare de armăsar satisfăcut.

Se plimbă un sfert de oră printre tarabe înainte de a se duce la cafenea. Încerca să se lase ameţită de vânzoleala din jur, de chemările vânzătorilor şi de iureşul dintre tonete, dar fruntea-i rămase încruntată şi privirea pierdută. Uitase de Max; acum, motivul era altul. Tabloul, moartea lui Alvaro, partida de şah, reveneau obsesiv, punându-i întrebări fără răspuns. Poate că şi jucătorul invizibil era prin apropiere, în mulţime, pândindu-i mişcările şi plănuind următoarea mutare. Se uită împrejur, temătoare, înainte de a strânge pe lângă trup geanta de piele unde avea pistolul de la César. Era atât de îngrozitor, încât părea absurd. Sau poate tocmai pe dos: era atât de absurd, încât părea îngrozitor.

Cafeneaua avea podele de lemn şi candelabre vechi din fier forjat şi marmură. Julia ceru o răcoritoare şi rămase nemişcată, lângă geamurile aburite, încercând să nu se gândească la nimic, până când silueta nedesluşită a anticarului

apăru în stradă, imprecisă din cauza aburilor de pe geam. Se duse în întâmpinarea lui de parcă ar fi dat fuga să fie consolată, ceea ce era destul de exact.

— Eşti pe zi ce trece mai frumoasă, îi făcu César un compliment, cu admiraţie plină de afectare, cu braţele în şold, oprindu-se spectaculos în mijlocul străzii... Cum de reuşeşti, fata mea?

— Nu fi prostuţ — îl apucă de braţ, cu o infinită senzaţie de uşurare. N-a trecut decât o oră de când ne-am despărţit.

— La asta mă refer, prinţesă — anticarul îşi coborî vocea de parcă şoptea secrete. Eşti unica femeie pe care o cunosc capabilă să se facă şi mai frumoasă într-un interval de şaizeci de minute... Dacă e vreun truc la mijloc, ar trebui să-l brevetăm. Pe cuvânt.

— Prostule!

— Frumuseţeo!

Au luat-o în jos, spre locul unde se afla parcată maşina Juliei. Pe drum, César îi aduse la cunoştinţă succesul afacerii pe care tocmai o încheiase: o Mater Dolorosa care putea fi atribuită lui Murillo, dacă dădea peste un cumpărător nu foarte exigent, şi un secreter Biedermeier, semnat şi datat la 1832 de Virienichen, stricat, dar autentic; totul putea fi reparat de un ebenist bun. Două adevărate chilipiruri, achiziţionate la un preţ rezonabil.

— Mai ales secreterul, mica mea prinţesă — César îşi legăna umbrela, încântat de afacere. Ştii doar că există o clasă socială, binecuvântată fie ea, care nu poate trăi fără patul care a aparţinut Eugeniei de Montijo, sau fără acel bureau unde Talleyrand îşi iscălea jurămintele strâmbe... Şi o nouă burghezie de parvenus, al cărei semn suprem de triumf, fiind pusă pe imitat, e un Biedermeier... Vin şi-ţi cer aşa, hodoronc-tronc, fără să precizeze dacă doresc masă ori birou; ce vor ei e un Biedermeier cu orice preţ şi sunt tare surprinşi văzând mobila semnată de altcineva... Mai întâi zâmbesc descumpăniţi, apoi îşi dau coate şi mă întreabă imediat dacă n-am nici un Biedermeier autentic... — oftă anticarul, deplângând de bună seamă vremurile grele. De n-ar fi din pricina carnetelor lor de cecuri, te asigur că pe mulţi i-aş trimite chez les grecs.

— Ai şi făcut-o uneori, din câte îmi amintesc.

César oftă din nou, luându-şi o mină neconsolată.

— Latura mea îndrăzneaţă, iubito. Uneori firea îmi joacă feste, pornirea asta a mea de bătrână regină zurbagie... Ca Jekyll şi mister Hyde. Ce bine că acum aproape nimeni nu mai vorbeşte franceza cum se cuvine!

Ajunseră la maşina Juliei, parcată pe o străduţă, tocmai când ea îi povestea întâlnirea cu Max. Simpla menţionare a numelui a fost de ajuns pentru ca César să se încrunte, sub borul pălăriei pe care continua s-o poarte puţin într-o parte, cu

cochetărie.

— Mă bucur că nu l-am văzut pe proxenetul ăla, comentă arţăgos. Îţi face mai departe aluzii perfide?

— Mai deloc. Bănuiesc că în fond îi e teamă să nu afle Menchu.

— Asta-i ce-l doare, canalia! La capitolul întreţinere — César ocoli maşina spre portiera din dreapta. Ia te uită ce chestie! Ne-au pus o amendă.

— Nu mai spune!

— Ba îţi spun. Uite aici hârtiuţa, sub ştergătoare — anticarul lovea pământul cu vârful umbrelei, iritat. De necrezut! În plin talcioc, şi poliţiştii se ocupă cu amenzile, în loc să prindă delincvenţi şi derbedei, cum au obligaţia... Ce ruşine! repetă în gura mare, uitându-se sfidător în jur. Ce ruşine!

Julia aruncă pe jos un recipient de spray gol pe care cineva îl pusese pe capota maşinii şi apoi luă hârtia, un cartonaş de mărimea unei cărţi de vizită. Rămase încremenită, de parcă ar fi fulgerat-o. Pesemne i s-a reflectat pe chip, fiindcă César o privi, alarmat, şi veni lângă ea în mare grabă.

— Fetiţo, te-ai albit la faţă... Ce se întâmplă?

Zăbovi câteva clipe până să poată răspunde, şi când o făcu, nu-şi recunoscu propria-i voce. Simţea o dorinţă îngrozitoare să fugă într-un loc cald şi sigur, unde să-şi ascundă capul şi să închidă ochii spre a se simţi la adăpost.

— Nu-i o amendă, César. Ţinea între degete cartonaşul şi anticarul slobozi o înjurătură cât se poate de nelalocul ei pentru persoana educată care era. Fiindcă acolo, cu un laconism sinistru, cu caractere pe care amândoi le cunoşteau bine, cineva scrisese la maşină aceste semne:

..Pa^xTbe (imagine)

Simţi cum capul i se învârteşte pe când se uita, zăpăcită, de jur împrejur. Străduţa era pustie, Persoana cea mai apropiată era o vânzătoare de ilustrate religioase, aşezată pe un scaun de răchită, în colţ, la douăzeci de metri mai departe, atentă la lumea care trecea prin dreptul mărfii expuse pe jos.

— A fost aici, César!... Îţi dai seama?... A fost aici!

Ea însăşi înţelese că în cuvintele sale era teamă, nu surpriză. Frica — ajunse să conştientizeze, înfiorându-se cu infinită exasperare — nu mai era stârnită de ceva neaşteptat, ci se prefăcea într-un soi de resemnare lugubră; ca şi când jucătorul misterios, prezenţa-i apropiată şi ameninţătoare, îi marcau restul vieţii cu un blestem necruţător cu care avea să fie nevoită să trăiască. Presupunând, îşi zise ea cu luciditate pesimistă, că ar mai avea mult de trăit.

César, schimbat la faţă, răsucea într-una cartonaşul. Indignarea abia dacă îl lăsa să vorbească:

— Ah, canalia... Ticălosul...

Pe neaşteptate, Julia nu se mai gândi la cartonaş. Recipientul gol pe care-l găsise pe capotă îi atrăgea atenţia. Îl luă şi simţi, aplecându-se, că se mişca în negura unui vis şi putea să se uite mult la etichetă ca să înţeleagă ce anume era. Clătină din cap, nedumerită, înainte de a i-l arăta lui César. Încă o dată se ivea absurdul.

— Ce-i asta? întrebă anticarul.

— Un spray de reparat cauciucuri sparte... Îl pui la ventil şi pneul se umflă. Are un fel de pastă albă care lipeşte gaura pe dinăuntru.

— Şi ce caută aici?

— Asta aş vrea să ştiu şi eu.

Au verificat cauciucurile. Nu era nimic în neregulă la cele de pe partea stângă, şi Julia înconjură maşina să le vadă şi pe celelalte două. Totul era în ordine; dar, când dădu să arunce pe jos recipientul, un detaliu îi reţinu atenţia : ventilul de la pneul din spate nu avea capac. În locul lui era o bulă de pastă albă.

— Cineva a umflat roata, conchise César, după ce cercetă, uluit, recipientul gol. Poate că era în pană.

— Nu şi atunci când am plecat, răspunse fata, şi se uitară unul la altul, pradă unor presimţiri negre.

— Nu te urca în maşină, zise César.

Vânzătoarea de ilustrate religioase nu văzuse nimic. Pe acolo trecea multă lume, iar ea îşi vedea de treburile ei, explică ea, aranjând pe jos inimi ale Mântuitorului, Sfinţi Pancratiu şi tot felul de Fecioare. Cât despre străduţă, nu era sigură. Poate să fi trecut vreun vecin, poate trei sau patru persoane, cam acum o oră.

— Vă amintiţi de cineva în mod special?

César îşi scosese pălăria şi se apleca spre vânzătoare, cu pardesiul pe umeri şi umbrela sub braţ; imaginea întruchipată a cavalerului, se gândea pesemne femeia, deşi fularul de mătase de la gât părea poate cam ţipător la un bărbat de vârsta lui.

— Cred că nu — vânzătoarea se înfăşură mai bine în şalul de lână, străduindu-se să-şi aducă aminte o doamnă, parcă. Şi doi tineri.

— Vă amintiţi cum arătau?

— Ştiţi şi dumneavoastră cum sunt tinerii. Scurte de piele şi blugi...

Julia simţea cum îi dădea târcoale o idee absurdă. La urma urmelor, limitele imposibilului s-au lărgit mult în ultimele zile.

— Aţi văzut pe careva cu o scurtă bleumarin? Mă refer la un bărbat cam de douăzeci şi opt sau treizeci de ani, înalt, cu părul strâns într-o coadă...

Vânzătoarea nu-şi amintea să-l fi văzut pe Max. Cât despre femeie, la ea s-a

uitat cu luare aminte, fiindcă s-a oprit o clipă în faţa ilustratelor ei şi a crezut că o să cumpere una. Era blondă, între două vârste, bine îmbrăcată. Dar n-o vedea forţând o maşină; nu era genul ăsta de femeie. Purta un impermeabil.

— Avea ochelari de soare?

— Da.

César o privi grav pe Julia.

— Azi nu e soare, spuse.

— Ştiu.

— Putea fi femeia care a adus documentele — César făcu o pauză şi ochii i se înăspriră. Sau Menchu.

— Nu spune prostii.

Anticarul îşi întoarse capul, aruncând o privire trecătorilor din jur.

— Ai dreptate. Dar şi tu te-ai gândit la Max.

— Max... e altceva — se întunecă la faţă privind în josul străzii, să vadă dacă nu cumva Max sau blonda cu impermeabil ar mai putea fi încă pe acolo. Iar ceea ce a văzut i-a îngheţat cuvintele pe buze şi a făcut-o să se clatine de parc-ar fi primit o lovitură. Nu era nici o femeie care să corespundă descrierii; dar, printre copertinele şi foile de plastic ale tonetelor, se vedea o maşină parcată aproape de colţul străzii. O maşină albastră.

Din locul în care se afla, Julia nu putea să ştie dacă era un Ford, însă tulburarea puse imediat stăpânire pe ea. Plecând de lângă vânzătoarea de ilustrate, spre marea surpriză a lui César, făcu câţiva paşi pe trotuar şi, după ce ocoli două tarabe cu mărunţişuri, rămase privind spre colţ, ridicându-se pe vârfuri, ca să vadă mai bine. Era un Ford albastru, cu geamurile fumurii. Nu-i putea vedea numărul de circulaţie, se gândi la repezeală, dar pentru o singură dimineaţă erau prea multe coincidenţe: Max, Menchu, cartonaşul de pe parbriz, recipientul gol, femeia cu impermeabil, iar acum maşina aceea care devenise elementul cheie al coşmarului ei. Simţi că mâinile-i tremurau şi le vârî în buzunarele scurtei pe când auzea, în spatele ei, paşii anticarului. Asta îi dădu curaj.

— E maşina, César. Înţelegi?... Oricine o fi, e înăuntru.

César nu spuse nimic. Îşi scoase încet pălăria, pe care poate o considera nepotrivită pentru ce se putea întâmpla în continuare, şi o privi pe Julia. Ea nu-l iubise niciodată atât, văzându-i linia fină a buzelor strânse, bărbia împinsă înainte, ochii albaştri întredeschişi şi o sclipire de duritate neobişnuită licărindu-i între pleoape. Trăsăturile delicate ale feţei lui meticulos bărbierite erau încordate; i se vedeau muşchii fălcilor. Putea fi homosexual, spuneau ochii aceia, şi totodată un bărbat manierat, înclinat spre atitudini violente. Dar nu era, în nici un caz, un laş. Cel puţin, nu atunci când era vorba de prinţesa lui.

— Aşteaptă-mă aici, spuse.

— Nu. Mergem amândoi, îl privi ea cu duioşie. Îl sărutase uneori pe buze, în joacă, întocmai ca pe vremea copilăriei. În momentul acela simţi impulsul s-o mai facă o dată; dar acum nu mai era un joc. Tu şi cu mine.

Vârî mâna în buzunar şi armă pistolul. César, foarte calm, ca şi când ar fi ales un baston pentru plimbare, îşi puse umbrela sub braţ şi, apropiindu-se de una din tonete, înşfăcă un vătrai de fier de mărime neobişnuită.

— Cu permisiunea dumneavoastră, îi spuse vânzătorului surprins, punându-i în mână primul bilet pe care apucă să-l scoată din portofel.

Apoi o privi senin pe Julia:

— De data asta, iubito, dă-mi voie să trec eu întâi.

Şi se îndreptară spre maşină, furişându-se pe după tarabe ca să nu fie văzuţi; Julia cu mâna în geantă, César cu vătraiul în dreapta şi cu umbrela şi pălăria în stânga. Inima fetei bătea să-i spargă pieptul când reuşi să vadă numărul de circulaţie. Nu mai încăpea nici o îndoială: Ford albastru, geamuri fumurii, literele TH. Îşi simţea gura uscată şi o senzaţie neplăcută la stomac, de parcă i s-ar fi strâns de la sine. Asta era, îşi zise la repezeală, ce simţea Peter Blood înainte de a porni să captureze o navă.

Ajunseră la colţ şi totul se petrecu în mare viteză. Cineva, înăuntrul maşinii, coborâse geamul din dreptul şoferului să arunce o ţigară. César lăsă să-i cadă pe jos pălăria şi umbrela, ridică vătraiul şi se apropie ocolind vehiculul, spre partea din stânga, pregătit, dacă era nevoie, să omoare piraţi sau ce o fi fost înăuntru. Julia, cu dinţii strânşi şi sângele zvâcnindu-i în tâmple, o rupse la fugă, scoase pistolul din geantă şi-l băgă pe fereastră, înainte ca persoana din maşină să aibă timp să urce geamul. În dreptul ţevii pistolului se ivi un chip necunoscut: un bărbat tânăr, cu barbă, care privea arma cu ochi înspăimântaţi. Pe locul de alături, altul se întoarse speriat când César deschise cealaltă portieră ridicând, ameninţător, vătraiul de fier deasupra capului.

— Ieşiţi afară! Ieşiţi afară! strigă Julia ca scoasă din minţi.

Cu chipul schimonosit, tânărul cu barbă ridică mâinile cu degetele desfăcute, în chip de implorare:

— Liniştiţi-vă domnişoară! bâigui. Pentru numele lui Dumnezeu, liniştiţi-vă... Suntem poliţişti!

— Recunosc, spuse inspectorul-şef Feijoo, încrucişându-şi mâinile pe masa din biroul lui, până acum n-am fost prea eficienţi în afacerea asta...

Lăsă fraza în aer şi-i zâmbi lui César placid, de parcă lipsa de eficienţă a poliţiei ar fi justificat totul. Faţă de oameni de lume, părea să spună privirea lui,

ne putem permite o anumită autocritică în stil constructiv.

Dar César nu părea dispus să lase lucrurile aşa.

— Ăsta-i un fel de a numi, zise cu dispreţ, ceea ce alţii ar califica drept incompetenţă.

Lui Feijoo comentariul îi căzu ca o lovitură în moalele capului, după cum dovedea zâmbetul lui strâmb. Dinţii i se iviră de sub mustaţa deasă, muşcându-i buza de jos. Se uită la anticar şi apoi la Julia, înainte de a bate nerăbdător toba pe masă cu vârful unui pix ieftin. Fiind César la mijloc, n-avea încotro şi trebuia să procedeze cu mare băgare de seamă; toţi trei ştiau prea bine de ce.

— Poliţia îşi are metodele ei.

Toate astea erau doar cuvinte şi César îşi pierdea răbdarea, necruţător. Faptul că avea legături de afaceri cu Feijoo nu-l obliga să-i arate simpatie. Şi cu atât mai puţin acum, după ce-l surprinsese jucând necinstit.

— Dacă aceste metode constau în a o urmări pe Julia în vreme ce un nebun circulă în voie, trimiţând bilete anonime, prefer să nu spun ce cred despre asemenea metode... — se întoarse spre fată şi apoi se uită iar la poliţist. Nici măcar nu pricep de ce o consideraţi suspectă în legătură cu moartea profesorului Ortega... De ce nu mă cercetaţi pe mine?

— Am făcut-o — poliţistul era şifonat de impertinenţa lui César şi se străduia din răsputeri să-şi înfrâneze supărarea. — Adevărul e că cercetăm toată lumea — îşi arătă palmele, asumându-şi ce era dispus să recunoască drept gafa colosală. Din păcate, aşa-i munca noastră.

— Şi aţi ajuns la vreo lămurire?

— Regret că trebuie să spun că nu. Feijoo se scărpină la subraţ pe sub haină şi se foi pe scaun, stingherit. Dacă trebuie să fiu sincer, ne aflăm în aceeaşi situaţie ca la început... Nici medicii legişti nu sunt de aceeaşi părere cu privire la moartea lui Alvaro Ortega. Speranţa noastră, dacă-i vorba într-adevăr de un asasin, e să facă o mişcare greşită.

— De asta m-aţi urmărit? întrebă Julia, încă furioasă. Stătea jos, strângându-şi geanta în poală, cu o ţigară fumegândă între degete. Ca să vedeţi dacă mişcarea greşită o fac eu?

Poliţistul o privi morocănos.

— Nu trebuie să o luaţi aşa. E pur şi simplu rutină... o simplă tactică poliţistă.

César ridică o sprânceană.

— Ca tactică nu pare prea promiţătoare. Nici prea rapidă.

Feijoo înghiţi în sec şi se abţinu să fie sarcastic. În momentul acela, se gândi Julia cu o plăcere răutăcioasă, poliţistul se lepăda, din tot sufletul, de relaţiile lui comerciale cu anticarul, imposibil de mărturisit. Ar fi de ajuns ca

César să deschidă gura în vreo două locuri potrivite, pentru ca, fără acuzaţii directe şi fără formalităţi oficiale, în modul discret în care se făceau de obicei lucrurile acelea la un anumit nivel, inspectorul-şef să-şi termine cariera în vreun obscur birou de pe la un comisariat necunoscut. Ca un conţopist oarecare şi nimic altceva.

— Tot ce vă pot asigura — spuse în sfârşit, după ce rumegă în parte exasperarea ce îi strângea stomacul, aşa cum i se citea pe chip — e că vom continua să cercetăm... păru să-şi aducă aminte de ceva, fără nici un chef. Şi, bineînţeles, domnişoara se va bucura de o protecţie specială.

— Nici nu poate fi vorba, spuse Julia. Umilirea lui Feijoo nu-i era de-ajuns ca s-o facă s-o uite pe a ei. Fără maşini albastre, vă rog. Gata cu ele.

— E vorba de siguranţa dumneavoastră, domnişoară.

— Aţi văzut doar că mă pot proteja singură.

Poliţistul îşi îndepărtă privirea. Pesemne îl mai durea gâtul după perdaful pe care, cu câteva minute înainte, îl trăsese celor doi inspectori fiindcă se lăsaseră descoperiţi în felul acela. „Proştilor! le strigase... Şoferi nenorociţi de duminică!... M-aţi lăsat descoperit şi pentru asta o să vă fac viaţa amară!..." César şi Julia auziseră totul prin uşă, în vreme ce aşteptau pe culoarul comisariatului.

— În privinţa asta..., începu să spună, după o lungă reflecţie. Era clar ca lumina zilei că în cugetul lui s-a dat o luptă aprigă, datorie sau convenienţe, înainte de a fi învins de greutatea celor din urmă. Date fiind împrejurările, nu cred că... Vreau să spun că pistolul acesta... Înghiţi iar în sec, înainte de a-l privi pe César. La urma urmelor, e vorba de o piesă veche, nu de o armă modernă propriu-zisă. Iar dumneavoastră, ca anticar, aveţi permisul cuvenit... privi suprafaţa mesei. Fără îndoială, medita la ultima piesă, un ceas din secolul al XVIII-lea, pentru care César îi dăduse un preţ bun acum câteva săptămâni. Dinspre partea mea, şi vorbesc şi în numele celor doi inspectori implicaţi... zâmbi din nou, împăciuitor. Vreau să spun că suntem gata să uităm detaliile afacerii. Dumneavoastră, don César, vă recuperaţi Derringer-ul, promiţând însă, neapărat, să aveţi mai multă grijă de el pe viitor. La rândul ei domnişoara ne ţine la curent în legătură cu orice noutate şi, de bună seamă, ne telefonează imediat când crede că are probleme. Şi la mijloc nu-i nici pistol... Mă înţelegeţi?

— Perfect, zise César.

— Bine — concesia cu privire la pistol părea să-i fi dat un anume ascendent moral, încât Feijoo era mai degajat adresându-i-se Juliei. Cât despre roata maşinii dumneavoastră, trebuie să ştim dacă vreţi să faceţi reclamaţie.

Îl privi, surprinsă.

— Reclamaţie? Împotriva cui?

Inspectorul-şef zăbovi cu răspunsul, ca şi cum s-ar fi aşteptat ca Julia să ghicească fără să fie nevoie de cuvinte.

— Împotriva persoanei sau persoanelor necunoscute, spuse. Răspunzătoare de încercarea de omucidere.

— A lui Alvaro?

— A dumneavoastră — dinţii i se iviră iar pe sub mustaţă. Fiindcă, oricine ar fi cel care trimite aceste bilete, intenţia lui e ceva mai serioasă decât să joace şah. Spray-ul cu care v-au umflat cauciucul după ce l-au înţepat se poate cumpăra în orice magazin de accesorii pentru automobile... Numai că acesta a fost umplut în prealabil cu benzină introdusă cu o seringă... Amestecul acesta, cu gazul şi cu substanţa plastică din recipientul original, devine extrem de explozibil de la o anumită temperatură în sus... Ar fi fost de ajuns să mergeţi câteva sute de metri ca să se încingă cauciucul şi să se producă explozia chiar sub rezervorul de combustibil. Maşina s-ar fi prefăcut într-o torţă, cu dumneavoastră înăuntru — continuă să zâmbească încântat, cu răutate evidentă, de parcă faptul de a le povesti toate astea ar presupune o mică revanşă pe care şi-o rezervase... Nu-i îngrozitor?

Jucătorul de şah ajunsese la magazinul lui César cu un ceas mai târziu, cu urechile ivindu-i-se deasupra gulerului trenciului şi cu părul umed. Era ca un câine slab şi vagabond, se gândi Julia, privindu-l cum se scutura de ploaie în pragul magazinului, printre covoare, porţelanuri şi tablouri pe care nu şi le-ar fi putut permite cu leafa lui pe un an. Muñoz strânse mâna fetei — o mişcare bruscă şi seacă, fără căldură, un simplu contact care nu angaja la nimic — şi-l salută pe César înclinând uşor capul. Apoi, pe când încerca să-şi ţină pantofii uzi departe de covoare, ascultă fără să clipească relatarea celor petrecute la talcioc. Clătina din când în când din cap, schiţând un vag gest afirmativ, de parcă povestea cu Fordul albastru şi cu vătraiul lui César nu l-ar interesa absolut de loc, dar ochii stinşi i se înviorară când Julia scoase cartonaşul din geantă şi i-l puse în faţă. Câteva minute mai târziu îşi desfăcuse şahul micuţ, fără de care nici nu-l văzuseră în ultimele zile, şi studia noua poziţie a pieselor.

— Ce nu înţelegem, comentă Julia, care privea peste umărul lui, e de ce au lăsat recipientul gol pe capotă. Acolo era clar că îl vedeam... Poate că cel care a făcut-o a fost nevoit să plece în mare grabă.

— Poate a fost vorba doar de un avertisment, sugeră César, aşezat în fotoliul lui de piele, lângă glasvand. Un avertisment de cel mai prost gust.

— Păi, a avut ceva bătaie de cap, nu? Să pregătească spray-ul, să dezumfle cauciucul şi apoi să-l umfle la loc... Fără a ţine seama de riscul de a fi văzută pe

când făcea toate astea — număra pe degete, neîncrezătoare. E destul de caraghios — în momentul acela făcu o grimasă, surprinsă de cuvintele ei... Vă daţi seama? Acum mă refer la jucătorul nostru invizibil la feminin, ca şi când ar fi o femeie... Misterioasa doamnă cu impermeabilul nu-mi iese deloc din cap.

— Poate că mergem prea departe, îşi dădu cu părerea César. Dacă te gândeşti bine, azi dimineaţă trebuie să fi fost în talcioc zeci de femei blonde îmbrăcate cu impermeabil. Unele chiar şi cu ochelari de soare... Totuşi, ai dreptate în privinţa recipientului gol. Acolo, pe maşină, chiar la vedere... Realmente grotesc.

— Poate nu-i chiar aşa, zise Muñoz, şi amândoi îl priviră. Jucătorul de şah stătea pe un taburet în faţa măsuţei joase pe care pusese tabla. Îşi scosese trenciul şi sacoul şi rămăsese în cămaşă, o cămaşă mototolită, ieftină, cu mânecile scurtate în dreptul coatelor prin două pliuri pentru ca să nu-i fie prea lungi la manşete. Vorbise fără să-şi ia ochii de la piese, cu mâinile pe genunchi. Iar Julia, care stătea alături, îi văzu în colţul gurii grimasa aceea de nedefinit, pe care ajunsese să i-o cunoască bine, însemnând şi reflecţie tăcută şi zâmbet abia schiţat. Înţelese atunci că Muñoz reuşise să descifreze noua mişcare.

Jucătorul de şah apropie un deget de pionul situat în căsuţa A^, fără să-l atingă.

— Pionul negru care se afla în A^ suprimă turnul alb la B^... zise, arătându-le situaţia pe tablă. E ceea ce spune adversarul nostru în bilet.

ABCDEFGH

— Şi ce înseamnă asta? întrebă Julia.

Muñoz zăbovi câteva secunde cu răspunsul.

— Înseamnă că renunţă să mai facă altă mutare, şi de asta ne-am şi temut, oarecum. Mă refer la faptul de a suprima dama albă la E^ cu turnul negru de la C^... Această mutare ar fi presupus neapărat un schimb de dame — îşi ridică privirea de la piese, îndreptându-şi-o spre Julia, preocupat. Cu tot ce implică asta.

Julia făcu ochii mari.

— Vreţi să spuneţi că renunţă să mă suprime pe mine?

Jucătorul făcu un gest ambiguu.

— Se poate interpreta şi aşa — cercetă câteva secunde piesa ce reprezenta regina albă. Şi, în cazul acesta, ne-ar spune: „Pot să ucid, dar o voi face când am eu chef".

— Ca pisica ce se joacă de zor cu un şoricel, murmură César, lovind braţul fotoliului... Ticălosul!

— El sau ea, zise Julia.

Anticarul plesni din limbă, neîncrezător.

— Nimeni nu spune că femeia în impermeabil, dacă ea a fost într-adevăr pe străduţa aceea, acţionează de capul ei. Se prea poate să fie şi complice.

— Da, dar al cui?

— Tare aş vrea s-o ştiu, iubito.

— În orice caz, comentă Muñoz, dacă uitaţi o clipă de femeia în impermeabil şi luaţi seama la bilet, puteţi ajunge la o nouă concluzie asupra personalităţii adversarului... Îi privi când pe unul, când pe celălalt, şi ridică din umeri înainte de a arăta jocul de şah, ca şi cum ar fi considerat o pierdere de vreme să caute răspunsuri în afara tablei. Ştim deja că are o minte foarte sucită; dar acum se vede că este şi foarte mulţumit de sine... Şi încrezut. Sau încrezută. În realitate, încearcă să-şi bată joc de noi... arătă din nou tabla de joc, îndemnându-i să fie atenţi la poziţia pieselor. Priviţi. Practic vorbind, în termeni şahistici, a suprima dama albă e o mutare greşită... Albele n-ar fi avut încotro şi ar fi acceptat schimbul de dame, luând regina noastră cu turnul alb aflat la B^, şi asta ar fi lăsat piesele negre într-o poziţie foarte dezavantajoasă. Unica lor ieşire, din acest moment, ar fi fost să mişte turnul negru de la E^ la E^, ameninţând regele alb... Dar acesta s-ar fi apărat prin simpla deplasare a pionului alb de la D^g la D^. Apoi, când regele negru s-ar fi văzut înconjurat de piese inamice, fără nici un ajutor cu putinţă, n-ar fi avut cum să evite şah mat. Negrele ar pierde partida.

— Asta înseamnă, întrebă Julia, că toată povestea cu spray-ul pus pe maşină şi cu ameninţarea reginei albe e doar o cacealma?

— N-aş fi deloc surprins.

— De ce?

— Pentru că duşmanul nostru a ales mutarea pe care aş fi făcut-o eu însumi în locul lui, suprimând turnul alb din B^ cu pionul aflat la A^. Asta reduce presiunea albelor asupra regelui negru, a cărui situaţie era foarte grea — mişcă admirativ capul. V-am mai spus că e un jucător bun.

— Şi acum? întrebă César.

Muñoz îşi trecu o mâna peste frunte şi reflectă în faţa tablei de şah.

— Acum avem două opţiuni... Poate ar trebui să luăm dama neagră, dar asta l-ar putea forţa pe adversarul nostru la un schimb de dame — o privi pe Julia —, ceea ce nu-mi place. Să nu-l obligăm să facă ceva ce n-a făcut... mişcă iar capul, de parcă piesele albe şi negre i-ar fi confirmat gândurile. Partea curioasă a afacerii este că el ştie că noi vom raţiona aşa. Ceea ce ne avantajează, căci eu văd mutările pe care le face, în vreme ce el se mărgineşte să şi le imagineze pe ale mele... Ba chiar le condiţionează. Până acum, facem ceea ce vrea el să facem.

— Avem vreo alegere? întrebă Julia.

— Până acum, nu. Mai departe, o să vedem.

— Şi care e următoarea mişcare?

— Cu nebunul nostru. Îl deplasăm de la F^ la D^ ameninţându-i regina.

— Şi ce-o să facă el?... Sau ea?

Muñoz nu răspunse imediat. Stătea nemişcat privind tabla, parcă n-ar fi auzit întrebarea.

— La şah, zise în sfârşit, şi previziunile au o limită... Cea mai bună mişcare posibilă, sau probabilă, e aceea care-l lasă pe adversar în poziţia cea mai dezavantajoasă. Din pricina asta, un fel de a calcula oportunitatea mutării următoare e să presupunem pur şi simplu că a şi făcut-o, iar în continuare să analizăm partida din punctul de vedere al adversarului; adică, să apelăm la noi înşine, dar punându-ne în locul duşmanului. De acolo putem presupune altă mişcare şi ne punem imediat în pielea celui care este adversarul adversarului nostru. Adică, ne punem din nou în pielea noastră. Şi tot aşa, la nesfârşit, după capacitatea fiecăruia... Vreau să spun că ştiu până unde am ajuns eu, însă n-am habar până unde a ajuns el.

— Dar, după raţionamentul acesta, interveni Julia, cel mai probabil e să aleagă mişcarea cea mai dezavantajoasă pentru noi. Nu vi se pare?

Muñoz se scărpină în ceafă. Apoi, foarte încet, duse nebunul alb în căsuţa Dy plasându-l astfel lângă dama neagră. Părea adâncit în cugetări profunde, analizând noua situaţie de pe tablă.

— Orice ar face, zise în cele din urmă, iar chipul i se întunecă, sunt sigur că o să suprime o piesă.

XI. Abordări analitice

„Nu fiţi prost. Drapelul nu există, aşa că n-are cum flutura. Doar vântul este cel care flutură."

D.R. Hofstadter

O sperie ţârâitul telefonului. Fără grabă, luă tamponul cu dizolvant de pe colţul tabloului la care lucra — un fragment de vernis prea lipit pe o porţiune minusculă a veşmintelor lui Ferdinand de Ostenburg — şi-şi puse clema între dinţi. Privi apoi cu neîncredere telefonul, la picioarele ei pe covor, pe când se întrebă dacă, ridicându-l, va fi nevoită să asculte iar una din tăcerile îndelungi care deveniseră atât de obişnuite de vreo două săptămâni. La început, se mărginea să-şi lipească receptorul de ureche fără să spună un cuvânt, aşteptând

nerăbdătoare orice sunet, fie şi numai o suflare care să însemne viaţă, prezenţă omenească, oricât de neliniştitoare ar fi fost. Dar află numai vidul absolut, fără să aibă măcar consolarea îndoielnică de a se auzi un ţăcănit când se închide telefonul. Întotdeauna misteriosul — sau misterioasa — care suna, rezista mai mult; până când Julia punea receptorul în furcă, cu oricâtă întârziere. Necunoscutul rămânea acolo, la pândă, fără să arate nici grabă, nici tulburare, în faţa posibilităţii ca poliţia, alertată de Julia, să fi pus telefonul sub observaţie ca să localizeze apelul. Partea cea mai proastă era că cine suna nu putea fi la curent cu faptul că Julia nu spusese nimic nimănui, nici măcar lui César sau lui Muñoz. Fără să ştie prea bine de ce, considera că telefoanele acelea nocturne erau ceva ruşinos, atribuindu-le sensul umilitor de a se simţi agresată în intimitatea casei sale, în noaptea şi liniştea atât de îndrăgită de ea înainte de a începe coşmarul. Semăna cu un viol ritualic, ce se repeta zilnic, fără gesturi şi fără cuvinte.

Ridică receptorul la al şaselea apel şi recunoscu, spre uşurarea ei, vocea lui Menchu. Dar liniştea nu dură decât o clipă; prietena ei băuse zdravăn; poate că, deduse îngrijorată, înghiţise ceva mai tare decât alcoolul. Ridicând vocea pentru a se face auzită peste rumoarea conversaţiilor şi a muzicii care o înconjurau, rostind incoerent jumătăţi de propoziţii, Menchu spuse că se afla la Stephan's şi apoi înşiră o poveste confuză în care se amestecau Max, tabloul lui Van Huys şi Paco Montegrifo. Julia nu reuşi să înţeleagă nici un cuvânt şi, când îi ceru prietenei să-i povestească încă o dată ce se întâmplase, Menchu izbucni în râs, cu hohote isterice ca la beţie. Apoi închise telefonul.

Era un frig umed şi pătrunzător. Zgribulindu-se în scurta-i de blană, Julia coborî în stradă şi opri un taxi. Luminile oraşului făceau să-i alunece pe chip repezi sclipiri şi umbre, în vreme ce răspundea, dând distrată din cap, la vorbăria inoportună a taximetristului. Îşi rezemă ceafa de spătarul banchetei şi închise ochii. Înainte de plecare, conectase alarma electronică şi încuiase uşa de siguranţă, învârtind cheia de două ori; în portal nu s-a putut abţine să nu arunce o privire bănuitoare spre interfon, temându-se să nu descopere acolo alt bilet. Dar nu găsi nimic de data aceasta. Jucătorul invizibil cugeta încă la următoarea mişcare.

La Stefan's era multă lume. Prima persoană pe care o văzu de cum intră a fost César, stând împreună cu Sergio pe un divan. Tânărul încuviinţa, cu păru-i blond răvăşit în chip graţios peste ochi, în timp ce anticarul îi şoptea ceva la ureche. César fuma, picior peste picior; avea o mână, cea cu ţigara, pe genunchi, iar pe cealaltă o mişca prin aer vorbind, foarte aproape de braţul protejatului său, dar fără a stabili încă un contact fizic cu el. Îndată ce o văzu pe Julia, se şi ridică

şi-i veni în întâmpinare. Nu părea surprins că o vede apărând la ora aceea, nefardată şi îmbrăcată cu o scurtă de blană peste blugi.

— E acolo, se mulţumi să spună, arătând interiorul localului cu un gest neutru, care nu ascundea o anumită aşteptare amuzată. Pe sofa, în spate.

— A băut mult?

— Cum suge un burete. Şi mi-e teamă că, pe deasupra, transpiră prin toţi porii praful acela alb... S-a dus de prea multe ori la toaleta doamnelor ca să fie vorba doar de făcut pipi — îşi privi scrumul de la ţigară şi zâmbi sarcastic. Acum câteva minute a stârnit un adevărat scandal, pălmuindu-l pe Montegrifo în plin bar... Îţi dai seama, iubito? A fost ceva realmente — savură termenul, înainte de a-l exprima cu un aer de connaisseur — delicios.

— Şi Montegrifo?

Anticarul făcu o grimasă plină de cruzime.

— A fost fascinant, iubito. Aproape divin. A plecat demn, sigur pe sine; cum e el. Cu o blondă foarte provocatoare atârnată de braţ, poate cam vulgară, dar bine îmbrăcată, care era cu totul şi cu totul sufocată, săraca, şi pe bună dreptate. Chiar că avea şi de ce, zâmbi, cu maliţie fină. Adevărul e, prinţesă, că tipul ăsta are simţul scenei. A încasat palma senin, fără să clipească, aşa, ca durii din filme. Un tip interesant, specialistul vostru în licitaţii... Recunosc că a fost foarte bine. Foarte curajos.

— Unde e Max?

— Nu l-am văzut pe aici şi îmi pare rău — i se ivi iar pe buze zâmbetul pervers. Ar fi fost amuzant cu adevărat. Culmea distracţiei.

Lăsându-l pe César, Julia intră în local. Salută mai mulţi cunoscuţi fără să se oprească şi dădu cu ochii de prietena ei, singură şi prăbuşită pe sofa, cu ochii tulburi, fusta scurtă prea ridicată şi nişte fire duse la unul din ciorapi, în chip grotesc. Părea că îmbătrânise, dintr-o dată, cu zece ani.

— Menchu.

O privi aproape fără s-o recunoască, bâiguind cuvinte incoerente şi zâmbind absurd. Apoi îşi clătină capul dintr-o parte într-alta şi izbucni într-un scurt hohot de râs nesigur, de beţivă.

— Ai pierdut scena, zise după câteva clipe, cu voce catifelată şi râzând mai departe. Ticălosul ăla, chiar aici, în picioare, cu obrajii ca focul... se ridică puţin, frecându-şi nasul înroşit, incapabilă să vadă privirile curioase sau scandalizate ce se îndreptau spre ea de la mesele vecine. Prostul arogant.

Julia simţea că toţi ochii din local erau aţintiţi asupra lor; auzea comentariile în şoaptă. Se îmbujoră, fără voie.

— Eşti în stare să pleci de aici?

— Cred că da... Dar lasă-mă să-ţi povestesc.

— O să-mi povesteşti mai târziu. Acum hai să mergem.

Menchu se ridică în picioare anevoie, trăgându-şi cu stângăcie fusta în jos. Îi puse mantoul pe umeri, făcând-o să meargă spre uşă cu relativă demnitate. César, care era tot în picioare, se apropie de ele.

— E totul în ordine?

— Da. Cred că mă pot descurca singură.

— Precis?

— Precis. Ne vedem mâine.

Pe stradă, Menchu se legăna descumpănită, căutând un taxi. Cineva i-a strigat o porcărie de la fereastra unei maşini care trecea.

— Du-mă acasă, Julia... Te rog.

— La tine sau la mine?

O privi de parcă îi venea greu s-o recunoască. Păşea cu mişcări de somnambulă.

— La tine, spuse.

— Şi Max?

— Gata cu Max... Ne-am certat... S-a sfârşit.

Opriră un taxi şi Menchu se ghemui pe banchetă. Apoi izbucni în plâns. Julia îi cuprinse umerii cu braţul, simţind-o cum tremură, hohotind. Taxiul se opri la un semafor, iar lumina unei vitrine i se oglindi pe chipul crispat.

— Iartă-mă... Sunt o...

Julia se simţea ruşinată, stingherită. Totul părea grotesc. Blestematul de Max, îşi zise în sinea ei. Blestemaţi să fie cu toţii.

— Nu spune prostii, o întrerupse, iritată.

Privi spatele taximetristului, care le cerceta plin de curiozitate prin oglinda retrovizoare, şi, întorcându-se spre Menchu, îi putu vedea în ochi o expresie insolită; o sclipire trecătoare de neaşteptată luciditate. Ca şi cum ar mai fi rămas un loc înlăuntrul ei, unde n-ar fi răzbit aburii drogului şi ai alcoolului. Descoperi acolo, spre surpriza ei, ceva de infinită profunzime, plin de tâlcuiri ascunse. O privire atât de nepotrivită cu starea în care se găsea, încât Julia rămase descumpănită. Menchu vorbi din nou şi cuvintele ei au fost şi mai ciudate.

— Tu nu înţelegi nimic... Îşi clătina capul cu durere, ca un animal rănit. Dar orice s-ar întâmpla... Vreau să ştii...

Se întrerupse de parcă şi-ar fi muşcat limba, iar privirea i se contopi cu umbrele când taxiul porni din nou, lăsând-o pe Julia nedumerită, adâncită în gânduri. Totul era prea mult pentru o singură seară. Nu mai lipsea, cugetă cu un oftat adânc — simţea o vagă teamă ce nu prevestea nimic bun —, decât să găsească alt bilet la interfon.

În seara aceea n-a existat nici un bilet şi a putut avea grijă de Menchu, care părea că se mişcă prin ceaţă. I-a făcut două ceşti de cafea înainte de a o culca. Încetul cu încetul, cu multă răbdare şi simţindu-se ca o psihanalistă în faţa canapelei, reuşi să reconstituie cele întâmplate, printre tăceri şi bâlbâieli incoerente. Lui Max, ingratului Max, îi intrase în cap ideea să facă o călătorie în momentul cel mai puţin potrivit; o prostie cu privire la o afacere în Portugalia. Ea trecea prin nişte momente grele şi treaba cu Max i s-a părut un fel de dezertare cât se poate de egoistă. S-au certat şi, în loc să se împace, ca în alte rânduri, în pat, el a plecat trântind uşa. Menchu nu ştia dacă avea de gând să se întoarcă sau nu, dar în clipa aceea n-o interesa nici cât negru sub unghie. Dornică să nu rămână singură, se hotărî să se ducă la Stephan's. Nişte prize de cocaină au ajutat-o să-şi revină, dându-i o stare de euforie agresivă... Stătea acolo, uitându-l pe Max, bând nişte martini sec în colţişorul ei, şi tocmai pusese ochii pe un tip frumos nevoie mare care începea să dea semne că s-a prins, când totul luă o altă întorsătură: Paco Montegrifo avu proasta inspiraţie să-şi facă apariţia, însoţit de una dintre târfele alea acoperite de bijuterii cu care era văzut din când în când... Treaba cu procentele era încă recentă, lui Menchu i se păru că desluşeşte o anumită ironie în salutul pe care i-l adresă specialistul în licitaţii şi, cum se spune prin romane, i-a răsucit cuţitul în rană. O palmă zdravănă, jap!, din acelea cu adevărat de pomină, în culmea uluirii respectabilului... Mare scandal şi sfârşitul poveştii. Cortina.

Menchu adormi cam pe la două noaptea. Julia o acoperi cu o pătură şi stătu un răstimp lângă ea, veghindu-i somnul neliniştit. Uneori se răsucea de pe o parte pe cealaltă şi murmura sunete ininteligibile, cu buzele strânse şi părul răvăşit căzându-i pe faţă. Julia observă ridurile din jurul gurii, al buzelor şi al ochilor unde lacrimile şi transpiraţia îi stricaseră machiajul; cearcăne negre îi dădeau un aer patetic: aspectul unei curtezane mature după o noapte proastă. César ar fi tras nişte concluzii usturătoare din toate acestea; dar Julia n-avea acum nici un chef să-l asculte pe César. Şi se văzu cerând de la viaţă, când îi va veni şi ei rândul, să-i dea resemnarea de a îmbătrâni cu demnitate. Apoi oftă, cu o ţigară neaprinsă în gură. Trebuia să fie îngrozitor, în ceasul naufragiului, să nu ai o plută solidă care să te ajute să-ţi salvezi pielea. Şi îşi dădu seama că proprietara galeriei avea vârsta potrivită să-i fie mamă. Gândul acela o făcu să se ruşineze de ea însăşi, de parcă ar fi profitat de somnul prietenei ei ca s-o trădeze, într-un fel incert.

Bău ce mai rămăsese din cafeaua ce se răcise deja şi aprinse ţigara. Ploaia răpăia din nou în lucarnă; era sunetul singurătăţii, îşi spuse cu tristeţe. Zgomotul ploii îi aminti de celălalt, de acum un an, când a pus capăt legăturii cu Alvaro şi

a ştiut că ceva se rupea înlăuntrul ei pentru totdeauna, ca un mecanism iremediabil stricat. Şi a mai ştiut că, de atunci înainte, acea singurătate dulce-amăruie care-i apăsa inima avea să-i fie unica însoţitoare de care nu se va despărţi niciodată, pe drumurile ce i-au mai rămas de străbătut, în restul vieţii ei, sub un cer în care zeii se stingeau printre hohote tunătoare de râs. Şi în noaptea aceea ploaia a căzut îndelung peste ea, ghemuită sub duş, cu aburii îmbrăţişând-o ca o negură arzătoare şi lacrimile amestecându-i-se cu apa ce se revărsa, torenţial, peste părul ud ce-i acoperea faţa, peste corpul ei gol. Apa aceea curată şi călduţă, sub care a stat aproape un ceas, îl luase cu sine pe Alvaro, cu un an înainte de moartea lui fizică, reală şi definitivă. Şi printr-o stranie ironie din cele atât de îndrăgite de Destin, însuşi Alvaro sfârşise astfel, într-o cadă de baie, cu ochii deschişi şi ţeasta spartă, sub duş, sub ploaie.

Îşi alungă amintirile. Le văzu risipindu-se ca un rotocol de fum, printre umbrele încăperii. Apoi se gândi la César şi-şi mişcă încet capul, în ritmul unei imaginare melodii melancolice. În momentul acela ar fi dorit să-şi aşeze capul pe umărul lui, să închidă ochii, să inspire mirosul delicat pe care i-l cunoştea de când era copilă, de tutun şi de smirnă... César. Să retrăiască alături de el poveşti în care veşnic e cu putinţă să ştii, dinainte, că există un final fericit.

Trase din nou în piept fumul de ţigară şi îl reţinu un răstimp, dorind să se ameţească, până când gândurile ei aveau să plutească departe de acolo. Cât de îndepărtate erau timpurile cu deznodământ fericit, incompatibil cu orice fel de luciditate!... Uneori îi era tare greu să se vadă în oglindă, surghiunită pe vecie din Ţara lui Niciodată.

Stinse lumina şi rămase fumând, aşezată pe covor, în dreptul tabloului lui Van Huys, pe care-l ghicea în faţa ochilor. Stătu aşa nemişcată multă vreme după ce şi-a terminat ţigara, văzând cu ochii minţii personajele din tablou, pe când asculta zvonul îndepărtat al refluxului vieţii lor, în jurul partidei de şah ce se prelungea în timp şi spaţiu pentru a continua încă, precum lentul şi implacabilul mecanism al unui ceas care ar sfida veacurile, fără ca nimeni să-i poată prevedea finalul. Atunci Julia uită de toate, de Menchu, de nostalgia timpului trecut, şi simţi o înfiorare cu care se obişnuise, o înfiorare de teamă, dar şi o consolare neclară şi insolită. Un fel de aşteptare obsedantă. Ca atunci când era mică şi se ghemuia lângă César ca să mai asculte o poveste. La urma urmelor, poate că piratul Jaime Garfio nu pierise pentru totdeauna în negurile trecutului. Poate că, pur şi simplu, acum juca şah.

Când se trezi, Menchu mai dormea. Încercă să se îmbrace fără să facă zgomot, puse un rând de chei pe masă şi plecă, închizând cu grijă uşa după ea. Era aproape zece dimineaţa, dar ploaia se prefăcuse într-o ceaţă murdară, din beznă şi poluare, ce estompa contururile cenuşii ale clădirilor şi dădea maşinilor,

care circulau cu farurile aprinse, o aparenţă fantastică, descompunând reflexul acestor lumini pe asfalt în infinite puncte sclipitoare, ţesând în jurul Juliei, care mergea cu mâinile în buzunarele trenciului, o atmosferă strălucitoare şi ireală.

Belmonte o primi în scaunul lui cu rotile, în salonul pe peretele căruia se păstra încă urma tabloului lui Van Huys. Nelipsitul Bach răsuna la gramofon, şi Julia se întrebă, pe când scotea dosarul din geantă, dacă bătrânul domn punea discul de fiecare dată când îl vizita ea. Belmonte regretă absenţa lui Muñoz, matematicianul şahist, cum spuse cu o ironie ce nu trecu neobservată, iar apoi se uită cu luare-aminte la raportul adus de Julia: toate datele istorice, concluziile finale ale lui Muñoz asupra enigmei lui Roger de Arras, fotografii ale diferitelor faze ale restaurării şi pliantul în culori, scos de curând de Claymore, cu privire la tablou şi la licitaţie. Citea în linişte, încuviinţând satisfăcut. Din când în când îşi înălţa capul ca s-o privească pe Julia, uimit, înainte de a se adânci din nou în lectură.

— Excelent, zise în cele din urmă, închizând mapa după ce termină. Sunteţi o tânără extraordinară.

— N-am fost singură. Ştiţi că multă lume a lucrat la povestea asta... Paco Montegrifo, Menchu Roch, Muñoz... şovăi o clipă. Am apelat şi la experţi de artă.

— Vă referiţi la răposatul profesor Ortega?

Julia îl privi, surprinsă.

— Nu ştiam că eraţi la curent.

Bătrânul domn zâmbi acru.

— Păi, să vedeţi. Când a apărut mortul, poliţia a luat legătura cu nepoţii mei şi cu mine... A venit să mă vadă un inspector, nu-mi amintesc cum îl cheamă... Avea o mustaţă mare, aşa, şi era gras.

— Se numeşte Feijoo. Inspectorul Feijoo, îşi abătu privirea, stingherită. La naiba cu mutra lui, îşi zise. Poliţist nenorocit care nu era bun de nimic... Dar n-aţi spus nimic ultima dată când am venit aici.

— Aşteptam să-mi povestiţi dumneavoastră. Dacă n-o face, am dedus eu, o fi având motive. Din tonul bătrânului domn reieşea o anume reţinere şi Julia înţelese că era pe punctul să-şi piardă un aliat.

— Eu credeam... Vreau să spun că regret, pe cuvânt. M-am temut să nu vă îngrijorez cu poveştile astea. La urma urmelor, dumneavoastră...

— Vă referiţi la vârsta sau la sănătatea mea? Belmonte îşi puse mâinile osoase şi pătate una peste alta în dreptul stomacului. Sau eraţi preocupată ca nu cumva asta să influenţeze soarta tabloului?

Fata dădu din cap, neştiind ce să spună. Apoi zâmbi ridicând din umeri, cu un aer de sinceritate descumpănită care, ştia prea bine, era singurul răspuns ce l-ar mulţumi pe bătrân.

— Ce pot să vă spun? murmură, dându-şi seama că nimerise la ţintă când Belmonte zâmbi la rândul lui, acceptând aerul de complicitate oferit de ea.

— Nu vă faceţi griji. Viaţa e grea şi relaţiile între oameni şi mai şi.

— Vă asigur că...

— Nu trebuie să mă asiguraţi deloc. Vorbeam despre profesorul Ortega... A fost un accident?

— Cred că da, minţi Julia. Cel puţin aşa am înţeles.

Bătrânul domn îşi privi mâinile. Era cu neputinţă de ştiut dacă o credea sau nu.

— E îngrozitor... Nu vi se pare? îi adresă o privire profundă şi gravă, în care plutea o nelinişte difuză. Treburile de genul ăsta, vorbesc de moarte, mă cam impresionează. Şi, la vârsta mea, ar trebui să fie tocmai pe dos. E ciudat cum, împotriva oricărei logici, omul se agaţă de existenţă în proporţie inversă cu cantitatea de viaţă pe care o mai are de trăit.

Preţ de o clipă, Julia a fost gata să-i mărturisească şi restul poveştii: existenţa jucătorului misterios, ameninţările, senzaţia tulbure care o apăsa. Blestemul picturii lui Van Huys, a cărui urmă, dreptunghiul gol sub cuiul ruginit, îi pândea de pe perete ca o prevestire nefastă. Dar asta însemna să dea nişte explicaţii de care nu se simţea în stare. Se temea să nu-l alarmeze şi mai mult pe bătrânul domn, în mod inutil.

— N-aveţi de ce să vă faceţi griji, minţi iar, cu aplomb. Totul e sub control. Ca tabloul.

Şi-au mai zâmbit o dată, dar cam forţat. Julia tot nu ştia dacă Belmonte o credea sau nu. După un moment, invalidul se rezemă de spătarul scaunului cu rotile şi-şi încruntă fruntea.

— Cu privire la tablou, voiam să vă spun ceva... se opri, gândindu-se puţin înainte de a continua. Data trecută, după vizita pe care mi-aţi făcut-o, dumneavoastră şi prietenul dumneavoastră şahistul, m-am tot gândit la conţinutul tabloului lui Van Huys... Vă amintiţi ce-am vorbit despre un sistem necesar pentru a înţelege alt sistem, şi că ambele aveau nevoie de un sistem superior, şi aşa la infinit?... Poemul lui Borges despre şah, pe jucător îl mişcă Dumnezeu să mişte piesa, da'napoia-I Cine?... Ei bine, iată, eu cred că e ceva în genul ăsta în tablou. Ceva ce se cuprinde pe sine şi care în plus se şi repetă pe sine, aducându-te mereu în punctul de plecare... După părerea mea, adevărata cheie pentru a interpreta Partida de şah nu deschide un drum liniar, o progresie care să se îndepărteze de început, ci pictura pare că revine iar şi iar, de parcă ne-

ar conduce înlăuntrul ei... Mă înţelegeţi?

Julia încuviinţă, atentă la cuvintele bătrânului domn. Ceea ce auzise acum nu era decât confirmarea, întemeiată pe argumente şi exprimată cu voce tare, a propriilor ei intuiţii. Îşi aduse aminte de schema pe care o făcuse chiar ea, de cele şase niveluri cuprinse unele într-altele, eterna reîntoarcere la punctul de plecare, tablourile dinăuntrul tabloului.

— Înţeleg mai mult decât credeţi, spuse. E ca şi cum tabloul s-ar trăda pe sine.

Belmonte şovăi, descumpănit.

— Să se trădeze? Asta-mi depăşeşte puţin ideea, medită o clipă şi apoi, cu o mişcare din sprâncene, păru să înlăture ce era de neînţeles. Eu mă refeream la altceva... arătă gramofonul. Ascultaţi-l pe Bach.

— Ca întotdeauna.

Belmonte zâmbi, complice.

— Astăzi n-aveam de gând să mă las însoţit de Johann Sebastian, dar m-am hotărât să-l pun în cinstea dumneavoastră. E Suita franceză numărul 5, şi fiţi atentă: această compoziţie constă din două jumătăţi, fiecare din ele repetată. Tonica primei jumătăţi este sol, iar la sfârşit apare tonalitatea re... Vă daţi seama? Acum luaţi aminte: se pare că piesa se sfârşeşte în tonalitatea aceasta, dar pe neaşteptate potlogarul de Bach ne face să ne întoarcem dintr-un salt la început, din nou tonica este sol şi iar modulează pe re. Şi fără să ştim prea bine cum, asta se întâmplă încă o dată şi încă o dată... Ce părere aveţi?

— Mi se pare pasionant. Julia urmărea, atentă, acordurile muzicale. E ca o buclă nesfârşită... ca acele tablouri şi desene de Escher, ca un râu care curge, cade în cascadă şi, în mod inexplicabil, ajunge în punctul de plecare... Sau scara care nu duce nicăieri, la începutul însuşi al scării.

Belmonte încuviinţă, satisfăcut.

— Întocmai. Şi e posibil să cânte în multe chei — privi dreptunghiul gol de pe perete. Greutatea constă, presupun, în a şti în ce punct al acestor cercuri te afli.

— Aveţi dreptate. Ar fi prea lung să vă explic, dar în tot ce se întâmplă cu tabloul e ceva de genul ăsta. Când se pare că povestea se termină, începe din nou, chiar dacă în altă direcţie. În altă direcţie aparentă... Fiindcă e posibil să nu ne mişcăm din acelaşi loc...

Belmonte ridică din umeri.

— E un paradox pe care trebuie să-l descifraţi dumneavoastră şi prietenul dumneavoastră şahistul. Mie îmi lipsesc datele. Şi, cum ştiţi, sunt doar un amator. Nici măcar n-am fost în stare să ghicesc că partida aceea se joacă invers — o privi lung pe Julia. Şi, dacă ţinem cont de Bach, asta mi se pare de neiertat.

Fata vârî mâna în buzunar după pachetul de ţigări, reflectând la neaşteptatele interpretări recente. Fire ale ghemului, îşi zicea. Prea multe fire pentru un singur ghem.

— În afară de poliţie şi de mine, aţi mai primit în ultima vreme vizita vreunei persoane care să se intereseze de tablou?... Sau de şah?

Bătrânul domn zăbovi cu răspunsul, ca şi când ar fi încercat să afle ce ascundea întrebarea ei. Apoi ridică din umeri.

— Nici una, nici alta. Pe când trăia soţia mea, venea multă lume la noi; ea era mai sociabilă decât mine. Dar de când sunt văduv, am păstrat legătura doar cu câţiva prieteni. Esteban Cano, de pildă; dumneavoastră sunteţi prea tânără ca să-l fi cunoscut pe vremea când era un violonist de succes... Însă a murit într-o iarnă, acum se împlinesc doi ani... Adevărul e că vechiul şi micul meu grup de prieteni a dispărut treptat; eu sunt dintre puţinii supravieţuitori — zâmbi resemnat. A mai rămas Pepe, un prieten bun. Pepin Perez Gimenez, pensionar ca mine, care mai merge la club şi vine din când în când să jucăm o partidă. Dar are aproape şaptezeci de ani şi-l apucă nişte migrene îngrozitoare când joacă mai mult de o jumătate de oră. Era un mare şahist... Mai joacă uneori cu mine. Sau cu nepoata mea.

Julia, care tocmai îşi scotea o ţigară, rămase nemişcată. Când reluă gestul, o făcu foarte încet, ca şi cum un semn de emoţie sau nerăbdare ar fi putut face să se spulbere cele auzite.

— Nepoata dumneavoastră joacă şah?

— Lola?... Destul de bine — invalidul râse . Într-un fel deosebit, de parcă ar regreta că virtuţile nepoatei nu s-ar extinde şi asupra altor faţete ale vieţii. Chiar eu am învăţat-o să joace, cu mulţi ani în urmă; dar şi-a întrecut maestrul.

Julia încerca să-şi păstreze calmul, ceea ce nu era uşor. Îşi impuse să-şi aprindă încet ţigara şi scoase alene două rotocoale de fum înainte de a vorbi din nou. Îşi simţea inima bătând, gata să-i spargă pieptul. O împuşcătură trasă orbeşte.

— Ce zice nepoata dumneavoastră de tablou?... I s-a părut o idee bună că v-aţi hotărât să-l vindeţi?

— I s-a părut nemaipomenit. Iar bărbatului ei şi mai şi — în tonul bătrânului domn se ghicea o tresărire amară. Presupun că Alfonso s-a şi gândit pe ce număr de la ruletă să parieze fiecare centimă din ce ia pe Van Huys.

— Dar nu-l are încă, preciză Julia, uitându-se ţintă la Belmonte.

Invalidul susţinu privirea Juliei imperturbabil, fără să răspundă un răstimp. Apoi, o sclipire de duritate i se ivi în ochii deschişi la culoare şi umezi, stingându-se cu repeziciune.

— Pe vremea mea, zise, cu o bună dispoziţie neaşteptată, şi Julia n-a mai

putut găsi în ochii lui decât o ironie placidă, spuneam că nu trebuie să vinzi blana ursului din pădure înainte de a-l vâna...

Julia îi oferi pachetul de ţigări.

— A pomenit vreodată nepoata dumneavoastră ceva referitor la misterul tabloului, la personaje sau la partidă?

— Nu-mi aduc aminte — bătrânul domn aspiră adânc fumul. Dumneavoastră aţi adus primele veşti. Pentru noi fusese, până atunci, o pictură deosebită, dar nu extraordinară... Nici misterioasă — se uită la dreptunghiul de pe perete, dus pe gânduri. Totul părea la vedere.

— Ştiţi cumva dacă, înainte sau în timpul perioadei în care Alfonso v-a prezentat-o pe Menchu Roch, nepoata dumneavoastră era pe cale să negocieze cu cineva?

Belmonte se încruntă. Posibilitatea aceea părea să-i displacă profund.

— Sper că nu. La urma urmelor, tabloul era al meu — privi ţigara pe care o ţinea între degete ca un muribund contemplând sfântul mir şi făcu o grimasă vicleană, plină de maliţie înţeleaptă. Şi continuă să fie.

— Mai îngăduiţi-mi o întrebare, don Manuel.

— Dumneavoastră vă îngădui orice.

— I-aţi auzit vreodată pe nepoţii dumneavoastră spunând că vor consulta un specialist în istoria artei?

— Nu cred. Nu-mi amintesc şi-mi închipui că mi-aş aminti de aşa ceva... o privi pe Julia, intrigat. În ochi îi revenise iar neîncrederea. Profesorul Ortega se ocupa cu asta, nu? Cu istoria artei. Sper că nu vreţi să insinuaţi...

Julia bătu în retragere. Asta însemna că mergea prea departe, aşa că ieşi din încurcătură cu zâmbetul ei cel mai frumos.

— Nu mă refeream la Alvaro Ortega, ci la un specialist oarecare... nu-i absurd să mă gândesc că nepoata dumneavoastră ar fi avut curiozitatea să afle valoarea tabloului sau antecedentele lui...

Belmonte îşi privi mâinile pătate cu un aer gânditor.

— N-a vorbit niciodată de aşa ceva. Dar îmi închipui că mi-ar fi spus, fiindcă vorbea mult despre tabloul lui Van Huys. Mai ales când jucam aceeaşi partidă ca personajele... o jucam avansând, de bună seamă. Şi ştiţi ceva?... Deşi se pare că piesele albe au un avantaj, Lola câştiga mereu cu negrele.

Se plimbă aproape un ceas fără ţintă, în întuneric, încercând să-şi pună ideile în ordine. Umezeala îi lăsa picături de apă pe chip şi pe păr. Trecu prin faţă la Palace, unde portarul, cu joben şi uniformă cu galoane aurite, se ferea sub copertină, înfăşurat într-o pelerină ce îi dădea un aer de londonez din secolul al

nouăsprezecelea, foarte potrivit cu ceaţa. Nu mai lipsea, îşi spuse Julia, decât o trăsură cu cai, cu felinarul estompat de atmosfera cenuşie, din care să coboare silueta subţire a lui Sherlock Holmes, urmat de credinciosul lui Watson. Pe undeva, în pâcla murdară, o fi stând la pândă sinistrul profesor Moriarty. Napoleonul crimei. Geniul răului.

Prea multă lume juca şah în ultima vreme. Pentru că toată lumea părea să aibă motive întemeiate să fie în legătură cu tabloul lui Van Huys.

Erau prea multe portrete în tabloul acela blestemat.

Muñoz. El era singurul pe care-l cunoscuse după ce s-a ivit misterul. În ceasurile de insomnie; când se răsucea în pat de pe o parte pe cealaltă, fără să poată adormi, numai pe el nu-l lega de imaginile coşmarului. Muñoz la un cap al ghemului, şi restul pieselor, toate celelalte personaje, la celălalt. Dar nu putea fi sigură nici măcar în privinţa lui. Îl cunoscuse, într-adevăr, după ce s-a ivit prima enigmă, dar înainte ca povestea să se întoarcă la punctul de plecare şi să reînceapă într-o tonalitate diferită. Dacă e să despicăm firul în patru, e imposibil să avem certitudinea absolută că moartea lui Alvaro şi existenţa jucătorului misterios ar face parte din aceeaşi mişcare.

Mai făcu câţiva paşi şi se opri, simţind pe chip umezeala ceţii care o împresura. În ultimă instanţă, putea fi sigură doar de ea însăşi. Asta-i tot ce avea ca să meargă înainte. Asta şi pistolul din geantă.

Se îndreptă spre clubul de şah. În vestiarul cu rumeguş pe jos erau în cuiere umbrele, pardesie şi trenciuri. Mirosea a umezeală, a fum de ţigară şi a acel aer de neconfundat pe care îl au locurile frecventate exclusiv de bărbaţi. Îl salută pe Cifuentes, directorul, care îi ieşi plin de respect în întâmpinare, şi, în vreme ce se stingeau şoaptele stârnite de apariţia ei, aruncă o privire la mesele de şah, descoperindu-l pe Muñoz. Stătea concentrat asupra jocului, cu un cot pe braţul scaunului şi cu bărbia sprijinită în mână, neclintit ca un sfinx. Adversarul lui, un tânăr cu ochelari cu lentile groase de hipermetrop, îşi trecea limba peste buze, aruncându-i priviri îngrijorate jucătorului; ca şi cum s-ar fi temut să-l vadă, dintr-un moment într-altul, distrugându-i complicata apărare a regelui pe care, judecând după nervozitatea şi aspectul lui epuizat, o construise cu un efort extraordinar.

Muñoz părea liniştit, absent ca de obicei, şi s-ar fi zis că, mai curând decât să cerceteze tabla, ochii lui aţintiţi se sprijineau pe ea. Poate era adâncit în starea aceea de visare de care îi vorbise Juliei, la o mie de kilometri de jocul ce se desfăşura în faţa lui, pe când mintea-i matematică urzea şi destrăma combinaţii infinite şi imposibile. În jur, trei sau patru curioşi urmăreau partida cu un interes aparent mai mare decât al jucătorilor — din când în când făceau comentarii în şoaptă, sugerând mutarea uneia sau alteia dintre piese. Părea limpede, datorită

tensiunii din jurul mesei, că se aştepta de la Muñoz o mişcare hotărâtoare, care avea să însemne lovitura mortală pentru tânărul cu ochelari. Asta-i justifica nervozitatea, iar el, cu ochii măriţi de lentile, îşi privea adversarul precum sclavul care, în arenă, pradă leilor, ar cere îndurare unui împărat atotputernic, înveşmântat în purpură.

În momentul acela, Muñoz ridică ochii şi o văzu pe Julia. O privi ţintă câteva clipe, de parcă n-ar fi recunoscut-o, şi păru că-şi vine încetişor în fire, cu expresia surprinsă a celui care se trezeşte dintr-un vis sau se întoarce dintr-o lungă călătorie. Atunci, privirea i se însufleţi şi-i adresă fetei un gest vag de bun-venit. Se mai uită o dată la tabla de joc, să vadă dacă totul era mai departe în ordine şi, fără să şovăie, nu cu un aer repezit şi nici de improvizaţie, ci ca o concluzie după un raţionament îndelungat, deplasă un pion. Un murmur de decepţie se ridică din jurul mesei, iar tânărul cu ochelari îl privi, mai întâi surprins, apoi ca un condamnat care îşi vede suspendată execuţia în ultimul minut, înainte de a face o grimasă de satisfacţie.

— De acum e remiză, comentă unul dintre curioşi.

Muñoz, care se ridica de la masa, dădu din umeri.

— Da, răspunse, fără să se mai uite la tablă. Dar cu nebun la D^ ar fi fost mat pe orizontala a cincea.

Se îndepărtă de grup, apropiindu-se de Julia, pe când amatorii studiau de zor mişcarea pe care tocmai o menţionase. Tânăra arătă pe furiş spre ei.

— Probabil că vă detestă din suflet, spuse în şoaptă.

Jucătorul de şah înclină capul într-o parte, şi expresia lui putea fi totodată un zâmbet vag şi o grimasă de dispreţ.

— Cred că da, răspunse, pe când îşi lua trenciul şi plecau. Vin de obicei ca vulturii, în speranţa să fie de faţă când o să mă facă praf careva, până la urmă.

— Dar dumneavoastră vă lăsaţi bătut... Pentru ei trebuie să fie umilitor.

— Asta nu contează — în tonul lui nu era nici suficienţă, nici orgoliu; doar un dispreţ obiectiv. N-ar pierde vreuna din partidele mele pentru nimic în lume.

În dreptul muzeului Prado, prin ceaţa fumurie, Julia îl puse la curent cu discuţia avută cu Belmonte. Muñoz ascultă până la sfârşit fără comentarii, nici măcar când fata îi povesti despre acel hobby al nepoatei pentru şah. Pe jucător nu-l deranja pesemne umezeala, mergea încet, atent la cuvintele Juliei, cu trenciul descheiat şi nodul de la cravată pe jumătate desfăcut, ca de obicei, cu capul plecat şi privirea îndreptată spre vârfurile nelustruite ale pantofilor.

— M-aţi întrebat odată dacă există femei care joacă şah..., zise în cele din urmă. Şi eu v-am răspuns că, deşi şahul e un joc de bărbaţi, unele nu joacă rău. Dar sunt o excepţie.

— Care confirmă regula, presupun.

Muñoz îşi încreţi fruntea.

— Presupuneţi greşit. o excepţie nu confirmă, ci infirmă sau distruge orice regulă... De asta trebuie să fim foarte atenţi când facem deducţii. Eu zic că femeile joacă prost şah de obicei şi nu că toate joacă prost. Înţelegeţi?

— Înţeleg.

— Ceea ce în practică nu împiedică deloc ca femeile să nu fie decât nişte şahiste mediocre... Ca să vă faceţi o idee: în Uniunea Sovietică, unde şahul e un sport naţional, doar o femeie, Vera Mencik, a ajuns să fie considerată de talia marilor maeştri.

— Şi de ce se întâmplă aşa?

— Se poate ca şahul să ceară prea multă indiferenţă faţă de lumea exterioară — se opri ca s-o privească pe Julia. Cum e Lola Belmonte?

Fata medită înainte de a răspunde.

— Nu ştiu ce să vă spun. Antipatică. Poate dominatoare... Păcat că nu era acasă când aţi fost acolo cu mine, zilele trecute.

Se opriseră lângă o fântână de piatră, deasupra căreia, ca o coroană, silueta nedesluşită a unei statui se ivea ameninţătoare peste capetele lor, în ceaţă. Muñoz îşi trecu mâna prin păr, dându-şi-l pe spate, şi observă palma umedă pe care şi-o şterse apoi de trenci.

— Agresivitatea, exterioară sau lăuntrică, spuse, este caracteristică multor jucători — zâmbi fugitiv, fără să precizeze clar dacă se considera în afara acestei afirmaţii. Iar şahistul se identifică de obicei cu un individ constrâns, oprimat într-un anume sens... Atacul la rege — căci asta se urmăreşte la şah, să atentezi împotriva autorităţii — ar fi un fel de eliberare din starea aceasta. Şi, dintr-o asemenea perspectivă, jocul poate interesa cu adevărat o femeie... zâmbetul fugar flutură iar pe buzele lui Muñoz. Când joci, lumea pare foarte măruntă privită din locul în care stai.

— Aţi descoperit ceva de genul ăsta în mutările duşmanului nostru?

— O întrebare la care e greu de răspuns. Am nevoie de mai multe date. Mai multe mişcări. De pildă: femeile îşi manifestă de obicei preferinţa de a juca cu nebunii — expresia lui Muñoz se însufleţea pe măsură ce intra în detalii... Nu ştiu din ce raţiune, dar caracterul acestor piese, care se mişcă în profunzime şi pe diagonală, este posibil să fie cel mai feminin dintre toate — făcu un gest cu mâna, ca şi cum el însuşi n-ar prea da crezare cuvintelor lui şi ar încerca să le şteargă în aer. Dar până acum nebunii negri n-au un rol important în partidă... Cum vedeţi, dispunem de multe teorii frumoase care nu-s bune de nimic. Problema noastră e aceeaşi ca pe o tablă de şah: putem formula doar ipoteze imaginare, conjuncturi, fără să atingem piesele.

— Aveţi vreuna?... Uneori lăsaţi impresia că aţi tras deja concluzii pe care

nu vreţi să ni le povestiţi.

Muñoz înclina puţin capul într-o parte, ca de fiecare dată când se ivea o problemă dificilă.

— E ceva complicat, răspunse după o scurtă ezitare. Am vreo două idei în cap, însă problema mea e tocmai cea pe care v-am spus-o... În şah nu există nici o posibilitate să dovedeşti ceva până n-ai mutat, şi atunci e imposibil să mai rectifici.

O porniră mai departe, printre băncile de piatră şi boschetele cu contururi imprecise. Julia suspină uşor.

— Dacă cineva mi-ar fi spus că voi urmări pista unui posibil asasin pe o tablă de şah, i-aş fi răspuns că-i nebun. De legat.

— V-am mai spus odată că sunt multe legături între şah şi ancheta făcută de poliţie. Muñoz întinse din nou o mână în văzduh, imitând gestul de a muta piese. Iată, chiar înainte de Conan Doyle, metoda Dupin, a lui Poe.

— Edgar Allan Poe?... Nu-mi spuneţi că juca şi şah!

— Era mare amator. Episodul cel mai frumos a fost atunci când a studiat un automat cunoscut cu numele de Jucătorul de la Maelzel, care mai niciodată nu pierdea o partidă... Poe i-a dedicat un eseu pe la o mie opt sute treizeci şi ceva. Pentru a-i pătrunde taina, a dezvoltat şaisprezece abordări analitice, ajungând la concluzia că înăuntrul automatului trebuia neapărat să fie ascuns un om.

— Şi asta faceţi dumneavoastră acum? Căutaţi omul ascuns?

— Încerc, dar asta nu garantează nimic. Eu nu sunt Allan Poe.

— Sper să reuşiţi, sunt extrem de interesată... Dumneavoastră sunteţi singura mea speranţă.

Muñoz dădu din umeri, fără să răspundă imediat.

— Nu vreau să vă faceţi prea multe iluzii, spuse după câţiva paşi. Când începusem să joc şah, au existat momente în care am fost convins că n-o să pierd nici o partidă... Atunci, în plină euforie, eram bătut, şi înfrângerea mă obliga să fiu din nou cu picioarele pe pământ — îşi miji ochii, de parcă ar fi pândit pe cineva în faţa lor, în ceaţă. Reiese că întotdeauna există cineva mai bun decât tine. De asta e bine să-ţi păstrezi o incertitudine salutară.

— Eu găsesc că e îngrozitoare incertitudinea asta.

— Aveţi şi de ce. În febra unei partide, orice jucător ştie că e vorba de o luptă fără vărsare de sânge. La urma urmelor, se consolează cu gândul că e vorba doar de un joc... Dar nu-i cazul dumneavoastră.

— Şi dumneavoastră?... Credeţi că el ştie ce rol aveţi în povestea asta?

Muñoz făcu alt gest evaziv.

— N-am habar dacă ştie cine sunt. Însă are certitudinea că cineva e capabil să-i interpreteze mişcările. De n-ar fi aşa, jocul n-ar avea nici un rost.

— Cred că trebuie să-i facem o vizită Lolei Belmonte.

— De acord.

Julia se uită la ceas.

— Suntem aproape de casa mea, aşa că vă invit mai întâi la o cafea. La mine e Menchu, şi la ora asta trebuie să se fi trezit. Are probleme.

— Probleme grave?

— Aşa se pare; iar aseară s-a purtat straniu. Vreau s-o cunoaşteţi — stătu o clipă pe gânduri, preocupată. Mai cu seamă acum.

Traversară bulevardul. Maşinile circulau încet, orbindu-i cu farurile aprinse.

— Dacă Lola Belmonte a pus la cale toată povestea, spuse Julia pe neaşteptate, aş fi în stare s-o omor cu mâinile mele...

Muñoz o privi surprins.

— Presupunând că teoria agresivităţii ar fi adevărată, spuse, şi ea descoperi un nou şi ciudat respect în felul în care o cerceta, dumneavoastră aţi fi o excelentă jucătoare, dacă v-aţi hotărî să vă apucaţi de şah.

— O fac deja, răspunse Julia, uitându-se cu ciudă la umbrele care se estompau de jur împrejurul ei, în ceaţă. De multă vreme m-am apucat să joc. Şi nu-mi face nici o plăcere.

Vârî cheia în broasca de siguranţă şi o învârti de două ori. Muñoz aştepta lângă ea, pe palier. Îşi scosese trenciul, punându-şi-l pe braţ.

— Totul trebuie să fie cu susu-n jos, spuse ea. În dimineaţa asta n-am avut timp să fac deloc ordine...

Julia intră în atelier şi, după ce-şi lăsă geanta pe un scaun, ridică jaluzelele mari. Lumina ceţoasă de afară se strecură înăuntru, cernând în atmosferă o limpezime cenuşie ce cufunda în umbră ungherele mai îndepărtate ale atelierului.

— Prea întuneric, zise, şi dădu să aprindă lampa.

Atunci văzu expresia de stupoare de pe faţa lui Muñoz şi, cu o subită senzaţie de panică, îi urmări privirea.

— Unde aţi pus tabloul? întrebă jucătorul de şah.

Julia nu răspunse. Ceva explodase înăuntrul ei, în străfunduri, şi rămase încremenită, cu ochii larg deschişi, privind şevaletul gol.

— Menchu, bâigui după câteva clipe, simţind că totul se învârteşte în jurul ei. M-a prevenit azi noapte şi eu n-am fost în stare să-mi dau seama...

Stomacul i se întoarse pe dos şi, după o icnitură, simţi în gură gustul amar al fierii. Îl privi fără rost pe Muñoz şi, nefiind în stare să se mai abţină, o luă la fugă spre baie, oprindu-se pe coridor, fără suflare, ca să se rezeme de uşa de la dormitor. Atunci o văzu pe Menchu. Era întinsă pe jos, cu faţa în sus, la picioarele patului, şi fularul cu care fusese sugrumată mai era încă înfăşurat în jurul gâtului ei. Avea fusta ridicată în mod grotesc până în talie şi gâtul unei

sticle introdus în sex.

XII. Regină, cal, nebun

„Nu joc cu pionii albi sau negri, neînsufleţiţi. Joc cu fiinţe umane din carne şi oase."
E. Lasker

Judecătorul de instrucţie nu dispuse ridicarea cadavrului până la şapte şi la ora aceea se întunecase deja. Toată după-amiaza, casa fusese un du-te-vino de poliţişti şi funcţionari de la tribunal, de flash-uri ale aparatelor de fotografiat ce străfulgerau pe culoar şi în dormitor. În cele din urmă, o scoaseră pe Menchu pe o targă, într-o husă de plastic alb închisă cu un fermoar, şi din ea nu mai rămase decât conturul trasat cu cretă pe jos de mâna nepăsătoare a unuia dintre inspectori; acelaşi care conducea Fordul albastru când Julia scosese pistolul în talcioc.

Inspectorul-şef Feijoo plecă ultimul, după ce mai rămase aproape o oră la Julia acasă, pentru a completa declaraţiile pe care ea şi Muñoz, ca şi César — care veni îndată ce i-au telefonat să-i spună vestea —, le făcuseră cu puţin înainte. Nedumerirea poliţistului, care în viaţa lui nu pusese mâna pe o tablă de şah, era evidentă. Îl privea pe Muñoz ca pe o făptură ciudată, încuviinţând cu gravitate neîncrezătoare explicaţiile tehnice date de acesta, şi din când în când se întorcea către César şi Julia, parcă întrebându-se dacă toţi trei nu se vorbiseră să-şi bată cumplit joc de el. Îşi lua şi notiţe în răstimp, îşi pipăia nodul cravatei şi tot la câteva minute îşi scotea din buzunar, ca să-i arunce o privire obtuză, cartonaşul găsit lângă trupul lui Menchu, cu semne scrise la maşină care, după o încercare de interpretare făcută de Muñoz, îi dăduseră lui Feijoo o cumplită durere de cap. Ce-l interesa pe el cu adevărat, dincolo de caracterul ciudat al celor petrecute, erau detaliile în legătură cu cearta pe care proprietara galeriei o avusese cu prietenul ei, cu o seară înainte. Fiindcă — funcţionarii trimişi în acest scop i-au dat raportul pe la mijlocul după-amiezii — Máximo Olmedilla Sánchez, necăsătorit, două-zeci şi opt de ani, de profesie model pentru reclame, nu era de găsit. Pentru mai multe detalii: doi martori, un taximetrist şi portarul vilei vecine, recunoscuseră un bărbat tânăr, cu trăsăturile lui, ieşind din portalul Juliei între douăsprezece şi douăsprezece şi cincisprezece la prânz. Iar după primul verdict al medicului legist, Menchu Roch fusese sugrumată, din faţă şi după ce primi mai întâi o lovitură mortală în partea anterioară a gâtului, între 11 şi 12. Amănuntul cu sticla introdusă în sex — trei sferturi de gin Beefeater,

aproape plină, şi la care Feijoo s-a referit în mai multe rânduri cu o duritate excesivă, în chip de revanşă pentru acel galimatias şahistic pe care cei trei interlocutori ai săi tocmai i-l debitaseră — era interpretat de poliţist ca o dovadă serioasă, în sensul că putea fi vorba de o crimă pasională. La urma urmelor, femeia asasinată — aici şi-a încruntat sprâncenele cu o mutră de circumstanţă, dând să se înţeleagă că după cum îţi aşterni, aşa dormi, deh, capul face, capul trage — nu era, după cum chiar Julia şi don César îi explicaseră, o persoană de conduită sexuală iresponsabilă. În ce priveşte legătura între toate acestea şi moartea profesorului Ortega, veriga putea fi considerată acum evidentă, ţinând seama de dispariţia tabloului. Mai dădu câteva explicaţii în plus, ascultă cu atenţie răspunsurile Juliei, ale lui Muñoz şi ale lui César la noile sale întrebări şi sfârşi prin a-şi lua la revedere, după ce îi cită pe toţi pentru a doua zi dimineaţă la comisariat.

— Cât despre dumneavoastră, domnişoară, nu vă faceţi griji — se oprise în prag, privind-o cu un aer oficial de funcţionar care controlează situaţia. Acum ştim pe cine să căutăm. Bună seara.

După ce închise uşa, Julia se rezemă de ea cu spatele şi se uită la cei doi prieteni ai ei. Avea cearcăne adânci sub ochii acum senini. Plânsese mult, de durere şi de furie, torturată de neputinţă. Mai întâi în linişte, în faţa lui Muñoz, de îndată ce descoperiseră trupul lui Menchu. Apoi, când sosise César, schimbat la faţă şi grăbit, cu groaza veştii încă zugrăvită pe chip, îl îmbrăţişase ca pe vremea când era mică, şi atunci plânsul i se prefăcu în hohote şi se pierdu cu firea, agăţându-se de anticar, care îi şoptea zadarnice cuvinte de mângâiere. Nu doar moartea prietenei sale o adusese pe Julia în starea aceea. Mai era, cum spuse cu voce sufocată pe când dârele lacrimilor îi ardeau faţa, şi tensiunea insuportabilă din acele zile; certitudinea umilitoare că asasinul se juca mai departe cu vieţile lor, fără a se teme de nici o pedeapsă, sigur că-i are la mână.

Cel puţin, interogatoriul poliţiei avusese un efect pozitiv: să-i redea simţul realităţii. Îndărătnica prostie a lui Feijoo de a refuza să-şi asume ceea ce era evident, falsa condescendenţă cu care încuviinţa, fără să înţeleagă nimic, fără măcar să încerce, explicaţiile detaliate pe care toţi i le-au dat despre ce se întâmplase, o făcuseră pe fată să înţeleagă că, dinspre partea asta, nu prea avea ce spera. Telefonul inspectorului trimis acasă la Max şi găsirea celor doi martori îl făcură până la urmă pe Feijoo să-şi susţină sus şi tare ideea, tipic poliţistă: mobilul cel mai simplu era de obicei cel mai probabil. Povestea aceea cu şahul era interesantă, de acord. Ceva care, de bună seamă, avea să completeze detaliile incidentului. Dar, în ce priveşte miezul problemei, nu era decât o anecdotă... Amănuntul cu sticla era hotărâtor. Adevărată patologie criminală. Pentru că, în ciuda a tot ceea ce povestesc romanele poliţiste, domnişoară, aparenţele nu

înşeală niciodată.

— Acum nu mai e nici o îndoială, spuse Julia. Paşii poliţistului răsunau încă pe scară. Alvaro a fost asasinat, ca şi Menchu. Cineva stă de multă vreme în spatele tabloului.

Muñoz, în picioare în dreptul mesei şi cu mâinile în buzunarele sacoului, se uita la hârtia pe care, îndată după plecarea lui Feijoo, îşi notase conţinutul cartonaşului pe care-l găsiseră lângă cadavru. În ce-l priveşte pe César, stătea pe sofaua unde Menchu petrecuse noaptea, uitându-se încă plin de stupoare la şevaletul gol. Auzind-o pe Julia, clătină din cap.

— N-a fost Max, spuse, după o foarte scurtă reflecţie. E absolut imposibil ca imbecilul ăsta să fi pus la cale toate astea...

— Dar a fost aici. Cel puţin pe scară.

Anticarul îşi lăsă în jos umerii în faţa evidenţei, dar fără convingere.

— Atunci înseamnă că mai e cineva la mijloc... Dacă Max era, să spunem, executantul, altcineva a urzit totul — ridică încet mâna ca să-şi arate fruntea cu arătătorul. Cineva care gândeşte.

— Jucătorul misterios. Şi a câştigat partida.

— Încă nu, spuse Muñoz, şi îl priviră surprinşi.

— Are tabloul, preciză Julia. Dacă asta nu înseamnă a câştiga...

Şahistul îşi ridicase privirea de la schemele de pe masă. Ochii lui arătau o undă de fascinaţie extaziată, iar pupilele-i dilatate păreau că văd, dincolo de cei patru pereţi, reprezentarea matematică în spaţiu a unor combinaţii complexe.

— Cu tablou sau fără el, partida continuă, spuse. Şi le arătă hârtia:

...DxT De^?---Db,+
— T
R<V —-Pb,xPcg

— De data asta, adăugă, asasinul nu indică o mutare, ci trei — se duse să-şi ia trenciul, împăturit pe spătarul unui scaun, şi-şi scoase din buzunar tabla de şah pliantă. Prima e la vedere: D x T, dama neagră ia turnul alb... Menchu Roch a fost asasinată sub identitatea acestui turn, în acelaşi fel în care în partidă calul alb îl simboliza pe prietenul dumneavoastră Alvaro, iar în tablou se referea la Roger de Arras — vorbind întruna, Muñoz aranja piesele pe tablă. Prin urmare, dama neagră a luat până acum doar două piese în decursul jocului. Iar în practică — aruncă o privire rapidă spre César şi Julia, care se apropiaseră să cerceteze tabla — celor două piese suprimate le corespunde fiecăreia câte un asasinat...

Adversarul nostru se identifică aici cu regina neagră; când altă piesă de culoarea ei e cea care suprimă, aşa cum s-a petrecut cu două mutări în urmă, când am pierdut primul turn alb, nu s-a întâmplat nimic deosebit. Cel puţin, din câte ştim noi.

Julia arătă hârtia.

— De ce le-aţi pus semne de întrebare următoarelor două mutări ale albelor?

— Nu le-am pus eu. Erau pe cartonaş; asasinul a prevăzut cele două mişcări următoare ale noastre. Îmi închipui că aceste semne sunt o invitaţie să facem mutările... „Dacă voi faceţi asta, eu voi face aşa", ne spune. Şi în felul acesta — mişcă unele piese — partida este aşa:

ABCDEFGH

— ... Cum puteţi vedea, au avut loc schimbări importante. După ce au luat turnul de la B^ negrele au prevăzut că vom face cea mai bună mutare cu putinţă: să ne deplasăm regina albă de la căsuţa E^ la E^. Asta ne dă un avantaj: o linie de atac diagonală care-l ameninţă pe regele negru, şi aşa destul de îngrădit în mişcări de prezenţa următoarelor piese albe: calul, nebunul şi pionul, aflate chiar lângă el... Luând ca sigur că vom juca aşa cum am făcut-o, regina neagră se deplasează de la B^ la B^ pentru a-şi proteja regele şi a-l ameninţa cu şah pe regele alb, care n-are încotro decât să se retragă, aşa cum am şi făcut-o de altfel, în căsuţa alăturată din dreapta, fugind de la C^ la D^, departe de bătaia damei...

— E al treilea şah pe care ni-l dă, opină César.

— Da. Şi asta se poate interpreta în multe feluri... Vorba aceea, a treia oară trebuie să reuşeşti, şi iată că la acest al treilea şah asasinul fură tabloul. Cred că încep să-l cunosc puţin. Inclusiv particularul său simţ al umorului.

— Şi acum? întrebă Julia.

— Acum negrele ne iau pionul alb de la C^ cu pionul negru de la B^. Această mutare protejează calul negru de la B^... Apoi e rândul nostru să mutăm, însă adversarul nu sugerează nimic în bilet... Ca şi cum ar spune că responsabilitatea a ceea ce facem nu mai e a lui, ci a noastră.

— Şi ce o să facem? întrebă César.

— Nu există decât o singură opţiune bună: să dăm mai departe şah damei albe — spunând asta, jucătorul o privi pe Julia. Dar a o muta însemnă şi să riscăm s-o pierdem.

Julia ridică din umeri. Tot ce urmărea era finalul, cu orice risc.

— Înainte cu regina, spuse.

César, cu mâinile la spate, se aplecă peste tabla de şah, ca şi când ar fi

cercetat îndeaproape calitatea îndoielnică a unui porţelan vechi.

— Calul acesta alb, cel de la B^, nu stă nici el prea bine, îi spuse în şoaptă lui Muñoz. Nu credeţi?

— Ba da. Mă îndoiesc că regele îl mai lasă mult să stea acolo. Cu prezenţa lui, ameninţându-le ariergarda, e principalul sprijin pentru un atac al reginei albe... La fel şi nebunul alb de la D^. Amândouă piesele, lângă regină, sunt hotărâtoare.

Cei doi bărbaţi se priviră în linişte, şi Julia văzu cum se stabileşte între ei un curent de simpatie pe care nu-l remarcase niciodată înainte. Asemenea resemnatei solidarităţi în faţa primejdiei ce leagă doi spartani la Termopile, ascultând cum se apropie de departe zgomotul carelor persane.

— Aş da orice să ştiu ce piesa suntem fiecare..., comentă César, înălţând o sprânceană. Buzele i se rotunjeau într-un zâmbet palid. Adevărul e că nu mi-ar plăcea să mă recunosc în calul acesta.

Muñoz ridică un deget.

— E un cavaler, amintiţi-vă: knight. Această accepţie e mai onorabilă.

— Nu mă referem la accepţie. César studie piesa cu un aer preocupat. Acestui cal, sau cavaler, sau ce o fi, îi miroase a praf de puşcă.

— Sunt de aceeaşi părere.

— Sunteţi dumneavoastră sau sunt eu?

— N-am nici o idee.

— Vă mărturisesc că aş prefera să mă încarnez în nebun.

Muñoz îşi aplecă într-o parte capul, gânditor, fără să-şi ia ochii de la tabla de şah.

— Şi eu. Pare mai la adăpost decât calul.

— Asta vroiam să zic, dragul meu prieten.

— Atunci, vă doresc noroc.

— Şi eu vă doresc la fel. Şi, cine pleacă ultimul, să stingă lumina.

O lungă tăcere se aşternu după acest dialog. O rupse Julia, adresându-se lui Muñoz.

— Dat fiind că e rândul nostru să jucăm acum, ce mişcare facem?... Aţi vorbit de regina albă...

Jucătorul îşi plimbă privirea peste tablă, fără să-i dea prea mare atenţie. Orice combinaţie posibilă fusese deja analizată de mintea lui de şahist.

— La început m-am gândit să luăm pionul negru de la C^ cu pionul nostru de la D^, dar asta i-ar da un respiro adversarului... Aşa că o să deplasăm regina de la E^ la E^. Prin simpla retragere a regelui la următoarea mutare, o să putem da şah regelui negru. Primul nostru şah.

De data asta César a fost cel care mută regina albă, plasând-o în căsuţa

corespunzătoare, lângă rege. Julia observă că, în ciuda calmului pe care se străduia să-l afişeze, degetele anticarului tremurau uşor.

— Asta e poziţia, încuviinţă Muñoz.

Şi toţi trei se uitară din nou la tabla de şah:

ABCDEFGH

— Şi ce-o să facă el acum? întrebă Julia.

Muñoz îşi încrucişă braţele, fără a-şi lua ochii de la şah, rămânând o clipă pe gânduri. Dar când răspunse, ea înţelese că nu meditase asupra mutării, ci asupra oportunităţii de a o comenta cu voce tare.

— Are mai multe opţiuni, spuse evaziv. Unele mai interesante ca altele... Şi totodată mai periculoase. Plecând de aici, partida se bifurcă precum ramurile unui copac; există cel puţin patru variante. Unele ne-ar face să ne încurcăm într-un joc lung şi complex, ceea ce e poate chiar intenţia lui... Altele ar putea hotărî partida din patru sau cinci mişcări.

— Şi dumneavoastră ce credeţi? întrebă César.

— Pentru moment, stau în rezervă. Joacă regele.

Strânse piesele şi închise tabla, băgând-o la loc în buzunarul trenciului. Julia îl privi curioasă.

— E ciudat ce aţi comentat acum câteva clipe... Vorbesc de simţul umorului pe care-l are asasinul, când aţi spus că aţi ajuns chiar să-l înţelegeţi... Găsiţi într-adevăr că e ceva nostim în toată povestea?

Jucătorul de şah zăbovi puţin cu răspunsul.

— Puteţi să-i spuneţi umor, ironie, cum vreţi..., spuse în cele din urmă. Dar plăcerea duşmanului nostru pentru jocurile de cuvinte reiese limpede —puse o mână peste hârtia de pe masă. Există ceva de care dumneavoastră poate că nu v-aţi dat seama... Asasinul pune aici în legătură, folosind semnele D x T, moartea prietenei dumneavoastră cu tumul suprimat de dama neagră. Numele de familie al lui Menchu era Roch, nu-i aşa? Şi acest cuvânt, la fel ca englezul *rook*, se poate traduce prin rocă, dar şi prin tură, termen cu care, în şah, se mai desemnează turnul.

— A venit poliţia azi dimineaţă. Lola Belmonte se uită la Julia şi la Muñoz cu un aer acru, de parcă i-ar fi socotit direct responsabili. Toate astea-s..., căută cuvântul, fără succes, întorcându-se spre bărbatul ei ca s-o ajute.

— Foarte neplăcute, spuse Alfonso şi se adânci iar în contemplarea fără ruşine a bustului Juliei. Era evident că, şi cu poliţie şi fără ea, de-abia se sculase

din pat. Cearcănele întunecate de sub pleoapele încă umflate îi accentuau obişnuitul aer de depravare.

— Mai mult decât neplăcut. Lola Belmonte găsise în sfârşit termenul potrivit şi se aplecă în scaun, osoasă şi uscată. A fost ceva infam: îi cunoaşteţi pe cutare sau pe cutărică... oricine ar fi zis că suntem criminalii.

— Şi nu suntem, spuse bărbatul ei, cu o gravitate plină de cinism.

— Nu spune prostii. Lola Belmonte îi adresă o privire răutăcioasă. Doar vorbim serios.

Alfonso slobozi un râs scurt printre dinţi.

— Ce facem noi e pierdere de timp. Singura realitate e că tabloul a zburat, şi cu el banii noştri.

— Banii mei, Alfonso, interveni Belmonte, din scaunul cu rotile. Dacă nu te superi.

— Era numai un fel de a spune, unchiule Manolo.

— Păi, spune cum trebuie.

Julia amestecă în ceaşca de cafea cu linguriţa. Era rece şi se întrebă dacă nepoata o servise aşa dinadins. Veniseră pe neaşteptate, puţin înainte de prânz, cu pretextul de a informa familia în legătură cu evenimentele.

— Credeţi că tabloul va apărea? întrebă bătrânul domn.

Îi primise în jachetă şi papuci, cu o amabilitate ce compensa căutătura încruntată a nepoatei. Acum îi privea neconsolat, cu ceaşca în mâini. Vestea furtului şi a asasinării lui Menchu fuseseră pentru el un şoc.

— Afacerea e în mâna poliţiei, spuse Julia. Sunt sigură că o să-i dea de urmă.

— Am înţeles că există o piaţă neagră pentru operele de artă. Şi că poate fi vândut în străinătate.

— Da. Însă poliţia are descrierea tabloului; chiar eu le-am dat mai multe fotografii. N-o să fie uşor să-l scoată din ţară.

— Nu-mi explic cum au putut intra acasă la dumneavoastră... Poliţia mi-a povestit că aveţi încuietoare de siguranţă şi alarmă electronică.

— Poate că Menchu a deschis uşa. Principalul suspect e Max, prietenul ei. Există martori care l-au văzut ieşind din portal.

— Îl cunoaştem pe prietenul ei, spuse Lola Belmonte. A fost într-o zi aici, cu ea. Un băiat înalt, chipeş. Prea chipeş, mi-am zis eu... Sper să fie prins repede şi să primească ce merită.

Pentru noi — se uită la spaţiul gol de pe perete — pierderea e ireparabilă.

— Cel puţin vom putea încasa asigurarea, spuse bărbatul ei, zâmbindu-i Juliei ca un vulpoi ce dă târcoale coteţului de găini. Graţie precauţiei acestei tinere frumoase — păru să-şi amintească ceva şi se întunecă la faţă, cum se

cuvenea. Deşi asta n-o s-o readucă la viaţă pe prietena dumneavoastră.

Lola Belmonte o privi pe Julia, înciudată.

— Ar fi fost culmea ca nici tabloul să nu fi fost asigurat — vorbind îşi scotea în evidenţă, dispreţuitoare, buza de jos. Dar domnul Montegrifo spune că, în comparaţie cu preţul pe care l-ar fi obţinut, asigurarea e o nimica toată.

— Aţi vorbit deja cu Paco Montegrifo? se interesă Julia.

— Da. A dat telefon foarte devreme. Practic, ne-a sculat din pat cu vestea. De asta, când a venit poliţia, eram deja la curent... Un adevărat gentleman — nepoata îşi privi bărbatul cu o ranchiună nedisimulată. V-am mai spus că afacerea asta a pornit prost de la început.

Alfonso făcu gestul de a se spăla pe mâini.

— Oferta bietei Menchu era bună... spuse. Nu-i vina mea dacă apoi lucrurile s-au complicat. Pe deasupra, ultimul cuvânt l-a avut întotdeauna unchiul Manolo — îl privi pe invalid cu o grimasă de exagerat respect. Nu-i aşa?

— Şi despre asta, zise nepoata, ar fi multe de zis.

Belmonte o cercetă pe deasupra ceştii pe care chiar atunci şi-o ducea la buze şi Julia reuşi să-i desluşească în ochi sclipirea aceea reţinută care îi ajunsese familiară.

— Tabloul e încă pe numele meu, Lolita, spuse bătrânul domn, după ce-şi şterse cu grijă buzele cu o batistă mototolită pe care o scosese din buzunar. Bine sau rău, furat sau nu, asta mă priveşte pe mine — rămase câteva clipe în linişte, ca şi cum ar fi reflectat la cele spuse, şi, când ochii îi întâlniră iar pe cei ai Juliei, oglindeau sinceră simpatie. În ce-o priveşte pe tânăra aceasta — zâmbi încurajator de parcă ea ar fi avut nevoie de îmbărbătare —, sunt convins că atitudinea ei a fost ireproşabilă... Se întoarse spre Muñoz, care încă nu deschisese gura. Nu vi se pare?

Jucătorul de şah era adâncit într-un fotoliu, cu picioarele întinse şi cu degetele împreunate în dreptul bărbiei. Auzind întrebarea, înclină uşor capul într-o parte, după ce clipi scurt, ca şi cum ar fi fost întrerupt în toiul unei meditaţii complexe.

— Fără îndoială, zise.

— Încă mai credeţi că orice taină poate fi desluşită după legile matematice?

— Încă.

Scurtul dialog îi aminti Juliei ceva.

— Astăzi nu se aude Bach, spuse.

— După cele petrecute cu prietena dumneavoastră şi după dispariţia tabloului, nu-i o zi potrivită pentru muzică — Belmonte căzu pesemne pe gânduri şi apoi zâmbi, enigmatic. Oricum, liniştea e tot aşa de importantă ca sunetele organizate... Nu credeţi, domnule Muñoz?

De data aceasta şahistul a fost de acord.

— E adevărat — îşi observa interlocutorul cu interes reînnoit. E ca la negativele fotografice, presupun. În fond, şi ceea ce în aparenţă nu e înregistrat conţine informaţii... Se întâmplă aşa ceva cu Bach?

— Bineînţeles. Bach are spaţii negative, tăceri tot atât de elocvente ca şi notele, timpii şi contratimpii...Dumneavoastră vă dedicaţi şi studierii spaţiilor albe în cadrul sistemelor logice?

— De bună seamă. E ca şi cum ai schimba un punct de vedere. Uneori parcă ai cerceta o livadă care, dintr-un anume loc, nu are în aparenţă nici o ordine, dar care, din altă perspectivă, se vede trasată cu regularitate geometrică.

— Mă tem, spuse AIfonso, privindu-i ironic, că la ora asta discuţia este prea ştiinţifică pentru mine — se ridică ducându-se lângă bar. Vrea cineva un pahar?

Nu răspunse nimeni, aşa încât, dând din umeri, se apucă să-şi pregătească un whisky cu gheaţă. Apoi se rezemă de bufet şi făcu un gest spre Julia, ridicând paharul.

— Treaba cu livada e cu schepsis, spuse, ducând paharul la gură.

Muñoz, care nu păru să asculte comentariul, se uita acum la Lola Belmonte. În neclintirea şahistului, foarte asemănătoare cu cea a unui vânător la pândă, doar ochii priveau însufleţiţi de expresia aceea pe care Julia ajunsese s-o cunoască bine, pătrunzătoare şi chibzuită; singurul semn care, sub aparenta nepăsare a acelui bărbat, trăda un spirit viu, interesat de ce se petrecea în lumea din afară. Acum e pe punctul să mute, îşi spuse Julia, satisfăcută, simţindu-se pe mâini bune, şi bău o sorbitură din cafeaua rece pentru a-şi ascunde zâmbetul complice care i se ivea pe buze.

— Îmi închipui, spuse Muñoz alene, adresându-se nepoatei, că şi pentru dumneavoastră a fost o lovitură grea.

— Sigur că da. Lola Belmonte îşi privi unchiul cu reproş sporit. Tabloul valorează o avere.

— Nu mă refeream numai la aspectul economic al problemei. Cred că obişnuiaţi să jucaţi partida aceea... Sunteţi amatoare?

— Oarecum.

Soţul ridică paharul de whisky.

— Adevărul e că joacă foarte bine. Eu n-am putut s-o bat niciodată — reflectă asupra faptului, înainte de a face cu ochiul şi a sorbi o înghiţitură zdravănă. Chiar dacă asta nu înseamnă mare lucru.

Lola Belmonte îl privea pe Muñoz, plină de suspiciune. Avea, se gândi Julia, un aer făţarnic şi totodată rapace, cu fusta ei exagerat de lungă, mâinile fine şi osoase, ca nişte gheare, şi privirea hotărâtă sub nasul coroiat, evidenţiat şi de bărbia agresivă. Observă că tendoanele de pe dosul palmelor i se încordau, ca

şi cum ar aglomera o energie reţinută. O harpie de temut, îşi zise: Înăcrită şi arogantă. Nu era prea greu să ţi-o imaginezi savurând orice clevetire, proiectând asupra celorlalţi propriile-i complexe şi frustrări. Personalitate mărginită, oprimată de circumstanţe. Atac la rege ca atitudine critică faţă de orice autoritate în afară de ea însăşi, cruzime şi calcul, reglare de conturi pentru ceva sau cu cineva... Cu unchiul ei, cu bărbatul ei... Poate cu toată lumea. Tabloul ca obsesie a unei minţi bolnăvicioase, intolerante. Şi mâinile acelea slabe şi nervoase aveau suficientă forţă ca să omoare dintr-o lovitură la ceafa, ca să sugrume cu un fular de mătase... Şi-o închipui fără prea mare efort cu ochelari de soare şi impermeabil. Totuşi, nu reuşea să stabilească nici un fel de legătură între ea şi Max. Asta însemna să pătrundă adânc dincolo de graniţele absurdului.

— Nu-i ceva obişnuit, spunea Muñoz, să întâlneşti femei care să joace şah.

— Eu joc însă. Lola Belmonte părea alertată, în defensivă. Vi se pare ceva rău?

— Chiar dimpotrivă. Mi se pare grozav... Pe o tablă de şah se pot realiza lucruri care, în practică, mă refer la viaţa reală, sunt imposibile... Nu credeţi?

Ea schiţă un gest ambiguu, de parcă nu şi-ar fi pus niciodată problema.

— Se poate. Pentru mine n-a fost niciodată altceva decât un joc. Un amuzament.

— Pentru care sunteţi înzestrată, cred. Insist că nu-i ceva obişnuit ca o femeie să joace bine şah...

— O femeie e în stare să facă orice. Altceva e însă să ni se permită.

Muñoz avea un mic zâmbet încurajator în colţul gurii.

— Vă place să jucaţi cu negrele? În general, trebuie să se limiteze la un joc defensiv... Iniţiativa o au albele.

— Asta-i o prostie. Nu văd de ce negrele trebuie să rămână în aşteptare. Ca şi femeia, în familie — îi adresă bărbatului ei o privire dispreţuitoare. Toată lumea consideră că e firesc ca bărbatul să comande în casă.

— Şi nu-i aşa? întrebă Muñoz, zâmbind cu jumătate de gură.... De pildă, în partida din tablou. Acolo, poziţia iniţială pare că avantajează piesele albe. Regele negru e ameninţat. Şi dama neagră e, la început, neputincioasă.

— În partida asta, regele negru n-are nici un rol; toată responsabilitatea cade asupra reginei. Asupra reginei şi a pionilor. E o partidă care se câştigă prin regină şi pioni.

Muñoz îşi vârî o mână în buzunar şi scoase o hârtie.

— Aţi jucat varianta asta?

Lola Belmonte se uită mai întâi la interlocutor, vizibil descumpănită, şi apoi la hârtia pe care acesta i-o puse în mână. Muñoz îşi plimbă privirea prin încăpere până când, aparent întâmplător, şi-o aţinti asupra Juliei. Bine jucat,

spunea privirea pe care i-o întoarse tânăra, însă expresia şahistului rămase impenetrabilă.

— Cred că da, spuse Lola Behnonte, după câteva clipe. Albele joacă pion contra pion, sau damă lângă rege, pregătind un şah la următoarea... Îl privi pe Muñoz cu aer satisfăcut. Aici albele au ales să joace dama, ceea ce pare corect.

— Sunt de acord. Dar mă interesează mai mult mişcarea următoare a negrelor. Ce-aţi face dumneavoastră?

Lola Belmonte îşi miji ochii, neîncrezătoare. Părea să caute un sens ascuns al întregii poveşti. Apoi îi dădu înapoi hârtia lui Muñoz.

— De multă vreme nu joc partida asta, dar îmi amintesc cel puţin patru variante: turnul negru ia calul, ceea ce duce la o plicticoasă victorie a albelor prin pioni şi damă... Altă posibilitate este, mi se pare, cal contra pion. Şi dama neagră ia turnul, sau nebunul ia pionul... Posibilităţile sunt infinite — o privi pe Julia şi apoi din nou pe Muñoz. Dar nu văd ce legătură poate avea asta...

— Cum vă descurcaţi — întrebă Muñoz, impasibil, fără să ia în seamă obiecţia — ca să câştigaţi cu negrele?... Mi-ar plăcea să aflu, aşa, ca între jucători, în ce moment obţineţi avantajul.

Lola Belmonte făcu un gest care trăda suficienţă.

— Când doriţi, putem juca. În felul ăsta o să aflaţi.

— Aş fi încântat, şi contez pe cuvântul dumneavoastră. Dar mai e o variantă pe care n-aţi menţionat-o, poate pentru că nu v-o aduceţi aminte. o variantă care implică schimbul de dame — făcu un gest scurt cu mâna, ca şi cum ar şterge o tablă de şah imaginară. Ştiţi la ce mă refer?

— Bineînţeles. Când dama neagră suprimă pionul de la Dg, schimbul de dame e decisiv — confirmând aceasta, Lola Belmonte schiţă o grimasă de triumf plină de cruzime. Şi negrele câştigă — ochii ei de pasăre răpitoare îl priviră cu dispreţ pe bărbatul ei, înainte de a se întoarce către Julia... Ce păcat că nu jucaţi şah, domnişoară.

— Ce părere aveţi? întrebă Julia, îndată ce ieşiră în stradă.

Muñoz îşi înclină puţin capul într-o parte. Mergea în dreapta ei, pe partea din afară a trotuarului, cu buzele strânse, iar privirea i se oprea, absentă, pe chipurile celor care le veneau din faţă. Tânăra constată că nu părea dispus să dea un răspuns.

— Din punct de vedere tehnic, precizează şahistul, fără chef, se poate să fi fost ea. Cunoaşte toate posibilităţile partidei şi, în plus, joacă bine. Aş spune că destul de bine.

— Nu păreţi prea convins...

— Fiindcă sunt detalii care nu se potrivesc.

— Dar se apropie de ideea pe care o avem despre el. Cunoaşte perfect partida din tablou. Are destulă putere ca să omoare un bărbat sau o femeie, şi în ea e ceva tulbure, care te face să nu te simţi la largul tău în prezenţa ei — îşi încruntă fruntea, căutând cuvântul care să completeze descrierea. Pare o fiinţă rea. Şi, în afară de asta, îmi arată o antipatie pe care nu reuşesc s-o înţeleg... Şi când te gândeşti că, dacă ţinem cont de ce spune, eu sunt cum ar trebui să fie o femeie: independentă, fără legături familiale, cu o anume siguranţă de sine... Modernă, cum ar spune don Manuel.

— Poate vă detestă tocmai din pricina asta. Pentru că sunteţi cum ar fi vrut ea să fie şi n-a putut... N-am memorie prea bună pentru poveştile alea care vă plac atâta, dumneavoastră şi lui César, însă cred că-mi amintesc de cea cu vrăjitoarea care a ajuns să urască oglinda.

În pofida împrejurărilor, Julia izbucni în râs.

— E posibil... Niciodată nu mi-ar fi trecut prin cap.

— Ei bine, acum ştiţi — şi Muñoz schiţase pe jumătate un zâmbet. Încercaţi să nu mâncaţi mere în zilele următoare: pot fi otrăvite.

— Am prinţii mei. Dumneavoastră şi César. Nebun şi cal, nu-i aşa?

Muñoz nu mai zâmbea.

— Ăsta nu-i un joc, Julia, spuse, după o clipă. Nu uitaţi.

— Nu uit — îl luă de braţ, şi Muñoz se încordă aproape imperceptibil. Părea stingherit, dar ea continuă să meargă aşa. În realitate, ajunsese să-l aprecieze pe acest tip ciudat, neglijent şi taciturn. Sherlock Muñoz şi Julia Watson, îşi zise, râzând în sinea ei, simţindu-se cuprinsă de un optimism nestăvilit, care bătu în retragere numai când îşi aminti pe neaşteptate de Menchu.

— La ce vă gândiţi? întrebă şahistul.

— Tot la nepoată.

— Şi eu. Adevărul e că răspunde punct cu punct la ceea ce căutăm noi... Chiar dacă dumneavoastră nu păreţi prea convins.

— N-am spus că nu poate fi femeia cu impermeabil. Numai că nu-l recunosc în ea pe jucătorul misterios.

— Dar există lucruri care se potrivesc într-adevăr. Nu vi se pare ciudat că, fiind o femeie atât de interesată, şi la câteva ceasuri doar după ce i se furase un tablou care valorează o avere, să-şi uite dintr-o dată indignarea pentru a se apuca să vorbească pe îndelete despre şah? Julia dădu drumul braţului lui Muñoz şi rămase cu ochii la el. Sau e o ipocrită, sau şahul înseamnă pentru ea mult mai mult decât pare. Şi, în ambele cazuri, asta o face suspectă. S-ar putea preface fără încetare. De când a telefonat Montegrifo, a avut timp din belşug ca, imaginându-şi că poliţia o să vină la ea, să-şi pregătească ceea ce numiţi

dumneavoastră o linie de apărare.

Muñoz încuviinţă.

— Ar putea, într-adevăr. La urma urmelor, e jucătoare de şah. Şi un şahist ştie să folosească anumite mijloace. Mai ales când e vorba să se confrunte cu situaţii compromiţătoare...

Făcu în tăcere câţiva paşi, privindu-şi vârful pantofilor. Apoi îşi ridică ochii şi dădu din cap în semn că nu.

— Nu cred să fie ea, adăugă în cele din urmă. Întotdeauna mi-am închipuit că, atunci când o să fim faţă în faţă, voi simţi ceva special. Şi nu simt nimic.

— V-a trecut vreodată prin cap că poate idealizaţi prea mult duşmanul? întrebă Julia, după un moment de îndoială... Nu poate fi vorba de faptul că, decepţionat de realitate, refuzaţi s-o acceptaţi?

Muñoz se opri şi o cercetă impasibil. Ochii lui întredeschişi erau acum lipsiţi se expresie.

— Mi s-a mai întâmplat, şopti, privind-o în felul acela opac. Şi nu fac abstracţie de această posibilitate.

Mai era ceva, îşi dădu Julia seama, în ciuda laconismului jucătorului de şah. Din tăcerea lui, din felul în care îşi apleca într-o parte capul şi se uita la ea fără s-o vadă, adâncit în reflecţii ermetice, cunoscute numai de el, fata căpătă certitudinea că îl preocupa altceva, fără nici o legătură cu Lola Belmonte.

— Mai e ceva? întrebă, nefiind în stare să-şi înfrâneze curiozitatea... Aţi descoperit acolo, la ei acasă, ceva de care nu mi-aţi vorbit?

Muñoz evită să răspundă.

Trecură pe la magazinul lui César, ca să-i povestească amănuntele întâlnirii. Anticarul îi aştepta neliniştit, şi, deîndată ce auzi clopoţelul de la poartă, le ieşi în întâmpinare, dându-le vestea.

— L-au arestat pe Max. Azi de dimineaţă, la aeroport. Poliţia a telefonat acum o jumătate de oră... E la comisariatul de pe Paseo del Prado, Julia. Şi vrea să te vadă.

— De ce pe mine?

César dădu din umeri. El ştia o groază de lucruri despre porţelanul albastru chinezesc, sau despre pictura din secolul al XK-lea, spunea gestul acela. Dar psihologia proxeneţilor şi, în general, a delincvenţilor, nu era, pentru moment, una din specialităţile lui. Aici se opreau cunoştinţele lui.

— Şi tabloul? întrebă Muñoz. Ştiţi dacă l-au găsit?

— Tare mă îndoiesc — ochii albaştri ai anticarului oglindeau îngrijorare. Cred că problema e tocmai asta.

Inspectorul-şef Feijoo nu părea fericit s-o vadă pe Julia. O primi la el în birou, sub un portret al regelui şi un calendar de la Direcţia Securităţii Statului, fără a o invita să ia loc. Se vedea că era într-o dispoziţie cum nu se poate mai proastă. Şi trecu direct la subiect.

— Asta nu-i prea reglementar, spuse cu asprime. Fiindcă e vorba de presupusul autor a două omucideri... Dar insistă că n-o să facă o declaraţie în regulă până nu vorbeşte cu dumneavoastră. Iar avocatul lui — păru pe punctul de a-şi da drumul, spunând ce gândea despre avocaţi — este de acord.

— Cum l-aţi găsit?

— N-a fost greu. Aseară i-am transmis descrierea peste tot, inclusiv la graniţe şi aeroporturi. A fost identificat la controlul de la Barajas, azi dimineaţă, când se pregătea să ia un avion spre Lisabona, cu un paşaport fals. N-a opus rezistenţă.

— V-a spus unde se află tabloul?

— N-a spus absolut nimic. Feijoo ridică un deget grăsuţ, cu unghia boantă. Mă rog, a spus ceva. Că e nevinovat. Astea-s cuvinte pe care le auzim adesea aici; fac parte din procedură. Dar când i-am pus în faţă mărturiile taximetristului şi ale portarului, s-a prăbuşit. Din momentul acela a început să reclame un avocat... Atunci a cerut insistent să vă vadă.

O însoţi afară din birou, pe culoar, până la o uşă păzită de un poliţist în uniformă.

— O să fiu aici, dacă aveţi nevoie de mine. A stăruit să fiţi singură.

Încuiară cu cheia în spatele ei. Max stătea pe unul din cele două scaune aflate de o parte şi de cealaltă a mesei de lemn, în mijlocul încăperii fără ferestre, lipsită de orice altă mobilă, cu pereţii capitonaţi şi murdari. Era îmbrăcat cu un pulover şifonat peste cămaşa desfăcută la gât, iar părul răvăşit nu-l avea prins în coadă; câteva şuviţe îi cădeau peste ochi şi peste urechi. Mâinile pe care le ţinea pe masă aveau cătuşe.

— Bună, Max.

Îşi ridică ochii şi-i adresă Juliei o privire lungă. Avea cearcăne adânci de nesomn şi părea nesigur, obosit. Ca şi când ar fi ajuns la capătul unui prelung şi zadarnic efort.

— În sfârşit, un chip prietenos, spuse cu ironie istovită, şi-o invită cu un gest să se aşeze pe scaunul liber.

Julia îi oferi o ţigară, pe care el o aprinse avid, apropiindu-şi faţa de bricheta ţinută de ea cu degetele.

— De ce ai vrut să mă vezi, Max?

O privi o vreme înainte de a răspunde. Respira gâfâind uşor. Nu mai părea un lup frumos, ci un iepure hăituit în vizuină, ascultând cum se apropie dihorul.

Julia se întrebă dacă poliţiştii îl hăituiseră, deşi nu avea nici un semn. Nu se mai bat oamenii la poliţie, îşi zise. Acum nu se mai bat.

— Vreau să te previn, spuse el.

— Să mă previi?

Max nu răspunse imediat. Fuma cu mâinile încătuşate, ţinând ţigara în dreptul feţei.

— Era moartă, Julia, spuse în şoaptă. N-am făcut-o eu. Când am ajuns la tine acasă, era deja moartă.

— Cum ai intrat? Ţi-a deschis ea?

— Ţi-am spus că era moartă... a doua oară.

— A doua? A fost şi o primă oară?

Cu coatele pe masă, Max lăsă să-i cadă scrumul de la ţigară şi-şi sprijini barba nerasă în degetele mari.

— Aşteaptă, oftă cu infinită istovire. Mai bine să-ţi povestesc de la început... Îşi duse iar ţigara la buze, mijind ochii într-un rotocol de fum. Tu ştii cât de prost i-a picat lui Menchu treaba cu Montegrifo. Se tot plimba prin casă ca o fiară, printre înjurături şi ameninţări... „M-a furat" striga iar şi iar. Am încercat s-o liniştesc, am vorbit de tablou. Ideea mi-a venit mie.

— Ideea?

— Eu am relaţii. Oameni în stare să scoată orice din ţară. I-am spus atunci lui Menchu să furăm tabloul lui Van Huys. La început parcă a înnebunit, insultându-mă şi etalând prietenia voastră şi tot tacâmul; până când a înţeles că ţie nu-ţi aducea nici un prejudiciu. Responsabilitatea ta era acoperită de asigurare, iar în privinţa beneficiilor pe care le puteai scoate din tablou... Mă rog, urma să vedem cum aveam să te despăgubim mai târziu.

— Întotdeauna am ştiut că eşti un mare ticălos, Max.

— Da. Se prea poate. Dar asta n-are nici o legătură... Important e că Menchu mi-a acceptat planul. Ea trebuia să te convingă s-o aduci la tine. Beată, drogată, în fine... Adevărul e că n-am crezut niciodată că o să joace atât de bine... A doua zi dimineaţa, îndată ce vei fi plecat, eu trebuia să-i telefonez, să văd dacă totul era în ordine. Aşa am şi făcut, iar apoi m-am dus acolo. Am învelit tabloul ca să-l camuflăm puţin, am luat cheile pe care mi le-a dat Menchu... Trebuia să-i parchez maşina jos, în stradă, şi să urc iar ca să iau tabloul. Planul prevedea ca, după ce plecam eu cu tabloul, Menchu să rămână şi să dea foc.

— Ce foc?

— Să-ţi dea foc la casă. Max râse, fără chef. Era inclus în program. Îmi pare rău.

— Îţi pare rău? Julia dădu cu pumnii în masă, stupefiată şi revoltată. Sfinte Dumnezeule, zice că-i pare rău...! Se uită la pereţi şi apoi iar la Max. Trebuie să

fi înnebunit amândoi ca să ticluiţi aşa ceva.

— Eram perfect lucizi şi nimic nu putea da greş. Menchu avea să simuleze un accident oarecare, o ţigară prost stinsă. Cu cantitatea de diluanţi şi vopsele de la tine de acasă... Plănuiserăm să reziste până în ultimul minut şi apoi s-o ia la fugă, sufocată de fum, pradă isteriei, strigând după ajutor. Oricât s-ar fi grăbit pompierii, jumătate din casă ar fi ars de tot — făcu un gest de scuză josnică, regretând că lucrurile n-au ieşit aşa cum trebuiau să iasă. Şi nimeni pe lume nu s-ar fi îndoit că tabloul lui Van Huys nu arsese cu toate celelalte. Restul ţi-l poţi imagina... Eu aveam să vând tabloul în Portugalia, unui colecţionar particular cu care ne şi apucaserăm să negociem... Chiar în ziua în care m-ai văzut în talcioc, Menchu şi cu mine ne întâlniserăm cu intermediarul... În privinţa incendiului de la tine, Menchu ar fi fost răspunzătoare; fiind însă vorba de prietena ta, şi de un accident, acuzaţiile n-aveau să fie grave. O reclamaţie din partea proprietarilor, poate. Şi nimic altceva. Pe de altă parte, ce o încânta cel mai mult, spunea, era mutra pe care avea să o facă Paco Montegrifo.

Julia dădu din cap, neîncrezătoare.

— Menchu nu era în stare de aşa ceva.

— Menchu era în stare de orice, ca noi toţi.

— Eşti un porc, Max.

— În clipa asta n-are importanţă ce sunt eu. Max făcu o grimasă de om înfrânt. Ce are importanţă cu adevărat e că am zăbovit o jumătate de oră până să-i aduc maşina şi s-o parchez pe strada ta. Îmi amintesc că era ceaţă deasă şi nu găseam loc, fapt pentru care m-am uitat de mai multe ori la ceas, îngrijorat ca nu cumva să-ţi vină ideea să apari... Să fi fost douăsprezece şi un sfert când am urcat iar. De data asta n-am sunat, ci am deschis direct uşa, cu cheile. Menchu se afla în vestiar; trântită pe spate şi cu ochii deschişi. La început am crezut că leşinase din cauza nervilor; dar, când m-am apropiat de ea, am văzut hematomul pe care îl avea la gât. Era moartă, Julia. Moartă şi caldă încă. Atunci m-a cuprins o frică nebună. Am înţeles că, dacă telefonam la poliţie, aveam să fiu nevoit să dau multe explicaţii... Aşa că am aruncat cheile pe jos şi după ce am închis uşa, am luat-o la fugă pe scări, sărindu-le câte patru. Nu eram în stare să gândesc. Mi-am petrecut noaptea într-o pensiune, îngrozit, zvârcolindu-mă şi fără să închid un ochi. Dimineaţa, la aeroport... Ştii ce-a fost mai departe.

— Tabloul mai era în casă când ai văzut-o pe Menchu moartă?

— Da. A fost tot ce-am văzut în afară de ea... Pe sofa, învelit în hârtie de ziar şi prins cu scoci, cum îl lăsasem eu — zâmbi cu amărăciune. Însă n-am mai avut curajul să-l iau. Destulă nenorocire a dat peste mine, mi-am zis.

— Dar spui că Menchu se afla în vestibul, şi n-a fost descoperită acolo, ci în dormitor... Ai văzut fularul pe care-i avea la gât?

— Nu era nici un fular. Gâtul era dezgolit şi rupt. Fusese omorâtă cu o lovitură la ceafa.

— Şi sticla?

Max o privi, iritat.

— Nu începe şi tu cu nenorocita aia de sticlă... Poliţiştii nu fac altceva decât să mă tot întrebe de ce i-am vârât lui Menchu sticla în sex. Şi-ţi jur că nu ştiu despre ce vorbesc — îşi duse ţigara la gură şi aspiră violent fumul, îngrijorat, aruncându-i Juliei o privire neîncrezătoare. Menchu e moartă, asta-i tot. Moartă de o lovitură, şi gata. N-am mişcat-o. Nici măcar n-am stat acasă la tine mai mult de un minut... Asta trebuie s-o fi făcut altcineva, mai târziu.

— Mai târziu, când? După cum susţii tu, asasinul plecase.

Max îşi încreţi fruntea, străduindu-se să-şi amintească.

— Nu ştiu — părea sincer descumpănit. Poate s-a întors mai târziu, după ce am plecat eu — se îngălbeni la faţă, ca şi cum şi-ar fi dat seama de ceva. Sau poate... acum Julia observă că îi tremurau mâinile încătuşate. Poate că mai era încă acolo, ascuns. Aşteptându-te pe tine.

Hotărâseră să-şi împartă munca. Pe când Julia îl vizita pe Max şi relata apoi toată povestea inspectorului-şef, care o ascultă fără a binevoi să-şi disimuleze scepticismul, César şi Muñoz îşi petrecură ziua făcând cercetări prin vecini. Se întâlniră toţi trei într-o cafenea de pe vremuri, pe strada Prado, pe înserat. Povestea lui Max a fost întoarsă pe toate feţele, în cursul unei discuţii prelungite în jurul mesei de marmură, cu scrumiera plină de chiştoace şi ceştile de cafea goale. Se aplecau unul spre altul, vorbind în şoaptă prin fumul de tutun şi conversaţiile de la celelalte mese, ca trei conspiratori.

— Eu îl cred pe Max, conchise César. Ce povesteşte el stă în picioare. Bineînţeles, treaba cu furtul tabloului îl caracterizează nemaipomenit. Dar nu-mi intră în cap c-ar fi fost în stare să facă restul... Sticla de gin e prea din cale-afară, dragii mei. Chiar şi pentru un tip ca el. Pe de altă parte, ştim acum că femeia cu impermeabilul a fost şi ea acolo. Lola Belmonte, Nemesis sau cine naiba o fi.

— Şi de ce nu Beatrice de Ostenburg? întrebă Julia.

Anticarul o privi cu dezaprobare.

— Genul ăsta de glume mi se pare cu totul deplasat — se mişcă îngrijorat în scaun, se uită la Muñoz, care stătea fără nici o expresie pe chip, şi făcu, pe jumătate în glumă, pe jumătate în serios, un gest ca şi când ar fi alungat nişte fantasme. Femeia care a dat târcoale casei tale era din carne şi oase... cel puţin aşa sper.

Venea de la discuţia cu portarul de la vila vecină pe care-l cunoştea din

vedere şi căruia îi pusese discret tot felul de întrebări. În felul acesta, César a putut afla câteva informaţii folositoare. De pildă, că portarul văzuse între douăsprezece şi douăsprezece şi jumătate, tocmai când terminase de măturat prin faţa intrării la vilă, cum un tânăr înalt, cu părul prins într-o coadă, ieşea din portalul Juliei şi o apuca pe stradă în sus, până la o maşină parcată lângă bordură. Dar puţin mai târziu — şi aici vocea anticarului se estompă din cauza însufleţirii cu care povestea, ca atunci când debita în societate un banc bun —, să tot fi fost după un sfert de oră, când se dusese după coşul de gunoi, portarul îi tăie calea unei femei blonde, cu ochelari negri şi impermeabil... Povestind acestea, César coborî vocea, după ce aruncă în jur o privire temătoare, de parcă femeia s-ar fi aflat la vreuna din mesele apropiate. Portarul, după cum povestise, n-a putut s-o vadă bine, fiindcă s-a îndepărtat pe stradă în sus, în aceeaşi direcţie ca tânărul...Nici nu putea afirma cu certitudine că femeia ieşise din portalul Juliei. Pur şi simplu, se întorsese cu coşul în mână şi dăduse peste ea. Nu, nu le spusese nimic despre asta inspectorilor de poliţie care l-au interogat de dimineaţă pentru că nu l-au întrebat. Lui nici nu i-ar fi trecut prin cap, mărturisi portarul, scărpinându-se la tâmplă, dacă don César însuşi nu i-ar fi pus întrebarea. Nu, n-a observat nici dacă avea un pachet mare în mână. Văzuse numai o femeie blondă care trecea pe stradă. Nimic altceva.

— Strada, zise Muñoz, e plină de femei blonde.

— Cu impermeabil şi ochelari negri? comentă Julia. Ar fi putut fi Lola Belmonte. La ora aceea eu îl vizitam pe don Manuel. Şi nici ea, nici bărbatul ei nu erau acasă.

— Nu, o întrerupse Muñoz. La ora douăsprezece eraţi cu mine, la clubul de şah. Ne-am plimbat cam un ceas, ajungând la dumneavoastră pe la ora unu — îl privi pe César, ai cărui ochi răspunseră cu un semn de înţelegere mutuală ce nu-i scăpă Juliei... Dacă asasinul o aştepta, a trebuit să-şi schimbe planul, văzând că nu apare. Aşa că a luat tabloul şi a plecat. Poate că asta v-a salvat dumneavoastră viaţa.

— De ce a omorât-o pe Menchu?

— Poate că nu se aştepta s-o găsească acolo şi a eliminat un martor incomod. Mutarea pe care o prevăzuse a putut să nu fie damă contra turn... E posibil ca totul să fie o strălucită improvizaţie.

César înălţă o sprânceană, scandalizat.

— Treaba cu strălucită, dragul meu, mi se pare exagerată.

— Spuneţi-i cum vreţi. Schimbarea mutării din mers, aplicând la moment o variantă care reflectă situaţia, şi punerea lângă cadavru a cartonaşului cu semnele respective... şahistul reflectă la toate acestea. Am avut timp să arunc o privire. Chiar şi nota era scrisă la maşină, la maşina Olivetti a Juliei, după părerea lui

Feijoo. Şi fără urme. Cine a făcut-o, a procedat cu mult calm, dar repede şi bine. Ca un ceas.

Pentru o clipă, fata şi-l aminti pe Muñoz cu câteva ore în urmă, pe când aşteptau sosirea poliţiştilor, îngenuncheat lângă cadavrul lui Menchu, fără să atingă nimic şi fără să facă nici un comentariu. Cercetând cartea de vizită a asasinului cu acelaşi sânge rece ca şi cum s-ar fi aflat în faţa unei table de şah, la clubul Capablanca.

— Tot nu înţeleg de ce Menchu a deschis uşa...

— A crezut că era Max, sugeră César.

— Nu, spuse Muñoz. El avea o cheie, chiar cea pe care am găsit-o pe jos când am venit. Ea ştia că nu era Max.

César oftă, învârtindu-şi topazul pe deget.

— Nu mă miră că poliţia se năpusteşte asupra lui Max, cu ghearele şi cu dinţii, spuse demoralizat. Nu mai rămân suspecţi. În ritmul ăsta, în scurtă vreme nu mai rămân nici victime... Şi dacă domnul Muñoz continuă să-şi aplice cu orice preţ sistemele deductive, o să fie... Vă închipuiţi? Dumneavoastră, dragă prietene, înconjurat de cadavre, ca în ultimul act din Hamlet, şi ajungând la această concluzie inevitabilă: „Sunt singurul supravieţuitor, deci, conform unei logici stricte, eliminând imposibilul, adică morţii, asasinul trebuie să fiu eu..." Şi vă predaţi poliţiei.

— Asta nu-i prea limpede, spuse Muñoz.

César îl privi cu dezaprobare.

— Că dumneavoastră sunteţi asasinul?... Iertaţi-mă, dragă prietene, dar discuţia asta începe să semene primejdios de mult cu un dialog de la balamuc. N-aş fi crezut nici pe departe...

— Nu mă refer la asta — jucătorul de şah îşi privea mâinile, puse de o parte şi de alta a ceştii goale pe care o avea în faţă.

— Vorbesc despre ce aţi spus înainte, că nu mai rămân suspecţi.

— Să nu-mi spuneţi, murmură Julia, neîncrezătoare, că mai aveţi şi altă bănuială.

Muñoz îşi ridică privirea şi se uită liniştit la fată. Apoi plesni uşor din limbă, aplecându-şi capul într-o parte.

— E posibil.

Julia protestă, cerând o explicaţie, dar nici ea şi nici César nu reuşiră să scoată vreun cuvânt de la el. Cu un aer absent, jucătorul de şah privea masa, între mâinile lui, de parcă ar fi ghicit în nervurile marmurei misterioase mişcări ale unor piese imaginare. Din când în când i se ivea pe buze ca o umbră fugară, zâmbetul acela vag în spatele căruia se proteja când încerca sa nu se implice.

XIII. Al şaptelea sigiliu

„În arzătorul interval văzuse ceva, cuprins de o spaimă de nesuportat: toată groaza străfundurilor abisale ale şahului."
V. Nabokov

— Fireşte, spuse Paco Montegrifo, această lamentabilă nenorocire nu ne schimbă aranjamentele.

— Vă mulţumesc.

— N-aveţi de ce. Ştiu că sunteţi străină de cele întâmplate.

Directorul casei Claymore se dusese s-o vadă pe Julia la atelierul de la Prado, profitând — zise el, când îşi făcu pe neaşteptate apariţia — de o întrevedere cu directorul muzeului, în scopul cumpărării unui Zurbarán încredinţat firmei sale. O găsise în toiul lucrului, injectând un adeziv pe bază de clei şi miere într-un triptic scorojit atribuit lui Duccio de Buoninsegna. Julia, care în momentul acela nu putea lăsa ce ţinea în mână, îl salută pe Montegrifo cu o mişcare grăbită din cap, apăsând pistonul seringii cu care injecta soluţia. Specialistul în licitaţii părea încântat că a surprins-o în *fraganti* — după cum spuse, dedicându-i zâmbetul cel mai strălucitor — şi, aprinzând o ţigară, se aşeză pe una din mese, cu ochii la ea.

Julia, stingherită, se strădui să termine repede. Protejă zona tratată cu hârtie cu parafină şi puse deasupra o pungă cu nisip, având grijă să adere bine pe suprafaţa picturii. Apoi îşi şterse mâinile pe halatul pătat de vopsele de toate culorile şi luă jumătatea de ţigară care fumega încă în scrumieră.

— O minunăţie, spuse Montegrifo, arătând spre tablou. De pe la o mie trei sute, nu? Maestrul Buoninsegna, dacă nu mă înşel.

— Da. Muzeul l-a achiziţionat acum câteva luni — Julia îşi aprecie rezultatul muncii cu ochi critic. Am avut nişte probleme cu foiţa de aur care împodobeşte mantia Fecioarei. În unele locuri s-a şters.

Montegrifo se aplică peste triptic, cercetându-l cu atenţie profesională.

— O strădanie magnifică, în orice caz, opină, încheindu-şi examenul. Ca tot ce faceţi.

— Mulţumesc.

Specialistul în licitaţii o privi cu întristată simpatie.

— Cu toate că, fireşte, spuse, nu se poate compara cu dragul nostru tablou flamand...

— Bineînţeles că nu. Cu tot respectul pentru Duccio.

Zâmbiră amândoi. Montegrifo îşi trase puţin manşetele imaculate ale

cămăşii, încercând să le scoată exact trei centimetri pe sub mânecile sacoului bleumarin la două rânduri, atât cât era nevoie să descopere butonii de aur cu iniţialele lui. Avea nişte pantaloni gri cu dunga impecabilă şi în ciuda timpului ploios pantofii săi negri italieneşti străluceau.

— Se ştie ceva despre tabloul lui Van Huys? întrebă fata.

Specialistul în licitaţii îşi luă un aer de elegantă melancolie.

— Din păcate nu — deşi pardoseala era plină de rumeguş, hârtii şi resturi de vopsele, îşi scutură ţigara în scrumieră. Dar suntem în legătură cu poliţia... Familia Belmonte mi-a încredinţat toate diligenţele — aici făcu un gest care părea să elogieze înţelepciunea proprietarilor tabloului, regretând totodată că nu se hotărâseră mai înainte. Şi ce e paradoxal în toate astea, Julia, e faptul că, dacă Partida de şah apare, şirul acesta de întâmplări lamentabile o să-i mărească preţul până la limite incredibile...

— Despre asta n-am cea mai mică îndoială. Dar aţi spus: dacă apare.

— Nu vă văd prea optimistă.

— După tot ce s-a petrecut în ultimele zile, n-am motive să fiu.

— Vă înţeleg. Dar am încredere în intervenţia poliţiei... Sau în noroc. Şi, dacă reuşim să recuperăm tabloul şi să-l scoatem la licitaţie, vă asigur că va fi un eveniment — zâmbi ca şi cum ar fi avut în buzunar un dar minunat. Aţi citit *Artă şi antichităţi*? Dedică acestei poveşti cinci pagini în culori. Nu mai contenesc telefoanele ziariştilor de specialitate. Iar Financial Times scoate săptămâna viitoare un reportaj... Bineînţeles, unii dintre ziarişti au cerut să se pună în legătură cu dumneavoastră.

— Nu vreau întrevederi.

— E păcat, dacă-mi permiteţi să-mi exprim părerea. Dumneavoastră trăiţi de pe urma prestigiului pe care îl aveţi. Publicitatea măreşte cota profesională.

— Nu tipul acesta de publicitate. La urma urmelor, tabloul a fost furat la mine acasă.

— Încercăm să facem abstracţie de acest detaliu. Dumneavoastră nu sunteţi răspunzătoare, iar raportul poliţiei nu lasă loc nici unei îndoieli. După toate indiciile, iubitul prietenei dumneavoastră a predat tabloul unui complice necunoscut, iar investigaţiile au în vedere terenul acesta. Sunt sigur că va apărea. Un tablou ajuns atât de faimos ca acest Van Huys nu-i uşor de exportat ilegal. În principiu.

— Mă bucur să vă văd atât de încrezător. Asta numesc eu să ştii să pierzi. Cred că se numeşte spirit sportiv. Eu credeam că furtul a presupus, pentru firma dumneavoastră, o pierdere îngrozitoare...

Montegrifo adoptă o mină îndurerată. Îndoiala jigneşte, păreau că spun ochii lui.

— Şi aşa şi este, răspunse, privind-o pe Julia ca şi cum ea l-ar fi judecat pe nedrept. Adevărul e că a trebuit să dau multe explicaţii la sediul central al firmei noastre de la Londra. Dar în genul acesta de afaceri te poţi confrunta cu probleme... Deşi tot răul e spre bine. Filiala noastră din New York a descoperit alt Van Huys, Cornatarul din Louvain.

— Cuvântul „a descoperit" mi se pare exagerat... Este un tablou cunoscut, catalogat. Aparţine unei colecţii particulare.

— Vă văd bine informată. Ce voiam eu să vă spun e că suntem în tratative cu proprietarul; se vede că acesta consideră că e momentul să obţină o cotă bună pentru tabloul lui. De data asta, colegii mei de la New York au luat-o înaintea concurenţei.

— Felicitări.

— M-am gândit că am putea sărbători evenimentul — îşi privi Rolexul de la mână. E aproape şapte, aşa că vă invit la cină. Trebuie să discutăm despre viitoarele dumneavoastră lucrări la noi... Avem o sculptură de lemn policrom reprezentându-l pe San Miguel, şcoala indo-portugheză din secolul al şaptesprezecelea; mi-ar plăcea să-i aruncaţi o privire.

— Vă mulţumesc mult, dar sunt puţin cam tulburată. Moartea prietenei mele, povestea cu tabloul... În seara asta n-aş fi o companie plăcută.

— Cum doriţi — Montegrifo încasă refuzul cu resemnare, galant, fără să-şi piardă zâmbetul. Dacă sunteţi de acord, o să vă dau un telefon la începutul săptămânii viitoare... Luni?

— De acord — Julia îi întinse mâna pe care el o strânse cu delicateţe. Şi vă mulţumesc de vizită.

— Întotdeauna e o plăcere să vă revăd, Julia. Şi dacă aveţi nevoie de ceva — îi aruncă o privire adâncă, plină de tâlc, pe care fata n-a fost în stare s-o interpreteze. Mă refer la orice, indiferent ce anume, nu ezitaţi. Telefonaţi-mi.

Plecă, dedicându-i un ultim zâmbet strălucitor din prag, iar Julia rămase singură. Mai petrecu o jumătate de oră lucrând la Buoninsegna înainte de a-şi strânge lucrurile. Muñoz şi César insistaseră să nu se întoarcă acasă câteva zile şi anticarul îi oferise din nou casa lui; însă Julia rămase neclintită în hotărârea ei, mărginindu-se să schimbe încuietoarea de siguranţă. Încăpăţânată şi de neînduplecat, cum precizase supărat César, care telefona întruna să afle dacă totul era în regulă. În privinţa lui Muñoz, Julia ştia, căci anticarului îi scăpase destăinuirea, că petrecuseră amândoi fără somn noaptea de după crimă, stând de gardă în preajma casei ei, îngheţaţi de frig şi având drept singură companie un termos cu cafea şi o sticlă de coniac pe care César, prevăzător, le adusese cu el. Stătură de veghe astfel ceasuri întregi, înfofoliţi în pardesie şi fulare, consolidând ciudata prietenie pe care, datorită evenimentelor, personajele acelea

atât de diferite au văzut-o cimentându-se în jurul Juliei. Când a aflat, ea le-a interzis să repete episodul, promiţând în schimb să nu deschidă uşa nimănui şi să se culce cu Derringer-ul sub pernă.

Când dădu să-şi pună lucrurile în geantă, văzu pistolul şi, cu vârful degetelor, atinse metalul cromat, rece. Era a patra zi, de la moartea lui Menchu, fără noi cartonaşe sau telefoane. Poate, îşi spuse fără convingere, coşmarul luase sfârşit. Acoperi opera lui Buoninsegna cu o pânză, atârnă halatul într-un dulap şi îşi puse trenciul. Pe partea interioară a încheieturii stângi, ceasul cu brăţară arăta opt fără un sfert.

Era gata să stingă lumina când sună telefonul.

Puse receptorul în furcă şi rămase încremenită, ţinându-şi răsuflarea şi înfrânându-şi dorinţa de a fugi departe de toate. Un fior, o pală de aer îngheţat în spatele ei, o făcu să se scuture cu violenţă, şi a fost nevoită să se sprijine de masă ca să-şi revină în fire. Ochii ei speriaţi nu reuşeau să se dezlipească de telefon. Glasul pe care tocmai îl auzise era de nerecunoscut, asexuat, ca acela pe care ventrilocii îl imprimă tulburătoarelor lor marionete. Un glas cu rezonanţe stridente care îi făcuseră pielea de găină, într-o izbucnire de oarbă teroare.

"Sala doisprezece, Julia..." o tăcere şi o răsuflare sufocată, poate de o batistă pusă pe receptor. „... Sala doisprezece", repetase glasul. "Brueghel cel Bătrân", adăugă după altă tăcere. Apoi un râs scurt şi sec, sinistru, şi zgomotul telefonului când se închide.

Încercă să-şi pună ordine în gândurile-i învălmăşite, străduindu-se să nu se lase pradă panicii. La vânătoare, îi spusese odată César, raţele speriate sunt primele care cad în bătaia puştii... César. Ridică telefonul ca să formeze numărul de la magazin, apoi cel de acasă, fără rezultat. Nici cu Muñoz n-a avut succes; un răstimp ale cărui dimensiuni au făcut-o să tremure; va trebui să se descurce singură.

Scoase pistolul din geantă şi îl armă. Măcar în privinţa asta, se gândi, ea putea deveni la fel de periculoasă ca oricine. Din nou îi veniră în minte cuvintele pe care César i le spunea când era mică. Pe întuneric există aceleaşi lucruri ca pe lumină, atât doar că nu le putem vedea — asta era alta din lecţiile lui, când ea îi povestea temerile-i de copil.

Ieşi pe coridor, cu pistolul în mână. La ora aceea clădirea era pustie, în afară de paznicii de noapte care-şi făceau rondul; nu ştia însă unde să-i găsească în momentul acela. La capătul coridorului, scara cobora pe trei porţiuni, în unghi drept, formând de fiecare dată un palier larg. Luminile de siguranţă lăsau o penumbră albăstrie, care permitea să desluşeşti pe pereţi tablourile cu patină întunecată, balustrada de marmură a scării şi busturile patricienilor romani care vegheau din firidele lor.

Îşi scoase pantofii şi îi puse în geantă. Prin ciorapi, frigul pardoselii îi pătrunse în trup; în cel mai bun caz, aventura din seara aceea avea să se termine cu o răceală zdravănă. Coborî astfel scările, oprindu-se din când în când să privească peste balustradă, fără să vadă ori să audă nimic suspect. Ajunse în sfârşit jos, nevoită să-şi pună problema alegerii. Unul din drumuri, după ce trecea prin mai multe săli destinate atelierelor de restaurare, ducea până la uşa de siguranţă prin care Julia, folosindu-şi cardul electronic, putea ajunge în stradă, în apropierea Porţii Murillo. Urmând celălalt drum, la capătul unui coridor îngust, se ajungea la o a doua uşă care dădea în sălile muzeului. Era de obicei închisă, dar niciodată nu se încuia înainte de zece noaptea, când paznicii făceau ultima

inspecţie prin clădirea anexă.

Luă în calcul ambele posibilităţi, stând în josul scării, desculţă şi cu pistolul în mână, simţind frigul în picioare, iar în vene stânjenitoarea pulsaţie a sângelui, foarte iute. Prea multe ţigări, se gândi prosteşte, punân-du-şi pe inimă mâna în care ţinea pistolul. Să plece de aici în graba mare sau să afle ce se petrecea în Sala doisprezece... Ultima opţiune însemna un traseu ingrat de şase sau şapte minute prin clădirea pustie. Doar dacă n-avea norocul să-l întâlnească în drum pe paznicul din aripa aceea: un bărbat tânăr care, când o găsea pe Julia lucrând în atelier, obişnuia s-o invite la o cafea la automat şi glumea în legătură cu frumuseţea picioarelor ei, jurând că erau atracţia cea mai mare a muzeului.

Ce naiba, îşi zise după ce s-a tot gândit un răstimp la povestea asta. Ea, Julia, omorâse piraţi. Dacă asasinul era acolo, înăuntru, era o bună ocazie, poate unica, de a da nas în naş cu el şi a-l vedea la faţă. La urma urmelor, el era cel care se mişca, pe când ea, raţă prudentă, pândea cu coada ochiului, ţinând în mâna dreaptă cinci sute de grame de metal cromat, sidef şi plumb, care, acţionate la mică distanţă, puteau face foarte bine să se schimbe rolurile în acea singulară partidă de vânătoare.

Julia era dintr-o bucată şi, fapt şi mai important, ştia acest lucru. În penumbră i se dilatară nările, de parcă ar fi încercat să adulmece din ce direcţie venea pericolul; strânse din dinţi şi invocă în ajutor toată furia adunată, amintindu-şi de Alvaro şi de Menchu, hotărârea de a nu fi o marionetă speriată pe o tablă de şah, ci o fiinţă în stare să plătească, la prima ocazie, cu aceeaşi monedă, ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte. Oricine ar fi fost, dacă voia s-o găsească, ea n-avea să se dea în lături. La Sala doisprezece sau în iad. Pe sfânta mea cruce dacă n-o să fie aşa.

Trecu prin uşa interioară pe care, după cum se aştepta, o găsi deschisă. Paznicul de noapte trebuie să fi fost departe, căci liniştea era totală. Străbătu o galerie printre tulburătoare umbre de statui de marmură care o priveau cu ochii lor goi şi încremeniţi. Trecu apoi prin sala cu tablouri religioase medievale, din care izbuti să ghicească, în umbrele întunecate pe care le aruncau pe pereţi, doar câte un reflex stins pe nuanţele de auriu şi pe foiţa de aur. La capătul acelei săli lungi, la stânga, distinse mica scară ce ducea spre sălile pictorilor primitivi flamanzi, printre care se afla şi cea cu numărul doisprezece.

Se opri o clipă lângă prima treaptă, iscodind înăuntru cu cea mai mare prudenţă. În partea aceea, tavanul era mai jos şi luminile de siguranţă permiteau să desluşeşti mai bine detaliile. În penumbra albăstrie, culorile tablourilor băteau în clarobscur. Văzu, aproape de nerecunoscut în întuneric, tabloul Coborârea de pe cruce al lui Van der Weyden, care avea, în bezna ireală, un aer de sinistră grandoare, arătându-şi doar culorile mai deschise, cum ar fi trupul lui Hristos şi

chipul mamei, fără simţire, braţul ei căzut paralel cu acela neînsufleţit al fiului.

Acolo nu era nimeni, cu excepţia personajelor din tablouri, şi cea mai mare parte dintre ele, ascunse de umbră, păreau că dorm un somn fără sfârşit. Neîncrezătoare în calmul aparent, impresionată de prezenţa atâtor imagini create de mâna unor oameni morţi cu sute de ani în urmă şi care păreau că stau la pândă din vechile lor rame de pe pereţi, Julia ajunse în pragul Sălii doisprezece. Încercă zadarnic să înghită, căci avea gâtul uscat. Se mai uită o dată în spate fără a observa nimic suspect şi, simţind cum tensiunea îi înţepenea muşchii fălcilor, respiră adânc înainte de a intra în sală, aşa cum văzuse că se face prin filme: cu degetul pe trăgaciul pistolului pe care-l ţinea cu amândouă mâinile, ţintind către umbre.

Nici acolo nu era nimeni şi Julia simţi o uşurare infinită, ameţitoare. Văzu mai întâi, estompat de semiîntuneric, genialul coşmar Grădina desfătărilor, care ocupa aproape un perete întreg. Se rezemă de cel opus şi respiraţia ei aburi sticla ce acoperea Autoportretul lui Dürer. Cu dosul palmei îşi şterse sudoarea de pe fruntea umedă, înainte de a face câţiva paşi spre cel de al treilea perete, din spate. Pe măsură ce înainta, contururile şi apoi tonurile mai deschise ale tabloului lui Brueghel i se profilau înaintea ochilor. Pictura aceea, pe care o putea recunoaşte chiar dacă penumbra îi ascundea majoritatea detaliilor, exercitase întotdeauna asupra ei o fascinaţie stranie. Accentul tragic ce inspira până şi ultima trăsătură de penel, expresivitatea infinitelor sale figuri scuturate de suflul acela mortal şi inexorabil, scenele fără număr ce se integrau în macabra perspectivă a ansamblului, îi incitaseră ani de zile imaginaţia. Firava lumină albastră din tavan reliefa scheletele care ţâşnesc în cârduri din măruntaiele pământului, ca un vânt răzbunător ce pustieşte totul în cale; incendiile îndepărtate care profilează ruinele negre în zare; roţile lui Tantal învârtindu-se la distanţă în capătul oiştilor, lângă scheletul care, ridicând spada, e gata s-o repeadă asupra vinovatului cu ochii legaţi care se roagă în genunchi... Şi în prim-plan, regele surprins în toiul festinului, amanţii străini de orice în ceasul de pe urmă, hârca zâmbitoare lovind cimbalele Judecăţii de Apoi, cavalerul care, cu chipul descompus de groază, mai are încă destul curaj, printr-un ultim gest de vitejie şi revoltă, să-şi scoată sabia din teacă, hotărât să-şi vândă scump pielea în cea de pe urmă bătălie fără speranţă...

Cartonaşul se afla acolo, în partea de jos, între pictură şi ramă. Chiar peste plăcuţa aurită pe care Julia ghici, mai curând decât să poată citi, cele două cuvinte sinistre ce alcătuiau titlul tabloului: Triumful morţii.

Când ieşi în stradă, ploua cu găleata. Strălucirea felinarelor stil Isabel lumina perdelele de apă ce ţâşneau torenţial din beznă, bătând în caldarâm. Bălţile explodau într-o infinitate de stropi groşi, spărgând reflexele oraşului într-

un torturat du-te-vino de lumini şi umbre.

Julia îşi ridică faţa, lăsând apa să-i şiroiască în voie pe plete şi pe obraji. Frigul îi îngheţa pometii şi buzele şi-i lipea de chip părul ud. Îşi încheie gulerul trenciului, păşind printre boschetele şi băncile de piatră din jurul muzeului, fără să-i pese de ploaie şi nici de umezeala care-i pătrundea în pantofi. Imaginile lui Brueghel îi erau imprimate încă pe retină, orbită de lumina automobilelor care circulau pe partea carosabilă din apropiere şi care decupau conuri aurite de ploaie, iluminând la răstimpuri silueta fetei, proiectată în lungi umbre oscilante ce se multiplicau în reflexele de pe jos. Cutremurătoarea tragedie medievală i se perinda pe dinaintea ochilor, printre toate luminile acelea care o împresurau. Şi în ea, în bărbaţii şi femeile care se sufocau sub avalanşa de schelete răzbunătoare ce se afundau în pământ, Julia putea recunoaşte perfect personajele din celălalt tablou: Roger de Arras, Ferdinand Altenhoffen, Beatrice de Burgundia... Chiar şi în planul al doilea, capul plecat şi gestul resemnat al bătrânului Pieter van Huys. Totul se îmbina în scena aceea îngrozitoare şi definitivă, unde aveau să sfârşească, fără deosebire, după soarta ultimului zar ce se rostogolea pe covorul pământului, frumuseţe şi urâţenie, dragoste şi ură, bunătate şi răutate, strădanie şi delăsare. Julia se recunoscuse şi ea în oglinda ce fotografia cu necruţătoare luciditate ruperea celui de-al şaptelea sigiliu al Apocalipsului. Ea era tânăra întoarsă cu spatele la scenă, cufundată în visare, ameţită de muzica de lăută la care cânta o hârcă surâzătoare. În peisajul acela sumbru nu mai era loc de piraţi şi nici de comori ascunse; micuţele Wendy erau târâte, zvârcolindu-se, de către legiunea de schelete, Cenuşăreasa şi Albă-ca-Zăpada miroseau pucioasa cu ochii scoşi din orbite de groază, iar soldăţelul de plumb, sau Sfântul Gheorghe uitându-şi de balaur, sau Roger de Arras cu spada pe jumătate scoasă din teacă nu mai puteau face nimic pentru ele. Le era de-ajuns că se străduiseră zadarnic, dintr-un exces de cinste, să repeadă în gol nişte lovituri de spadă înainte de a-şi prinde mâinile, cu toţi ceilalţi, de oasele descărnate ale Morţii care-i târa în dansul ei macabru.

Farurile unui automobil iluminară o cabină telefonică. Julia intră înăuntru şi-şi căută în geantă nişte monede, mişcându-se ca prin ceaţa unui vis. Formă mecanic numărul lui César şi apoi pe cel al lui Muñoz, fără nici un răspuns, cu părul ud picurându-i pe receptor. Închise telefonul, rezemându-şi capul de geamul cabinei, şi-şi puse între buzele crăpate şi asprite de frig o ţigară umedă. Se lăsă învăluită de fum, cu ochii închişi, iar când scrumul începu să-i ardă degetele, îl aruncă pe jos. Ploaia răpăia monoton pe acoperişul de aluminiu, dar nici măcar acolo Julia nu se simţea la adăpost. Îşi dădu seama, cu o dezolantă senzaţie de osteneală nesfârşită, că era doar un răgaz care n-o apăra de frigul şi de umbrele din jur.

N-a fost niciodată conştientă de timpul petrecut în cabină. Dar la un moment dat introduse iar monedele şi formă un număr, de data asta al lui Muñoz. Când auzi vocea jucătorului de şah, Julia păru să-şi vină încet în fire, de parcă s-ar fi întors, cum se şi întâmplase de fapt, dintr-o călătorie de undeva de foarte departe. O călătorie prin timp şi prin ea însăşi. Cu o seninătate ce sporea pe măsură ce rostea cuvintele, îi explică ce se întâmpla. Muñoz întrebă ce scria pe cartonaş şi ea îi spuse: A x P, nebun contra pion. La capătul celălalt al firului se făcu tăcere, şi apoi Muñoz, pe un ton ciudat, pe care nu i-l mai auzise vreodată, o întrebă unde se afla. Când îi spuse, şahistul o rugă să nu se mişte de acolo. O să vină el cât mai repede cu putinţă.

După cincisprezece minute, un taxi se oprea lângă cabina telefonică şi Muñoz, deschizând portiera, o invită să urce. Julia o porni în fugă prin ploaie şi se adăposti înăuntru. Pe când maşina pornea, jucătorul de şah îi scoase trenciul ud şi i-l puse pe umeri pe al lui.

— Ce se întâmplă? întrebă fata, tremurând de frig.

— O să aflaţi imediat.

— Ce înseamnă nebun contra pion?

Sclipirile oscilante ale luminilor exterioare iluminau la răstimpuri expresia încruntată a şahistului.

— Înseamnă, spuse, că regina neagră e gata să mai suprime o piesă.

Julia clipi, buimăcită. Apoi îi luă mâna lui Muñoz într-ale ei, care erau îngheţate, şi îl privi alarmată.

— Trebuie să-l anunţăm pe César.

— Mai avem timp, răspunse jucătorul.

— Unde mergem?

— La Penjamo. Cu doi de haş.

Ploua întruna când taxiul s-a oprit în dreptul clubului de şah. Muñoz deschise portiera fără să dea drumul mâinii Juliei.

— Veniţi, spuse.

Ea îl urmă, docilă. Urcară scara până în vestiar. Încă mai erau câţiva şahişti pe la mese, dar Cifuentes, directorul, nu se vedea nicăieri. Muñoz o călăuzi pe Julia drept la bibliotecă. Acolo, printre trofee şi diplome, vreo două sute de cărţi ocupau rafturile protejate de geamuri. Jucătorul lăsă mâna Juliei şi deschise una, alegând un tom gros, legat în pânză. Pe cotor, cu litere aurite întunecate de folosire şi de vreme, Julia citi, descumpănită: Săptămânal de şah. Trimestrul patru. Anul nu putea fi desluşit.

Muñoz puse volumul pe masă şi răsfoi câteva pagini îngălbenite, tipărite pe

hârtie proastă. Probleme de şah, analize ale unor partide, informaţii despre turnee, fotografii vechi ale unor câştigători cu zâmbetul pe buze, cu cămaşă albă şi cravată, costume şi tunsori de epocă. Se opri la o pagină dublă, plină de poze.

— Uitaţi-vă cu atenţie la ele, îi spuse Juliei.

Fata se aplecă peste fotografii. Erau de calitate proastă şi toate înfăţişau grupuri de şahişti pozând în faţa aparatului. Câţiva ţineau cupe sau diplome. Citi titlul paginii: A II-A EDIŢIE A TROFEULUI NAŢIONAL JOSE RAUL CAPABLANCA. Se uită la Muñoz, nedumerită.

— Nu înţeleg, şopti.

Jucătorul de şah arătă cu degetul una din fotografii. Era un grup de tineri, şi doi ridicau deasupra capului nişte cupe mici. Ceilalţi, patru la număr, priveau spre obiectiv cu un aer solemn. Sub fotografie stătea scris: FINALIŞTI AI CAMPIONATULUI DE TINERET.

— Recunoaşteţi pe careva? întrebă Muñoz.

Julia cercetă chipurile, unul după altul. Numai cel din marginea dreaptă a fotografiei i se păru că are un aspect vag familiar. Era un tânăr de cincisprezece sau şaisprezece ani, cu părul pieptănat pe spate, cu sacou şi cravată şi o banderolă de doliu pe braţul stâng. Privea aparatul cu ochi liniştiţi şi inteligenţi, în care Julia crezu că citeşte un aer provocator. Atunci îl recunoscu. Mâna îi tremura când puse un deget pe el şi, ridicându-şi ochii spre şahist, văzu că acesta încuviinţa.

— Da, spuse Muñoz. E jucătorul invizibil.

XIV. Dialoguri de salon

„— Dacă l-am descoperit, e fiindcă-l căutam.
— Cum?... Speraţi, poate, să-l întâlniţi?
— Am crezut că nu era cu neputinţă."
A. Conan Doyle

Lumina de pe scară era stricată şi urcară treptele pe întuneric. Muñoz mergea înainte, orientându-se cu mâna de-a lungul balustradei, şi ajungând pe palier tăcură amândoi, ascultând. De dincolo de uşă nu se auzea nici un zgomot, dar în prag, jos de tot, se desluşea o dâră de lumină. Julia nu-i putea vedea chipul însoţitorului ei în întuneric, dar simţi că Muñoz o privea.

— Nu mai putem da înapoi, spuse, răspunzând la întrebarea neformulată, şi drept unic răspuns auzi respiraţia liniştită a şahistului. Atunci căută pe bâjbâite soneria şi apăsă o dată pe buton. Înăuntru, sunetul pieri ca un ecou îndepărtat, în

capătul coridorului lung.

Trecu puţin până auziră paşii ce se apropiau alene. Zgomotul încetă un moment şi apoi se auzi iar, mai slab şi mai aproape, până se opri de tot.

Încuietoarea se învârti la nesfârşit şi până la urmă uşa se deschise, proiectând asupra lor un dreptunghi de lumină care-i orbi o clipă. Atunci Julia privi silueta familiară ce se profila în gingaşul contre-jour, gândindu-se că realmente nu dorea victoria aceea.

Se dădu la o parte să-i lase să treacă. Nu părea stingherit de vizita neaşteptată; arăta doar o idee de surpriză politicoasă, al cărui unic indiciu vizibil era zâmbetul descumpănit pe care Julia i-l desluşi pe buze, când închidea uşa în urma lor. Din cuier, o greoaie mobilă stil Eduard din nuc şi bronz, încă mai picurau de apă un trenci, o pălărie şi o umbrelă.

Îi conduse în salon, printr-un lung coridor cu tavanul înalt, cu ornamente frumoase, ai cărui pereţi erau o mică galerie de pictură peisagistică, din Şcoala sevilianã din secolul al XIX-lea. Pe când le făcea loc printre tablouri, întorcându-se la răstimpuri spre ei, cu un gest de amfitrion atent, Julia se strădui, în zadar, să caute la el vreo trăsătură care să trădeze celălalt personaj pe care acum îl ştia ascuns pe undeva, ca o fantomă ce ar pluti între amândoi şi a cărei prezenţă, orice ar fi să se întâmple de acum înainte, n-avea s-o mai poată ignora niciodată. Şi totuşi, în ciuda a toate acestea, deşi lumina raţiunii îi pătrundea treptat până în cele mai tainice unghere ale nesiguranţei, deşi faptele se potriveau acum ca nişte piese cu marginile şlefuite cu migală, proiectând asupra imaginilor Partidei de şah trăsăturile de penel, în lumini şi umbre, ale celeilalte tragedii, sau ale diferitelor tragedii care se suprapuneau celei simbolizate în tabloul flamand..., în ciuda a toate acestea, şi pătrunsă de conştiinţa limpede a durerii care, treptat, înlocuia în sentimentele ei stupoarea iniţială, Julia era încă incapabilă să-l urască pe bărbatul care mergea înaintea ei pe coridor, întors pe jumătate spre ea cu o politeţe plină de solicitudine, elegant până şi în intimitatea casei lui, cu halatul de mătase albastră peste pantalonii bine croiţi şi cu un fular înnodat pe sub gulerul desfăcut al cămăşii, cu părul uşor ondulat la ceafă şi la tâmple, şi sprâncenele arcuite cu nepăsare de bătrân dandy care, în faţa Juliei, era veşnic îndulcită, ca în momentul acela, de zâmbetul tandru, plin de blândă tristeţe, schiţat în colţurile buzelor fine şi palide ale anticarului.

Nici unul dintre cei trei nu spuse nimic până nu ajunseră în salon, o încăpere vastă care, sub un tavan înalt decorat cu scene clasice — favorita Juliei fusese întotdeauna, până în seara aceea, cea în care un Hector cu coif lucitor îşi ia rămas-bun de la Andromaca şi de la fiul lor —, conţinea, între pereţii acoperiţi cu tapiserii şi picturi, cele mai de preţ achiziţii ale anticarului: acelea pe care, de-a lungul vieţii, le alesese pentru sine, refuzând mereu să le pună în vânzare,

indiferent de preţul oferit pentru ele. Julia le cunoştea la fel de bine ca şi cum ar fi fost ale ei, părându-i-se chiar mult mai familiare decât cele pe care şi le amintea din casa părinţilor ei sau decât cele de la ea de acasă: sofaua stil Empire tapisată cu mătase, pe care Muñoz, cu chipul împietrit de gravitate şi mâinile în buzunarele trenciului, nu se hotăra acum să se aşeze, cu toate că César îl invita cu un gest al mâinii; bronzul cu maestrul de scrimă semnat de Steiner, cu spadasinul stând drept, chipeş, înălţându-şi bărbia mândră şi dominând încăperea de pe piedestalul lui aşezat pe un birou olandez de la sfârşitul secolului al XVIII-lea, unde César obişnuia să-şi rezolve corespondenţa de când Julia putea să-şi aducă aminte; vitrina de colţ stil George IV, conţinând o frumoasă colecţie de argintărie poansonată pe care anticarul o lustruia cu mâna lui o dată pe lună; tablourile principale, alesele Domnului, favoritele lui: o Tânără doamnă atribuită lui Lorenzo Lotto, o superbă Bună-Vestire de Juan de Soreda, un Marte plin de nerv de Luca Giordano, un melancolic Asfinţit de Thomas Gamsborough... Şi colecţia de porţelan englezesc, şi covoare, şi tapiserii, şi evantaie; piese a căror istorie fusese trasată cu mare grijă de César, epuizând până la atingerea perfecţiunii stiluri, provenienţe, genealogii, într-o colecţie particulară atât de personală şi legată de gusturile sale estetice şi de starea lui sufletească, încât el însuşi părea proiectat în esenţa tuturor acelor obiecte şi a fiecăruia în parte. Lipsea doar micul trio de porţelan din commedia dell'arte: Lucinda, Octavio şi Scaramouche de Bustelli, care se aflau în magazin, la parterul clădirii, în clopotul lor de cristal.

Muñoz rămăsese în picioare, afişând un taciturn calm exterior, cu toate că ceva în făptura lui, poate felul în care-şi punea picioarele pe covor, sau coatele îndepărtate de trup şi mâinile vârâte în buzunarele trenciului, arăta că era în stare de alertă, pregătit să ţină piept neprevăzutului. La rândul lui, César îl privea cu un interes rece şi politicos şi doar din când în când îşi întorcea un moment ochii spre Julia, ca şi cum ea s-ar fi aflat în propria-i casă şi Muñoz ar fi fost la urma urmelor singurul străin acolo, nevoit să explice motivul pentru care se înfiinţase la o oră atât de târzie, în puterea nopţii. Julia, care îl cunoştea pe César la fel de bine ca pe sine însăşi — rectifică mental, pe loc: până în noaptea asta crezuse că-l cunoaşte la fel de bine ca pe sine însăşi —, şi-a dat seama că anticarul înţelesese, de cum le deschise uşa, că vizita însemna ceva mai mult decât un simplu apel la cel de-al treilea camarad de aventură. Sub prietenoasa lui indulgenţă, în felul în care zâmbea şi, încă şi mai direct, în inocenta expresie a ochilor lui albaştri, fata recunoscu o precaută expectativă, plină de curiozitate şi puţin amuzată; aceeaşi cu care, ţinând-o pe genunchi, cu mulţi ani în urmă, aştepta ca Julia să rostească acele cuvinte magice, răspunsuri la nişte ghicitori copilăreşti, iar ea se dădea în vânt ca anticarul să i le născocească: Aur pare,

argint nu e... Sau: Merge mai întâi în patru labe, apoi în două şi la sfârşit în trei... Şi cel mai frumos dintre toate: Îndrăgostitul distins îi ştie numele doamnei sale şi culoarea rochiei...

Şi totuşi, César îl privea mai departe pe Muñoz. În noaptea aceea stranie, la lumina cernută a lămpii englezeşti care, reproducând o tiparniţă de cărţi sub abajurul ei de pergament, arunca jocuri de umbre pe obiectele din jur, ochii anticarului aproape că nu se opreau asupra fetei. Nu pentru că ar fi fugit de privirea ei, căci atunci când i-o întâlnea o susţinea, deşi scurt timp, într-un fel sincer şi direct, ca şi cum între ei n-ar exista secrete. Se părea că, îndată ce Muñoz i-ar fi spus ce avea de spus şi ar fi plecat, tot ce ar fi rămas între ei doi, între César şi Julia, ar avea destinat deja un răspuns precis, convingător, logic şi definitiv. Poate marele răspuns la toate întrebările pe care ea i le pusese în cursul vieţii. Dar era prea târziu, şi pentru prima oară Julia nu simţea dorinţa să asculte. Curiozitatea ei fusese satisfăcută în faţa Triumfului morţii de Brueghel cel Bătrân. Şi acum nu mai avea nevoie de nimeni; nici măcar de el. Toate acestea se întâmplaseră înainte ca Muñoz să deschidă vechiul volum de şah şi să-i arate una din fotografii; aşa că n-avea nici o legătură cu prezenţa ei în acea noapte la César acasă. O împingea o curiozitate strict obiectivă. Estetică, ar fi zis César însuşi. Datoria ei era să fie de faţă, ca protagonistă şi totodată cor, actor şi public al celei mai fascinante tragedii clasice — erau acolo cu toţii: Oedip, Oreste, Medeea şi ceilalţi prieteni de o viaţă — pe care nimeni n-o plăsmuise vreodată în faţa ochilor ei. La urma urmelor, reprezentaţia era în onoarea ei.

Atmosfera era ireală. Într-atât încât Julia, aprinzându-şi o ţigară, se lăsă pe spătar. În dreptul ei stăteau cei doi bărbaţi, amândoi în picioare, alcătuind o scenă de proporţii similare celor din tabloul dispărut. Muñoz în stânga, călcând marginea unui foarte vechi covor pakistanez, a cărui patină nu făcea decât să-i scoată în evidenţă frumuseţea roşiatică şi ocru. Jucătorul de şah — acum sunt amândoi, se gândi ea, cu subtilă satisfacţie — nu-şi scosese trenciul şi-l privea pe anticar cu capul uşor aplecat într-o parte, cu aspectul acela de Sherlock Holmes ce-i conferea o aură de demnitate aparte, în care avea un rol atât de precumpănitor expresia ochilor lui osteniţi şi absorbiţi de contemplarea fizică a adversarului. Dar Muñoz nu-l privea pe César cu suficienţa învingătorului. În atitudinea lui nu era nici duşmănie, nici măcar suspiciunea pe care oricine ar fi justificat-o, date fiind împrejurările — în schimb, se citea încordare în privirea lui şi în felul în care i se zbăteau muşchii fălcilor osoase, dar asta avea legătură, după părerea Juliei, cu modul în care şahistul examina aparenţa reală a duşmanului, după ce muncise atâta vreme împotriva aparenţei sale ideale. De bună seamă, făcea bilanţul unor greşeli trecute, recompunea mutări, atribuia intenţii. Era atitudinea obstinată şi absentă a cuiva care, după ce a încheiat o

partidă prin manevre strălucite, este realmente preocupat să descopere cum naiba adversarul lui i-a putut subtiliza un obscur pion dintr-o căsuţă neînsemnată şi uitată.

César stătea în dreapta şi, cu părul lui argintiu şi halatul de mătase, părea unul dintre personajele elegante din comediile de la început de secol: liniştit şi distins, sigur pe sine, conştient că acel covor pe care călca interlocutorul lui avea două sute de ani şi era al lui. Julia văzu cum băga o mână în buzunar, scotea pachetul de ţigări cu filtru aurit şi-şi punea una în portţigaretul de fildeş. Scena era prea ieşită din comun ca să nu şi-o fixeze bine în memorie: decorul cu obiecte vechi în tonuri închise şi reflexe palide, tavanul omat cu zvelte figuri clasice, bătrânul dandy cu o înfăţişare elegantă şi echivocă şi neglijentul bărbat slab cu trenciul şifonat, faţă în faţă, uitându-se în tăcere unul la altul, parcă aşteptând ca cineva, poate sufleorul ascuns după vreuna din mobilele vechi, să dea semnalul de începere a ultimului act. Julia prevăzuse, de când descoperise un aer familiar pe chipul tânărului care privea aparatul de fotografiat cu toată gravitatea celor cincisprezece sau şaisprezece ani ai săi, că partea aceea a spectacolului avea să fie mai mult sau mai puţin aşa. Era oarecum senzaţia aceea ciudată căreia i se spune deja vu. Cunoştea deznodământul, din care nu lipsea decât un majordom cu vestă în dungi anunţând că masa e servită, pentru ca totul să depăşească limitele grotesculului. Se uită la cele două personaje favorite ale sale şi-şi duse ţigara la gură, încercând să-şi amintească. Sofaua lui César era comodă, îi trecu prin cap, cu molcomă volubilitate; nici un amfiteatru nu-i oferise un loc mai potrivit. Da. Amintirea o năpădi iar cu uşurinţă şi se dovedi a fi recentă.

Ea aruncase deja o privire peste scenariul acela. Doar cu câteva ore în urmă, în Sala doisprezece a Muzeului Prado. Tabloul lui Brueghel, acea bătaie a tobelor drept fundal pustiitor al iremediabilului, măturând în trecerea sa până şi ultimul fir de iarbă de pe pământ, totul prefăcut într-o singură, unică, uriaşă piruetă finală, în hohotul sonor al vreunui zeu beat care-şi rumega olimpiana mahmureală dincolo de colinele înnegrite fumegând şi de strălucirea incendiilor. Pieter van Huys, celălalt flamand, bătrânul maestru de la curtea din Ostenburg, îi explicase şi el, în felul lui, poate cu mai multă delicateţe şi mai nuanţat, mai ermetic şi sinuos decât brutalul Brueghel, dar cu o intenţie identică; la urma urmelor, toate tablourile erau reprezentări ale unuia şi acelu-iaşi tablou, după cum toate oglinzile erau reflexele uneia şi aceleiaşi oglinzi, după cum toate morţile erau morţi ale aceleiaşi Morţi:

"Totul e o tablă de şah cu nopţi şi zile la care şedea Destinul, mutându-i pe oameni ca pe nişte piese".

Îngână citatul aproape fără a-l rosti, cu ochii la César şi la Muñoz. Totul era în ordine, aşa că se putea începe. Ascultaţi, ascultaţi, ascultaţi. Lumina gălbuie a lămpii englezeşti era un fel de con lucitor învăluind cele două personaje. Anticarul îşi aplecă puţin capul şi-şi aprinse ţigara, pe când Julia şi-o duse pe a ei la gură. Ca şi cum acesta ar fi fost semnalul de începere a dialogului, Muñoz încuviinţă încetişor, deşi nimeni nu spusese încă nici un cuvânt. Apoi zise :

— Sper, César, că aveţi la îndemână o tablă de şah.

Nu era strălucitor, recunoscu fata. Nici măcar potrivit. Un scenarist cu imaginaţie ar fi ştiut găsi, de bună seamă, ceva mai potrivit pentru rolul lui Muñoz; dar, îşi spuse neconsolată, autorul tragicomediei era, la urma urmelor, tot atât de mediocru ca lumea pe care el însuşi o crease. Nu se putea pretinde ca o farsă să întreacă talentul, stupiditatea sau perversitatea propriului ei autor.

— Nu cred că avem nevoie de o tablă de şah, răspunse César, şi replica lui îmbunătăţi dialogul. Nu prin cuvinte, care nu erau nici ele extraordinare, ci prin ton, care se dovedi adecvat, în special o anumită nuanţă de blazare pe care anticarul ştiu s-o imprime frazei; ceva foarte caracteristic lui, de parcă observa totul aşezat în grădină pe un scaun, din acelea din fier vopsite în alb, cu un martini foarte sec în mână şi privind spectacolul, s-ar putea spune, de la distanţă. César era la fel de rafinat în posturile sale decadente, cum ar fi în homosexualitatea sau perversitatea lui, iar Julia, care îl îndrăgise şi din pricina asta, ştiu să aprecieze la valoarea ei acea atitudine riguroasă şi exactă, perfectă în nuanţele sale, care o determină să se aşeze pe sofa, uimită, în vreme ce îl iscodea pe anticar printre spiralele fumului ţigării. Fiindcă tot ce i se părea mai fascinant era că bărbatul acela o înşelase timp de douăzeci de ani. Cu toate acestea, dacă e să fim drepţi, cine trebuia să răspundă până la urmă de înşelăciunea asta nu era el, ci ea însăşi. Nimic nu se schimbase la César: indiferent dacă Julia îşi dădea sau nu seama, a fost întotdeauna — a trebuit să fie, vrând-nevrând — el însuşi. Acum stătea acolo, în picioare, fumând cu sânge rece — a ştiut-o cu absolută certitudine —, fiind cu desăvârşire lipsit de orice remuşcare sau îngrijorare pentru ceea ce făcuse. Părea — poza — solemn, la fel de distins şi corect ca atunci când Julia auzea din gura lui frumoasele poveşti cu îndrăgostiţi sau războinici. Dintr-o clipă într-alta se putea prea bine referi la Long John Silver, Wendy, Lagardère sau Sir Kenneth cel cu Leopardul, şi fata n-ar fi fost surprinsă câtuşi de puţin. Şi totuşi, el era cel care-l târâse pe Alvaro sub duş, cel care-i vârâse lui Menchu o sticlă de gin între picioare... Julia aspiră alene fumul de ţigară şi-şi miji ochii, savurându-şi propria amărăciune. Dacă el e acelaşi, îşi zise, şi e limpede că este, cea care s-a schimbat sunt eu. De asta îl văd în alt fel, cu alţi ochi: văd un ticălos, un farsor şi un asasin. Şi, cu toate acestea, stau mai

departe aici, fascinată, sorbindu-i încă o dată cuvintele. În câteva secunde, în loc de o aventură în Marea Caraibilor, îmi va povesti că a făcut totul pentru mine, sau ceva de genul ăsta. Şi eu o să-l ascult, ca întotdeauna, pentru că, pe deasupra, asta întrece oricare altă poveste a lui César, depăşind-o în imaginaţie şi oroare.

Îşi retrase braţul de pe spătarul sofalei, aplecându-se înainte, cu buzele întredeschise, concentrându-şi toată atenţia asupra celor ce se desfăşurau dinaintea ochilor ei, dispusă să nu piardă nici cel mai mic detaliu al scenei. Şi mişcarea aceea a ei păru semnalul de reluare a dialogului. Muñoz, cu mâinile în buzunarele trenciului şi capul aplecat puţin într-o parte, îl privea pe César.

— Lămuriţi-mi o îndoială, spuse. După ce nebunul negru ia pionul alb la A^, albele hotărăsc să-şi mute regele de la D^ la E^, descoperind şahul dat de dama albă regelui negru... Ce mutare trebuie să facă negrele?

Ochii anticarului se însufleţiră cu o sclipire amuzată; păreau că zâmbesc, fără nici o legătură cu restul imperturbabil al trăsăturilor sale.

— Nu ştiu, răspunse după o clipă. Dumneavoastră sunteţi maestrul, dragul meu prieten. Trebuie să ştiţi.

Muñoz făcu unul din gesturile sale vagi, vrând parcă să scape de titlul de maestru pe care César tocmai i-l acordase, pentru prima oară.

— Insist, rosti alene, lungind cuvintele, să cunosc părerea dumneavoastră autorizată.

Buzele anticarului se molipsiră de zâmbetul care până atunci părea să-i joace doar în ochi.

— În cazul acesta, eu aş proteja regele negru deplasând nebunul la C^: se uită la jucător cu solicitudine politicoasă. Vi se pare potrivit?

— Suprim nebunul acela, susţinu Muñoz, aproape grosolan. Cu nebunul meu alb de la D^ . Iar apoi dumneavoastră îmi daţi şah cu calul la D^.

— Eu nu vă dau nimic, dragul meu prieten — anticarul îi susţinea privirea, netulburat. Nu ştiu despre ce vorbiţi. Şi nici nu-i cazul să născocim şarade la ora asta.

Muñoz se încruntă cu un aer îndărătnic.

— Dumneavoastră îmi daţi şah la D^, insistă. Lăsaţi prostiile şi concentraţi-vă atenţia la tabla de şah.

— De ce aş face-o?

— Fiindcă v-au rămas puţine ieşiri... Eu evit şahul acesta ducând regele alb la D^.

César oftă auzindu-i cuvintele şi ochii lui albaştri, care la lumina slabă a încăperii păreau în momentul acela extraordinar de deschişi, aproape fără culoare, se aţintiră asupra Juliei. Apoi, după ce-şi puse între dinţi portţigaretul, îşi mişcă în jos capul de două ori, cu o uşoară grimasă de amărăciune.

— Atunci, regretând din suflet, spuse, părând într-adevăr contrariat, eu ar fi trebuit să iau cel de-al doilea cal alb, cel care se află la B^ — îşi privi interlocutorul cu un aer întristat. Nu credeţi că e păcat?

— Ba da. Mai ales din punctul de vedere al calului... Muñoz îşi muşcă buza de jos, scrutător. Şi l-aţi lua cu turnul sau cu regina?

— Cu regina, fireşte. César părea ofensat. Există anumite reguli... lăsă fraza în suspensie, cu un gest al mâinii drepte. O mână palidă şi fină, pe care se zăreau brazdele albăstrii ale venelor şi pe care Julia o ştia în stare şi să omoare cu aceeaşi naturaleţe; poate începând mişcarea aducătoare de moarte chiar cu gestul elegant pe care, în momentul acela, anticarul îl schiţa în aer.

Atunci, pentru prima oară de când ajunseseră acasă la César, Muñoz lăsă să-i fluture pe buze zâmbetul acela care nu însemna niciodată nimic, nedefinit şi îndepărtat, mai legat de straniile-i reflecţii matematice decât de realitatea care-l înconjura.

— Eu, în locul dumneavoastră, aş fi mutat regina la C^, dar asta nu mai are acum importanţă... spuse în şoaptă. Ce mi-ar plăcea să ştiu e cum vă gândeaţi să mă omorâţi.

— Nu spuneţi ce nu se cuvine, răspunse anticarul, părând sincer scandalizat. Apoi, parcă făcând apel la politeţea şahistului, făcu o mişcare în direcţia sofalei unde stătea Julia, fără a o privi însă. Domnişoara...

— În momentul acesta, comentă Muñoz, şi zâmbetul vag continua să-i fluture în colţul gurii, domnişoara simte, îmi închipui, aceeaşi curiozitate ca mine. Dar n-aţi răspuns la întrebarea mea... Vă gândeaţi să recurgeţi la vechea dumneavoastră tactică a loviturii la gât sau la ceafă, ori îmi rezervaţi un deznodământ mai clasic? Mă refer la otravă, pumnal sau ceva de genul ăsta... Cum aţi spune dumneavoastră? — privi scurt către picturile din tavan, căutând acolo termenul potrivit. Ah, da. Ceva în stil veneţian.

— Eu aş fi spus florentin, îl corectă César, vanitos până la sfârşit, deşi fără să ascundă o anume admiraţie. Dar nu ştiam că aţi fi capabil de ironii pe seama unor astfel de subiecte.

— Şi nici nu sunt, răspunse jucătorul. Nu sunt absolut deloc — se uită la Julia şi apoi îl arătă pe anticar cu un deget... Iată-l: nebunul, care ocupă un loc de încredere lângă rege şi regină. Dacă e să dăm frâu liber imaginaţiei, acel bishop englez, episcopul intrigant. Marele Vizir trădător care conspiră în umbră fiindcă, în realitate, este Regina neagră deghizată...

— Ce foileton minunat, comentă César, ironic, împreunându-şi mâinile şi mimând aplauze lente şi silenţioase. Dar nu mi-aţi spus ce-ar muta albele după ce şi-au pierdut calul... Dacă e să fiu sincer, dragul meu, mă ţineţi pe jar.

— Nebun la D^, şah. Şi negrele pierd partida.

— Atât de uşor? Mă îngrijoraţi, dragul meu prieten.

— Atât de uşor.

César reflectă câteva clipe. Apoi scoase restul de ţigară din capătul portţigaretului şi-l puse într-o scrumieră, după ce îndepărtă cu delicateţe scrumul.

— Interesant, spuse, şi ridică muştiucul, de parcă ar fi ridicat un deget cerând o mică pauză. Atunci se mişcă încet, încercând să nu-l alarmeze fără rost pe Muñoz, şi se apropie de masa de joc englezească ce se afla lângă sofa, în dreapta Juliei. După ce învârti cheiţa de argint în broasca scrinului placat cu esenţă fină, scoase piesele, gălbui şi negre, ale unui joc foarte vechi de şah din fildeş, pe care ea nu-l văzuse niciodată până atunci.

— Interesant, repetă, pe când degetele-i subţiri, cu unghii îngrijite, aranjau piesele pe tablă. Situaţia, prin urmare, e astfel:

(imagine)

— Exact, confirmă Muñoz, care privea tabla de departe, fără să se apropie. Nebunul alb, retrăgându-se de la C^ la D^ permite un şah dublu: dama albă la regele negru şi însuşi nebunul la dama neagră. Regele n-are altă soluţie decât să fugă de la A^ la B^ şi să o părăsească pe regina neagră în voia sorţii... Regina albă va mai da alt şah la C^ împingând regele duşman în jos, înainte ca nebunul alb să-i dea reginei lovitura de graţie.

— Turnul negru va lua acest nebun.

— Da. Dar asta n-are importanţă. Fără damă, negrele sunt la pământ. În plus: dispărând această piesă de pe tablă, partida îşi pierde raţiunea de a fi.

— Poate aveţi dreptate.

— Am. Partida, sau ce rămâne din ea, o decide acum pionul alb care se găseşte la Dg, şi care, după ce ia pionul negru la C^, va avansa până se va transforma în damă fără ca nimeni să-l poată împiedica... Asta se va întâmpla peste şase, cel mult peste nouă mutări. Muñoz îşi băgă o mână în buzunar şi scoase o hârtie plină de notiţe cu creionul. De pildă, acestea:

PDs DE, DE,
PC3
DF,, DE, DA^ PC, PC-
rc,
Ee
CF,
C<+ ^ PA,

CT
C„.„
CD, - F„
PA^ - A,
PA, - A,
RB, - C,
RC, - D,
TB, - C,
RDi x PD^
PBe - B,
(Negrele abandonează)

Anticarul luă hârtia cu notiţe şi apoi cercetă foarte calm jocul de şah, ţinând între dinţi muştiucul gol. Zâmbetul lui era cel al omului care acceptă o înfrângere scrisă dinainte în stele. Se apucă să mişte piesele, una câte una, până reprezentă situaţia finală:

ABCDEFGH

— Recunosc că nu există nici o ieşire, spuse în cele din urmă. Negrele pierd.

Ochii lui Muñoz se îndreptară de la tabla de şah la César.

— Faptul de a fi suprimat al doilea cal, murmură pe un ton obiectiv, a fost o greşeală.

Anticarul ridică din umeri, fără a-şi pierde zâmbetul :

— De la un anumit moment negrele nu mai puteau alege... Să spunem că şi ele erau prizoniere ale propriei lor mişcări, ale dinamicii lor naturale. Calul acesta împlinea jocul; preţ de o secundă, Julia zări în ochii lui César o strălfulgerare de orgoliu. În realitate, aproape atingea perfecţiunea.

— Nu la şah, spuse Muñoz sec.

— La şah?... Dragul meu prieten — anticarul schiţă o mişcare dispreţuitoare în direcţia pieselor. Eu mă refeream la ceva mai mult decât o simplă tablă de şah — ochii albaştri deveniră adânci, de parcă s-ar fi oglindit în ei o lume ascunsă. Eu mă refeream la viaţa însăşi, la aceste alte şaizeci şi patru de piese de şah precum nopţile negre şi zilele albe, de care vorbea poetul... Sau poate e invers: precum nopţile albe şi zilele negre. Depinde în ce parte a jucătorului lăsăm sau nu imaginea... Unde anume, dacă tot vorbim în termeni simbolici, plasăm oglinda.

Julia observă că César n-o privea, deşi părea că i se adresează tot timpul ei,

pe când îi vorbea lui Muñoz.

— Cum de aţi aflat că era el? îl întrebă ea pe şahist, şi atunci anticarul păru că tresare pentru prima oară. Ceva din atitudinea lui se schimbă brusc, ca şi cum Julia, împărtăşind cu voce tare acuzaţia lui Mufloz, ar fi încălcat un pact de tăcere. Reticenţa iniţială se risipi la moment şi zâmbetul se prefăcu în ironică grimasă amară.

— Da, îi spuse jucătorului de şah, şi aceasta a fost prima capitulare formală. Povestiţi-i cum aţi aflat că eram eu.

Muñoz îşi aplecă puţin capul spre Julia.

— Prietenul dumneavoastră a comis vreo două greşeli — şovăi câteva secunde în legătură cu sensul cuvintelor sale şi apoi îi adresă anticarului un gest scurt, poate de scuză. Deşi a le califica drept greşeli ar fi nepotrivit, căci în fiece moment a ştiut ce face şi care erau riscurile... În mod paradoxal, chiar dumneavoastră l-aţi făcut să se trădeze.

— Eu? Dar eu n-am avut nici cea mai mică idee până...

César dădu din cap. Aproape cu blândeţe, îşi zise fata, speriată de sentimentele ei.

— Prietenul nostru Muñoz vorbeşte în sens figurat, prinţesă.

— Nu-mi spune prinţesă, te implor. Julia nu-şi recunoscu vocea; până şi ei îi suna plină de asprime insolită.

Anticarul o cercetă câteva secunde, înainte de a da din cap că a înţeles.

— Bine, spuse, şi părea că-i vine greu să-şi reia şirul cuvintelor. Ceea ce Muñoz încearcă să explice e că prezenţa ta în partida de şah i-a servit drept contrast pentru a observa intenţiile adversarului. Prietenul nostru e un mare jucător; dar, pe deasupra, s-a dovedit a fi şi un copoi mai bun decât îl credeam eu... Nu ca prostul de Feijoo, care vede un chiştoc într-o scrumieră şi, cel mult, deduce că cineva a fumat; îl privi pe Muñoz. A fost mutarea nebun contra pion în loc de damă contra pion D^ cea care v-a alertat, nu-i aşa?

— Da. Sau, cel puţin, unul din indiciile care m-au făcut să bănuiesc. La a patra mişcare, jucătorul negru nu profitase de ocazia de a lua regina albă, ceea ce ar fi schimbat partida în favoarea lui... La început, am crezut că e vorba de un fel de joc ca mâţa cu şoarecele, sau că Julia era atât de neapărat necesară partidei că nu putea fi suprimată, sau asasinată, decât mai târziu. Dar când duşmanul nostru a ales nebun contra pion în loc de damă contra pion D^, mişcare ce ar fi implicat prin forţa lucrurilor un schimb de dame, am înţeles că jucătorul misterios nu avusese niciodată intenţia să suprime regina albă; ba chiar că era dispus mai curând să piardă partida decât să facă acest pas. Şi legătura între această mutare şi spray-ul din talcioc — acest presupus pot să te omor, dar n-o fac —, era atât de evidentă că n-am mai avut nici cea mai mică îndoială: ameninţările la adresa

reginei albe erau false — o privi pe Julia. Fiindcă dumneavoastră n-aţi fost niciodată cu adevărat în pericol în povestea asta.

César încuviinţă, de parcă ceea ce se relata acolo n-ar fi fost felul în care a acţionat el, ci o a treia persoană, a cărei soartă îi era indiferentă.

— A mai înţeles şi că duşmanul nu era regele, ci regina neagră, adăugă el.

Muñoz ridică din umeri fără a-şi scoate mâinile din buzunare.

— Asta n-a fost greu. Legătura cu asasinatele era evidentă: numai acele piese suprimate de regina neagră simbolizau morţi reale. M-am apucat atunci să examinez mişcările acestei piese şi am ajuns la concluzii interesante. De pildă, rolul său protector faţă de jocul negrelor în general, care se extindea şi asupra reginei albe, principalul său duşman, şi pe care totuşi o respecta ca şi cum ar fi fost sacră... Apropierea în spaţiu de calul alb, eu însumi, ambele piese fiind în căsuţe alăturate, aproape în bună vecinătate, fără ca regina neagră să se hotărască să-şi înfigă acul cu venin decât mai târziu, când n-ar mai exista altă alternativă... Îl privea pe César cu ochi opaci. Cel puţin îmi rămâne consolarea că m-aţi fi omorât fără ură, chiar cu o anumită blândeţe şi simpatie complice; cu o scuză pe buze şi rugându-mă să fiu înţelegător. Din imperative ce ţin doar de şah.

César făcu un gest teatral cu mâna, stil secolul al optsprezecelea, şi-şi plecă fruntea, recunoscător pentru aparenta precizare a conceptului.

— Aveţi întru totul dreptate, remarcă el. Dar spuneţi-mi... Cum de aţi ştiut că eraţi calul, şi nu nebunul?

— Graţie unei serii de indicii; unele mărunte şi altele importante. Hotărâtor a fost rolul simbolic al nebunului ca piesă de încredere lângă rege şi regină, la care m-am referit mai înainte. Dumneavoastră, César, aţi jucat un rol extraordinar în toate acestea: nebun alb travestit în regină neagră, acţionând de o parte şi de alta a tablei de şah... Şi chiar acest rol v-a învins, într-o partidă pe care, în mod curios, aţi început-o tocmai în acest scop: pentru a fi până la urmă înfrânt. Şi lovitura de graţie aţi primit-o chiar cu mâna dumneavoastră: nebunul alb ia regina neagră, anticarul prieten cu Julia îl trădează prin propriu-i joc pe jucătorul invizibil, scorpionul îşi înfige acul veninos în coadă... Vă asigur că, pentru prima oară în viaţa mea, asist la o sinucidere pe tabla de şah realizată la un asemenea nivel de perfecţiune.

— Splendid, spuse César, iar Julia nu ştiu dacă se referea la analiza lui Muñoz sau la propriul său joc. Dar spuneţi-mi ceva... Prin ce se traduce, după părerea dumneavoastră, această identificare a mea cu regina neagră şi cu nebunul alb?

— Cred că a vă da câteva detalii ar însemna să stăm toată noaptea, iar a discuta amănunţit ne-ar lua săptămâni întregi... Acum mă pot referi doar la ceea ce am văzut pe tabla de şah. Şi am văzut o personalitate dublă: răul, ascuns şi

negru, César. Condiţia dumneavoastră feminină, vă amintiţi?... Dumneavoastră înşivă aţi cerut odată analiza aceasta: personalitate condiţionată şi oprimată de mediul înconjurător, sfidare a autorităţii constituite, combinaţie de impulsuri ostile şi homosexuale... Toate acestea încarnate sub veşmintele negre ale Beatricei de Burgundia sau, ceea ce înseamnă de fapt acelaşi lucru, regina de la şah. Şi faţă de toate acestea, exact dimpotrivă, limpede ca lumina zilei, dragostea ce-o nutriţi pentru Julia... Această a doua condiţie care pentru dumneavoastră este la fel de dureroasă: cea masculină, cu nuanţele de rigoare; estetica atitudinilor dumneavoastră cavalereşti, ceea ce aţi dorit să fiţi şi n-aţi fost. Roger de Arras întruchipat nu de cal sau de cavaler, ci de elegantul şi albul nebun... Cum vi se pare?

César era palid şi nemişcat şi pentru prima oară în viaţă Julia îl văzu încremenit de uimire. Apoi, după câteva clipe ce părură infinite, pline doar de tic-tacul unei pendule ce marca scurgerea acelei linişti, anticarul îşi recăpătă încet zâmbetul anemic în colţul buzelor sale fără sânge. De data aceasta însă era un gest automat, un simplu mijloc pentru a înfrunta implacabila disecţie pe care Muñoz o lansase în aer, în faţa lui, ca cineva care aruncă o mănuşă.

— Vorbiţi-mi de nebunul acesta, zise cu voce răguşită.

— O să vă vorbesc, dacă îmi cereţi; acum ochii lui Muñoz erau însufleţiţi de strălucirea înfierbântată a mutărilor sale decisive. Îi înapoia adversarului îndoielile şi incertitudinile pe care acesta îl făcuse să le încerce în faţa tablei de şah; era revanşa lui profesională. Şi înţelegând astfel lucrurile, Julia îşi dădu seama că, în vreun moment al partidei, şahistul ajunsese să creadă în propria-i înfrângere. Nebunul, continuă Muñoz, o piesă ce se dovedeşte cel mai lesne de asimilat homosexualităţii, cu mişcarea-i pe diagonală şi în adâncime... Da. Dumneavoastră v-aţi asumat şi un minunat rol prin acest nebun care o ocroteşte pe regina albă, lipsită de apărare, şi care, în final, într-o străfulgerare de sublimă hotărâre plănuită încă de la început, dă lovitura mortală propriei lui condiţii obscure şi-i oferă adoratei sale regine albe, pe deasupra, o lecţie magistrală şi înspăimântătoare... Toate acestea le-am văzut încetul cu încetul, făcându-le să se lege. Dar dumneavoastră nu jucaţi şah. La început, asta m-a ferit să-mi îndrept bănuielile împotriva dumneavoastră. Iar apoi, când certitudinea mea a devenit evidentă, acest fapt m-a descumpănit. Plănuirea partidei era prea desăvârşită pentru un jucător obişnuit şi de neconceput pentru un amator... În fond, asta mă nedumereşte şi acum.

— Totul îşi are explicaţia sa, răspunse César. Dar nu vreau să vă întrerup, dragul meu prieten. Continuaţi.

— Nu mai sunt multe de spus. Cel puţin nu aici, în noaptea asta. Pe Alvaro Ortega îl omorâse cineva poate cunoscut, dar eu eram întru totul la curent cu

problema. Totuşi, Menchu Roch n-ar fi deschis nicicând uşa unui străin, şi cu atât mai puţin în împrejurările povestite de Max. Dumneavoastră aţi spus la cafenea, ieri seară, că aproape nu mai rămâneau suspecţi, şi era adevărat. Am încercat să-mi pun problema cu ajutorul unor faze succesive de abordare analitică: Lola Belmonte nu era adversarul meu, am ştiut-o de când am dat ochii cu ea. Şi nici bărbatul ei. În privinţa lui don Manuel Belmonte, ciudatele lui paradoxuri muzicale mi-au dat multă bătaie de cap... Dar, ca suspect, era vorba de un personaj incomplet. Latura lui şahistică, să-i zicem aşa, nu era la înălţimea restului. Pe deasupra, e invalid, ceea ce excludea acţiuni violente faţă de Alvaro şi Menchu... o posibilă combinaţie unchi-nepoată, având în vedere femeia blondă cu impermeabil, n-a rezistat nici ea la o analiză amănunţită: la ce bun să fure ceva care era deja al lor?... Cât despre acest Montegrifo, am făcut unele verificări şi ştiu că n-are nici cea mai mică legătură cu şahul. În plus, Menchu Roch nu i-ar fi deschis în ruptul capului uşa în dimineaţa aceea.

— Prin urmare, nu mai rămâneam decât eu.

— Ştiţi doar că atunci când ai eliminat imposibilul, ceea ce rămâne, oricât de improbabil ar părea, trebuie să fie obligatoriu adevărul.

— Îmi amintesc, dragul meu prieten. Şi vă felicit. Mă bucur să văd că nu m-am înşelat în ce vă priveşte.

— M-aţi ales pentru asta, nu-i aşa?... Ştiaţi că o să câştig partida. Doreaţi să fiţi bătut.

Cu o grimasă condescendentă a gurii, César dădu să se înţeleagă că asta era lipsit de importanţă.

— Speram, într-adevăr. Am recurs la bunele dumneavoastră oficii fiindcă Julia avea nevoie de cineva care s-o călăuzească în coborârea ei în infern... Pentru că de data aceasta eu trebuia să mă mulţumesc să-mi joc cât mai bine rolul de Diavol. Ca tovarăş. Şi aşa am făcut.

Ochii fetei străfulgerară auzind cuvintele acelea. Vocea-i sună metalic:

— N-ai făcut pe Diavolul, ci pe Dumnezeu. Împărţind binele şi răul, viaţa şi moartea.

— Era jocul tău, Julia.

— Minţi. Era al tău. Eu am fost un pretext, asta-i tot.

Anticarul strâmbă din gură, dezaprobator.

— Nu înţelegi nimic, iubito. Dar asta nu mai are acum prea multă importanţă... Priveşte-te în orice oglindă şi poate că o să-mi dai dreptate.

— Du-te naibii, César, cu oglinzile tale cu tot.

O privi sincer îndurerat, ca un câine sau un copil bătut pe nedrept. Dojana mută, plină de absurdă fidelitate, se stinse încet-încet în ochii albaştri şi în cele din urmă rămase doar o privire dusă, pierdută în gol şi ciudat de umedă. Atunci

anticarul clătină alene din cap şi-l privi din nou pe Muñoz.

— Dumneavoastră, spuse, şi păru că-i venea greu să reia tonul la care menţinuse conversaţia cu şahistul, nu mi-aţi spus încă în ce fel aţi întins laţul care leagă teoriile dumneavoastră inductive cu faptele... De ce aţi venit să mă vedeţi împreună cu Julia în noaptea asta, şi nu ieri, de pildă?

— Fiindcă ieri încă nu renunţaserăţi pentru a doua oară să suprimaţi regina albă... Şi, în plus, pentru că până în seara asta n-am găsit ceea ce căutam: un volum legat de reviste de şah, corespunzând trimestrului patru al anului o mie nouă sute patruzeci şi cinci. E în el o fotografie cu finaliştii unui campionat de şah pentru tineret. Dumneavoastră apăreţi în fotografie, César. Şi numele dumneavoastră întreg pe pagina următoare. Ce mă surprinde e că nu figuraţi printre câştigători... Mă nedumereşte şi că, de atunci încolo, vi se pierde urma ca şahist. Nu mai jucaţi în public nici o partidă.

— E ceva ce nu înţeleg, spuse Julia. Sau, ca să fiu exactă, mai e ceva pe lângă multele lucruri pe care nu le înţeleg în toată nebunia asta... Te cunosc de când mă ştiu pe lume, César. Am crescut lângă tine şi credeam că îţi cunosc până şi cel mai ascuns ungher al vieţii. Dar nu mi-ai vorbit nicicând de şah. Niciodată. De ce?

— Asta-i ceva prea lung de explicat.

— Avem timp, spuse Muñoz.

Era ultima partidă a turneului. Un final cu pioni şi nebuni, cu puţine piese rămase pe tablă. În faţa podiumului unde se înfruntau finaliştii, câţiva spectatori urmăreau mutările, pe care unul din cei doi arbitri le înregistra pe un panou aflat pe perete, între un portret al Conducătorului şi un calendar care arăta data — 12 octombrie 1945 —, pe masa unde strălucea cupa de argint destinată învingătorului.

Tânărul cu haină gri îşi pipăi automat nodul cravatei şi-şi cercetă piesele — negrele — cu disperare. Jocul metodic, implacabil, al adversarului său îl hăituise fără cruţare în ultimele mutări. Nu era vorba de o desfăşurare plină de strălucire a pieselor albe, ci mai curând de un progres lent, bazat pe o solidă apărare iniţială — indiana regelui —, obţinându-se avantajul exclusiv datorită aşteptării cu răbdare şi exploatării greşelilor adversarului, una după alta. Un joc lipsit de imaginaţie, care nu presupunea nici un risc, dar care, chiar din această cauză, anihilase orice încercare de atac la rege din partea pieselor negre, acum decimate şi departe unele de altele, nefiind în stare să se ajute între ele şi nici măcar să opună vreun obstacol înaintării celor doi pioni albi care, alternându-şi mişcările, se aflau pe punctul de a se transforma în damă.

Tânărul cu haină gri avea ochii tulburi de oboseală şi ruşine. Certitudinea că ar fi putut câştiga partida, că jocul său era superior, mai îndrăzneţ şi mai strălucitor decât al adversarului, nu-i era de-ajuns ca să-l consoleze de înfrângerea inevitabilă. Imaginaţia de la cei cincisprezece ani ai săi, debordantă şi înflăcărată, extrema sensibilitate a spiritului şi luciditatea gândirii, chiar şi plăcerea, aproape fizică, pe care o simţea atingând piesele de lemn lăcuit atunci când le deplasa cu eleganţă pe tabla de şah, plăsmuind pe pătrăţelele albe şi negre o gingaşă urzeală care i se năzărea de o frumuseţe şi armonie aproape desăvârşite, se dovedeau acum sterpe, chiar pângărite de satisfacţia grosolană, de dispreţul ce se desluşea în gestul adversarului victorios: un soi de bădăran încuiat, cu ochi naivi şi trăsături vulgare, al cărui unic merit ca să obţină victoria fusese aşteptarea prudentă, ca un păianjen în mijlocul pânzei lui. Incalificabila sa laşitate.

Prin urmare, şahul înseamnă şi asta, se gândi tânărul care juca cu negrele. La urma urmelor, însemna mai cu seamă umilinţa înfrângerii nemeritate, răsplata acordată celor care nu riscă nimic; aceasta era senzaţia care-l copleşea atunci, dinaintea tablei de şah care nu însemna numai un stupid joc de poziţii, ci şi oglinda vieţii înseşi, cu came şi sânge, şi viaţă şi moarte, şi eroism şi sacrificiu. Aidoma mândrilor cavaleri ai Franţei, la Cracy, distruşi, în plină glorie zadarnică, de arcaşii din Ţara Galilor ai regelui Angliei, tânărul îşi văzuse atacurile cailor şi nebunilor, îndrăzneţe şi profunde, mişcări frumoase, strălucitoare ca loviturile de spadă, cum se sparg treptat în eroice dar zadarnice valuri de nepăsătoarea neclintire a rivalului său. Şi regele alb, piesa aceea duşmănită, de cealaltă parte a şirului invincibil de pioni plebei, observa din depărtare, stând la adăpost, cu un dispreţ identic celui oglindit pe chipul jucătorului care-l domina, descumpănirea şi neputinţa solitarului rege negru, incapabil să-şi ajute ultimii pioni năvalnici şi credincioşi care executau, într-un agonic îndemn de a se salva, mişcările unei lupte fără speranţă.

Pe câmpul necruţător de bătălie, cu careuri albe şi negre, nici măcar nu rămânea loc pentru a fi învins cu onoare. Înfrângerea ştergea totul, anihilându-l nu numai pe cel biruit, ci şi imaginaţia sa, visele sale, propria-i stimă. Tânărul în sacou gri îşi sprijini cotul pe masă şi fruntea în palmă şi închise ochii un moment, ascultând cum zângănitul armelor se stingea încet în valea năpădită de umbre. Niciodată, îşi zise. Precum galii învinşi de Roma, care se împotriveau să rostească numele înfrângerii lor, tot aşa el avea să refuze tot restul vieţii să-şi amintească de ceea ce îi descoperea dinaintea ochilor zădărnicia gloriei. Nu va mai juca niciodată şah. Şi deie Domnul să fie în stare să şi-l şteargă din memorie, în acelaşi fel în care, după moartea faraonilor, numele lor rămâneau doar gravate pe monumente.

Adversar, arbitru şi spectatori aşteptau mişcarea următoare cu un plictis prost disimulat, căci finalul se prelungea prea mult. Tânărul îşi privi pentru ultima oară regele încolţit şi, cu o tristă senzaţie de singurătate împărtăşită, hotărî că nu rămânea decât actul milostiv de a-i da o moarte demnă cu propria-i mână, evitând umilinţa de a sfârşi hăituit, ca un câine de pripas, încolţit într-un colţ al tablei de şah. Atunci îşi întinse degetele spre piese şi, cu un gest de infinită duioşie, doborî încet regele înfrânt, culcându-l cu dragoste pe pătratele pustii.

XV. Sfârşitul reginei

„A mea a stârnit multe păcate, precum şi pasiune, disensiuni, cuvinte zadarnice — dacă nu minciuni — în mine însumi, la adversarul meu sau la amândoi. Şahul m-a îndemnat să-mi nesocotesc îndatoririle faţă de Dumnezeu şi faţă de oameni”.

The Harleyan Myscellany

Când César termină de vorbit — o făcuse în şoaptă, privind un punct nedeterminat din încăpere —, zâmbi absent şi se întoarse încet până putu să observe jocul de şah din fildeş de pe masă. Apoi ridică din umeri, de parcă prin gestul acela dădea să se înţeleagă că nimeni nu e capabil să-şi aleagă trecutul.

— Nu mi-ai povestit niciodată despre asta, spuse Julia, şi sunetul vocii ei păru o absurdă imixtiune, deplasată, în liniştea din jur.

César zăbovi puţin până să răspundă. Lumina abajurului de pergament îi scălda doar jumătate de chip, lăsând-o pe cealaltă în umbră. Asta îi accentua ridurile în jurul ochilor şi gurii, punându-i în evidenţă profilul aristocratic, nasul fin şi bărbia, ce se conturau clar ca pe o medalie antică.

— N-aş fi putut să-ţi vorbesc despre ceva ce nu există, murmură cu blândeţe, iar ochii lui, sau poate strălucirea lor atenuată în penumbră, se aţintiră în sfârşit asupra celor ai fetei. Vreme de patruzeci de ani m-am dedicat plin de grijă crezului că era întocmai aşa — zâmbetul căpătă acum o nuanţă ironică, adresată neîndoios lui însuşi. N-am mai jucat şah, nici măcar de unul singur. Niciodată.

Julia dădu din cap, uimită. Cu greu reuşea să creadă tot ce auzise.

— Tu eşti bolnav.

Hohotul a fost scurt şi sec. Lumina se reflecta acum în ochii anticarului, care păreau de gheaţă.

— Mă decepţionezi, prinţesă. Măcar din partea ta mă aşteptam să-mi faci onoarea să nu apelezi la posibilităţi facile — îşi privi gânditor muştiucul de

fildeş. Te asigur că sunt în toate minţile. Cum altfel aş fi putut plăsmui cu atâta minuţiozitate detaliile acestei frumoase poveşti?

— Frumoasă? — îl privi cu stupefacţie. Vorbeam de Alvaro şi de Menchu... Frumoasă poveste, spui? — se înfioră de groază şi dispreţ. Pentru numele lui Dumnezeu! Despre ce blestemăţie vorbeşti?

Anticarul îi susţinu privirea, imperturbabil, şi apoi se întoarse spre Muñoz, parcă cerându-i ajutorul.

— Există aspecte... estetice, spuse. Factori extraordinar de originali pe care nu-i putem simplifica într-un mod atât de superficial. Tabla de şah nu e numai albă şi neagră. Există planuri superioare de unde priveşti faptele. Planuri obiective — se uită la ei cu o dezolare neaşteptată ce părea sinceră. Aveam încredere că vă veţi fi dat seama.

— Ştiu ce vreţi să spuneţi, comentă Muñoz, şi, Julia se întoarse să-l privească, surprinsă. Jucătorul de şah era tot nemişcat, în picioare în mijlocul salonului, cu mâinile în buzunarele trenciului şifonat. Într-un colţ al gurii se ivise grimasa aceea nedesluşită, zâmbetul abia schiţat, indefinibil şi distant.

— Ştiţi?! exclamă Julia. Ce naiba puteţi şti dumneavoastră?

Îşi strânse pumnii, revoltată, ţinându-şi răsuflarea care-i bubuia în urechi ca aceea a unui animal la capătul unei goane istovitoare. Dar Muñoz rămase impasibil şi Julia observă cum César îi adresă o privire blândă de mulţumire.

— Nu m-am înşelat când v-am ales, spuse anticarul. Şi mă bucur.

Muñoz nu vru să răspundă. Se limită să privească în jur tablourile, mobilele şi obiectele din încăpere, încuviinţând încet din cap, ca şi cum ar fi tras concluzii din toate lucrurile acelea misterioase. După câteva secunde arătă spre Julia, cu un gest din bărbie.

— Cred că are dreptul să cunoască toată povestea.

— Şi dumneavoastră, dragul meu prieten, remarcă César.

— Şi eu. Deşi aici nu joc decât rolul unui martor. În cuvintele lui nu era nici dojană, nici ameninţare. Era neutralitate. O neutralitate imposibilă, se gândi Julia, fiindcă va veni un moment, mai devreme sau mai târziu, în care cuvintele se vor epuiza şi va trebui luată o decizie. Totuşi —conchise ea, ameţită de senzaţia de irealitate de care nu izbutea să se elibereze —, acest moment părea încă destul de îndepărtat.

— Să începem atunci, spuse, şi, auzindu-se, înţelese, cu nebănuită uşurare, că-i revenea seninătatea pierdută. Se uită la César cu duritate. Vorbeşte-ne despre Alvaro.

Anticarul făcu un gest afirmativ.

— Alvaro, repetă în şoaptă. Dar, mai înainte, trebuie să mă refer la tablou... schiţă pe neaşteptate o grimasă de supărare, de parcă ar fi uitat vreo îndatorire de

politeţe elementară. Încă nu v-am oferit nimic, şi asta-i de neiertat. Beţi ceva?

Nu răspunse nimeni. César se duse până la un cufăr vechi de stejar pe care-l folosea ca mobilă de bar.

— Am văzut tabloul acela pentru prima oară într-o zi când am fost la tine, Julia. Îţi aminteşti?... Îl aduseseră cu câteva ceasuri înainte şi erai bucuroasă ca o fetiţă. Aproape o oră te-am observat pe când l-ai cercetat în amănunţime, explicându-mi tehnicile pe care te gândeai să le aplici pentru a-l preface, citez cuvânt cu cuvânt, în cea mai frumoasă lucrare din cariera ta; în vreme ce vorbea, César alese un pahar îngust, de cristal tăiat, de mare valoare, şi puse în el gheaţă, gin şi suc de lămâie. M-am minunat să te văd fericită, şi adevărul e, prinţesă, că şi eu eram; se întoarse cu paharul în mână şi, după ce gustă precaut amestecul, păru satisfăcut. Dar ce nu ţi-am spus în momentul acela... Mă rog. Adevărul e că, şi acum chiar, mi-e greu să mă exprim în cuvinte... Tu erai fermecată de frumuseţea imaginii, de echilibrul compoziţiei, de culoare şi lumină. Şi eu eram, dar din motive diferite. Tabla aceea de şah, jucătorii aplecaţi peste piese, doamna care citea lângă fereastră au trezit în mine ecoul adormit al Vechii pasiuni. Imaginează-ţi surpriza mea când, după ce am crezut-o uitată, am văzut-o revenind brusc ca o lovitură de tun. M-am simţit cuprins de febră şi totodată îngrozit; părea că mă atinsese chiar atunci o pală de nebunie.

Anticarul tăcu o secundă, iar jumătatea gurii sale care era în lumină făcu o strâmbătură maliţioasă, ca şi cum ar fi găsit o plăcere specială savurând amintirea.

— Nu era vorba numai de şah, continuă. Ci şi de senzaţia personală, profundă, dată de conceperea acestui joc ca legătură cu viaţa şi cu moartea, între realitate şi vis... Şi, pe când tu, Julia, vorbeai despre vopsele şi vernisuri, eu abia dacă ascultam, surprins de înfiorarea de plăcere şi de tulburarea desfătătoare ce-mi străbăteau trupul, aşezat lângă tine pe sofa, privind nu ce pictase Pieter van Huys în tabloul flamand, ci ceea ce bărbatul acela, maestrul acela genial, avea în minte pe când îl picta.

— Şi ai hotărât că tabloul trebuia să fie al tău...

César o privi pe fată cu ironică mustrare.

— Nu simplifica, prinţesă; bău o sorbitură din pahar şi schiţă un zâmbet ce implora indulgenţă. Ceea ce am hotărât dintr-o dată a fost că aveam neapărată nevoie să-mi satisfac pasiunea. Nu degeaba trăieşti o viaţă lungă ca a mea. De bună seamă, de asta am înţeles pe loc nu mesajul, care era cifrat, aşa cum s-a dovedit mai apoi, ci faptul cert că acolo se ascundea o enigmă fascinantă şi îngrozitoare. Poate că, închipuieşte-ţi ce idee, enigma care, în sfârşit, îmi dădea dreptate.

— Dreptate?

— Da. Lumea nu-i aşa de simplă cum vor să ne facă să credem. Contururile sunt imprecise, nuanţele contează. Nimic nu e negru sau alb; răul poate fi o deghizare a binelui sau a frumuseţii, şi viceversa, fără ca una s-o excludă pe cealaltă. O făptură umană poate iubi şi trăda fiinţa îndrăgită, fără ca prin asta sentimentul său să nu mai fie adevărat. E posibil să fiu tată, frate, fiu şi amant în acelaşi timp; victimă şi călău... la exemplele pe care le vrei. Viaţa e o aventură incertă într-un peisaj difuz, cu limitele în continuă mişcare, unde hotarele sunt artificiale; unde totul poate sfârşi şi începe din nou în fiece clipă, sau se poate termina brusc, ca o lovitură de secure neaşteptată, pentru totdeauna. Unde singura realitate absolută, densă, indiscutabilă şi definitivă, este moartea. Unde suntem doar o măruntă străfulgerare între două nopţi veşnice şi unde, prinţesă, avem foarte puţin timp.

— Şi ce legătură are asta cu moartea lui Alvaro?

— Totul are legătură cu toate. César ridică o mână, cerând răbdare. Pe deasupra, viaţa e o succesiune de fapte care se înlănţuie unele cu altele, uneori fără intervenţia voinţei... Se uită la conţinutul paharului în zare, de parcă acolo ar fi plutit continuarea raţionamentului său. Atunci, mă refer la ziua aceea la tine acasă, Julia, m-am hotărât să cercetez tot ce avea legătură cu tabloul. Şi întocmai ca ţie, prima persoană care mi-a venit în minte a fost Alvaro... Nu mi-a plăcut niciodată; nici când eraţi împreună, nici după. Cu însemnata diferenţă că eu nu i-am iertat nicicând acestui ticălos că te-a făcut să suferi cum ai suferit...

Julia, care-şi mai scosese o ţigară, îşi opri gestul la jumătate, uitându-se la César cu surpriză.

— Asta era treaba mea, spuse. Nu a ta.

— Te înşeli. Era treaba mea. Alvaro ocupase un loc pe care eu nu l-aş fi putut ocupa niciodată. Într-un anume fel — anticarul şovăi o clipă, zâmbind cu amărăciune — era rivalul meu. Unicul bărbat capabil să mă îndepărteze de tine.

— Totul se terminase între mine şi el... E absurd să legi una de alta.

— Nu-i chiar absurd; dar să lăsăm asta. Eu îl uram, şi gata. Fireşte, ăsta nu-i un motiv să ucizi pe cineva. De-ar fi, te asigur că n-aş fi aşteptat atâta s-o fac... Lumea aceasta a noastră, a artelor şi anticarilor, e foarte limitată. Alvaro şi cu mine avusesem câte un contact profesional din când în când, era inevitabil. Relaţiile noastre nu puteau fi calificate drept cordiale, bineînţeles; dar uneori banii şi interesul te fac să apelezi în mod ciudat la cineva anume. Dovada e că tu însăţi, punându-ţi problema tabloului lui Van Huys, ai recurs la el... Fapt e că m-am dus să-l văd şi i-am cerut o informaţie asupra tabloului. Nu de amorul artei, de bună seamă. I-am oferit o sumă rezonabilă. Fostul tău iubit, odihnească-se în pace, a fost totdeauna un băiat scump. Extrem de scump.

— De ce nu mi-ai spus nimic din toate astea?

— Din mai multe motive. Primul e că nu doream să văd că vă reluaţi legătura, nici măcar sub aspect profesional. Niciodată nu putem avea siguranţa că sub cenuşă nu mai rămâne jar... Dar mai era ceva. Tabloul era legat de sentimente prea intime; arătă cu un gest jocul din fildeş de pe măsuţă. De o parte din mine, la care eu crezusem că renunţasem pentru totdeauna. Un ungher unde nimănui, nici măcar ţie, prinţesă, nu-i puteam îngădui să intre. Asta ar fi însemnat să scot la vedere chestiuni pe care niciodată n-aş avea curajul să le discut cu tine — îi aruncă o privire lui Muñoz, care asculta în tăcere, ţinându-se la o parte. Presupun că prietenul nostru ar putea să te lămurească în legătură cu subiectul. Nu-i aşa? Şahul ca proiecţie a propriului ego, înfrângerea ca frustrare a libidoului şi alte chestii de genul ăsta, delicios de porcoase... Aceste mişcări lungi şi profunde, pe diagonală, ale nebunilor alunecând pe tabla de şah; îşi trecu vârful limbii peste marginea paharului şi se înfioră uşor. În sfârşit. Bătrânul Sigmund ar fi avut multe de spus despre asta.

Suspină în onoarea propriilor sale fantasme. Apoi ridică încet paharul, închinând în direcţia lui Muñoz, şi, aşezându-se într-un fotoliu, îşi puse dezinvolt picior peste picior.

— Nu înţeleg, stărui fata, ce legătură au toate astea cu Alvaro.

— La început, nu prea mare, recunoscu anticarul. Eu voiam doar o informaţie de istorie extrem de simplă. Ceva pentru care, cum ţi-am spus, eram dispus să plătesc bine. Dar lucrurile s-au complicat când şi tu te-ai hotărât să apelezi la el... Asta nu era grav, în principiu. Însă Alvaro, dând dovadă de o prudenţă profesională demnă de laudă, s-a abţinut să-ţi vorbească despre interesul arătat de mine, căci eu îi cerusem discreţie maximă...

— Şi nu l-a uimit că tu făceai cercetări legate de tablou pe la spatele meu?

— Absolut deloc. Sau, dacă a fost uimit, n-a spus nimic. A crezut poate că voiam să-ţi fac o surpriză, aducându-ţi noi date... Sau o fi crezut că-ţi pregăteam o figură proastă — César medită cu seriozitate. Iar acum, dacă mă gândesc bine, cred că ar fi meritat într-adevăr să moară numai pentru asta.

— A încercat să mă pună în gardă. Tabloul lui Van Huys a ajuns la modă în ultima vreme, a spus.

— Ticălos până la sfârşit, îşi dădu César cu părerea. Cu avertismentul acesta facil, era acoperit în ochii tăi, fără să se pună rău cu mine. Ne mulţumea pe toţi, lua banii şi, pe deasupra, crea şi posibilitatea de a evoca tandre scene de odinioară... Îşi arcui o sprânceană, slobozind un scurt hohot de râs. Dar îţi povesteam cum s-au petrecut lucrurile între AIvaro şi mine; se uită înăuntrul paharului. La două zile după întrevederea mea cu el, ai venit să-mi spui că tabloul avea o inscripţie ascunsă. Am încercat să mă prefac cum am putut mai bine, însă mi-a produs efectul unui şoc electric; îmi confirma intuiţia în legătură

cu existenţa unei taine. Mi-am dat seama pe loc că însemna şi o groază de bani, creşterea de mai multe ori a cotei tabloului lui Van Huys, şi-mi aduc aminte că aşa ţi-am şi spus. Faptul acela, împreună cu istoria tabloului şi a personajelor sale, deschidea perspective pe care atunci le-am considerat minunate: tu şi cu mine făcând împreună investigaţia, adâncindu-ne în rezolvarea enigmei. Era ca pe vremuri, îţi dai seama? Ca atunci când căutam o comoară, dar de data asta o comoară adevărată. Pentru tine faima, Julia. Numele tău în publicaţii de specialitate, în cărţile de artă. Pentru mine... Să spunem că asta justifica totul; dar, pe deasupra, a mă adânci în jocul acela presupunea o complexă provocare personală. Ce pot să te asigur e că ambiţia nu conta deloc în povestea asta. Mă crezi?

— Te cred.

— Mă bucur. Fiindcă numai aşa vei putea înţelege ce s-a petrecut apoi. César îşi clătină paharul şi păru că sunetul gheţii îl ajuta să-şi pună ordine în amintiri. Când ai plecat, i-am telefonat lui Alvaro şi am stabilit să trec pe la el la prânz. M-am dus fără intenţii rele; şi mărturisesc că tremuram de nerăbdare. Alvaro mi-a povestit ce aflase. Am constatat, satisfăcut, că nu ştia de existenţa inscripţiei ascunse şi m-am ferit cât am putut de bine să-l pun la curent. Totul a mers de minune până când a început să vorbească despre tine. Atunci, prinţesă, panorama s-a schimbat cu desăvârşire...

— În ce sens?

— În toate.

— Mă refer la ce-a spus Alvaro despre mine.

César se mişcă în fotoliu, părând stânjenit, şi zăbovi puţin cu răspunsul, fără nici un chef:

— Vizita ta îl impresionase grozav... Sau, cel puţin, aşa a lăsat să se înţeleagă. Am priceput că răscoliseşi în chip primejdios sentimente vechi şi că lui Alvaro nu i-ar fi displăcut ca lucrurile să fie iar ca înainte; făcu o pauză şi-şi încruntă fruntea. Recunosc, Julia, că asta m-a enervat cum nici nu-ţi poţi închipui. Alvaro îţi distrusese doi ani din viaţă şi eu stăteam acolo, în faţa lui, ascultând cum avea de gând cu neruşinare să năvălească iar în ea... I-am spus, fără ocolişuri, să te lase în pace. S-a uitat la mine ca la un bătrân şi băgăreţ poponar şi am început să ne certăm. Te scutesc de amănunte, dar a fost teribil de neplăcut. M-a acuzat că-mi bag nasul unde nu-mi fierbe oala.

— Şi avea dreptate.

— Nu. De tine îmi păsa, Julia. Mă interesează ce ţi se întâmplă mai mult decât orice pe lume.

— Nu fi absurd. Niciodată nu m-aş fi întors la Alvaro.

— Eu nu sunt chiar aşa de sigur. Ştiu prea bine ce a însemnat canalia asta

pentru tine... Zâmbi batjocoritor în gol, de parcă spectrul lui Alvaro, acum inofensiv, s-ar fi aflat acolo, privindu-i. Atunci, în vreme ce ne certam, am simţit cum vechea ură renăştea în mine, mi se urca la cap ca unul din paharele tale cu votcă fierbinte. Era, fata mea, o ură cum nu-mi aduc aminte să fi simţit vreodată; o ură zdravănă, încântător de latină. Aşa încât m-am sculat şi cred că mi-am cam ieşit din fire, înjurându-l cu un ales repertoriu de precupeaţă, pe care-l rezerv pentru ocaziile deosebite... Mai întâi s-a arătat surprins de izbucnirea mea. Apoi şi-a aprins pipa şi mi-a râs în faţă. Relaţia lui cu tine, a spus, se stricase din vina mea. Eu eram răspunzător că tu nu te maturizaseşi. Prezenţa mea —- pe care o califică drept bolnăvicioasă şi obsedantă — în viaţa ta te împiedicase întotdeauna să-ţi iei zborul singură. „Şi cel mai rău", adăugă, cu un zâmbet jignitor, „e că, în fond, Julia fusese întotdeauna îndrăgostită de tine, care simbolizezi pentru ea părintele pe care aproape că n-a apucat să-l cunoască... Şi a ţinut-o tot aşa." După ce a spus asta, Alvaro şi-a băgat o mână în buzunarul de la pantaloni, a tras de câteva ori din pipă şi m-a privit printre rotocoale de fum. „Ce se întâmplă cu voi", conchise, „nu-i altceva decât un incest care nu s-a consumat... Din fericire eşti homosexual."

Julia închise ochii. César lăsase ultimele cuvinte să plutească în aer şi păstra o tăcere pe care fata, ruşinată şi descumpănită, nu îndrăznea s-o rupă. Când ea îşi adună tot curajul ca să-l privească din nou, anticarul făcu un gest evaziv din umeri, ca şi cum n-ar mai fi fost răspunzător de ceea ce ar fi putut povesti mai departe.

— Cu aceste cuvinte, prinţesă, Alvaro şi-a semnat condamnarea la moarte... Continua să fumeze acolo, liniştit, în faţa mea, dar era ca şi mort. Nu pentru ceea ce spusese, la urma urmelor era o părere la fel de respectabilă ca oricare alta, ci pentru ceea ce cuvintele lui îmi revelau mie însumi, ca şi când ar fi tras o perdea care, ani în şir, m-ar fi ţinut străin de realitate. Poate pentru că îmi confirma idei pe care eu le ţineam departe, în adâncul cel mai întunecat al cugetului, refuzând mereu să proiectez asupra lor lumina raţiunii şi a logicii...

Se întrerupse, de parcă şi-ar fi pierdut şirul vorbelor, şi se uită la Julia şi apoi la Muñoz cu un aer nehotărât. În cele din urmă, zâmbi într-un fel echivoc, sfios şi oarecum pervers totodată, înainte de a-şi duce iar paharul la gură, sorbind puţin din el.

— Am simţit atunci o subită inspiraţie. Julia îşi dădu seama că gestul acela îi ştersese de pe buze zâmbetul ciudat... Şi, înaintea ochilor mei, o, minunăţie, întocmai ca în basme, se înfiripă un întreg plan. Fiecare piesă din cele care se agitaseră în dezordine îşi găsea locul exact, nuanţa precisă. Alvaro, tu, eu, tabloul... Se înlănţuiau şi cu partea obscură din mine însumi, cu ecourile îndepărtate, senzaţiile uitate, pasiunile amorţite... Totul se defini în câteva

secunde ca o uriaşă tablă de şah pe care fiecare persoană, fiecare idee, fiecare situaţie îşi avea simbolul corespunzător în fiecare piesă, locul exact în timp şi în spaţiu... Aceea era Partida cu majusculă, marele joc al vieţii mele. Şi al vieţii tale. Fiindcă toate erau acolo, prinţesă: şahul, aventura, dragostea, viaţa şi moartea. Şi, la sfârşitul a toate, te înălţai tu, eliberată de orice şi de toţi, frumoasă şi perfectă, reflectată în cea mai pură oglindă a plenitudinii. Trebuia să joci şah, Julia; era inevitabil. Trebuia să ne omori pe toţi pentru a fi, în sfârşit, liberă.

— Doamne Dumnezeule...

Anticarul făcu un gest negativ cu capul.

— Dumnezeu n-are nimic a face cu asta... Te asigur că atunci când m-am apropiat de Alvaro şi i-am dat o lovitură în ceafa cu scrumiera de obsidian pe care o ţinea pe masă nu-l mai uram. Momentul acela n-a fost decât un demers neplăcut. Supărător, dar necesar.

Îşi cercetă mâna dreaptă încet, plin de curiozitate. Părea să evalueze capacitatea aducătoare de moarte pe care o aveau degetele acelea lungi şi palide, cu unghii îngrijite, care cu atâta elegantă indolenţă ţineau în clipa aceea paharul de gin.

— A căzut ca un sac, conchise pe un ton obiectiv, terminându-şi examenul. S-a prăbuşit fără un geamăt, buf!, cu pipa încă între dinţi. Apoi, pe jos... Mă rog. M-am asigurat că era mort în toată regula cu altă lovitură, mai bine calculată. La urma urmelor, trebuie să faci lucrurile bine, sau să nu le faci... Restul îl ştii: duşul şi toate celelalte au fost simple retuşări artistice. Brouillez les pistes, spunea Arsène Lupin... Deşi precis că Menchu, odihnească-se în pace, i-ar fi atribuit aceste cuvinte lui Coco Chanel. Sărmana — bău o sorbitură mică în memoria lui Menchu înainte de a rămâne cu ochii în gol. Cert e că mi-am şters urmele cu o batistă şi am luat scrumiera pentru orice eventualitate, aruncând-o apoi într-un coş de gunoi departe de acolo... E urât s-o spun eu, prinţesă, dar fiind vorba de prima oară, mintea mi-a funcţionat într-o manieră admirabil de criminală. Înainte de a pleca, am luat raportul despre tablou, pe care Alvaro voia să ţi-l aducă acasă şi am scris la maşină adresa pe un plic.

— Ai mai luat şi un pumn de fişe de carton alb...

— Nu. Detaliul acesta a fost ingenios, dar mi-a venit în minte mai târziu. Nu se mai putea să mă întorc după ele, aşa că am cumpărat altele la fel de la o papetărie. Dar asta a fost după câteva zile. Mai întâi trebuia să plănuiesc partida; fiecare mişcare trebuia să fie perfectă. Ce am făcut însă, fiindcă trebuia să vin la tine a doua zi pe seară, a fost să mă asigur că aveai să primeşti raportul. Era neapărat necesar să cunoşti toate amănuntele despre tablou.

— Ai recurs atunci la femeia cu impermeabilul...

— Da. Şi aici trebuie să-ţi mărturisesc ceva. Eu n-am porniri de travesti şi

nici nu-mi face vreo plăcere treaba asta... Câteodată, mai ales când eram tânăr, am ajuns să mă deghizez doar din amuzament. Ca şi când ar fi fost vorba de Carnaval sau de ceva de genul ăsta. Întotdeauna singur şi în faţa unei oglinzi — în punctul acesta César făcu o grimasă de plăcută evocare, maliţios şi indulgent cu sine. Când a trebuit să fac să-ţi parvină plicul, mi s-a părut distractiv să repet experienţa. Era un fel de capriciu de demult, înţelegi? Ca o provocare, dacă vrem să privim toată povestea dintr-un punct de vedere... eroic. Să văd dacă eram capabil să înşel lumea spunând în joacă, într-un anume fel, adevărul sau parte de adevăr... Aşa că m-am dus după cumpărături. Un gentleman cu un aer distins care achiziţionează un impermeabil, o geantă, pantofi fără toc, o perucă blondă, ciorapi şi o rochie nu dă de bănuit dacă o face cu gesturile potrivite, pe la marile magazine pline de lume, de bună seamă pentru soţia lui. Restul l-a făcut un bărbierit temeinic şi nişte farduri pe care, mărturisesc fără nici o ruşine în clipa de faţă, le aveam într-adevăr în casă. Nimic exagerat, mă cunoşti doar. Doar un machiaj discret. La agenţia de mesagerie, nimeni n-a bănuit absolut nimic. Şi recunosc că a fost o experienţă amuzantă... şi instructivă.

Anticarul oftă adânc, cu melancolie studiată. Apoi se întunecă la faţă.

— În realitate — adăugă, şi tonul îi devenise mai puţin frivol —, toate acestea alcătuiau partea pe care am putea-o numi ludică a chestiunii... se uită ţintă la Julia, ca şi cum şi-ar fi ales cuvintele în faţa unui auditoriu mai solemn şi nevăzut, căruia socotea că se cuvine să-i facă impresie bună. Partea realmente dificilă acum urmează. Eu trebuia să te orientez într-un mod adecvat, atât spre dezlegarea misterului, adică prima parte a jocului, cât şi spre a doua, mult mai periculoasă şi mai complicată... Problema consta în aceea că, oficial, eu nu jucam şah; trebuia să înaintăm împreună în cercetarea tabloului, dar mă aflam legat de mâini şi de picioare. Nu te puteam ajuta. Era îngrozitor. Nici nu puteam juca împotriva mea; aveam nevoie de un adversar. Cineva de valoare. Aşa că n-am avut altceva de făcut decât să caut un Virgiliu care să te călăuzească în aventură. Era ultima piesă care-mi lipsea s-o pun pe tabla de joc.

Îşi goli paharul, aşezându-l după aceea pe masă. Apoi scoase o batistă de mătase din mâneca halatului pentru a-şi şterge cu grijă buzele. În sfârşit, se uită la Muñoz, adresându-i un zâmbet prietenos.

— Şi aşa s-a făcut că, după ce m-am consultat în prealabil cu vecinul meu, domnul Cifuentes, directorul Clubului Capablanca, m-am hotărât să vă aleg pe dumneavoastră, dragul meu prieten.

Muñoz şi-a mişcat capul de sus în jos, o singură dată. Meditând asupra caracterului îndoielnic al onoarei ce i se făcuse, s-a abţinut să comenteze. Ochii săi, pe care umbrele plăsmuite de slaba lumină a abajurului păreau că îi adâncesc şi mai mult în orbite, îl priveau pe anticar cu curiozitate.

— Nu v-aţi îndoit niciodată că eu aveam să câştig, remarcă în şoaptă.

César îi adresă un salut ironic, scoţându-şi o pălărie imaginară.

— Niciodată, într-adevăr, confirmă. În afară de talentul dumneavoastră de şahist, care a reieşit limpede de cum v-am văzut ocupându-vă de tabloul lui Van Huys, eu eram dispus să vă ofer, dragul meu prieten, o serie de chei semnificative care, corect interpretate, aveau să vă ducă la descifrarea celei de a doua enigme: cea a jucătorului misterios; plesni din limbă mulţumit, ca şi cum ar fi savurat o mâncare grozav de gustoasă. Recunosc că m-aţi impresionat. Ca să fiu sincer, încă mă mai impresionaţi. Felul acesta atât de încântător al dumneavoastră de a analiza toate mişcările şi fiecare din ele în parte, metoda de abordare pe baza eliminării tuturor ipotezelor improbabile nu pot fi calificate decât ca magistrale.

— Mă copleşiţi, comentă Muñoz, inexpresiv, şi Julia n-a fost în stare să-şi dea seama dacă acel comentariu era făcut sincer sau ironic.

César îşi lăsase capul pe spate şi slobozi un teatral şi tăcut hohot de plăcere.

— Trebuie să vă spun, preciză cu o grimasă echivocă, aproape cochetă, că faptul de a mă simţi încetul cu încetul încolţit de dumneavoastră a ajuns să se prefacă într-o adevărată incitare, pe cuvânt. Ceva... aproape fizic, dacă-mi permiteţi să folosesc acest termen. Deşi dumneavoastră nu sunteţi chiar genul meu; rămase dus pe gânduri câteva clipe, de parcă ar fi încercat să-l plaseze pe Muñoz într-o anume categorie, şi apoi păru că se răzgândeşte. La ultimele mutări am înţeles că deveneam singurul suspect posibil. Şi dumneavoastră ştiaţi că eu ştiam... Nu cred că greşesc dacă spun că, din momentul acela, am început sa ne simţim mai apropiaţi, nu-i aşa?... În noaptea pe care am petrecut-o stând pe o bancă în faţa casei Juliei, făcând de gardă cu ajutorul sticlei mele de coniac, am avut o lungă discuţie despre trăsăturile psihologice ale asasinului. Dumneavoastră eraţi deja aproape sigur că adversarul eram eu. V-am ascultat cu cea mai mare atenţie în vreme ce expuneaţi, ca răspuns la întrebările mele, toate ipotezele cunoscute în legătură cu patologia şahului... Cu excepţia uneia, cea corectă, şi pe care o cunoşteaţi totuşi la perfecţie. Ştiţi doar la ce mă refer.

Muñoz îşi mişcă iar capul de sus în jos, cu un liniştit gest afirmativ. César o arătă pe Julia.

— Dumneavoastră şi cu mine ştim, dar ea nu. Sau cel puţin nu întru totul. Ar trebui să-i explicăm.

Fata se uită la jucătorul de şah.

— Da, spuse, simţindu-se obosită şi năpădită de o enervare ce-l includea şi pe Muñoz. Poate că ar trebui să-mi explicaţi despre ce vorbiţi, fiindcă încep să mă satur de cârdăşia voastră nenorocită.

Şahistul stătea cu ochii ţintă la César.

— Natura matematică a şahului, răspunse, fără să se tulbure din pricina ieşirii Juliei, îi conferă acestui joc un caracter particular. Ceva pe care specialiştii l-ar defini drept sadico-anal... Ştiţi la ce mă refer: şahul ca luptă strânsă între doi bărbaţi, unde intervin cuvinte ca agresiune, narcisism, masturbare... Homosexualitate. A câştiga înseamnă a-ţi înfrânge părintele sau mama care te domină, a te situa deasupra. A pierde înseamnă a te prăbuşi, a te supune.

César ridică un deget, cerându-le să-l asculte.

— Numai dacă victoria, preciză politicos, nu presupune exact asta.

— Da, încuviinţă Muñoz. Numai dacă victoria nu constă tocmai în a demonstra paradoxul, provocându-şi înfrângerea; se uită o clipă la Julia. Belmonte avea dreptate, la urma urmelor. Partida, ca şi tabloul, se trăda pe sine.

Anticarul îi zâmbi admirativ, aproape fericit.

— Bravo, spuse. A se imortaliza în propria-i înfrângere, nu-i aşa?... Ca bătrânul Socrate când a băut cucuta; se întoarse spre Julia cu un aer triumfător. Dragul nostru Muñoz, prinţesă, ştia toate astea de zile întregi, şi totuşi n-a suflat un cuvânt nimănui, nici ţie, nici mie. Iar eu, modest, am înţeles că adversarul meu era pe drumul cel bun pomenindu-mă vizat prin omisiune. În realitate, când s-a întâlnit cu familia Belmonte şi a putut în sfârşit să-i elimine de pe lista suspecţilor, n-a mai avut nici o îndoială cu privire la identitatea inamicului. Greşesc?

— Nu greşiţi.

— Îmi îngăduiţi o întrebare mai personală?

— Întrebaţi-mă, şi o să vedeţi dacă vă răspund sau nu.

— Ce-aţi simţit când aţi descoperit mutarea corectă?... Când aţi aflat că eram eu?

— Uşurare, spuse. M-ar fi dezamăgit să fie altcineva.

— V-ar fi dezamăgit pentru că v-aţi înşelat cu privire la identitatea jucătorului misterios?... N-aş vrea să-mi exagerez propriile merite, dar nici n-a fost foarte evident, dragul meu prieten. Chiar şi pentru dumneavoastră era foarte greu. Mai multe personaje ale acestei poveşti nici măcar nu vă erau cunoscute, iar noi am stat împreună numai vreo două săptămâni. Dispuneaţi doar de tabla dumneavoastră de şah ca instrument de lucru...

— Nu m-aţi înţeles, răspunse Muñoz. Eu doream să fiţi dumneavoastră. Îmi plăcea.

Julia îi privea, iar pe faţă i se citea neîncrederea.

— Mă bucur că vă văd prieteni la toartă, spuse sarcastic. Mai târziu, dacă aveţi chef, putem merge să bem ceva, în timp ce o să ne batem uşurel pe umeri, povestindu-ne cum ne-am prăpădit de râs de toate astea; îşi mişcă brusc capul, încercând să-şi recapete simţul realităţii. E de necrezut, dar am senzaţia că sunt

în plus aici.

César îi aruncă o privire plină de afecţiune dezolată.

— Sunt lucruri pe care tu nu poţi să le înţelegi, prinţesă.

— Nu-mi spune prinţesă!... Şi greşeşti întru totul. Înţeleg perfect. Şi acum o să-ţi pun eu o întrebare: ce-ai fi făcut în dimineaţa aceea, în talcioc, dacă m-aş fi urcat în maşină s-o pornesc, fără să fi observat sprayul şi cartonaşul, cu cauciucul prefăcut în bombă?

— Asta-i ridicol; César părea ofensat. Eu nu te-aş fi lăsat niciodată să...

— Chiar cu riscul să te deconspiri?

— Ştii bine că da. Muñoz a spus-o acum o clipă: niciodată n-ai fost în pericol... În dimineaţa aceea totul era calculat: deghizarea pregătită într-o cămăruţă cu două ieşiri pe care o am închiriată ca prăvălie, întâlnirea mea cu furnizorul, o întâlnire reală, dar pe care am expediat-o în câteva minute... M-am îmbrăcat în mare grabă, am mers până la străduţă, am aranjat cauciucul şi am pus cartonaşul şi recipientul gol. M-am oprit apoi în faţa vânzătoarei de ilustrate, ca să se uite la mine, m-am întors la prăvălie şi, gata, după ce mi-am schimbat hainele şi mi-am şters machiajul, am venit la întâlnirea cu tine, la cafenea... Ai să fii de acord că totul a fost impecabil.

— Scârbos de impecabil, într-adevăr.

Anticarul făcu un gest mustrător.

— Nu fi vulgară, prinţesă; o privi cu o ingenuitate insolită fiind atât de sinceră. Aceste adverbe îngrozitoare nu duc nicăieri.

— De ce atâta osteneală ca să mă sperii?

— Era vorba de o aventură, nu?... Trebuia să plutească ameninţarea. Îţi imaginezi o aventură din care să lipsească frica?... Nu-ţi mai puteam oferi poveştile care te emoţionau în copilărie. Aşa că am inventat pentru tine cea mai extraordinară din câte mi-am putut imagina, o aventură pe care n-ai s-o uiţi câte zile vei avea.

— Să n-ai nici o îndoială în privinţa asta.

— Misiune îndeplinită, atunci. Lupta raţiunii împotriva misterului, distrugerea fantasmelor care te înlănţuiau... Ţi se pare puţin? Şi, la toate astea, adaugă descoperirea că Binele şi Răul nu sunt delimitate, ca pătratele albe şi negre ale unei table de şah; îl privi pe Muñoz înainte de a zâmbi pe furiş, ca şi cum s-ar fi referit la un secret pe care-l împărtăşeau amândoi. Toate pătratele sunt gri, fată dragă, nuanţate de conştiinţa Răului ca rezultat al experienţei; al cunoaşterii a ceea ce poate deveni Binele, care adesea pare steril şi nedrept în mod pasiv. Îţi aminteşti de Settembrini, personajul pe care-l admir atât de mult din Muntele vrăjit?... Răutatea, spunea, este arma strălucitoare a raţiunii împotriva puterilor întunericului şi urâţeniei.

Julia privea cu atenţie chipul anticarului, luminat pe jumătate de lampă. În anumite momente se părea că doar una din jumătăţi vorbea, cea la vedere sau cea din umbră, iar cealaltă se mărginea să asiste ca martor. Şi se întrebă care dintre cele două era mai adevărată.

— În dimineaţa aceea, când am asaltat împreună Fordul albastru, eu te iubeam, César.

Instinctiv vorbise către partea luminată; dar răspunsul a venit dinspre partea întunecată :

— Ştiu. Şi asta-i de-ajuns ca să justifice totul... Eu nu ştiam ce făcea acolo maşina aceea; apariţia ei mă intriga la fel de tare ca pe tine. Chiar mult mai tare, din raţiuni evidente; nimeni nu-i chemase să-şi bage nasul unde nu le fierbea oala, iubito; clătină blând din cap, evocator. Trebuie să recunosc că cei câţiva metri, tu cu pistolul şi eu cu pateticul meu vătrai în mână, şi asaltul asupra celor doi imbecili înainte de a şti că erau zbirii inspectorului Feijoo... dădu din mâini agitat, de parcă i-ar fi lipsit cuvintele. A fost ceva într-adevăr minunat. Te priveam cum te năpusteai direct asupra duşmanului, încruntată şi scrâşnind din dinţi, curajoasă şi dezlănţuită ca o furie răzbunătoare, şi simţeam, îţi jur, pe lângă propria incitare, şi un orgoliu nemaipomenit. „Iată o femeie dintr-o bucată", mi-am zis, plin de admiraţie... Dacă ai fi avut altă fire, instabilă sau fragilă, nu te-aş fi supus în veci la o asemenea probă. Însă te-am văzut născându-te şi te cunosc. Aveam certitudinea că ai să răzbaţi reînnoită, mai tare şi mai puternică.

— La un preţ foarte mare, nu crezi? Alvaro, Menchu... Tu însuţi.

— Ah, da, Menchu; anticarul se strădui să-şi amintească, de parcă i-ar fi fost greu să-şi dea seama la cine se referea Julia. Biata Menchu, amestecată într-un joc care era prea complex pentru ea... Păru să-şi aducă în sfârşit aminte şi-şi încreţi fruntea. Într-un anume fel, povestea cu ea a fost o strălucită improvizaţie, iertată-mi fie lipsa de modestie. Eu îţi telefonasem dimineaţa devreme, să văd cum stăteau lucrurile. A răspuns Menchu şi mi-a spus că nu erai acasă. Părea grăbită să închidă telefonul, acum ştiu şi de ce. Îl aştepta pe Max, ca să pună în aplicare absurdul plan cu furtul tabloului. Eu nu ştiam, bineînţeles. Dar n-am apucat să termin cu telefonul că mi-am şi văzut mutarea: Menchu, tabloul, casa ta... După o jumătate de oră, sunam la uşă, sub identitatea femeii în impermeabil.

Ajungând la acest pasaj, César făcu o grimasă amuzată, ca şi cum ar îndemna-o pe Julia să se distreze şi ea de insolitele faţete pline de umor ale relatării lui.

— Întotdeauna ti-am spus, prinţesă — continuă, arcuindu-şi o sprânceană, şi părea că s-ar fi mulţumit să spună fără succes un banc prost —, că uşii tale îi lipseşte un vizor angular, din acelea foarte utile ca să vezi cine sună. Poate că Menchu n-ar fi deschis unei femei blonde cu ochelari de soare. Însă auzi doar

vocea lui César spunând că venea cu un mesaj urgent din partea ta. Nu putea decât să deschidă, şi aşa a şi făcut; îşi întoarse palmele în sus dând impresia că scuza cu titlu postum greşeala lui Menchu. Presupun că în momentul acela s-a gândit că se putea duce de râpă afacerea cu Max, dar neliniştea i s-a prefăcut în surpriză când a văzut o femeie necunoscută în prag. Am avut timp să-i observ expresia ochilor, uimiţi şi larg deschişi, înainte de a-i da un pumn în trahee. Sunt sigur că a murit fără să ştie cine o ucidea... Am încuiat uşa şi m-am apucat să pregătesc totul când, şi la asta zău că nu mă aşteptam, am auzit zgomotul unei chei în broască.

— Era Max, spuse fără rost Julia.

— Într-adevăr. Era frumosul proxenet, care urca pentru a două oară, asta am înţeles-o mai târziu, când ţi-a povestit totul la comisariat, ca să-şi ia tabloul şi să pregătească incendiul locuinţei tale. Ceea ce, insist, era un plan absolut ridicol, foarte specific, e drept, pentru Menchu şi tâmpitul ăla.

— Aş fi putut fi eu cea care deschidea uşa. Te-ai gândit la asta?

— Mărturisesc că auzind zgomotul cheii nu m-am gândit la Max, ci la tine.

— Şi ce-ai fi făcut? Mi-ai fi dat şi mie un pumn în trahee?

O privi din nou cu expresia îndurerată a cuiva jignit pe nedrept.

— Asta-i o întrebare, spuse, căutându-şi vorbele, deplasată şi crudă.

— Nu mai spune.

— Ba îţi spun. Nu ştiu care mi-ar fi fost reacţia exactă, dar cert e că un moment m-am simţit pierdut, fără să am timp să mă gândesc la altceva în afară de a mă ascunde... Am dat fuga în baie şi mi-am ţinut răsuflarea, străduindu-mă să găsesc soluţia ca să ies de acolo. Dar nu ţi s-ar fi întâmplat absolut nimic. Partida s-ar fi terminat înainte de vreme, la jumătate. Asta-i tot.

Julia îşi mişcă buza de jos, neîncrezătoare. Simţea cum cuvintele îi ies greu din gură.

— Nu pot să te cred, César. Nu mai pot.

— Dacă mă crezi sau nu, iubito, nu schimbă nimic; făcu un gest resemnat, de parcă discuţia ar fi început să-l obosească. Şi în clipa asta nici nu mai contează... Tot ce contează e că nu erai tu, ci Max. L-am auzit prin uşa de la baie, zicând „Menchu, Menchu", îngrozit, dar fără să îndrăznească să strige, ticălosul. Între timp, îmi venisem în fire. Aveam în buzunar un stilet pe care tu îl cunoşti, cel al lui Cellini. Şi dacă Max venea să iscodească prin casă, s-ar fi pomenit în modul cel mai stupid cu el înfipt în mijlocul inimii, aşa, din senin, de cum ar fi deschis uşa de la baie şi fără să aibă timp să scoată un cuvânt. Din fericire pentru el, şi pentru mine de altfel, i-a lipsit curajul să-şi bage nasul şi a preferat s-o ia la fugă pe scări în jos. Eroul meu.

Se opri să ofteze, fără fanfaronadă.

— De asta mai e în viaţă, cretinul, adăugă, sculându-se din fotoliu, şi s-ar fi zis că regreta faptul că Max era teafăr. Odată în picioare, se uită la Julia şi apoi la Muñoz, care îl urmăreau mai departe în tăcere, şi schiţă câţiva paşi prin încăpere, pe covoarele care-i amortizau zgomotul mişcărilor.

— Ar fi trebuit să fac şi eu ca Max: să plec de acolo în mare viteză, căci nu ştiam dacă nu avea să vină poliţia. Dar s-a impus ceea ce am putea numi amorul meu propriu de artist, aşa că am târât-o pe Menchu până în dormitor şi... Mă rog, ştii ce-a urmat: am aranjat puţin decorul, convins că avea să cadă pe capul lui Max şi treaba asta. Nu mi-a luat mai mult de cinci minute.

— Ce nevoie ai avut să faci treaba cu sticla? A fost ceva fără rost. Dezgustător şi oribil.

Anticarul plescăi din limbă. Se oprise în faţa unuia din tablourile atârnate pe perete, Marte de Luca Giordano, şi-l contempla ca şi când zeul, cufundat în strălucitoarele aripi ale armurii sale medievale anacronice, ar fi fost cel care ar fi trebuit să-i dea un răspuns.

— Treaba cu sticla — murmură fără să se întoarcă spre ei — a fost un detaliu complementar... o inspiraţie de ultim moment.

— Care n-avea nici o legătură cu şahul, remarcă Julia. Şi vocea ei răsuna tăioasă ca o lamă de ras. Mai curând părea o răfuială. Cu noi, toate femeile.

Anticarul nu spuse nimic. Se uita mai departe la tablou, în linişte.

— Nu ţi-am auzit răspunsul, César. Şi, de obicei, ai răspunsuri la toate.

Se întoarse alene către ea. De data asta privirea lui nu mai implora indulgenţă şi nici nu oglindea ironie, ci era departe, de nepătruns.

— Apoi, spuse în sfârşit pe un ton absent, părând că n-o ascultase pe Julia, am bătut la maşina ta de scris mutarea, am luat tabloul împachetat de Max şi am ieşit cu el sub braţ. Asta-i tot.

Vorbise cu voce neutră, lipsită de intonaţie, ca şi cum discuţia n-ar mai fi avut nici un interes pentru el. Dar Julia era departe de a considera subiectul încheiat.

— De ce s-o omori pe Menchu?... Veneai şi plecai de la mine în voie. Mai erau mii de alte feluri de a fura tabloul.

Cuvintele acestea readuseră o scânteie de însufleţire în ochii anticarului.

— Văd că te ambiţionezi, prinţesă, să-i dai furtului picturii lui Van Huys o importanţă exagerată... În realitate, n-a fost decât un detaliu în plus, căci în toată povestea asta unele lucruri le întregesc pe celelalte, reflectă, căutând cuvintele potrivite. Menchu trebuia să moară din mai multe raţiuni: unele n-au importanţă acum, altele da. Să spunem că merg de la cele pur estetice, şi tot prietenul nostru Muñoz a descoperit în chip uimitor relaţia între numele de familie al lui Menchu şi turnul luat de pe tabla de şah, până la alte cauze, mai profunde... Eu aranjasem

totul ca să te eliberez de legături şi influenţe pernicioase, ca să-ţi tai toate punţile cu trecutul. Menchu, din nenorocire pentru ea, cu prostia-i înnăscută şi vulgaritatea ei, era una din aceste punţi, cum fusese şi Alvaro.

— Şi cine ţi-a acordat puterea de a distribui după bunul tău plac viaţa şi moartea?

Anticarul zâmbi mefistofelic.

— Mi-am acordat-o eu însumi; pe socoteala mea. Şi iartă-mă dacă asta sună a impertinenţă... — păru să-şi amintească de prezenţa şahistului. În ce priveşte restul partidei, aveam prea puţin timp... Muñoz adulmeca precum un copoi pe urmele mele. Încă două mutări şi avea să mă arate cu degetul. Dar eram convins că iubitul nostru prieten n-avea să intervină până n-o să fie absolut sigur. Pe de altă parte, el avea deja certitudinea că nu erai în primejdie... Şi el e un artist, în felul său. De asta m-a lăsat să acţionez, în vreme ce-şi căuta dovezi care să-i confirme concluziile analitice... Am dreptate, prietene Muñoz?

Jucătorul dădu încet din cap, drept unic răspuns. César se apropiase de măsuţa unde se afla şahul. După ce examină piesele, luă regina albă cu delicateţe, de parcă ar fi fost dinte-un cristal fragil, şi o privi îndelung.

— Ieri după-masă, continuă, pe când lucrai la atelierul de la Prado, am ajuns la muzeu cu zece minute înainte de închidere. Am hoinărit puţin prin sălile de la parter şi am pus cartonaşul la tabloul lui Brueghel. Apoi m-am dus să beau o cafea, am mai pierdut puţin vremea şi ţi-am telefonat. Nimic altceva. Tot ce n-am putut prevedea e că Muñoz avea să dezgroape revista aceea veche de şah la biblioteca clubului. Nici eu nu-mi mai aminteam de existenţa ei.

— Ceva nu se potriveşte, spuse pe neaşteptate Muñoz, iar Julia se întoarse spre el surprinsă. Şahistul îl privea ţintă pe César, cu capul aplecat spre un umăr, iar în ochi îi strălucea o lumină scrutătoare, ca atunci când se concentra asupra tablei de şah, după o mişcare ce nu reuşea să-l convingă pe deplin. Dumneavoastră sunteţi un jucător strălucit; în privinţa asta suntem de acord. Sau, mai curând, aveţi condiţii ca să fiţi. Totuşi, nu cred că aţi fi putut juca partida aceasta în felul în care aţi făcut-o... Combinaţiile dumneavoastră au fost prea perfecte, de neconceput pentru cineva care a stat fără să se atingă de o tablă de şah vreme de patruzeci de ani. Ce contează la şah e practica, experienţa; aşa că sunt sigur că ne-aţi minţit. Ori aţi jucat mult în aceşti ani, de unul singur, ori v-a ajutat cineva în toată povestea asta. Îmi pare rău că atentez la vanitatea dumneavoastră, César. Dar aveţi un complice.

Niciodată, între ei, nu s-a iscat o tăcere atât de lungă şi densă ca aceea care a urmat acestor cuvinte. Julia îi privea descumpănită, nefiind în stare să dea crezare jucătorului. Dar, când era pe punctul de a deschide gura, ca să strige că totul e o prostie fără margini, văzu cum César, al cărui chip se prefăcuse într-o

mască de nepătruns, îşi arcuia în sfârşit o sprânceană cu ironie. Zâmbetul ce i se ivi apoi pe buze era o grimasă de recunoştinţă şi admiraţie. Atunci anticarul îşi încrucişă braţele înainte de a ofta din rărunchi, în vreme ce făcea cu capul un gest afirmativ.

— Dragul meu prieten..., spuse încet, tărăgănându-şi cuvintele. Dumneavoastră meritaţi ceva mai mult decât să fiţi un obscur jucător de sfârşit de săptămână, într-un club de cartier; făcu o mişcare cu mâna dreaptă într-o parte, de parcă ar fi indicat prezenţa cuiva care ar fi stat tot timpul lângă ei, în ungherele din umbră ale încăperii. Am un complice, într-adevăr. Adevărul e că mi-e complice, chiar dacă el se poate considera la adăpost, departe de orice acţiune a justiţiei. Vreţi să-i ştiţi numele?

— Sper să mi-l spuneţi.

— Bineînţeles că o să vi-l spun, fiindcă nu cred că trădarea mea o să-i facă prea mult rău, zâmbi iar, de data asta mai stăruitor. Sper că nu vă simţiţi ofensat că mi-am rezervat această mică satisfacţie, stimatul meu prieten. Este o adevărată plăcere, credeţi-mă, să constat că n-aţi fost capabil să descoperiţi totul. Nu ghiciţi despre ce e vorba?

— Mărturisesc că nu. Dar sunt sigur că nu-i cineva pe care să-l cunosc.

— Aici aveţi dreptate. Se numeşte Alfa PC-1212 şi e un computer personal care lucrează cu un program de şah complex cuprinzând douăzeci de nivele de joc... L-am cumpărat a doua zi după ce l-am omorât pe Alvaro.

Pentru prima oară de când îl cunoştea, Julia văzu uimirea zugrăvită pe chipul lui Muñoz. Strălucirea ochilor lui se stinsese, iar gura i se întredeschisese într-un rictus de stupoare.

— Nu spuneţi nimic? întrebă anticarul, cercetându-l cu o curiozitate amuzată.

Muñoz îi aruncă o privire lungă, fără să răspundă, şi după o clipă îşi înclină capul spre Julia.

— Daţi-mi o ţigară, spuse, fără nici o expresie.

Ea-i oferi pachetul, iar şahistul îl răsuci de mai multe ori înainte de a scoate o ţigară şi a o duce la gură. Julia îi întinse un chibrit aprins şi el înghiţi fumul încet şi profund, umplându-şi plămânii. Părea că se află la mii de kilometri distanţă.

— E greu, nu-i aşa? remarcă César, râzând uşurel. În tot acest timp, dumneavoastră aţi jucat cu un biet calculator; o maşină lipsită de emoţii şi sentimente... Veţi fi de acord cu mine că e vorba de un minunat paradox, foarte potrivit pentru a simboliza vremurile în care trăim. Excepţionalul jucător de la Maelzel avea înăuntru un om ascuns, după Allan Poe... Vă amintiţi? Dar lucrurile se schimbă, dragul meu prieten. Acum omul e cel care ascunde

automatul; ridică regina de fildeş gălbui pe care o avea în mână, arătându-i-o, plin de ironie. Şi tot talentul dumneavoastră, imaginaţia, extraordinara capacitate pentru analiza matematică, dragă domnule Muñoz, îşi au echivalenţa, ca reflex ironic, într-o oglindă ce ne-ar înfăţişa caricatura a ceea ce suntem, într-o simplă dischetă de plastic ce încape în palmă... Tare mă tem că, la fel ca Julia, după toate acestea n-o să mai fiţi cel care eraţi înainte. Deşi, în cazul dumneavoastră, recunoscu făcând o grimasă îndurerată, mă îndoiesc că o să câştigaţi prin această schimbare.

Muñoz nu răspunse. Se mulţumi să rămână în picioare, cu mâinile din nou în buzunarele trenciului şi cu ţigara atârnându-i între buze; fumul ei îl făcea să-şi întredeschidă ochii inexpresivi, ca un detectiv neglijent dintr-un film alb-negru care s-ar parodia pe sine.

— Îmi pare rău, conchise César, şi părea sincer. Apoi puse la loc regina pe tabla de şah, cu aerul celui care e pe punctul de a încheia o întrunire plăcută, şi se uită la Julia.

— Ca să terminăm, spuse, o să vă arăt ceva.

Se apropie de o masă de mahon şi deschise unul din cele trei sertare, scoţând un plic, gros şi sigilat, şi cele trei figurine de porţelan de Bustelli.

— Premiul e al tău, prinţesă; îi zâmbi fetei cu o licărire de maliţie în ochi. Ai izbutit încă o dată să dezgropi comoara. Acum poţi face cu ea ce pofteşti.

Julia se uita la bibelouri şi la plic, bănuitoare.

— Nu înţeleg.

— O să înţelegi imediat. Fiindcă săptămânile astea am avut timp să mă ocup şi de interesele tale... În clipa asta Partida de şah se află în locul potrivit: seiful de siguranţă al unei bănci elveţiene, închiriat de o societate anonimă care nu există decât pe hârtie, cu sediul în Panama... Avocaţii şi bancherii elveţieni sunt oameni cam anoşti, dar foarte corecţi, care nu întreabă nimic atât timp cât li se respectă legislaţia ţării şi li se plătesc onorariile cuvenite; puse plicul pe masă, lângă Julia. Din această societate anonimă, ale cărei titluri sunt aici înăuntru, tu ai şaptezeci şi cinci la sută din acţiuni; un avocat elveţian de care m-ai auzit vorbind odată, Demetrius Ziegler, un vechi prieten de-al meu, s-a angajat să facă toate gestiunile. Şi nimeni, în afară de noi şi de o a treia persoană, de care vom vorbi imediat, nu ştie că în acest seif de siguranţă va rămâne, bine ambalat, pentru o vreme, tabloul lui Pieter van Huys... Între timp, istoria Partidei de şah va deveni cel mai mare eveniment artistic. Toată lumea, mass-media, revistele de specialitate, vor exploata scandalul până la saturaţie. La un prim calcul, putem prevedea o cotă internaţională ce va ajunge la mai multe milioane... De dolari, firește.

Julia se uită la plic şi apoi la César, descumpănită şi neîncrezătoare.

— N-are importanţă cât va ajunge să valoreze, murmură, rostind cu greu cuvintele. Nu se poate vinde un tablou furat. Nici măcar în străinătate.

— Depinde de cine îl vinde şi cum, răspunse anticarul. Când totul o să fie gata, să spunem cam peste două luni, tabloul va ieşi din ascunzătoare pentru a apărea nu la o licitaţie publică, ci pe piaţa neagră a operelor de artă... Va sfârşi atârnat în taină în luxoasa reşedinţă a vreunuia din numeroşii colecţionari milionari brazilieni, greci sau japonezi, care se reped ca rechinii asupra operelor de valoare, pentru a le renegocia la rândul lor sau pentru a-şi satisface patimi ascunse legate de lux, putere şi frumuseţe. Este şi o bună investiţie pe termen lung, căci în anumite ţări legislaţia în materie de opere de artă furate face ca delictul să fie prescris după douăzeci de ani de la săvârşirea sa... Şi tu eşti încă încântător de tânără. Nu-i minunat? În orice caz, aceasta n-o să mai fie problema ta. Ce contează acum e că în lunile următoare, cât va dura itinerariul secret al tabloului lui Van Huys, contul bancar al noii tale societăţi din Panama, deschis acum două zile la o altă onorabilă bancă din Zürich, va creşte cu câteva milioane de dolari... Tu nu va trebui să te ocupi de nimic, pentru că cineva va face toate aceste complicate tranzacţii în numele tău. M-am asigurat bine în privinţa asta, prinţesă. Mai cu seamă asupra lealităţii neapărat necesare a acestei persoane. O lealitate mercenară, fie vorba între noi. Dar la fel de bună ca oricare alta, poate chiar mai bună. Să nu te încrezi niciodată în lealităţile dezinteresate.

— Cine e? Prietenul tău elveţian?

— Nu. Ziegler e un avocat metodic şi eficient, dar nu se descurcă perfect în această problemă. Din pricina asta am apelat la cineva cu relaţiile adecvate, cu o splendidă lipsă de scrupule şi cu destulă experienţă ca să se mişte cu dezinvoltură în lumea aceasta subterană atât de complicată: Paco Montegrifo.

— Glumeşti.

— Nu glumesc niciodată în chestiuni financiare. Montegrifo e un personaj ciudat care, fie vorba între noi, e puţin îndrăgostit de tine, chiar dacă asta n-are nici o legătură. Ce contează e că bărbatul ăsta, care e în acelaşi timp un neruşinat fără pereche şi un individ extraordinar de abil, n-o să-ţi facă niciodată o figură proastă.

— Nu văd de ce. Dacă are tabloul, adio şi n-am cuvinte. Montegrifo e în stare să-şi vândă şi mama pentru o acuarelă.

— Da. Dar cu tine nu poate. Mai întâi pentru că Demetrius Ziegler şi cu mine l-am făcut să semneze nişte documente care n-au valoare legală dacă devin publice, căci toată afacerea asta constituie un flagrant delict, dar care sunt suficiente pentru a dovedi că eşti cu desăvârşire străină de toate acestea. Şi ca să fie şi el implicat, în cazul că-l ia gura pe dinainte sau joacă necinstit, până într-atât încât poate să se lase cu o arestare internaţională care să-i facă viaţa amară

câte zile o mai avea... Pe de altă parte, sunt în posesia unor anumite secrete a căror publicitate i-ar prejudicia reputaţia, creându-i probleme extrem de grave cu justiţia. Între altele, din câte ştiam eu, Montegrifo s-a angajat, cel puţin în două rânduri, să scoată din ţară şi să vândă ilegal obiecte din patrimoniul artistic care mi-au căzut în mână şi pe care i le-am dat lui, făcând pe intermediarul: un triptic din secolul al cincisprezecelea, atribuit lui Pere Oller şi furat de la Santa Maria de Cascalls în o mie nouă sute şaptezeci şi opt, şi acel faimos Juan de Flandes, dispărut acum patru ani din colecţia Olivares, îţi aduci aminte?

— Da. Însă niciodată nu mi-am închipuit că tu...

César făcu o grimasă de nepăsare.

— Aşa-i viaţa, prinţesă. În afacerile mele, ca în orice afacere, cinstea nepătată e drumul cel mai sigur ca să mori de foame... Dar nu vorbeam de mine, ci de Montegrifo. Bineînţeles, o să încerce să pună mâna pe tot ce poate; asta-i inevitabil. Dar se va menţine în limitele care nu prejudiciază beneficiul minim garantat pentru societatea ta din Panama, la interesele căreia Ziegler va veghea ca un doberman. Odată încheiată afacerea, Ziegler va transfera automat banii din contul bancar al societăţii anonime într-alt cont particular, al cărui număr discret îl vei şti doar tu, şi va desfiinţa societatea ca să şteargă urmele, distrugând şi toată documentaţia, în afară de cea referitoare la trecutul tulbure al lui Montegrifo. Pe asta o va păstra pentru a-ţi garanta lealitatea prietenului nostru, specialistul în licitaţii. Cu toate că sunt sigur că, în momentul acela, această precauţie ar fi superfluă... Fiindcă veni vorba: bunul meu Ziegler are instrucţiuni exprese pentru a devia o treime din beneficiile tale spre diferite tipuri de investiţii sigure şi rentabile care să spele banii şi să-ţi garanteze, chiar dacă te apuci să risipeşti cu voioşie, solvabilitatea economică pentru tot restul vieţii. Lasă-te sfătuită fără rezerve, fiindcă Ziegler e un om cumsecade pe care-l cunosc de peste douăzeci de ani: cinstit, calvinist şi homosexual. Îţi va opri însă cu scrupulozitate comisionul lui şi cheltuielile.

Julia, care ascultase neclintită, se înfioră. Totul se potrivea perfect, ca piesele într-un puzzle incredibil. César nu lăsase nimic la voia întâmplării. După ce i-a aruncat anticarului o privire insistentă, a făcut câţiva paşi prin încăpere, încercând să asimileze tot ce auzise. Prea mult pentru o singură noapte, se gândi, oprindu-se în faţa lui Muñoz care o privea netulburat, ţinând încă în gură ţigara aproape mistuită. Se prea poate să fie prea mult şi pentru o singură viaţă.

— Văd, spuse ea, întorcându-se din nou spre anticar, că ai prevăzut totul... Sau aproape totul. Te-ai gândit şi la don Manuel Belmonte? Poate să ţi se pară un detaliu lipsit de importanţă, dar el e proprietarul tabloului.

— M-am gândit şi la asta. Fireşte, tu poţi avea o lăudabilă criză de conştiinţă şi să decizi să nu-mi accepţi planul. În cazul acesta, nu trebuie decât să

i-o spui lui Ziegler, şi tabloul va apărea la locul potrivit. Pe Montegrifo o să-l ia cu leşin, dar va trebui să se sacrifice. La urma urmelor, lucrurile vor sta iar ca înainte: tabloului îi va creşte valoarea cu tot scandalul iscat, iar Claymore îşi va păstra dreptul de licitaţie... În cazul însă că înclini spre aspectul practic al vieţii, ai argumente ca să-ţi linişteşti conştiinţa: Belmonte se desparte de tablou pentru bani; aşa încât, excluzând valoarea sentimentală, rămâne cea economică. Şi asta e acoperită de asigurare. Pe deasupra, nimic nu te împiedică, într-o manieră anonimă, să faci să-i parvină despăgubirea pe care ai considera-o oportună. Vei avea bani cu prisosinţă pentru asta. Cât despre Muñoz...

— Ei bine, spuse jucătorul de şah. Adevărul e că sunt curios să aflu ce se întâmplă cu mine.

César îl privi, mucalit.

— Dumneavoastră, dragul meu prieten, aţi câştigat la loterie.

— Nu mai spuneţi.

— Ba vă spun. Prevăzând că cel de-al doilea cal alb va supravieţui partidei, mi-am luat libertatea să-l cooptez prin documentele necesare la societatea anonimă, cu douăzeci şi cinci la sută din acţiuni. Ceea ce, printre altele, vă va îngădui să vă cumpăraţi cămăşi curate şi să jucaţi şah, să zicem în Bahamas, dacă aveţi chef.

Muñoz îşi duse mâna la gură şi-şi îndepărtă restul de ţigară care se stinsese. Îl contemplă scurt pentru a-l lăsă apoi să cadă, cu un gest deliberat, pe covor.

— Găsesc că e foarte generos din partea dumneavoastră, spuse.

César se uită la chiştocul de pe jos şi apoi la şahist.

— E cel mai mic lucru pe care pot să-l fac. În vreun fel trebuie să vă cumpăr tăcerea; şi, în plus, v-aţi câştigat-o cu vârf şi îndesat... Să spunem că e felul meu de a compensa figura proastă cu ordinatorul.

— V-a trecut prin cap că pot refuza să iau parte la povestea asta?

— Da. Adevărul e că mi-a trecut aşa ceva prin cap. Sunteţi un tip ciudat, dacă mă gândesc bine. Dar asta nu mai e treaba mea. Dumneavoastră şi Julia sunteţi acum parteneri, aşa că descurcaţi-vă singuri. Eu am altele la care să mă gândesc.

— Rămâi tu, César, spuse Julia.

— Eu? Anticarul zâmbi. Cu durere, i se păru fetei. Iubita mea prinţesă, eu am multe păcate de ispăşit şi foarte puţin timp disponibil; arătă plicul sigilat de pe masă. Ai aici şi o mărturisire amănunţită în care figurează totul, de la început la sfârşit, în afară de aranjamentul nostru elveţian, fireşte. Tu, Muñoz şi, pentru moment, Montegrifo, rămâneţi curaţi ca lacrima. Cât despre tablou, explic detaliat cum l-am distrus din raţiuni personale şi sentimentale. Sunt sigur că, după un examen chibzuit al acestei confesiuni, psihiatrii poliţiei îşi vor da

verdictul că sunt un schizofrenic periculos.

— Te gândeşti să pleci în străinătate?

— Nici gând. Tot ce face de dorit să ai un loc unde să te duci e că asta îţi permite să călătoreşti. Dar eu sunt prea bătrân. Pe de altă parte, nu mă ispiteşte nici închisoarea, nici balamucul. Trebuie să fie cam incomod, cu toţi infirmierii ăia robuşti şi atrăgători făcându-ţi duşuri reci şi alte chestii de astea. Mi-e teamă că nu, iubito. Am cincizeci de ani bătuţi pe muchie şi nu mai ţin la astfel de emoţii. Pe deasupra, mai e un mic detaliu.

Julia se uită la el, sumbră.

— Ce detaliu?

— Ai auzit vorbindu-se — César făcu o strâmbătură ironică — de ceva care se cheamă sindrom de nu-ştiu-ce-naiba dobândit, ceva care pare grotesc de la modă?... Păi, în cazul meu, e vorba de ceva terminal. Aşa aş zice.

— Minţi.

— Absolut deloc. Te asigur că aşa se spune: terminal, ca întunecoasele staţii de metrou de la cap de linie.

Julia închise ochii. Brusc, tot ce era în jur păru că se estompează, şi în conştiinţa ei rămase doar un sunet, stins şi surd, ca al unei pietre căzând în mijlocul unui iaz. Când îi deschise iar, pleoapele îi erau pline de lacrimi.

— Minţi, César. Tu nu. Spune-mi că minţi.

— Ce n-aş da, prinţesă! Îţi jur că aş fi în al nouălea cer să-ţi pot spune că totul a fost o glumă de prost gust. Dar viaţa e în stare să-i joace cuiva genul ăsta de feste.

— De când ai aflat?

Anticarul ascultă dispreţuitor întrebarea, făcând un gest sfârşit din mână, ca şi cum timpul ar fi încetat să-l mai intereseze.

— De două luni, mai mult sau mai puţin. A început cu apariţia unei mici tumori la rect. Ceva destul de neplăcut.

— Niciodată nu mi-ai spus nimic.

— De ce s-o fi făcut?... Iartă-mă dacă-ţi par nedelicat, iubito, dar rectul meu m-a privit întotdeauna numai pe mine.

— Cât timp mai ai?

— Nu prea mult; şase sau şapte luni, cred. Şi se zice că slăbeşti ceva de groază.

— Atunci or să te trimită la un spital. N-o să ajungi la închisoare. Nici măcar la balamuc, cum spui tu.

César clătină din cap, cu un zâmbet senin.

— N-o să merg în nici unul din aceste trei locuri, iubito. Îţi imaginezi ce oroare, să mori de ceva atât de vulgar?... Ah, nu! Nici vorbă. Refuz. Acum li s-a

năzărit la toţi să se ducă pe lumea cealaltă din aceeaşi cauză, aşa că-mi revendic cel puţin dreptul să mă fac nevăzut dând o amprentă personală chestiunii... Trebuie să fie teribil să iei cu tine drept cea de pe urmă imagine de pe lumea asta un flacon de ser intravenos atârnat deasupra capului, şi cei care-ţi vin în vizită călcându-ţi în picioare tubul de oxigen sau ceva de felul ăsta... — Se uită în jur, la mobilele, covoarele şi tablourile din încăpere. Prefer să-mi rezerv un final florentin, printre obiectele îndrăgite. O astfel de plecare, discretă şi blândă, e mai potrivită cu gusturile si caracterul meu.

— Când?

— Peste puţin timp. Când binevoiţi să mă lăsaţi singur.

Muñoz aştepta în stradă, rezemat de zid şi cu gulerul trenciului ridicat până la urechi. Părea adâncit în tainice reflecţii, şi când Julia se ivi în prag şi veni lângă el, zăbovi până să-şi ridice ochii spre ea.

— Cum se gândeşte s-o facă? întrebă.

— Acid cianhidric. Are o fiolă pusă bine de ani de zile; zâmbi cu amărăciune. Spune că e mai eroic să te împuşti cu pistolul, dar că i-ar lăsa pe chip o neplăcută expresie de spaimă. Preferă să arate bine.

— Înţeleg.

Julia aprinse o ţigară. O făcu tacticos, cu încetineală deliberată.

— E o cabină telefonică pe aici, pe aproape, după colţ... — Îl privi pe Muñoz cu un aer absent. M-a rugat să-i dăm zece minute înainte de a telefona la poliţie.

O porniră pe trotuar, unul lângă altul, în lumina bătând în galben a felinarelor. La capătul străzii pustii, un semafor se schimba alternativ din verde în culoarea chihlimbarului şi apoi în roşu. Ultima sclipire o lumină pe Julia, imprimându-i umbre ireale pe chip.

— Ce aveţi de gând să faceţi acum? întrebă Muñoz.

Vorbise fără s-o privească, ţinându-şi mai departe ochii în pământ, înaintea lui. Ea dădu din umeri.

— Depinde de dumneavoastră.

Atunci, pentru prima oară, Julia îl auzi râzând. Era un râs adânc şi blând, puţin nazal, care părea că-i izbucneşte din străfundurile fiinţei. O fracţiune de secundă, fata avu impresia că cel care râdea lângă ea era unul dintre personajele din tablou, şi nu jucătorul de şah.

— Prietenul dumneavoastră César are dreptate, spuse Muñoz. Am nevoie de cămăşi curate.

Julia mângâie cu degetele cele trei figurine de porţelan, Octavio, Lucinda şi

Scaramouche, pe care le avea în buzunarul trenciului, lângă plicul sigilat. Frigul nopţii îi crăpa buzele, înghеţându-i lacrimile în ochi.

— A mai spus ceva înainte de a rămâne singur? întrebă Muñoz.

Ea dădu iar din umeri. „Nec sum adeo informis... Nu sunt atât de urât... M-am văzut în cele din urmă pe mal, când marea era calmă..." Fusese cu totul tipic pentru César să citeze din Virgiliu, când ea se întorcea pentru ultima oară, din prag, pentru a cuprinde cu privirea salonul în penumbră, patina întunecată a tablourilor vechi de pe pereţi, gingaşul reflex cernut de abajurul de pergament pe suprafaţa mobilelor, pe fildeşul gălbui, pe auriul cotoarelor cărţilor. Şi César, în contre-jour, în picioare în mijlocul salonului, fără a i se mai putea distinge trăsăturile; siluetă subţire şi clară ca profilul unei medalii sau al unei camei antice, iar umbra lui proiectată pe arabescurile roşii şi ocru ale covorului, aproape atingând picioarele Juliei. Şi clopoţelul sună chiar în clipa când închidea uşa, de parcă ar fi fost lespedea unui mormânt, ca şi cum totul ar fi fost prevăzut dinainte şi fiecare şi-ar fi interpretat în mod conştient rolul atribuit în piesă, sfârşindu-se pe tabla de şah la ora exactă, cu cinci veacuri după primul act, cu precizia matematică a ultimei mişcări a reginei negre.

— Nu, murmură în şoaptă, simţind că marginea se îndepărta lin, cufundându-se în străfundurile memoriei sale. În realitate n-a spus nimic.

Muñoz îşi ridică faţa, ca un câine slab şi amărât care ar adulmeca cerul întunecat deasupra capetelor lor, şi zâmbi cu afecţiune ascunsă.

— Păcat, spuse. Ar fi fost un excelent jucător de şah.

Ecoul paşilor ei răsuna în galeria pustie a mănăstirii, pe sub bolţile înţesate de umbre. Cele de pe urmă raze ale soarelui la asfinţit par aproape orizontale, atenuate de grilajul de piatră, dând o strălucire roşiatică zidurilor, firidelor goale, frunzelor de iederă îngălbenite de toamnă răsucite în jurul capitelurilor — monştri, războinici, sfinţi, animale mitologice — sub severele arcuri gotice care străjuiesc grădina năpădită de bălării. Vântul, care vesteşte frigul dinspre miazănoapte de dinaintea iernii, urlă pe afară, se caţără pe coasta dealului, clătinând crengile copacilor, şi smulge sunete de piatră centenară suflând prin numeroasele garguie şi prin streşinile acoperişului, legănând clopotele de aramă ale clopotniţei unde o giruetă ruginită care scârţâie indică obstinat un sud poate luminos, îndepărtat şi inaccesibil.

Femeia îndoliată se opreşte lângă o pictură murală scorojită de timp şi umezeală, din ale cărei culori originale abia dacă mai rămân câteva resturi: albastrul unei tunici, ocrul desenului. O mână retezată din încheietură, ridicată spre un cer inexistent, un Hristos cu trăsăturile confundându-se cu ipsosul

fărâmiţat al peretelui; o rază de soare sau de strălucire divină, fără început, nici sfârşit, suspendată între cer şi pământ, segment de claritate aurie, îngheţat în chip absurd în timp şi în spaţiu, pe care anii şi vitregiile vremii o istovesc încet-încet până o fac să piară, ca şi cum n-ar fi existat niciodată. Şi un înger cu gură ştearsă şi frunte încruntată, precum cea a unui judecător sau a unui călău, căruia abia dacă i se mai ghicesc, printre urme de zugrăveală, nişte aripi pătate de var, un crâmpei de tunică şi o spadă cu contururi precise.

Femeia îndoliată dă la o parte vălurile negre ce-i acoperă chipul şi priveşte un lung răstimp ochii îngerului. De optsprezece ani se opreşte în fiecare zi la aceeaşi oră şi cercetează ravagiile făcute de timpul ce şterge trăsăturile picturii. Astfel a văzut-o dispărând treptat, ca o lepră ce mistuie carnea, bucată cu bucată, făcând să se estompeze contururile îngerului, contopindu-le cu ipsosul murdar de pe perete, cu petele de umezeală care scorojesc culorile, crapă şi distrug imaginile. Acolo unde vieţuieşte ea nu există oglinzi; credinţa pe care a jurat-o sau poate pe care au obligat-o să jure — memoria ei are tot mai multe spaţii albe, ca pictura de pe perete — i le interzice. Se împlinesc optsprezece ani de când nu-şi vede propriul chip, şi pentru ea unica referinţă exterioară a trecerii timpului peste liniile feţei sale e îngerul acela care, neîndoios, a avut odinioară trăsături frumoase: pictură scorojită în loc de riduri, cute nedesluşite în loc de piele ofilită. Uneori, în momente de luciditate care vin ca un val lingând nisipul ţărmului şi de care se agaţă cu disperare, străduindu-se să şi le întipărească în memoria-i confuză, chinuită de fantasme, crede că-şi aminteşte că are cincizeci şi patru de ani.

Din capelă răzbate, diminuat de grosimea pereţilor zidurilor, un cor de voci care Îl proslăvesc pe Domnul, înainte de a se îndrepta spre sala de mese. Femeia îndoliată are dezlegare de la unele slujbe şi la ceasul acela e lăsată să se plimbe singură prin galeria pustie, aidoma unei umbre întunecate şi mute. La cingătoare îi atârnă un şir lung de mătănii din lemn înnegrit, pe care de multă vreme nu-l mai trece printre degete. Îndepărtatul cânt religios se confundă cu şuierul vântului.

Când îşi reia mersul şi ajunge lângă fereastră, soarele agonizând este o pată de lumină roşiatică micşorată în spaţiu, sub norii plumburii ce se lasă dinspre miazănoapte. La poalele dealului e un lac mare şi cenuşiu, cu reflexe de culoarea oţelului. Femeia îşi sprijină mâinile, uscate şi osoase, pe pervazul ferestrei, o fereastră ogivală; şi iarăşi, ca în fiecare după-amiază, amintirile se reîntorc necruţător, şi simte cum răceala pietrei i se urcă prin braţe, apropiindu-se încet, primejdios, de inima ei istovită. O năpădeşte o tuse sfâşietoare care-i scutură trupul firav, muncit de umezeala atâtor ierni, torturat de izolare, de singurătate şi de memoria intermitentă. Nu mai ascultă nici cânturile din capelă, nici vuietul

vântului. Acum muzica monotonă şi tristă a unei mandoline răzbate prin negura timpurilor, iar zarea ostilă şi autumnală se estompează în faţa ochilor ei pentru a desena, ca zugrăvind un tablou, alt peisaj: o lină câmpie şerpuitoare din care se iveşte în depărtare, profilându-se pe cerul albastru, desenată parcă de o pensulă subţire, silueta fină a unei clopotniţe. Şi dintr-o dată îi pare că aude şoaptele a doi bărbaţi aşezaţi la o masă, ecoul unui râs. Şi se gândeşte că, dacă se va întoarce să privească în urmă, se va vedea pe sine stând pe un taburet cu o carte în poală, şi, ridicând ochii, va da de sclipirea unui guler de oţel şi a Lânei de Aur. Iar un bătrân cu barbă cenuşie îi va zâmbi, pe când trasează cu penelul în mână, pe un panou de stejar, cu parcimonia şi măiestria artei lui, imaginea eternă a acelei scene.

Preţ de o clipă, vântul sfâşie stratul de nori; şi un ultim reflex de lumină, reverberând în oglinda lacului, luminează chipul îmbătrânit al femeii, orbindu-i ochii limpezi şi reci, aproape stinşi. Apoi, când lumina piere, vântul pare să urle cu mai multă putere, fluturând vălurile negre ce se zbat ca nişte aripi de corb. Atunci simte iar durerea aceea ca un junghi ce-i arde măruntaiele în apropierea inimii. O durere care-i înţepeneşte jumătate de trup şi nici un leac nu izbuteşte s-o aline. Îi îngheaţă mâinile şi picioarele, răsuflarea.

Lacul nu mai e decât o pată opacă înghiţită de umbre. Şi femeia îndoliată, care în lume s-a numit Beatrice de Burgundia, ştie că iarna aceea care soseşte de la miazănoapte va fi pentru ea cea de pe urmă. Şi se întreabă dacă, în hăul întunecos spre care se îndreaptă, va exista destulă milostenie spre a-i şterge ultimele crâmpeie de memorie.

La Navata
Aprilie 1990

[1] Termen istoric: stăpân, domn(itor) (sp.)

Table of Contents

Title page